

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว
วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

Study of Tourism Resources for Melayu's Cultural
Tourism in the Special Economic Zone of Songkhla.

โดย ดร.อุทิศ สัมพันธ์ และคณะ

กรกฎาคม 2562

เลขที่สัญญา RDG60T0043

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว
วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

Study of Tourism Resources for Melayu's Cultural Tourism in
the Special Economic Zone of Songkhla.

คณะวิจัย สังกัด

1. ดร.อุทิศ สังข์รัตน์ คณะศิลปศาสตร์
2. นายธเนศ ทวีบุรุษ สถานวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
พื้นที่ภาคใต้แบบบูรณาการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ชุดโครงการ นโยบายและกลยุทธ์เพื่อการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายู
ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

สนับสนุนโดย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช. สกสว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ ที่ให้การสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่ายและตัวแทนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลชุมชน ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

ขอขอบคุณคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ชี้แนะแนวทางในการทำวิจัยเชิงพื้นที่และบูรณาการในครั้งนี้ และคอยให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางและให้กำลังใจสนับสนุนด้วยดีเสมอมา

ดร.อุทิศ สังข์รัตน์ และคณะ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Executive Summary

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

1. บทนำ

1.1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

เขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ประกอบด้วย 4 ตำบล ในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา คือ ตำบลสะเดา ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ศูนย์ราชการประจำอำเภอ ตำบลสำนักขามหรือด่านนอก ซึ่งเป็นที่ตั้งของด่านศุลกากรสะเดา มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เป็นศูนย์รวมของโรงแรมและสถานบันเทิงรูปแบบต่างๆ ตำบลสำนักแก้ว เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้และธรรมชาติ และเป็นที่ตั้งของอ่างเก็บน้ำคลองสะเดา อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ในพื้นที่ และตำบลปาดังเบซาร์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของด่านศุลกากรปาดังเบซาร์ ถือว่าเป็นหนึ่งในเขตพื้นที่ชายแดนใต้ที่มีนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย เดินทางผ่านเข้ามาประเทศไทยอีกช่องทางหนึ่ง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษส่วนใหญ่เป็นมลายูดั้งเดิมที่อาศัยอยู่บนคาบสมุทรมลายู มีความเชื่อมโยงกับผู้คนในคาบสมุทรตอนล่างโดยเฉพาะมาเลเซียและอินโดนีเซีย โดยผู้คนบนคาบสมุทรแห่งนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันมาแต่อดีต มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน

อย่างไรก็ตาม ความเป็นคนมลายูบางครั้งก็ไม่อาจแยกจากความเป็นมุสลิมได้อย่างเด่นชัด เนื่องจากคนมลายูหรือชาติพันธุ์มลายู แม้ไม่ได้เป็นคนมุสลิมทั้งหมด แต่การกล่าวถึงคนมลายูก็จะเข้าใจได้ว่าส่วนใหญ่เป็นคนที่นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้ความเป็นมลายูและความเป็นคนมุสลิมไม่สามารถแยกออกได้อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยก็จะเข้าใจได้ว่าส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งคนมลายูมุสลิมจะเรียกตัวเองว่า “ออแซนยา” ออแซ แปลว่า คนมลายู หมายถึงมลายู ออแซนยาจึงหมายถึงคนมลายูมุสลิม และจะเรียก คนมุสลิมที่มาจากจังหวัดอื่นของประเทศไทย เช่น สงขลา นครศรีธรรมราช กรุงเทพฯ ว่า “ออแซอิสแล (คนอิสลาม)” ไม่รวมเรียกว่าออแซนยา เพราะไม่ใช่ คนมุสลิมที่มีเชื้อสายมลายู (นิยามาล อาเย, 2555)

อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของชุมชนมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยอาจมองผ่านได้ทั้งวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและขนบนิยมที่เกี่ยวกับการดำรงชีพแบบพื้นบ้าน การอาศัยสรรพศาสตร์ชาวบ้านและทฤษฎีชาวบ้าน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่อันเป็นปัจจัยพื้นฐานได้แก่ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมด้านโภชนาการ เช่น วัฒนธรรมการกิน หรือการผลิตและการบริโภค บูดู, จิ้งจิง เป็นต้น ด้านที่อยู่อาศัย เช่น การปลูกสร้างอาคารแบบมีดินเสา การต่อเติมพาไล (Balai) เป็นต้น ด้านเครื่องนุ่งห่มและอาภรณ์ เช่น ความนิยมใส่ (Sarong) , ปาเต๊ะ (Batik) เป็นต้น ด้านการดูแลสุขภาพ เช่น การรักษาใช้ด้วยการแสดงมะเตอรี และลิมนตร์หรือโตะคริม, การมีหมอดำแยหรือที่เรียกว่าโตะบิตัน การมีคำราด(คำตอบแทน) เป็นต้น (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2552)

ในปัจจุบันเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา มีจำนวนนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ เข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่นักท่องเที่ยวเข้ามาในลักษณะการท่องเที่ยวตัวเมืองและท่องเที่ยวราตรีในตัวเมืองทั้งแหล่งท่องเที่ยวราตรีของพื้นที่ตำบลสำนักขามที่ติดพื้นที่ชายแดนและตัวเมืองหาดใหญ่ นั้นหมายความว่าพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา นักท่องเที่ยวใช้เป็นเพียงแค่ทางผ่าน

สำหรับเดินทางไปท่องเที่ยวพื้นที่อื่น ทั้งที่ในพื้นที่ดังกล่าวยังมีวิถีวัฒนธรรมที่มีความเป็นมลายูท้องถิ่น อันสามารถพัฒนาไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ในอนาคต เช่น มีอาหารพื้นถิ่น การแต่งกายแบบมลายู การทอผ้าบาติก เป็นต้น ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์สำคัญที่ชุมชนเคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ขณะเดียวกันการจัดการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษที่ผ่านมา ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่เน้นการท่องเที่ยวเชิงบริการทั้งโรงแรมที่พัก ร้านอาหาร สวนสนุก ฯลฯ ซึ่งเหล่านี้ชุมชนไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวจึงตกอยู่ในมือของกลุ่มทุนผู้ประกอบการ

ขณะเดียวกันในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาปัจจุบันวิถีวัฒนธรรมชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทั้งด้านค่านิยม สังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ที่ดินที่กลุ่มทุนพยายามเข้ามาซื้อเพื่อขยายกิจการบริการ และวิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของชุมชนบางส่วน กำลังหายไป การสำรวจและรวบรวม ค้นหาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมมลายูจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ชุมชนจะต้องตระหนัก ซึ่งคนในชุมชนส่วนหนึ่งมองเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์ พื้นฟู และจัดทำเส้นทางท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายูเพื่อนำเสนอสู่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าสู่พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาในอนาคต

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ทั้ง กิจกรรม พื้นที่ ประเพณี วัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะนำผลการศึกษาไปสู่การผลักดันให้ ตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนภายในเขตพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งการระดมความคิด ระดมปัญหา ร่วมกันดำเนินการจัดทำ และรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ นำเสนอความเป็นวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

1.2.2 เพื่อจัดทำแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

1.3 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยมีประเด็นเนื้อหา ใน 7 ประเด็นหลักได้แก่ การแต่งกาย อาหารการกิน การละเล่น งานบุญและงานรื่นเริง การประดิษฐ์และหัตถกรรม ประเพณีอันเกี่ยวข้องกับศาสนาความเชื่อ และการสร้างที่พักอาศัย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นประเด็นการท่องเที่ยวในอนาคต

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ประกอบด้วย 4 ตำบล คือ ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักแต้ว และตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ 12 เดือน (มิถุนายน 2560 – มิถุนายน 2561)

ขอบเขตของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ทีมผู้วิจัยจะขอกำหนดเป็นหน่วยวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth Interview) ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) ชาวบ้านจาก 4 ตำบล ของอำเภอสะเดาในพื้นที่ศึกษา โดยสอบถามคนในชุมชน และเลือกเฉพาะชาวบ้านที่เข้าใจ และยังปฏิบัติตามวิถีมลายูปัจจุบัน โดยเลือกจากคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีมลายูในแต่ละประเด็นที่สามารถอธิบาย ให้ข้อมูลในแต่ละประเด็นได้เป็นอย่างดี ซึ่งเมื่อสัมภาษณ์แล้วได้ข้อมูลชัดเจนครบถ้วน จำนวน 16 คน

2) ผู้รู้ของชุมชน ซึ่งได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรม ประเพณี ซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ในวิถีวัฒนธรรมมลายูได้ จำนวน 6 คน

3) เจ้าหน้าที่ของรัฐในชุมชน ซึ่งเป็นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม การจัดกิจกรรม หรือเป็นผู้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบทอดวิถีวัฒนธรรมมลายู จำนวน 6 คน

1.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกตามประเด็นวัตถุประสงค์ที่ใช้ศึกษา โดยให้ครอบคลุมวิถีวัฒนธรรมมลายูใน 7 ประเด็น อันได้แก่ การแต่งกาย อาหารการกิน การละเล่น งานบุญและงานรื่นเริง การประดิษฐ์และหัตถกรรม ประเพณีอันเกี่ยวข้องกับศาสนาความเชื่อ และการสร้างที่พักอาศัย ทั้งนี้แนวคำถามจะเป็นปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถอธิบายขั้นตอนรายละเอียด โดยจะเจาะลึกไปตามประเด็นศึกษาจนได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์

1.3.4 วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยการเข้าไปสังเกตการดำเนินชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมมลายูของคนในพื้นที่ศึกษา และเข้าร่วมกิจกรรมด้วยในบางครั้งขึ้นอยู่กับประเด็นและความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งจะสังเกตถึงขั้นตอน วิธีการและวิถีปฏิบัติไปพร้อมๆ กันด้วย

2) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ผู้วิจัยสร้างแนวทางการสัมภาษณ์ขึ้นตามประเด็นศึกษา และลงไปพูดคุยกับกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้เลือกไว้ โดยจะถามคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมมลายูในประเด็นต่างๆ

3) การจัดสนทนากลุ่ม เป็นการ ลงไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาโดยการลงไปพูดคุยกับคนในชุมชน เช่น ร้านน้ำชา ร้านข้าวยา ในตลาด หรือศาลาหมู่บ้าน ร้านของชุมชน เป็นต้น

ซึ่งมีผู้ร่วมสนทนาหลายคน เพื่อตรวจสอบความคิดของคนหลายๆ คนในประเด็นต่างๆ ที่ศึกษาให้ได้ ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้องตรงกัน

4) จัดเสวนากลุ่มเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมลายในพื้นที่ยที่ศึกษา โดยเชิญกลุ่ม ต่างที่เกี่ยวข้อง เช่นเจ้าหน้าที่เทศบาล หัวหน้าหน่วยงาน ประชาชนชุมชน รวมทั้งชาวบ้านที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมลายมาแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น ตลอดจนหาข้อสรุปหลังจากที่มีการ ลงเก็บข้อมูลแล้ว เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ผ่านมาเรียบเรียง และเขียนเป็นรายงานการวิจัย ต่อไป

2. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

2.1 สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรม ลายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยดังนี้

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมลายในเขต เศรษฐกิจพิเศษสงขลา

ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมลายในเขต เศรษฐกิจพิเศษสงขลาที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน และเป็นวัฒนธรรมลายที่คนในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ สงขลา ใน 4 ตำบล ของอำเภอสะเดา คือ ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักเต๊ว และตำบล ปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรม ในวิถีลาย มีอยู่ 7 ประการ คือ

1.1) การแต่งกาย การแต่งกายแบบมลายูท้องถิ่นในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ สงขลา โดยทั่วไปชาวบ้านที่คนมลายูดั้งเดิมในพื้นที่ดังกล่าวซึ่งมีทั้งคนที่นับถือศาสนาพุทธ และคนที่นับ ถือศาสนาอิสลาม นิยมแต่งกายคล้ายๆ กัน โดยส่วนใหญ่ผู้หญิงผ้าถุงหรือโสร่งกันทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ผู้ชายนุ่งผ้าโสร่งลายตาหมากรุก ผู้หญิงนุ่งผ้าโสร่งปาเต๊ะเป็นลวดลายลวดลายที่คิดแปลงมาจาก ธรรมชาติโดยเฉพาะดัดแปลงมาจากส่วนต่างๆ ของพรรณพฤกษา เช่น ดอกใบ กิ่งก้าน ลวดลายชนิดนี้ มีการจัดองค์ประกอบให้ดูนุ่มนวลอ่อนหวานลักษณะของลายมีการสลับไหล และต่อเนื่องกันเป็นจังหวะ บางครั้งอาจนำเอาเส้นตรง เส้นโค้งมาจัดให้ดูเป็นใบ ช่อ พวง เกา ซึ่งเป็นลักษณะที่เลียนแบบมาจาก ธรรมชาติมีสีสันสวยงาม สวมเสื้อบานง หรือเสื้อประเภท่อนที่ตัดเย็บแบบสากล ถ้าเป็นผู้หญิงมลายู มุสลิมเมื่ออยู่กับบ้านจะไม่ใช้ผ้าคลุมศรีษะ และเมื่อออกจากบ้านจึงจะคลุมศรีษะ ส่วนผู้ชายนิยมสวม เสื้อต่อโละบางอ ลักษณะมีลักษณะเป็นเสื้อคอกลมอาจมีคอตั้งแบบคอจีน ผ่าหน้าครึ่งหนึ่ง แขนเสื้อ ทรงกระบอกกว้างยาวจดข้อมือแต่พับชายขึ้นมาเล็กน้อย สวมกางเกงยาวแบบสากล สวมหมวกช่อ เก้าที่ทำด้วยกำมะหยี่สีต่างๆ หรืออาจสวมหมวกกอปิเยาะซึ่งเป็นทรงกลมก็ได้ วัฒนธรรมการแต่ง กายโดยการนุ่งโสร่งปาเต๊ะ เป็นวัฒนธรรมลายดั้งเดิมที่มีการสวมใส่มาจนปัจจุบัน ซึ่งผู้มีส่วน เกี่ยวข้องจะนำวัฒนธรรมการแต่งกายไปเป็นทรัพยากรส่วนหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยววิถีมลายู โดย ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ หน่วยงานรัฐและเอกชนนำไปประยุกต์ใช้ในการแต่งกายของหน่วยงานด้วย

1.2) อาหารการกิน อาหารที่เป็นวิถีวัฒนธรรมลายที่ยังคงดำรงอยู่ (รับประทานกันทั่วไป หารับประทานได้ง่าย) มี ข้าวยำน้ำบูดู และข้าวมันแกงไก่ อาหารทั้ง 2 อย่างนี้

เป็นอาหารที่คนมลายูในอำเภอสะเดานิยมรับประทาน ซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นถึงวิถีอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่มีพืชผักหลากหลาย มีภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์อาหารโดยเฉพาะข้าว ยำ ส่วนข้าวมันแกงไก่ ก็เป็นอาหารที่คนมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลานิยมเช่นกัน อาหาร ทั้ง 2 อย่าง ได้มีการจัดประกวดขึ้นที่ตำบลสำนักขาม ปัจจุบันมีร้านข้าวยำ และข้าวมันไก่ขายอยู่เกือบทุกชุมชน

1.3) การละเล่น ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลามีการละเล่นที่แสดงถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมในวิถีมลายูที่สำคัญอยู่ 2 อย่าง คือระบำตารีกีปัส และลูกีฮูลู โดยหน่วยงานสถานศึกษาเป็นผู้ถ่ายทอดสู่เยาวชน จนสามารถแสดงในงานรื่นเริงของชุมชนได้ ขณะเดียวกัน ลูกีฮูลูของกลุ่มชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านก็นิยมเล่นกันอยู่ที่บ้านด้านนอกตำบลสำนักขามซึ่งยังมีหลงเหลืออยู่เพียง 2 คณะ การส่งเสริมการละเล่นทั้ง 2 อย่างนี้เพื่อการท่องเที่ยวได้มีการนำการละเล่นดังกล่าวนี้ไปแสดงในจุดที่นักท่องเที่ยวแวะพัก ซึ่งในอนาคตชุมชนจะกำหนดให้มีการแสดงทุกเสาร์อาทิตย์เพื่อให้การละเล่นในวิถีวัฒนธรรมมลายูกลายเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ในอนาคต

1.4) งานบุญและงานรื่นเริง งานบุญและงานรื่นเริงในวิถีวัฒนธรรมมลายูที่ยังหลงเหลืออยู่ในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ งานกินน้ำชา และการกวนข้าวอาซุร แต่จากผลการศึกษาพบว่างานกินน้ำชาเป็นงานที่จัดขึ้นในวิถีวัฒนธรรมมลายูทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิมต่างจัดขึ้นในชุมชนเมื่อมีเรื่องเดือดร้อนที่ต้องการความช่วยเหลือด้านเงินทองเป็นครั้งคราว ทั้งอาจจัดขึ้นเพื่อเรียกรายเงินสบทบทุนสร้างสาธารณะสถานซึ่งคนในชุมชนร่วมช่วยเหลือกัน แต่ก็ไม่อาจนำมาจัดเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวได้

ส่วนกวนข้าวอาซุร ก็เป็นอีกวัฒนธรรมหนึ่งที่สามารถจัดและทดลองทำให้นักท่องเที่ยวชมได้เช่นกัน ทั้งนี้อาจใช้สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง เช่น ในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่จัดการแสดงงานแต่งงาน โดยการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ส่วนผสมต่างๆ แล้วให้นักท่องเที่ยวทดลองทำ และรับประทานขนมอาซุรที่ได้ทำด้วยตัวเอง ซึ่งทรัพยากรดังกล่าวนี้อาจเป็นทรัพยากรที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวในอนาคต

1.5) การประดิษฐ์และหัตถกรรม การประดิษฐ์ และหัตถกรรมในวิถีวัฒนธรรมมลายูที่น่าสนใจและเป็นสินค้าที่เป็นที่ต้องการของคนในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาพบว่าหัตถกรรมการทำกรงนกเขาชวา และกรงนกกรงหัวจุกเป็นวิถีวัฒนธรรมมลายูที่น่าสนใจ แต่ก็มีผู้ทำที่เป็นอาชีพเพียงรายเดียวในปัจจุบัน แม้ว่าจะมีช่างท้องถิ่นที่สามารถทำกรงนกได้แต่ก็มีการทำเพื่อใช้เองเพียงไม่กี่กรง ดังนั้น หัตถกรรมการทำกรงนกจึงควรมีการส่งเสริมหรือเปิดการอบรมให้กับชาวบ้านที่สนใจ เมื่อมีช่างที่สามารถผลิตกรงนกได้แล้ว อาจมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มหัตถกรรมกรงนกที่ทั้งผลิตและจำหน่ายให้กับคนในชุมชน ทั้งในพื้นที่อำเภอสะเดา และพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และยังสามารถเป็นจุดพักแวะให้นักท่องเที่ยวได้ชม และอาจหัดเองทำก็ได้ ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมสนับสนุนงานหัตถกรรมดังกล่าวให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวในวิถีวัฒนธรรมมลายูต่อไปในอนาคต

ส่วนหัตถกรรมกะลามะพร้าวของกลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าวปาดังเบซาร์ซึ่งเป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นใหม่ไม่ใช่วิถีวัฒนธรรมมลายูดั้งเดิม แต่ก็อาจเป็นจุดเสริมให้นักท่องเที่ยวและพักดูจับจ่ายหัตถกรรมนี้ได้ อย่างไรก็ตามสินค้าของกลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าวปัจจุบันกลายเป็นที่สนใจของ

นักท่องเที่ยวทั่วไปที่มาเที่ยวที่ปาดังเบซาร์ จนสินค้าของกลุ่มหัตถกรรมกะลากลายเป็นสินค้าโอท็อปของอำเภอสะเตาะ

1.6) ประเพณีเกี่ยวเนื่องด้วยศาสนาและคติความเชื่อ ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาในปัจจุบันนี้ มีประเพณีที่สำคัญที่เป็นวิถีวัฒนธรรมมาอยู่ที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ งานมาโล๊ะยารวี (เข้าสู่น้ำ) และงานแต่งงาน (นิกะห์) ในส่วนของงานเข้าสู่น้ำ เป็นประเพณีอันเกี่ยวเนื่องกับศาสนาที่มีการจัดไม่บ่อยนัก บางครั้ง 2-3 ปี จึงมีการจัดครั้งหนึ่ง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การเข้าสู่น้ำเป็นงานที่ไม่เหมาะสมที่จะจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนงานแต่งงานนั้นเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเวลาที่ไม่แน่นอนเช่นกัน แต่การแต่งงานแบบมลายูมุสลิม (นิกะห์) เป็นพิธีที่คนส่วนใหญ่ซึ่งมาจากพื้นที่อื่นๆ และไม่ใช่คนมลายูมุสลิมมีความสนใจอยากจะเห็นพิธีดังกล่าว จึงน่าจะเป็นเพียงวัฒนธรรมเดียวที่สามารถจำลองรูปแบบการแต่งงานให้นักท่องเที่ยวชมได้ ทั้งนี้ในส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมองเห็นสอดคล้องกันว่าควรมีการจำลองวัฒนธรรมมาอยู่ดังกล่าวนี้ให้นักท่องเที่ยวชมได้ เมื่อมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมแล้ว อาจกำหนดสถานที่และจุดสำหรับการแสดง ดังนั้นวัฒนธรรมการแต่งงานตามแบบมุสลิมมลายูจึงเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมาอยู่จึงสามารถจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวชมได้ในอนาคต

1.7) การสร้างที่พักอาศัย การสร้างที่พักอาศัยในวิถีวัฒนธรรมมาอยู่ที่น่าสนใจได้แก่การสร้างบ้าน ซึ่งเป็นบ้านแบบมลายูมีโครงสร้างหลังคาทั้งแบบปั้นหยา และแบบบานอ และแบบมะนิลา มีการแกะสลักไม้บนช่องลม บนหน้าต่าง ประตู มีการประดับตกแต่งด้วยลายไม้ อย่างมากมายรอบตัวเรือน เช่น ชายคา จั่ว ปันลม มุมระเบียง ระเบียงกัน หน้าบัน ปัจจุบันการสร้างที่พักอาศัยแบบมลายูเดิมลดน้อยลงมาทั้งนี้บ้านเก่าแบบมลายูที่มีอยู่ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอสะเตาะแทบจะไม่เหลือสถาปัตยกรรมแบบเดิมอีก จะมีบ้านเก่าเพียง 1-2 หลัง อยู่บริเวณหลังตลาดสดเทศบาลเมืองสะเตาะ ซึ่งบ้านดังกล่าวนี้วันจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นตึกแถวเพื่อรองรับเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาวัฒนธรรมมาอยู่ประเภทที่อยู่อาศัยจึงไม่สามารถที่จะนำไปสู่การจัดการให้เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมในวิถีวัฒนธรรมมาอยู่ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเพื่อการท่องเที่ยวได้

2) แนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมาอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

จากการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมาอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาพบว่า มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ 7 ประการ คือ การแต่งกาย อาหารการกิน การละเล่น งานบุญและงานรื่นเริง การประดิษฐ์และหัตถกรรม ประเพณีเกี่ยวเนื่องด้วยศาสนาและคติความเชื่อ และภาษา พบว่ามีวัฒนธรรมมาอยู่บางประการที่ไม่สามารถนำไปจัดการให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมบางประการเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับศาสนาและมีการจัดนานๆ ครั้ง ไม่สามารถจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวชมได้ เช่น การเข้าสู่น้ำ ส่วน การกินน้ำชาก็เป็นประเพณีเฉพาะกิจ ส่วนน้ำชาที่ใช้เลี้ยงในงานกินน้ำชาที่มีรูปแบบเดียวกับที่มีขายอยู่ในท้องตลาด จึงไม่จำเป็นต้องยกมาเป็นกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเช่นเดียวภาษามลายูซึ่งทุกคนที่อยู่ในพื้นที่สามารถพูดภาษาไทยได้หากนักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยถิ่นอื่นมาก็ใช้

ภาษาไทย และขณะเดียวกันคนในพื้นที่ี่สะดวกส่วนใหญ่ก็สามารถสื่อสารมลายูได้ซึ่งก็ไม่น่าเป็นอุปสรรคต่อการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวเพื่อนบ้าน

อย่างไรก็ดีแม้ว่าวัฒนธรรมมลายูบางประการไม่สามารถที่จะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวตามวิถีวัฒนธรรมมลายูได้ แต่ก็มึวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาสามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว และสามารถแสดงให้เห็นวิถีวัฒนธรรมมลายูได้ เช่น การแต่งกาย อาหารการกิน งานหัตถกรรม เป็นต้น ดังนั้นแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาจึงมีดังนี้

2.1) การเลือกเฟ้นวัฒนธรรมมลายูที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดการเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้การเลือกเฟ้นต้องพิจารณาถึงความเป็นไปได้ ที่จะนำมาจัดการ ซึ่งอาจเป็นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การเลือกเฟ้นดังกล่าวนี้จะต้องกระทำโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานของรัฐ เอกชน และคนในชุมชนเอง

2.2) การฟื้นฟู สืบสานวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ในพื้นที่อำเภอสะเดาซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา พบว่าวิถีชีวิตของคนมลายูในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาเป็นพื้นที่เศรษฐกิจและพื้นที่ชายแดนที่มีการค้าข้ามแดนคึกคัก ดังนั้นวัฒนธรรมมลายูบางประการจึงค่อยๆ ลดลง เช่น บ้านเรือนแบบมลายู หรือการนุ่งผ้าแบบมลายูดั้งเดิมที่ใช้ผ้าฝ้ายยาวและมีกรรมวิธีการนุ่งที่เฉพาะซึ่งปัจจุบันมีคนนุ่งได้น้อยมาก รวมไปถึงการเล่นบางอย่างเช่น การแสดงตือรี (ดนตรีรักษาโรค) ซึ่งเคยมีในอดีต เหล่านี้มีความจำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์ฟื้นฟู

2.3) การส่งเสริม และจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา แม้ว่าวัฒนธรรมบางอย่างในวิถีมลายูจะยังคงอยู่ แต่ปัจจุบันในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับความเจือจางของวัฒนธรรมมลายูที่น้อยลง จึงควรมีการส่งเสริม หรือจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อส่งเสริมให้วัฒนธรรมดังกล่าวได้มีพื้นที่ และดำรงอยู่ในสังคมใหม่ เช่น การจัดงานถนนคนเดิน ให้คนมาเที่ยวงาน และพ่อค้าแม่ค้าแต่งกายแบบมลายูท้องถิ่น การจัดประกวดอาหารมลายู แข่งขันนกเขาขนาเสียง หรือจัดงานวันของติ่มลายูขึ้น เป็นต้น

2.4) การบรรจุการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจสงขลา ของอำเภอสะเดาลงในปฏิทินการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา เมื่อมีการเลือกเฟ้นคัดสรร ฟื้นฟู และส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมวิถีมลายูแล้ว ต้องให้ชุมชนที่มีวัฒนธรรมมลายูที่ได้รับการจัดการดังกล่าวแล้ว ภาครัฐและเอกชนรวมทั้งประชาชนในพื้นที่กำหนดจุดต่างๆ อันเป็นแหล่งของวัฒนธรรมนั้นๆ สร้างผลิตหรือดำรงไว้ซึ่งวิถีวัฒนธรรมมลายูของตนเองในพื้นที่ผลักดันให้มีการบรรจุเข้าสู่การท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา หรือการท่องเที่ยวชายแดน และอาจมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวตามวิถีมลายูขึ้นมาใหม่ในอำเภอสะเดา ซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยววิถีมลายูตามอัตลักษณ์ของชุมชนต่อไปในอนาคต

2.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ซึ่งพบว่าในพื้นที่ศึกษามีวิถีวัฒนธรรมมลายูอยู่หลายประการที่จะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนในอนาคต อย่างไรก็ตามด้วยลักษณะพื้นที่ที่

ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีวัฒนธรรมร่วมกัน กลุ่มคนที่อยู่ตามรอยต่อส่วนใหญ่ก็เป็นญาติที่ไปมาหาสู่ แต่ความเป็นมลายูของมาเลเซียจะมีความเข้มข้นมากกว่ามลายูฝั่งไทย กล่าวคือเป็นมลายูที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมกับความเป็นท้องถิ่นมากกว่า ขณะที่คนมลายูในประเทศไทยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลแนวคิดมาจากมลายูปัตตานี ซึ่งปัจจุบันคนมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีความเคร่งครัดในวิถีมุสลิมอย่างเข้มข้นอันเนื่องมาจากกลุ่มมุสลิมใหม่ที่ได้รับการศึกษาจากตะวันออกกลาง ทำให้วิถีวัฒนธรรมมลายูแบบดั้งเดิมค่อยๆ หายไป ซึ่งสามารถเห็นได้จากการวัฒนธรรมมลายูในพื้นที่สามจังหวัดปัจจุบัน เช่น การแสดงตือรี (ดนตรีรักษาโรค) ศิลปะ และมะโย่งได้หายไปจากวิถีคนมลายูในประเทศไทยแล้ว ขณะที่ในบางชุมชนของรัฐกลันตัน และไทรบุรี ตรังกานู และปิลิส ประเทศมาเลเซียยังมีการละเล่นประเภทยี่อยู่นี้ปัจจุบัน โดยชุมชนมลายูมุสลิมในมาเลเซียให้การยอมรับ นอกจากนี้การแสดงลิเกฮูลูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ลดน้อยลงตามลำดับ

อย่างไรก็ดี ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอสะเดาคนมลายูมุสลิมในพื้นที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมกับมลายู 2 สาย คือสายสตูลซึ่งมีความใกล้ชิดกับมลายูมุสลิมในไทรบุรี สายมลายูใหม่เช่นในสามจังหวัด ดังนั้น การคัดสรรวัฒนธรรมมลายูที่จะนำมาสู่การจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวจึงต้องอยู่ตรงกลาง และสามารถที่จะทำได้จริง ทั้งนี้เพราะกลุ่มมุสลิมสายปัตตานีในปัจจุบันมองเห็นว่าการละเล่นที่เป็นมาในอดีตขัดกับหลักศาสนาอิสลาม

ในการฟื้นฟู และอนุรักษ์ส่งเสริมวิถีวัฒนธรรมมลายู คนมลายูในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาจึงจะต้องคัดสรรวัฒนธรรมให้เหมาะสมและสามารถนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวได้จริงโดยไม่ขัดกับหลักศาสนา และวิถีปฏิบัติที่เป็นอยู่ วัฒนธรรมมลายูที่ยังหลงเหลือในพื้นที่จึงเป็นวัฒนธรรมที่ต้องคัดสรรโดยคนในชุมชนเองว่าจะรักษา ฟื้นฟู หรือการสร้างใหม่เพื่อตอบรับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ความเป็นคนมลายูที่มีอยู่ปัจจุบันมีความรู้สึกอย่างไรที่จะนำวัฒนธรรมมลายูดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้เพื่อตอบรับนักท่องเที่ยว แม้ความเป็นรัฐสมัยใหม่พยายามที่จะหล่อหลอมให้ชุมชนเป็นไปตามนโยบายรัฐ ซึ่งให้ชุมชนมองตนเอง ค้นหาสิ่งที่จะนำมาซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งบางชุมชนก็มีการประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมโดยใช้วัฒนธรรมเดิมเป็นฐาน มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ เสริม เติมแต่ง จนบางครั้งแทบจะไม่เหลือวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน และแก่นเนื้อหาทางวัฒนธรรมนั้นได้หายไปเหลือเพียงกิจกรรมที่ประดิษฐ์ และเน้นตัวกิจกรรมเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวเท่านั้นเอง

ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา วัฒนธรรมมลายูที่หายไปและน่าสนใจมากที่สุด คือ การสร้างที่อยู่อาศัยแบบมลายู ทั้งนี้เพราะว่าที่อยู่อาศัยของคนมลายูภาคใต้มีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยเฉพาะรูปแบบหลังคา รวมทั้งพื้นที่ใช้สอยซึ่งมีความสัมพันธ์กับผู้อาศัยที่แยกและปรับเปลี่ยนพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ทางสังคมสลับกันไปมาได้ระหว่างเจ้าของบ้านกับแขกผู้มาเยือน ที่อยู่อาศัยที่มีความเป็นมลายูยังมีความสอดคล้องกับภูมิศาสตร์และฤดูกาล เช่น การยกพื้นสูง การมีช่องลมระบายอากาศด้วยการฉลุและแกะสลักไม้ รวมทั้งระเบียงที่สร้างให้โล่งเพื่อใช้แขวนนกเขาชวาซึ่งเป็นวิถีของผู้ชายมลายูในอดีต

ขณะเดียวกัน อาหารมลายูอย่าง ข้าวยาน้ำบูดูและข้าวมันแกวโกในพื้นที่ยื่นของชายแดนใต้ก็มีอาหารดังกล่าวอยู่เช่นกัน แต่จะอย่างไรให้มีความโดดเด่นที่แปลกแตกต่าง อัน

สามารถสร้างให้เป็นอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ซึ่งอาจมีการปรับประยุกต์ สร้างสรรค์ รวมทั้งการแต่งกายแบบมลายูที่มีลักษณะคล้ายกับสามจังหวัดและประเทศเพื่อนบ้าน ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีการปรับอย่างไรเพื่อสะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งอาจสร้างสรรค์ลวดลายสีเส้น เฉพาะเพื่อใช้แต่งกาย ทั้งนี้แม้ว่ารูปแบบของเสื้อจะเหมือนกันแต่หากมีสีและลวดลายเฉพาะก็จะสามารถสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้

ในส่วนของประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อ เช่น ประเพณีเข้าสู่น้ำต แม้จะไม่สามารถนำไปเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวได้ แต่ความเป็นมลายูอาจต้องรักษาพิธีกรรมบางอย่างไว้ ทั้งนี้เพราะการนำเด็กไปโรงพยาบาลแล้วขลิบปลายเปลือกอวัยวะเพศชายโดยแพทย์พยาบาลแล้วกลับบ้านอาจทำให้ความเข้มแข็งที่จะสำนึกย้อนถึงเนื้อสาระของประเพณีพิธีกรรมลดหายไป รวมทั้งประเพณีกวนข้าวฮูรอ ซึ่งทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงความสำคัญที่มาของประเพณีดังกล่าวมิใช่เห็นเพียงกิจกรรมที่ทำและต้องการผลลัพธ์เพียงความอร่อยหรือไม่อร่อยเท่านั้น ดังนั้นในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในวิถีวัฒนธรรมมลายูจะมีการจัดการอย่างไรให้มีทั้งรูปแบบเนื้อหาของตัววัฒนธรรมนั้นๆ ขณะเดียวกันทำอย่างไรที่จะทำให้วัฒนธรรมมลายูที่เป็นอยู่มีความสอดคล้องกับยุคสมัย โดยไม่ผิดหลักศาสนา และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว เหล่านี้จึงเป็นประเด็นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องคำนึง เพื่อให้วิถีวัฒนธรรมมลายูสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์และคงอยู่ สามารถรับใช้ชุมชน และตอบสนองการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

2.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาครั้งนี้ หลังจากที่ได้ลงพื้นที่ศึกษา สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ถึงความเป็นวัฒนธรรมมลายูที่ยังดำรงอยู่ และที่จะสืบต่อถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1) ในวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลามีวัฒนธรรมหลายอย่างที่เลือนหายไปจากชุมชน ในการฟื้นฟูอนุรักษ์ คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น อำเภอบางบาล องค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงภาคเอกชนในพื้นที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้าใจ รับรู้ และมีส่วนร่วมรับผิดชอบที่จะรักษาวัฒนธรรมดังกล่าว

1.2) หน่วยงานของรัฐ และท้องถิ่น จะต้องเป็นผู้ริเริ่มในการจัดการวัฒนธรรมชุมชน โดยพยายามสร้างจิตสำนึกถึงความ เป็นเป็นท้องถิ่น อัตลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนริเริ่มในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับช่วงเวลา ฤดูกาล หลักศาสนา โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม

1.3) จากผลของการศึกษา พบว่าคนในชุมชนบางส่วนยังไม่เข้าใจคุณค่า วัฒนธรรมของตนเอง การสร้างจิตสำนึก และควรมีการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมวิถีมลายูของชุมชน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเร่งทำความเข้าใจเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบในฐานะที่เป็นพื้นที่รอยต่อทางวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน และรองรับการเป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษซึ่งจะมีผู้คนและนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้นในอนาคต การสร้าง

วัฒนธรรมชุมชนให้เข้มแข็งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในวิถีมลายูให้เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวชุมชนในอนาคตได้

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1) ควรมีการศึกษาวิจัย วัฒนธรรมมลายูในอดีตที่สูญหายไปในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาอย่างจริงจังเพื่อรื้อฟื้น พื้นฟู อันจะเป็นประโยชน์ในการนำมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมของชุมชนในอนาคต

2.2) ควรมีการศึกษาวินัยวัฒนธรรมมลายูข้ามแดนระหว่างคนมลายูไทยและคนมลายูมาเลเซีย ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา

2.3) ควรมีการศึกษาวิจัยถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของคนไทยพุทธและคนไทยมุสลิมในวิถีวัฒนธรรมมลายูในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา

2.4) ควรมีศึกษาวิจัยถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

ชื่อเรื่อง : การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายู
ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา
ชื่อนักวิจัย : อุทิศ สังขรัตน์ และคณะ
E-mail Address : utit.s@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา 2) จัดทำแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ตัวแทนของชุมชน ผู้รู้ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และฝ่ายบริหารของรัฐเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบไม่มีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่าพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษครอบคลุม 4 ตำบล คือ ตำบลสะเดา ตำบลสำนักแต้ว ตำบลสำนักขาม และตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรมในวิถีมลายู มีอยู่ 7 ประการ คือ 1) การแต่งกาย 2) อาหารการกิน 3) การละเล่น 4) งานบุญและงานรื่นเริง 5) การประดิษฐ์และหัตถกรรม 6) ประเพณีเกี่ยวเนื่องด้วยศาสนาและคติความเชื่อ และ 7) การสร้างที่พักอาศัย แนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา มีดังนี้ 1) การเลือกพื้นวัฒนธรรมมลายูที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนจะต้องกระทำโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานของรัฐ เอกชน และคนในชุมชนเอง 2) การฟื้นฟูสืบสานวิถีวัฒนธรรมมลายูที่ได้หายไปหรือลดความสำคัญลงไปในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ให้กลับคืนมา 3) การส่งเสริม และจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาให้ดำรงอยู่ในสังคมใหม่ 4) การบรรจุการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจสงขลาของอำเภอสะเดาลงในปฏิทินการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา

อย่างไรก็ดี วัฒนธรรมมลายูที่หายไปและน่าสนใจมากที่สุดคือ การสร้างที่อยู่อาศัยแบบมลายู ทั้งนี้เพราะว่าที่อยู่อาศัยของคนมลายูภาคใต้มีเอกลักษณ์เฉพาะโดยเฉพาะรูปแบบหลังคา รวมทั้งพื้นที่ใช้สอยซึ่งมีความสัมพันธ์กับผู้อาศัยที่แยกและปรับเปลี่ยนพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ทางสังคมสลับกันไปมาใต้ระหว่างเจ้าของบ้านกับแขกผู้มาเยือน ที่อยู่อาศัยที่มีความเป็นมลายูยังมีความสอดคล้องกับภูมิศาสตร์และฤดูกาล เช่น การยกพื้นสูง การมีช่องลมระบายอากาศด้วยการฉลุและแกะสลักไม้ รวมทั้งระเบียงที่สร้างให้โล่งเพื่อใช้แขวนนกเขาขาวซึ่งเป็นวิถีของผู้ขายมลายูในอดีต ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะทั่วไป 1) การฟื้นฟู อนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาควรทำโดยคนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้าใจ รับรู้ และมีส่วนรับผิดชอบที่จะรักษาวัฒนธรรมดังกล่าว 2) หน่วยงานของรัฐ และท้องถิ่น จะต้องเป็นผู้ริเริ่มในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับช่วงเวลา ฤดูกาล หลักศาสนา โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม 3) ควรมีการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมวิถีมลายูของ

ชุมชน เพื่อดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชนในอนาคตได้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย คือ ควรมีการศึกษาวัฒนธรรมลายในอดีตที่สูญเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ การศึกษาวัฒนธรรมลายข้ามแดน ระหว่างคนมลายูไทยและคนมลายูมาเลเซีย การศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของคนไทยพุทธและคนไทยมุสลิมในวิถีวัฒนธรรมลาย และการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ต่อไป

Research title : Study of Tourism Resources for Melayu's Cultural Tourism
in the Special Economic Zone of Songkhla.

Researcher name : Utit Sankarat and team

E-mail Address : utit.s@psu.ac.th

Abstract

This research aims to: 1) study tourism resources with identity of Melayu's culture in the Songkhla Special Economic Zone; 2) provide guidelines for the management of tourism resources with identity of Melayu's culture in the area. This study is a qualitative research with sample population consisted community, the local administrative organization and related government organisation of the area. The tools used to collect data consisted of the structured in-depth interviews, and focus group meeting. The study covered the special economic area which included four sub-districts; namely Sumnaktaw, Sumnakkham, Padangbeza, and Sadao of Sadao district, Songkhla province. The result indicated that there are seven tourist resources in Melayu's culture of the area included 1) dressing 2) food and beverage 3) recreation 4) festival 5) handy crafts 6) traditions related to religion and beliefs and 7) housing. There should be a way to manage tourism resources that are identity and reflect of Melayu's culture in the Songkhla Special Economic Zone. Guidelines should be as follows: 1) The selection of Melayu's culture for tourism management as the identity of the community must be undertaken by all related stakeholders, 2) Restoration of some Melayu's culture which was disappear from the Songkhla Special Economic Zone, 3) Promoting and organizing activities related to Melayu's culture to maintain in the new society of Songkhla Special Economic Zone, and 4) Issuing Melayu's culture tourism in Songkhla Economic Zone into the provincial's tourism calendar.

However, in restoring and preserving the Melayu's culture Malay people in the Songkhla Special Economic Area have to select the appropriate culture and can lead to the appropriate tourism management without conflict with the religious principle and the way it is. In order to maintain the Melayu's culture in the area should be chosen by the community, either to restore or reconstruct in the global changes. Nevertheless, housing is the most interesting culture left in the area. This is because the southern Melayu's housing is unique, especially the roof. This includes living spaces that are interrelated with the owner and visitor which could be adjusted according to their personal and social spaces. Melayu housing style is also well suited to geography

and seasons, such as elevated platforms, ventilated fountains, and wood carvings. There is also an open-air terrace for hanging a bird's cage which is the Malay man way of life. In order to manage Melayu's culture for tourism resources in accordance with the present and up to date, it should take into account of all related stakeholders for preserving the identity of community in order to meet sustainable tourism. The recommendations are as follows; 1) all stakeholders should be involved in the management, so that all sectors understand the awareness and the responsibility to preserve the culture. 2), government organization and local authorities must initiate in organizing cultural activities in line with the religious and seasonal pattern, 3) there should be public awareness about the cultural identity of the Malay community. Hence, Melayu's culture way is beneficial for future tourism in the area. Moreover, there are suggestions for future research for example; to carry on the lost Malay culture in the past in the Songkhla Special Economic Zone. This should bring back and to study the Malayan culture across the Malayan Malay and Malaysia, the social relationship of Thai Buddhists and Thai Muslims in Melayu's culture, and changing in land use pattern in the Songkhla Special Economic Zone of Sadao District, Songkhla Province.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทสรุปผู้บริหาร.....	ข
บทคัดย่อ.....	ฅ
สารบัญ.....	ณ
สารบัญตาราง.....	ด
สารบัญแผนที่.....	ถ
สารบัญภาพ.....	ท
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	5
1.3 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	5
1.4 กรอบขั้นตอนการวิจัย.....	6
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	6
บทที่ 2 การทบทวนเอกสาร และวรรณกรรม.....	7
2.1 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความหมายการท้องเที่ยว.....	7
2.1.2 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	10
2.1.3 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	12
2.1.4 แนวคิดและความหมายของวัฒนธรรมและวัฒนธรรมมลายู.....	15
2.1.5 ความหมายและลักษณะของเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา.....	17
2.1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
2.2 พื้นที่ในการศึกษาวิจัย.....	19
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย.....	40
3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล.....	40
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและรวบรวมข้อมูล.....	41
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	41
3.4 การวิเคราะห์ และการตรวจสอบข้อมูล.....	42
3.5 การแปลผลข้อมูล.....	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย.....	43
4.1 ผลการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมภายใน เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา.....	43
4.2 ผลการจัดทำแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถี วัฒนธรรมภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา.....	83
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	97
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	97
5.2 อภิปรายผล.....	102
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	104
บรรณานุกรม.....	105
บุคลากร.....	106
ภาคผนวก.....	109

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1-1 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าไทย เดือนมกราคม 2557	
จำแนกตามด่านตรวจคนเข้าเมือง.....	2

สารบัญแผนที่

หน้า

แผนที่ 1-1 แสดงสภาพพื้นที่และเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างชายแดนประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย ของเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา.....	3
แผนที่ 2-1 แสดงที่ตั้งและลักษณะพื้นที่ของตำบลสะเดา	22
แผนที่ 2-2 แสดงพื้นที่ชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองสะเดา จำนวน 18 ชุมชน	23
แผนที่ 2-3 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวหลักตำบลสะเดา	25
แผนที่ 2-4 แสดงที่ตั้งและลักษณะพื้นที่ของตำบลสำนักขาม.....	27
แผนที่ 2-5 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวหลักตำบลสำนักขาม	29
แผนที่ 2-6 แสดงที่ตั้งและลักษณะพื้นที่ของตำบลสำนักแก้ว	32
แผนที่ 2-7 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวหลักตำบลสำนักแก้ว	34
แผนที่ 2-8 แสดงที่ตั้งและลักษณะพื้นที่ของตำบลปาดังเบซาร์.....	37
แผนที่ 2-9 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวหลักตำบลปาดังเบซาร์	39
แผนที่ 4-1 แสดงแหล่งท่องเที่ยวหลักและจุดท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีมลายู 4 ตำบล เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา	96

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1-1 จำนวนและรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ 10 อันดับแรก เดือนสิงหาคม 2559.....	1
ภาพที่ 1-2 กรอบขั้นตอนการวิจัย.....	5
ภาพที่ 4-1 ผ้าถุงปาเต๊ะ และโสร่งที่นำเข้ามาจากอินโดนีเซียมีขายทั่วไปในอำเภอสะเดา	45
ภาพที่ 4-2 การแต่งกายของผู้หญิงมลายูนุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อบานง ซึ่งผู้หญิงมลายูมุสลิมจะมีผ้าคลุมศีรษะ ส่วนผู้หญิงไทยพุทธจะไม่มีผ้าคลุมศีรษะ.....	46
ภาพที่ 4-3 ชุดสลิเน ที่ผู้ชายมลายูใช้สวมใส่ในงานมงคล งานนักขัตฤกษ์ และวันสำคัญ.....	46
ภาพที่ 4-4 การแต่งกายตามวิถีมลายูของผู้ชายในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาในปัจจุบัน	47
ภาพที่ 4-5 ผู้วิจัยกับเสื้อเชิ้ตผ้าบาติกที่นำมาตัดเย็บเป็นเสื้อของผู้ชายในปัจจุบัน.....	48
ภาพที่ 4-6 ข้าวยาน้ำบูดู ร้านป้านี 85/2 หมู่ที่ 2 ต.สำนักแก้ว อ.สะเดา จ.สงขลา	50
ภาพที่ 4-7 ข้าวมันและแกงไก่ใส่ถั่วฝักยาวที่มีขายในตลาดปาดังเบซาร์	52
ภาพที่ 4-8 การแสดงระบำตารีกีปีซของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 2 สะเดา ในงานปิดภาคเรียนที่ 2/2557.....	54
ภาพที่ 4-9 ดิเกฮูลู คณะภูเขาไม้ดำ บ้านด่านนอกไทยจังโหลน อำเภอสะเดาจังหวัดสงขลา.....	56
ภาพที่ 4-10 ดิเกรฮูลู โรงเรียนกอบกุลวิทยาคม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา	57
ภาพที่ 4-11 น้ำชา และข้าวเหนียว รวมทั้งปาตองโก ที่ผู้จัดงานงานเลี้ยงน้ำชา นำมาเลี้ยงแขก.....	58
ภาพที่ 4-12 กิจกรรมการกินน้ำชา เพื่อระดมทุนต่อเติมโรงอาหารของโรงเรียนสังคมอิสลามวิทยา 93/2 ม.1 ต.สำนักแก้ว อ.สะเดา จ.สงขลา เมื่อ 7 เมษายน 2561	60
ภาพที่ 4-13 ข้าวเหนียว และหัวเหนียวที่นำมาเลี้ยงแขกในงานแต่งงาน	60
ภาพที่ 4-14 เครื่องปรุงของข้าวอาซุร และข้าวอาซุรเมื่อกวินเสร็จแล้ว.....	62
ภาพที่ 4-15 กรงนกเขาใหญ่ บ้านนายมุหัมหมัด หะยีมะ บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 1 ตำบลสำนักแก้ว... ..	65
ภาพที่ 4-16 กรงนกกรงหัวจุก กรงนกธรรมชาติ (ซ้าย) และ กรงนกประดับมุก (ขวา).....	65
ภาพที่ 4-17 ผลงานผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวของกลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าวปาดังเบซาร์	67
ภาพที่ 4-18 เด็กๆ ในขบวนแห่เพื่อเข้าพิธีฮันต์โครงการเข้าสู่สันติหมู่.....	68
ภาพที่ 4-19 เมื่อทำการขลิบ ผู้ปกครองเข้ามาให้กำลังใจ ในโครงการเข้าสู่สันติหมู่.....	69
ภาพที่ 4-20 ชุดพลู (sirih junjung) มีการจัดรูปแบบที่สวยงาม เป็นสิ่งของที่ฝ่ายชายส่งให้ฝ่ายหญิง	72
ภาพที่ 4-21 พิธีสวดขอพร (ดุอาห์) แต่บ่าวสาวและผู้อาวโสอานวยพรแต่บ่าวสาว	73
ภาพที่ 4-22 พิธีนั่งบัลลังก์คู่แต่งงาน (ปงายางัน).....	74
ภาพที่ 4-23 ลวดลายการแกะสลักตามช่องลม เหนือบานประตู หน้าต่างของบ้านมลายูภาคใต้ตอนล่าง	76
ภาพที่ 4-24 บ้านมลายูแบบเก่าจะเห็นการแกะสลักไม้ตามช่องลม และแขวนนกเขาขาวไว้ชายคาบ้าน.....	77
ภาพที่ 4-25 บ้านมลายูหลังคาทรงเมเลห์ (Meleh) หรือหลังคาจั่ว.....	78
ภาพที่ 4-26 บ้านมลายูหลังคาทรงลิมา (Lima) หรือแบบปั้นหยา หลังตลาดเทศบาลเมืองสะเดา... ..	79

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4-27 บ้านมลายูหลังคาทรงبرانอ (Blanor) หรือทรงจั่วมนิลา.....	79
ภาพที่ 4-28 ลวดลายแกะสลักไม้ในบ้านมลายูเก่า ตำบลปาดังเบซาร์.....	80
ภาพที่ 4-29 การแข่งขันนกเขาชวาเสียงในอำเภอสะเดา ประจำปี 2561 ในวันที่ 29 เมษายน 2561	88

บทที่ 1

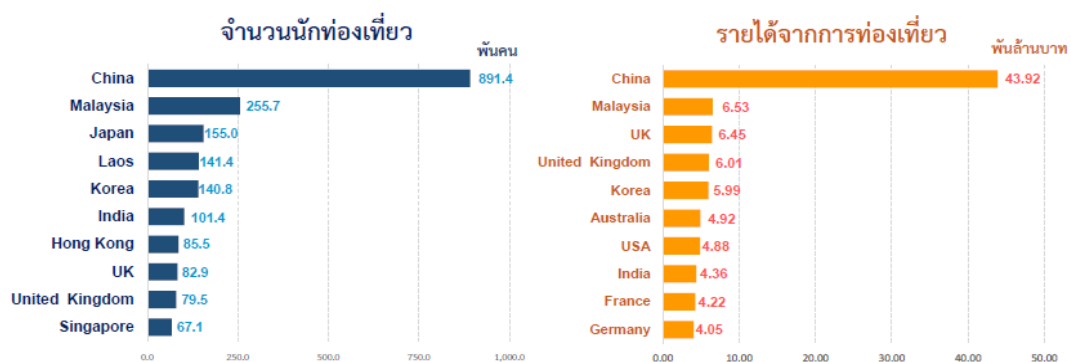
บทนำ

1.1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง มีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการค้าและการลงทุน เมื่อประเทศประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศสามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วกว่าภาคผลิตและบริการอื่นๆ (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559)

นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะนอกจากจะสร้างรายได้โดยมีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศแล้ว ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย อาทิ โรงแรมและที่พัก ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดการลงทุนการจ้างงาน และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยในแต่ละปีสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศในรูปเงินตราต่างประเทศปีละหลายแสนล้านบาท รวมทั้งสร้างกระแสเงินหมุนเวียนภายในประเทศจากคนไทยเที่ยวไทยนับแสนล้านบาทเช่นเดียวกัน ซึ่งในปี 2552 ประเทศไทยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศประมาณ 527,326 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 8.5 ของมูลค่าส่งออกรวม (ร้อยละ 51.1 ของมูลค่าส่งออกภาคบริการ) หรือคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 5.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ขณะเดียวกัน ธุรกิจการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานกว่า 2 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 6-7 ของแรงงานทั้งระบบ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2552. นโยบายภาษีเพื่อกระตุ้นธุรกิจท่องเที่ยวไทย. บทความวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.)

ภาพที่ 1-1 จำนวนและรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ 10 อันดับแรก เดือนสิงหาคม 2559

ที่มา : กรมการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา

หมายเหตุ : จากรายงานสรุปสถานการณ์การท่องเที่ยว สิงหาคม 2559

จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่ามีนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยสูงเป็นอันดับสองรองจากนักท่องเที่ยวชาวจีน และผ่านมาทางด่านตรวจคนเข้าเมืองทางจังหวัดสงขลา คือ ด่านตรวจคนเข้าเมืองสะเดา และด่านตรวจคนเข้าเมืองปาดังเบซาร์ ตามตารางที่ 1-1 ดังนี้

ตารางที่ 1-1 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้าไทย เดือนมกราคม 2557 จำแนกตามด่านตรวจคนเข้าเมือง

จำนวนนักท่องเที่ยว (หน่วย/คน)	ปี 2558	%
ตม.สะเดา	1,504,653	15.74
ตม.ปาดังเบซาร์	234,687	29.07

ที่มา : สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและกรมการท่องเที่ยว

หมายเหตุ : P ข้อมูลเบื้องต้น เนื่องจากข้อมูลดังกล่าว จะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยละเอียดอีกครั้ง ซึ่งข้อมูลอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อย

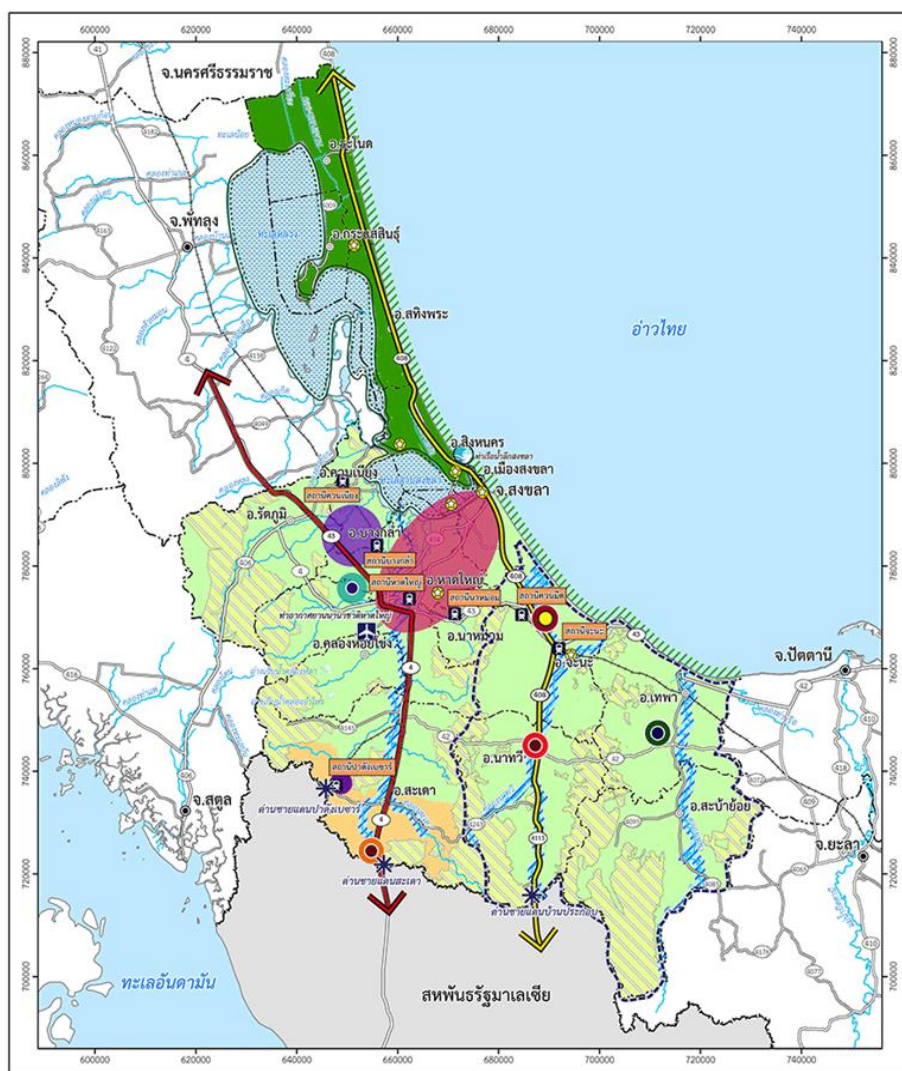
ในขณะเดียวกันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในบางภาคส่วน บางพื้นที่ยังขาดการเชื่อมโยงกับแหล่งชุมชนในพื้นที่ โดยมุ่งเน้นแต่ในส่วนของการท่องเที่ยวที่ก่อรายได้เฉพาะกลุ่ม อาทิเช่น กลุ่มโรงแรม ร้านอาหาร และสถานบันเทิง ทำให้การท่องเที่ยวยังไม่เข้าถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

จากการที่รัฐบาลได้ประกาศจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม อุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการ หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง เขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่างๆ เช่น การอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการ หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศ (คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ, 19 มกราคม 2558) และจากประกาศเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเพิ่มเติม มีผลให้ท้องที่ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักแก้ว และตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เป็น “เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา” ที่หน่วยงานทุกภาคส่วนดำเนินการเพื่อพัฒนาศักยภาพพื้นที่ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว เนื่องด้วยเป็นเขตพื้นที่ที่มีด่านตรวจคนเข้าเมืองระหว่างประเทศถึง 2 ด่านคือ ด่านศุลกากรสะเดาและปาดังเบซาร์ เป็นด่านที่มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงที่สุดของประเทศ เฉลี่ยปีละไม่ต่ำกว่า 3-4 แสนล้านบาท ซึ่งพื้นที่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ได้แก่ ตำบลสะเดา, ตำบลสำนักขาม, ตำบลสำนักแก้ว และตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา (คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ 1/2558 รัฐบาลกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีผล 19 มกราคม 2558)

สำหรับพื้นที่ 4 ตำบล 5 อปท.(องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ประกอบด้วย ตำบลสะเดา เขตเทศบาลเมืองสะเดา เป็นพื้นที่ศูนย์ราชการประจำอำเภอ ตำบลสำนักขามหรือด่านนอก เขตเทศบาลตำบลสำนักขาม เป็นเมืองที่เติบโตเร็วมากเพราะติดชายแดนมาเลเซียเป็นศูนย์รวมของโรงแรมและสถานบันเทิงรูปแบบต่างๆ ตำบลสำนักแก้ว เขต อบต.สำนักแก้ว พื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้และธรรมชาติ เป็นที่ตั้งของอ่างเก็บน้ำคลองสะเดา ตำบลปาดังเบซาร์ มีเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ ครอบคลุมพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน และเทศบาลตำบลปาดัง

ครอบคลุมพื้นที่รอบนอกเขตใจกลางเศรษฐกิจ และเป็นพื้นที่ติดชายแดนใต้ระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ถือว่าเป็นหนึ่งในเขตพื้นที่ชายแดนใต้ที่มีนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย เดินทางผ่านเข้ามาประเทศไทยอีกช่องทางหนึ่ง

แผนที่ 1-1 แสดงสภาพพื้นที่และเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างชายแดนประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย ของเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ : เอกสารประชุมกลุ่มย่อย Focus group โครงการวางและจัดทำผังเมืองรวมจังหวัดสงขลา
วันพุธที่ 17 ธันวาคม พ.ศ.2557 เวลา 13.00-16.00 น. ณ ห้องสิงห์ทอง ชั้น 2 โรงแรมสิงห์โกลด์เอนด์เพลส อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาผู้คนส่วนใหญ่เป็นมลายูดั้งเดิมที่อาศัยอยู่บนคาบสมุทรมลายู มีความเชื่อมโยงกับผู้คนในคาบสมุทรมลายูโดยเฉพามาเลเซียและอินโดนีเซีย โดยผู้คนบน

คาบสมุทรแห่งนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันมาแต่อดีต มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งมีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน

อย่างไรก็ตาม ความเป็นคนมลายูบางครั้งก็ไม่อาจแยกจากความเป็นมุสลิมได้อย่างเด่นชัด เนื่องจากคนมลายูหรือชาติพันธุ์มลายู แม้ไม่ได้เป็นคนมุสลิมทั้งหมด แต่การกล่าวถึงคนมลายูก็จะเข้าใจได้ว่าส่วนใหญ่เป็นคนที่นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้ความเป็นมลายูและความเป็นคนมุสลิมไม่สามารถแยกออกได้อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยก็จะเข้าใจได้ว่าส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งคนมลายูมุสลิมจะเรียกตัวเองว่า “ออแซนยา” ออแซ แปลว่า คนนยา หมายถึง มลายู ออแซนยาจึงหมายถึงคนมลายูมุสลิม และจะเรียก คนมุสลิมที่มาจากจังหวัดอื่นของประเทศ ไทย เช่น สงขลา นครศรีธรรมราช กรุงเทพฯ ว่า “ออแซอิสแล (คนอิสลาม)” ไม่รวมเรียกว่าออแซนยา เพราะไม่ใช่ คนมุสลิมที่มีเชื้อสายมลายู (นิยามาล อาเย, 2555)

อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของชุมชนมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยอาจมองผ่านได้ทั้งวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและขนบนิยมที่เกี่ยวกับการดำรงชีพแบบพื้นบ้าน การอาศัยสรรพศาสตร์ชาวบ้าน และทฤษฎีชาวบ้าน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่อันเป็นปัจจัยพื้นฐานได้แก่ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมด้านโภชนาการ เช่น วัฒนธรรมการกิน หรือการผลิตและการบริโภค บูด, จิ้งจิง เป็นต้น ด้านที่อยู่อาศัย เช่น การปลูกสร้างอาคารแบบมีดินเสา การต่อเติมพาไล (Balai) เป็นต้น ด้านเครื่องนุ่งห่มและอาภรณ์ เช่น ความนิยมใส่ (Sarong) , ปาเต๊ะ (Batik) เป็นต้น ด้านการดูแลสุขภาพอนามัย เช่น การรักษาไข้ด้วยการแสดงมะเตอรี และลิมนตร์หรือโตะคริม, การมีหมอด้าย หรือที่เรียกว่าโตะบัตัน การมีคำราด(คำตอบแทน) เป็นต้น (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2552)

ในปัจจุบันเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาอันประกอบด้วย 4 ตำบล คือ ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักแก้ว และตำบลปาดังเบซาร์ ของอำเภอสะเดา มีจำนวนนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ เข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่นักท่องเที่ยวเข้ามาในลักษณะการท่องเที่ยวตัวเมืองและท่องเที่ยวราตรีในตัวเมืองทั้งแหล่งท่องเที่ยวราตรีของพื้นที่ตำบลสำนักขามที่ติดพื้นที่ชายแดนและตัวเมืองหาดใหญ่ นั้นหมายความว่าพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา นักท่องเที่ยวใช้เป็นเพียงแค่ทางผ่านสำหรับเดินทางไปท่องเที่ยวพื้นที่อื่น ทั้งที่ในพื้นที่ดังกล่าวยังมีวิถีวัฒนธรรมที่มีความเป็นมลายูท้องถิ่นอันสามารถพัฒนาไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ในอนาคต เช่น มีอาหารพื้นถิ่น การแต่งกายแบบมลายู การกวนข้าวอาซุร เป็นต้น ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์สำคัญที่ชุมชนเคยยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ขณะเดียวกันการจัดการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษที่ผ่านมาไม่ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่เน้นการท่องเที่ยวเชิงบริการทั้งโรงแรมที่พัก ร้านอาหาร สวนสนุก ฯลฯ ซึ่งเหล่านี้ชุมชนไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวจึงตกอยู่ในมือของกลุ่มทุนผู้ประกอบการ

ขณะเดียวกันในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาปัจจุบันวิถีวัฒนธรรมชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทั้งด้านค่านิยม สังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ที่ดินที่กลุ่มทุนพยายามเข้ามาซื้อเพื่อขยายกิจการบริการ และวิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของชุมชนบางส่วนกำลังหายไปการสำรวจและรวบรวม ค้นหาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมมลายูจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ชุมชนจะต้องตระหนัก ซึ่งคนในชุมชนส่วนหนึ่งมองเห็นว่ามีความ

จำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์ ฟื้นฟู และจัดทำเส้นทางท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมาลายุเพื่อนำเสนอสู่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าสู่พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาในอนาคต

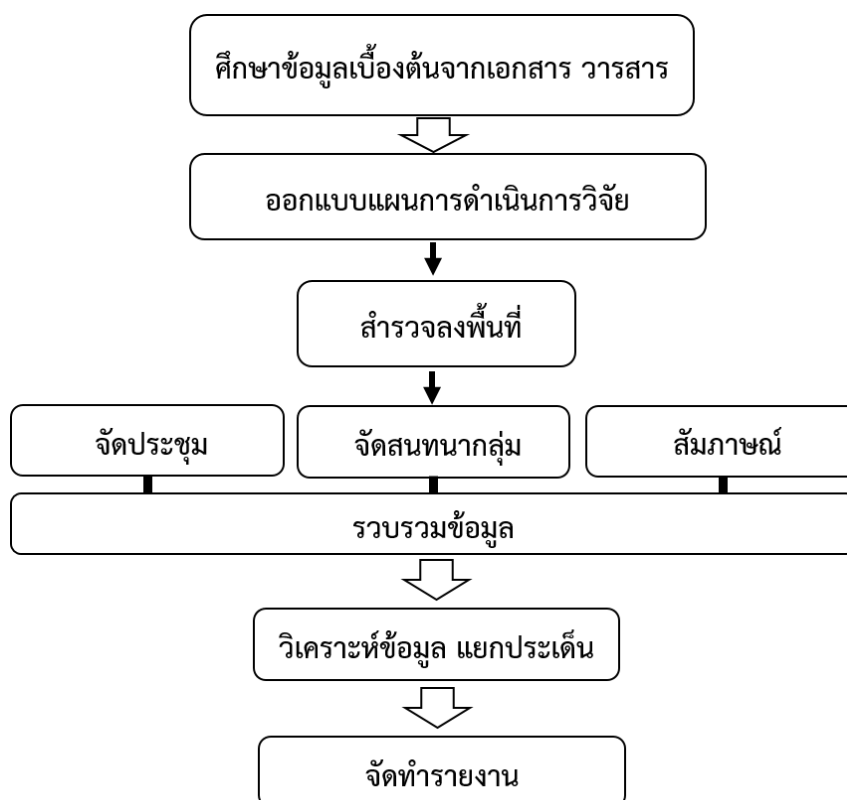
จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมาลายุในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ทั้ง กิจกรรม พื้นที่ ประเพณี วัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งจะนำผลการศึกษาไปสู่การผลักดันให้ ตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนภายในเขตพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งการระดมความคิด ระดมปัญหา ร่วมกันดำเนินการจัดทำและรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ นำเสนอความเป็นวิถีวัฒนธรรมมาลายุในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมาลายุในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

1.2.2 เพื่อจัดทำแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมาลายุในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย

ภาพที่ 1-2 กรอบขั้นตอนการวิจัย

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.4.1 ชุมชนในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาสามารถนำข้อมูลที่เป็นผลของการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อดำรงไว้ซึ่งวิถีวัฒนธรรมมลายูที่โดดเด่นของแต่ละชุมชนอันสามารถที่จะนำไปสู่การจัดการอนุรักษ์สืบทอดให้คงไว้คู่ชุมชน ทั้งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ในอนาคต

1.4.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์ตามวิถีชุมชนวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในพื้นที่

1.4.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดสงขลา-พัทลุง สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา และผู้ประกอบการท่องเที่ยวสามารถนำวิถีวัฒนธรรมมลายูที่มีความเป็นอัตลักษณ์มาเป็นจุดขายให้แก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู เป็นการขยายฐานตลาดของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวในวิถีวัฒนธรรมมลายู หมายถึง วัฒนธรรมมลายูที่ยังมีอยู่ในเขตพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาปัจจุบัน ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย อาหารการกิน การละเล่นงานบุญและงานรื่นเริง การประดิษฐ์และหัตถกรรม ประเพณีอันเกี่ยวเนื่องกับศาสนา การสร้างที่พักอาศัย และภาษามลายูท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สามารถนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

1.5.2 วิถีวัฒนธรรมมลายู หมายถึง วิธีการดำรงชีวิตภายใต้กรอบความเชื่อทางด้านความคิดรวมทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ของคนมลายูในเขตพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

1.5.3 เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา หมายถึง เขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมายในจังหวัดสงขลา เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่างๆ เช่น การอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการ หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศ อันประกอบด้วย 4 ตำบล คือ ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักแต้ว และตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

บทที่ 2

การทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับ “การศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา” ทีมผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับความหมายการท่องเที่ยว

2.1.2 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.1.3 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรม

2.1.4 แนวคิดและความหมายของวัฒนธรรมและวัฒนธรรมมลายู

2.1.5 ความหมายและลักษณะของเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

2.1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 พื้นที่ในการศึกษาวิจัย

2.3 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับความหมายการท่องเที่ยว

2.1.1.1 การท่องเที่ยว (Tourism) ตามความเข้าใจโดยทั่วไป หมายถึง การเดินทางของบุคคลหนึ่งจากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อพักผ่อน หรือติดต่อทางธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป (ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์, 2550) การท่องเที่ยวถือว่าการพักผ่อนอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการนำกิจกรรมนันทนาการเข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เดินทาง เกิดการผ่อนคลายและมีความสุขระหว่างการเดินทางไปทำกิจกรรมจากที่หนึ่ง ซึ่งหมายถึงที่อยู่อาศัย ไปยังที่หนึ่ง ที่ถือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม เช่นการเดินทางไปชมสถานที่ท่องเที่ยว ไปเยี่ยมเพื่อน เยี่ยมญาติ หรือไปพักผ่อนหย่อนใจหรือใช้เวลาว่างเพื่อนำกิจกรรมทางการกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ หรือการเดินทางไปศึกษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ รวมถึงการเดินทางไปประชุมเพื่อการประกอบธุรกิจ หรือการเดินทางเพื่อไปร่วมกิจกรรมทางธุรกิจสาขาอาชีพต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางซึ่งมีการพัฒนามาจากรูปแบบการเดินทางเพื่อการดำรงชีพ การแสวงหาอาณานิคม การเดินทางเพื่อการพักผ่อน ดังนั้นกิจการด้านการท่องเที่ยวจึงมีการขยายตัวเป็นธุรกิจและเติบโตเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

2.1.1.2 ความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น และสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะทั่วไป คือ

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ สภาพภูมิอากาศ รวมทั้งอากาศและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา ทะเล ป่าไม้ ฯลฯ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่ต้องสูญเสียต้นทุนในการผลิต แต่ทรัพยากรทั้งสองลักษณะต่างก็ต้องมีต้นทุนในการดูแลรักษาเหมือนกัน คุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติจำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษาในรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การวางแผนการท่องเที่ยว รวมทั้งการวางมาตรฐานการดูแลรักษาทรัพยากรดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งประาบางได้

ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดความต้องการพื้นฐานของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ยกตัวอย่างเช่น ผู้คนที่อยู่ในพื้นที่หุบเขาที่มีอากาศหนาว ย่อมไม่มีโอกาสที่จะได้สัมผัสอากาศอันอบอุ่น หรือได้เห็นชายทะเล ความต้องการนี้เองที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวชายทะเลเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวหลายประเทศ โดยเฉพาะชาวยุโรป ดังจะเห็นได้จากความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวที่ชายหาดเมืองนีซ (Nice) ของประเทศฝรั่งเศสในช่วงเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นเดือนแห่งการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวฝรั่งเศส นอกจากนี้ชาวยุโรปยังนิยมท่องเที่ยวไปยังชายหาดหลายแห่งของสเปน หรือหมู่เกาะแคริบเบียนในอเมริกา รวมทั้งภูเก็ตของประเทศไทยด้วยเช่นกัน

จากตัวอย่างดังกล่าว ทำให้เห็นว่านอกจากชายทะเลจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่เห็นได้เด่นชัด และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้แล้ว ในอีกส่วนหนึ่ง “อากาศ” ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มองไม่เห็น ต้องอาศัยการสัมผัสทางกาย ก็ยังเป็นทรัพยากรธรรมชาติอีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เช่นกัน

2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและสังคม และทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านบันเทิงและพลิตเพลิน ทั้งนี้ทรัพยากรท่องเที่ยวส่วนนี้ถูกแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะทั่วไป คือ

2.1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ คือ วัฒนธรรม วิถีชีวิต หรือเหตุการณ์ที่สืบสานกันมาตั้งแต่อดีต โดยส่วนใหญ่การนำเสนอประวัติศาสตร์ในรูปของทรัพยากรการท่องเที่ยวจะอยู่ในรูปของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ คือ

(1) สงคราม เช่น กำแพงเบอร์ลินที่กั้นระหว่างเบอร์ลินตะวันออกและเบอร์ลินตะวันตก ในเยอรมนี และสะพานข้ามแม่น้ำแคว จ.กาญจนบุรี เป็นต้น

(2) ศาสนา เช่น บุโรพุทโธ ในอินโดนีเซีย, พุทธคยา ในอินเดีย, นครวัด นครธม ในกัมพูชา เป็นต้น

(3) ผู้คนที่อาศัยในท้องถิ่น เช่น บ้านวิลเลียม เชคสเปียร์ ในอังกฤษ, อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี จ.นครราชสีมา เป็นต้น

(4) ขั้นตอนการปกครอง (รัฐบาลหรือพระมหากษัตริย์) เช่น อาคารรัฐสภาของสหรัฐอเมริกาในกรุงวอชิงตัน ดี ซี, พระราชวังบัคกิงแฮม ในอังกฤษ, พระราชวังบางปะอิน ใน จ.พระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

2.2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและสังคม แต่ละประเทศต่างก็มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทางสังคมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งที่เป็นรูปธรรม ที่แสดงออกทางด้านลักษณะความเป็นอยู่ของผู้คน ภาษา เทศกาล ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ศิลปหัตถกรรม การแต่งกาย การละเล่นและการบันเทิงต่างๆ สถาปัตยกรรม ฯลฯ และที่เป็นนามธรรม ที่แสดงออกทางด้านความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้คือทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งสิ้น เนื่องจากสามารถตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นสิ่งที่แปลกแตกต่างของนักท่องเที่ยวได้

นอกจากนี้ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและสังคม ยังหมายรวมถึง “อัยยาศัยไมตรีและการต้อนรับ” ของผู้คนในท้องถิ่นด้วย นับเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างยิ่งของการท่องเที่ยว ทั้งนี้หากนักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับการต้อนรับจากคนในท้องถิ่นแล้ว สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ หรือทิวทัศน์ใดๆ ก็ไม่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่นั้นต่อไปหรือกลับมาเยือนซ้ำได้ การแสดงออกซึ่งการต้อนรับนักท่องเที่ยวสามารถทำได้หลายรูปแบบ รูปแบบหนึ่งที่เป็นรูปธรรมชัดเจน คือการติดตั้งป้ายต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น ป้าย “Aloha” ซึ่งเป็นภาษาของชาวฮาวาย แปลว่า “สวัสดี” หรือการจัดบริการนำเที่ยวที่มีหลายภาษา เช่น รถนำเที่ยวในกรุงลอนดอน มีการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวหลายภาษาสำหรับนักท่องเที่ยวที่เป็นตลาดหลัก ไม่ว่าจะเป็นภาษาอิตาลี อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน หรือญี่ปุ่น

สำหรับประเทศไทยก็ประสบความสำเร็จในการใช้ “อัยยาศัยไมตรีและการต้อนรับ” ของผู้คนในท้องถิ่น” ซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ไม่ว่าจะเป็น “ยิ้มสยาม” หรือ “ความเอื้ออาทรในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว” ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้นักท่องเที่ยวที่เคยมาประเทศไทยแล้วกลับมาเยือนซ้ำอีกหลายครั้ง

2.3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านบันเทิงและความเพลิดเพลิน ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้ หมายถึง สถานที่หรือกิจกรรมที่สร้างความบันเทิงและความเพลิดเพลินให้แก่นักท่องเที่ยวทุกประเภท อาทิ สวนสาธารณะ สวนสนุก แหล่งบันเทิงยามค่ำคืน โรงละคร โรงภาพยนตร์ เป็นต้น สถานที่เหล่านี้ส่วนใหญ่ต้องใช้เงินทุนในการสร้างสูง โดยส่วนใหญ่เป็นการลงทุนของภาคเอกชน มีเพียงส่วนน้อย เช่น สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ที่เป็นการลงทุนของภาครัฐ

ตัวอย่าง ของทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้ เช่น ดิสนีย์เวิลด์ สวนสยาม ซาฟารีเวิลด์ สวนสัตว์เปิดเขาเขียว สวนสัตว์ดุสิต คลับ ดิสโก้เธค การแสดงโชว์ทิฟฟานี ฯลฯ

ทั้งนี้ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่กล่าวไว้แล้วนั้น มีการเสื่อมสลายได้ตามกาลเวลา สภาพดินฟ้าอากาศ การทำลายของมนุษย์ และการขาดการดูแลเอาใจใส่ จึงต้องการการอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนา ตลอดจนการดูแลรักษาจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะส่งผลให้การท่องเที่ยวเจริญก้าวหน้าต่อไป

2.1.2 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.1.2.1 การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ของสังคม และสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดี ต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและประสบความสำเร็จ การพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ (System approach) และบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายนั้น จำเป็นจะต้องพิจารณาระบบย่อย (Subsystem) หรือองค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบและความสัมพันธ์ (Relationship) ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น รวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วย (นิภาพร หนูอักษร, 2548) ซึ่งองค์การ UNESCO ได้กล่าวถึงประสบการณ์การท่องเที่ยวในหลวงพระบางได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การวางแผนและการจัดการเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าหากประเทศต้องการที่จะประสบความสำเร็จ การขาดการวางแผนที่ดีในการก่อสร้าง การโฆษณา การลงทุนก็จะไม่สามารถนำไปสู่ผลประโยชน์ได้ การขาดการบริหารที่มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดปัญหาต่อภาพการรับรู้ในอนาคต ไม่ใช่แต่เพียงการวางแผนและการจัดการอย่างเดียวเท่านั้น ว่าเป็นสิ่งสำคัญ แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ก็มีความสำคัญเช่นกัน ชุมชนในหลวงพระบางจะต้องได้รับรู้ในรายละเอียดและได้รับโอกาสเพื่อร่วมกันวางแผน และกระบวนการจัดการ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 2004)

และการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือ การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้พัฒนาในทุกๆ ด้าน อย่างรอบคอบ ระมัดระวัง เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ มีการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและยาวนาน โดยไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่นเดียวกับ รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2547) ได้กล่าวถึงหลักการในการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตามหลักการ รวมทั้งการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของโลก ไว้ว่า

1) อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using resource sustainable) หมายถึง มีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากร ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัด คำนึงถึงต้นทุนด้านคุณค่าและคุณภาพของธรรมชาติ และต้นทุนทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นควบคู่กับการลดการก่อของเสีย (Reducing over-consumption and waste) การร่วมกันวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องจัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติ มีคุณภาพเหมือนกัน หรือใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก

3) รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain diversity) ต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยวโดยการรักษาและส่งเสริม ให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทาง

วัฒนธรรม โดยการเพิ่มคุณค่า และมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้น หรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

4) ประสานแผนการพัฒนการท่องเที่ยว (Integrating tourism into planning) การประสานแผนการพัฒนากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่น (อบต. หรือเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวมีศักยภาพ

5) นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting local economy) การประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมกิจกรรม การท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่น นำไปประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยว เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการ ในท้องถิ่น

6) การมีส่วนร่วมการสร้างเครือข่ายพัฒนการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving local communities) มีการร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation approach) โดยเข้าเป็นหน่วยงานร่วมจัด ร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหา ร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว ร่วมประเมินผลการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนั้นต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กร และท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

7) จัดประชุม และปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting stakeholders and the public) ต้องมีการประสานกับพหุภาคี ได้แก่ ชุมชนหรือประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหารือในการเพิ่มศักยภาพ ให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด เพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน

8) การพัฒนาบุคลากร (Training staff) การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ มีแนวคิด และมีวิธีปฏิบัติในการพัฒนการท่องเที่ยว ที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว

9) การจัดเตรียมข้อมูลบริการข่าวสารการท่องเที่ยว (Marketing tourism responsibly) มีการจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว และการบริการการขายให้พร้อม มีเพียงพอ ต่อ การเผยแพร่ ซึ่งอาจจัดทำในรูปสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่างๆ

10) ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking research) การช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่า รวมถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว การลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัย เพื่อทราบผลของการบริการ นำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการ การบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้อง กับหลักการทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้พัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ มีการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและยาวนาน หลักการในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตามหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวของโลก ได้แก่ อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็น ควบคุม กับการลดการก่อของเสีย รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น จัดประชุม และปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน การพัฒนาบุคลากร การจัดเตรียมข้อมูลบริการข่าวสารการท่องเที่ยว และประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการ การบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.3 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

โดยทั่วไปนิยมจะมีจัดแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ หรือวัฒนธรรมที่จับต้องได้ วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุหรือวัฒนธรรมที่ไม่อาจจับต้องได้

วัฒนธรรมทางวัตถุ ที่เห็นได้ชัดก็คือ อุปกรณ์และสิ่งของเครื่องใช้ที่เกี่ยวกับปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค

1) อาหาร : คนไทยจะกินข้าวเป็นหลักสำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือและ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กินข้าวเหนียวเป็นของคาว และใช้ข้าวเหนียวและข้าวเจ้าทำขนมหวาน คนไทยภาคกลางและภาคใต้นิยมกินข้าวเจ้าเป็นของคาว และจะใช้ข้าวเหนียวทำขนมหวานชนิดต่างๆ มากพอๆ กับข้าวเจ้า การกินข้าวเจ้าส่วนใหญ่จะใช้วิธีหุง และวิธีนี้จะกินข้าวต้มก็แต่เฉพาะเวลาป่วยใช้เชื้อเพลิงที่ใช้หุงต้ม มีทั้งฟืน และถ่าน เวลาบึ่ง หรืออย่างอาหารจะใช้ถ่านมากกว่าฟืน ทั้งนี้เพื่อให้อาหารเหม็นคาวไฟมานัก อีกทั้งการใช้ถ่านยังสามารถควบคุมอุณหภูมิความร้อนได้ดีกว่าฟืนการหุงหาอาหารด้วยฟืนจะใช้เตาก่อนแล้วหรืออย่างที่เรียกว่า สามเส้า การใช้ฟืนกับเตาเชิงกรานก็เป็นที่แพร่หลายเช่นกัน

ส่วนเชื้อเพลิงประเภทถ่านนั้นดูเหมือนว่าจะเป็นของที่มีมา ภายหลังจากการใช้ฟืนกล่าวกันว่าชาวไทยได้แบบอย่างของเตาอั้งโล่เพื่อการหุงต้มด้วยถ่านมาจากชาวจีน เตาอั้งโล่ทำจากการใช้ดินปั้นผสมซีเมนต์แล้วกลบในระยะเวลาแรกๆ เตาอั้งโล่จึงเป็นของที่มีใช้กัน ในชุมชนแถบลุ่มแม่น้ำมากกว่าหมู่บ้าน

ตามป่าเขาในที่สูง ผู้คนโดยทั่วไปจะกินอาหาร 3 มื้อ มื้อเช้า เริ่มราวๆ เวลา 7 นาฬิกา มื้อกลางวันอาจเริ่มตั้งแต่หลังเวลาเพล (11.00 น.) เป็นต้น ราวประมาณ 5 – 6 โมงเย็นเป็นเวลาของอาหารค่ำในครอบครัวเล็กๆ ที่มีเพียงพ่อแม่และลูกๆ จะกินอาหาร พร้อมกัน แต่ถ้าเป็นครอบครัวใหญ่มักจะจัดสำหรับให้เด็กๆ กินก่อนจากนั้นจึงถึงคราวของผู้ใหญ่ จะร่วมวงกัน บางครอบครัวก็ให้ตั้งวงอาหารของเด็ก และวงของผู้ใหญ่พร้อมกันทีเดียว

2) บ้านเรือน : บ้านเรือนที่อยู่อาศัยนอกจากจะสร้างให้สัมพันธ์กับวิถีธรรมชาติ เช่น ปลูกเรือนตามตะวัน โดยหันข้างเรือนไปทางทิศเหนือหรือทิศใต้ เพราะเหตุผลเรื่ององแสงความร้อน และการถ่ายเทของอากาศ ไม่หันหัวนอนไปทางทิศตะวันตกเพราะเชื่อว่าเป็นทิศแห่ง ความตกต่ำ และความตาย ผู้คนบางท้องถิ่นจะไม่นอนขวางข้อเชื่อเชื่อว่าผีจะอำ (เพราะผีจะโหนข้อห้อยหัวลงมารบกวนได้) จึงนอนตามยาวของตัวเรือน ปลูกบ้านยกใต้ถุนเพื่อป้องกันน้ำท่วมใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างใต้ถุนเรือน และให้อากาศบนตัวเรือนถ่ายเทได้สะดวก บ้านใดบ้านให้มีจำนวนชั้นเป็นเลขคู่ถือว่าชั้นคู่เป็นบ้านใดของญาติ จะมีพิธีกรรมอันใดต้องเช่นไหว้เทวดาทั้ง 4 ทิศ และวงสายสิญจน์รอบตัวบ้านเพื่อความเป็นสิริมงคลของผู้อยู่อาศัย ขณะอยู่บนบ้านต้องไม่ส่งเสียงอึกทัก เพราะบ้านมีผีบ้านผีเรือนและผีปู่ย่าตายายอยู่ด้วย การเดินลงบันไดถือว่าไม่เคารพผีบรรพบุรุษ เชื่อว่าเงินทองโชคลาภจะอันตรายด้านหน้าบ้านและหลังบ้านปลูกไม้ที่มีชื่อเป็นมงคล เช่น มะยม ทุเรียน ขุน ขุนน ใบเงิน ใบทอง ใบนาค และใบหนาด เป็นต้น

3) เครื่องนุ่งห่ม : การนุ่งห่มด้วยอาภรณ์แพรรณที่ทำจากเส้นใยธรรมชาติ เช่น ฝ้ายและไหม ซึ่งมีคุณสมบัติดูดซับดี น้ำหนักเบา และง่ายต่อการดูแลรักษานับเป็นการกระทำที่สอดคล้องกับเงื่อนไขอิทธิพลของมรสุมที่มีอากาศร้อนชื้นตลอดปี และการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลแต่ละฤดูไม่แตกต่างกันมากเหมือนประเทศที่อบอุ่น สตรีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ชื่อว่าเป็นผู้เข้าใจ วิถีธรรมชาติที่สุด การปลูกฝ้าย และปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพื่อนำเส้นใยมาใช้ประโยชน์ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนที่ต้องได้รับการฝึกฝน และมีความวิริยะอุตสาหะเป็นอย่างมาก นอกจาก จะให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายแล้ว เสื้อผ้ายังเป็นสิ่งที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ แต่ละกลุ่มสังคม มักมีรูปแบบลวดลาย สีสัณ และการใช้สอยเครื่องนุ่งห่มแตกต่างกันออกไป

ในบทบาทสังคมแล้วความแตกต่างของเพศและวัย สังเกตได้จากรูปแบบ ลวดลาย และสีสัณของอาภรณ์ที่ประดับกาย ช่วงทอผ้าบางพื้นที่อาจส่งสารสื่อสัญลักษณ์ผ่านลวดลายที่ปรากฏบนพื้นผ้า เช่น ลายช้าง หมายถึง พละกำลัง ลายพญานาค หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ และลายหงส์สะท้อนถึงความดีงาม เสื้อผ้าอาภรณ์มีความเกี่ยวข้องกับวัฏจักรของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น จะไม่ใช้ผ้าชิ้นทำผ้าอ้อม ระหว่างตั้งครรภ์จะไม่เย็บหมอน ที่นอน พูก หากจะต้องเตรียมของใช้เหล่านี้ก็จะไหว้วานคนอื่น เป็นผู้เย็บตะเข็บปิดปากหมอน ที่นอน พูก หากผ้าผืนจะทำให้คลอดลูกยาก เช่นเดียวกับการเย็บผ้าขาวม้าจะไม่ปิดชายผ้าทั้งสองข้าง แต่จะเว้นเย็บชายผ้าไม่เล็กน้อยเพื่อเป็นเคล็ดในการทามาหากินงานแต่งงานต้องมีผ้าสำหรับไหว้ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชาย เสื้อผ้าที่ใช้ในโอกาสนี้จะสะท้อนความเป็นแม่บ้านของฝ่ายหญิง ผ้าชิ้นไหม มัดหมี่ หรือผ้าชิ้นตีนจกเป็นสิ่งที่ทำได้ยากจะนุ่งห่มเฉพาะโอกาสสำคัญๆ เวลานุ่งจะมีผ้าผืนเก่าซ้อนอยู่เสมือนผ้าซับในใช้เสร็จก็พลิกกลับด้านในออก และนำผืนลมนานปีจึงจะนำมาซักทำความสะอาดทั้งนี้เพื่อให้มีอายุใช้งานอยู่ได้นาน และสวยงามอยู่เสมอ ขณะทำพิธีสะเดาะเคราะห์ และสืบทอดจะมีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของผู้ป่วยอยู่ด้วย วันพระ และวันที่มีคน

ใกล้เคียงเสียชีวิตห้ามทอผ้าเชื่อว่าจะเป็นลางร้าย อย่างเช่น ที่ชาวอีสานอธิบายผ่านนิทานพื้นบ้าน เรื่อง “ยากับปลิง” ผู้คนแถบลำนานจะปักตุ้ง (ธง) สีแดงหาง 2 แฉก ตรงบริเวณที่ผู้ตายเสียชีวิตและที่ เชิงตะกอน เชื่อว่าเพื่อให้วิญญาณจะได้เกาะชายตุ้งขึ้นสวรรค์ ผู้หญิงเข้าถึงพระพุทธศาสนาได้น้อย และยากกว่าผู้ชายตลอดชีวิตจึงเพียรพยายามทำบุญทำทานในโอกาสต่างๆ โดยเฉพาะการทานตุ้งรูป ปราสาทในเทศกาลสงกรานต์ เชื่อว่าเกิดชาติหน้าจะได้สุขสบายเหมือนเช่น ผู้ที่อยู่ปราสาทราชวัง

4) ยารักษาโรค: ความรู้เกี่ยวกับยารักษาโรคเป็นภูมิปัญญาที่บอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับความเข้าใจในธรรมชาติแวดล้อมอย่างลึกซึ้ง สมุนไพรมี 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ ประเภทพืชวัตถุ สัตว์วัตถุ และธาตุวัตถุ พืชวัตถุแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

4.1) ลำต้น

4.2) เถาหรือเครือ

4.3) หัวหรือเหง้า รวมทั้งผัก และหญ้านานาชนิด ประเภทสัตว์วัตถุอาจใช้ส่วนของ เขา นอ เขี้ยว งา ฟัน กราม ตี หัว กีบ กระดูก เลือด เอ็น น้ำมัน เนื่อ ฯลฯ ส่วนประกอบของธาตุวัตถุ ได้แก่ ธาตุต่างๆ ที่นำมาปรุงยารักษาโรค เช่น กำมะถันแดง กำมะถันเหลือง ดินประสิณน้ำประสานทอง พรอท สารส้ม ดีเกลือ น้ำปูนใส น้ำส้มสายชู เกลือสินเธาว์ ทองคำ หินฟันม้า เป็นต้น เฉพาะพืช นั้นอาจกล่าวได้ว่า หมอกกลางบ้านรู้จักพืชพรรณน้อยชนิดที่มีคุณสมบัติเป็นยารักษาความป่วยไข้ได้ ในบรรดาพืชพันธุ์เหล่านั้นส่วนหนึ่งชาวบ้านจะกินเป็นอาหารเป็นปกติอยู่แล้วจึงมีภูมิต้านทานกับ โรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ได้ระดับหนึ่ง ความรู้เกี่ยวกับยารักษาโรคเป็นสิ่งที่เกิดจากการลองผิดลองถูก ใช้ สมุนไพรอย่างนี้แล้วอาการป่วยไข้ยังไม่หายก็เปลี่ยนไปใช้สมุนไพรอย่างอื่นนอกจากนี้การรักษาโรค แบบพื้นบ้านยังอยู่ในลักษณะของ “ลางเนื้อชอบลางยา” คือ โรคอย่างเดียวกันรักษาด้วยยาชนิดนั้น ชนิดนี้กับคนหนึ่งหาย แต่รักษากับอีกคนหนึ่งไม่ได้ผลจึงต้องเลือกยาชนิดใหม่มารักษาโรค แต่ละชนิด จึงมียาที่จะรักษาอยู่หลายขนาน

วัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ จากพัฒนาการของสังคมวัฒนธรรมไทยที่ผ่านมาอาจกล่าวได้ว่าโดย ภาพรวมแล้วสังคมวัฒนธรรมไทยประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1) ส่วนที่เรียกว่าประเพณีหลวง ประเพณีหลวง คือ แบบแผนความเป็นอยู่ของ ชน ชั้นผู้นำ เจ้านาย และขุนนาง ปัจจุบันประเพณีหลวงบางอย่างยังคงถือปฏิบัติอยู่ แต่ส่วนใหญ่ ก็คลาย ความเข้มข้นลง เนื่องจากทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยว เป็นเรื่องราว ประเพณีของสามัญชนจึงละแว่นที่จะไม่กล่าวถึงรายละเอียดของประเพณีหลวงในที่นี้

2) ส่วนที่เป็นประเพณีราษฎร์ ลักษณะสังคม และวัฒนธรรมไทยเกิดจาก การ ผสมผสานระหว่างอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดีย จีน เขมร และลักษณะสังคมที่มีมาแต่ดั้งเดิมพิจารณา จากแง่มุมของการผลิต และรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมแล้วอาจกล่าวได้ว่า สังคม และวัฒนธรรม ไทยในอดีตเป็นวิถีชีวิตแบบชาวนาชาวไร่เมื่อครั้งที่ยังไม่ค่อยได้ติดต่อกับสังคมภายนอกมากนักผู้คน ส่วนใหญ่ประกอบการเกษตรกรรมแบบพออยู่พอกิน ควบคู่กันไปกับการหาอาหารจากป่าด้วยการล่าจับ สัตว์ และสิ่งของอื่นๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติคนไทยจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ที่ดิน น้ำ และแร่ธาตุ เป็นต้น เพียงเพื่อสนองความต้องการจำเป็นของชีวิตในด้านปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ที่กล่าวมาข้างต้นแต่ละชุมชนต่างก็พอสามารถสร้าง สิ่งจำเป็นในชีวิตเหล่านั้นได้เอง การค้าขายแลกเปลี่ยนจึงอยู่ในขอบเขตอันจำกัด และมักเป็นการ

นำเอาสิ่งที่มีมากเกินไปมาเกินความต้องการของสมาชิกในครอบครัวไปแลกเปลี่ยนกับของกินของใช้ที่ยังขาดแคลนจากคนอื่น ๆ

สรุปวัฒนธรรม คือ สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะวิถีชีวิตของหมู่คณะ ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมกลืนก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน พฤติกรรม และสิ่งที่คนในหมู่คณะผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้ จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่ของพวกตน การท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ดังนี้ คือ เป็นการศึกษาวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ รวมถึงประเพณี ความเชื่อ การแต่งกาย ภาษาที่ใช้สื่อสาร การกินอยู่ ให้วัฒนธรรมเหล่านี้สามารถเกิดการบริหารการท่องเที่ยวที่ดี เพื่อที่จะสามารถใช้พื้นที่ที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์และสิ่งแวดล้อม โดยไม่ทำให้มันเสื่อมโทรมลงโดยการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.1.4 แนวคิดและความหมายของวัฒนธรรมและวัฒนธรรมลาย

คำว่า "วัฒนธรรม" มาจาก "culture" วัฒนธรรม ไม่ใช่คำไทยดั้งเดิม แต่เป็นคำบัญญัติขึ้นใหม่สมัยรัชกาลที่ 6 หรือหลังจากนั้น โดยแปลจาก culture ของ ศัพท์ตะวันตกที่หมายถึง การเพาะปลูก การเกษตรกรรม ถือเอาเหตุเมื่อมนุษย์หยุดร่อนเร่แสวงหาอาหารตามธรรมชาติ แล้วตั้งหลักแหล่งบ้านเรือนเป็นชุมชนถาวรขนาดเล็ก และเริ่มเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

คำว่า culture หรือ วัฒนธรรม นักปราชญ์แต่ก่อนเอาคำบาลีว่า "วฒฺณน" รวมเข้ากับคำสันสกฤตว่า "ธรม" เป็น "วัฒนธรรม" มีในพจนานุกรมมติชนว่า หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตและขนบประเพณีของสังคม แต่โดยทั่วไปคนมักเข้าใจแคบๆ ว่า หมายถึง ความมีระเบียบ ความสวยงาม ความเจริญ ที่ถูกกำหนดโดยชนชั้นสูงเท่านั้น (ที่มา : คอลัมน์ สยามภาษา นสพ. มติชนรายวัน)

การที่มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ชุมชน สังคม ขึ้นมา ย่อมต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่ม ทั้งที่เป็นชาวบ้านและชาวเมือง การที่จะอยู่ร่วมกัน จำเป็นที่จะต้องมีการมีระเบียบแบบแผนที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มให้อยู่ในขอบเขต ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สิ่งที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของกลุ่มคนนี้ เราเรียกว่า "วัฒนธรรม" ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือน "อาภรณ์" ห่อหุ้มร่างกาย ตกแต่ง ประดับคนให้น่าดูชม เป็นเอกลักษณ์ที่สร้างความเป็นที่รู้จัก เป็นวิถีชีวิตที่ถูกเลือก ที่ถูกสร้างสรรค์ด้วยความรู้ เป็นเกราะป้องกันการรุกรานจากภายนอก และเป็นการแสดงถึงการยืนยันในความเป็น "ตัวตน" ของกลุ่มชน ที่มีความหลากหลายทั้งความรู้ วิธีคิด ความเชื่อถือ และศรัทธา วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องควบคู่กับคนและกลุ่มชนเสมอไป

วัฒนธรรมลาย คือ การรับวัฒนธรรมอาหรับสู่วิถีชีวิตสังคมในคาบสมุทรมลายูอันประกอบด้วย พม่า ไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ โดยเฉพาะคาบสมุทรมลายูเป็นคาบสมุทรที่อยู่ใต้สุดของทวีปเอเชียโดยสุดปลายแหลมอยู่ที่ประเทศสิงคโปร์ เริ่มต้นจาก ทางใต้ของพม่า ลงมาภาคใต้ของไทยที่บริเวณจังหวัดระนอง ยาวลงไปยัง มาเลเซียตะวันตกที่มีชายแดนติดกับประเทศไทยและสิ้นสุดที่ประเทศสิงคโปร์ ชายฝั่งด้านตะวันตกเฉียงใต้แยกออกจากเกาะสุมาตราด้วย ช่องแคบ มะละกามีเกาะบอร์เนียวที่เป็นที่ตั้งของ ประเทศมาเลเซีย (มาเลเซียตะวันออก) ประเทศอินโดนีเซียและประเทศ

บรูไน อยู่ทางตะวันออกในทะเลจีนใต้ น่าจะเป็นผลมาจากการรับนับถือศาสนาอิสลามของชาวมาลายู โดยชาวอาหรับที่เข้ามาทำการค้าขายกับชาวเมืองก็เผยแผ่ศาสนาไปด้วย บางส่วนก็ได้ศึกษาหาความรู้ วิชาการทางด้านศาสนาไปด้วยพร้อม ๆ กัน จากการที่ได้ไปสัมผัส และใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางถิ่นกำเนิด ของศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอาหรับ เมื่อกลับมาจึงคาบสมุทรมาลายูกลุ่มคนเหล่านั้นก็นำเอา วัฒนธรรมอาหรับติดตัวกลับมาและเผยแพร่ต่อ ๆ กันไป และพัฒนาการในการหล่อหลอมความเป็น มาลายูแบบอิสลามก็จะต้องใช้ระยะเวลานานพอสมควร มิใช่เปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือในครา เดียว เพราะเป็นเรื่องธรรมดาที่อิทธิพลของวัฒนธรรมและจารีตประเพณีเก่าในยุคนั้นอิสลามยังคงฝัง แ่นนอนอยู่ในวิถีชีวิตของชาวมาลายู เมื่อหลักคำสอนของอิสลามแพร่หลายและได้มีการเรียนรู้มากขึ้น การปรับตัวก็เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ แต่ก็มิใช่ว่าความเชื่อและวิถีเดิมจะหมดไปโดยสิ้นเชิง คงต้องมีเล็ด ลอดแทรกซึมเข้ามาปะปนกับวิถีอิสลามเป็นธรรมดา เหตุนี้เราจึงสามารถเรียกวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และวิถีชีวิตตามคำสอนอิสลามว่าเป็นแบบมาลายูนิยม ซึ่งอาจจะแตกต่างจากแบบอาหรับ นิยม หรือแอฟริกันนิยมก็ได้เป็นธรรมดา

วิถีวัฒนธรรมมาลายู เป็นวิถีการดำรงชีวิตของคนมาลายูภายใต้กรอบความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี สภาพแวดล้อมการตั้งถิ่นฐานของคนมาลายูซึ่งแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน โดยวัฒนธรรมที่เด่นๆ ที่มีลักษณะเฉพาะของมาลายูน่าจะประมวลได้ ดังนี้

1) การแต่งกาย ผู้ชายสวมหมวกกะปิเยาะห์ นุ่งโสร่ง ผู้หญิงใส่เสื้อลูกไม้ นุ่งผ้า ปาเต๊ะ ใช้ผ้าคลุมศีรษะ ทั้งนี้ผ้าโสร่ง แสดงถึงวัฒนธรรมคนมาลายู โดยได้รับวัฒนธรรม จากอินเดีย เป็นการเชื่อตามประเพณีนิยม ทั้งมาลายูในประเทศไทย มาลายูในอินโดนีเซีย และมาเลเซียต่างก็นุ่ง โสร่งเวลาไปงานบุญ งานศพ ซึ่งเป็นการใช้เกียรติเคารพเจ้าของงาน และยังถูกตามกาลเทศะในวิถี มาลายูอีกด้วย

2) อาหารการกิน วัฒนธรรมมาลายูดั้งเดิมมีอาหารประเภทแกงกะทิ แกงที่ใส่ เครื่องเทศ ข้าวยา ข้าวต้มมัด ข้าวหมก

3) การละเล่น ได้แก่ ร้องเงิ้ง วายังกูลิต หรือ ลิเกฮูลู บาดิเกฮูลู (ดิเกฮูลู) มโนราห์ มะโย่ง ตือรี (การแสดงเพื่อการรักษาโรค) การแห่กบในวรรณคดี หนังใหญ่ (วายังชวา วายัง มาลายู) หนังตะลุง (วายังกูเล็ด) การเล่นวาว เป็นต้น

4) งานบุญและงานรื่นเริง เช่น งานกินน้ำชา (มาแกแต) งานมัสยิด งานเข้า สุนัต งานแต่งงาน

5) การประติษฐ์และหัตถกรรม ได้แก่ การทำกรงนก การแกะสลักไม้ประดับ หน้าजू ช่องลมเหนือประตูหน้าต่าง การจักสาน

6) ประเพณีเกี่ยวเนื่องด้วยศาสนาและคติความเชื่อ ได้แก่ งานโกนผมไฟ (อะกิ เกาะฮู) งานมาโสะยาวิ (เข้าสุนัต) งานแต่งงาน งานบุญต้มมัดอัล-กูรอาน , และงานวันอีด ฮารีรายา ยอฮัจยี

7) การสร้างที่พักอาศัย ได้แก่ สถาปัตยกรรมแบบมลายู ซึ่งมีความโดดเด่นตั้งแต่ หน้าเรือน เช่นจะมีงานแกะสลักไม้ บนช่องลม บนหน้าต่าง – ประตู มีการประดับตกแต่งด้วยลายไม้อย่างมากมายรอบตัวเรือน เช่น ชายคา จั่ว ปันลม มุมระเบียง ระเบียงกัน หน้าบัน และงานเชิงช่างที่โดดเด่น ได้แก่ งานโครงหลังคาทั้งแบบ ปันหยา แบบ หลังคา 2 ชั้น 3 ชั้น หรือหลังคาคู่ซ้อน ครอบน้ำซ้อนหลังคาจั่ว รวมทั้งมัสยิดปูน มัสยิดไม้ หรือ บาราเซาะห์ รวมทั้งสถาปัตยกรรมแบบมลายูในวัดชลธาราสিংเห จังหวัดนราธิวาส

8) ภาษาและวรรณกรรม มลายูส่วนใหญ่ใช้ภาษายาวี (บางที่เรียกภาษามลายู) เป็นภาษาที่คนในแถบมลายูพูดกัน ได้แก่ มลายูในประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย เป็นภาษาหนึ่งของชนเผ่า และจะแตกต่างกันไปตามสำเนียงในแต่ละพื้นที่ ภาษามลายูจะแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ภาษามลายูถิ่น ใช้ตามแต่ละพื้นที่, สถานที่ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และ ภาษามลายูกวาง ซึ่งใช้อย่างแพร่หลายเพื่อติดต่อสื่อสารกัน ภาษามลายูอักษรยาวี นิยมใช้กันมากใน จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และในรัฐกลันตันจะใช้อักษรยาวีเพื่อตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ และ วารสาร รัฐกลันตันของประเทศมาเลเซีย มีวิวัฒนาการมาจาก ภาษาอาหรับ มีบทบาทด้านตำรา ศาสนา

ดังนั้นจากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้จัดแยกประเภท รวมกับความหมายของวิถีวัฒนธรรมมลายู เบื้องต้นสรุปได้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายู จัดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท มีดังนี้

- 1) วิถีวัฒนธรรมมลายูทางวัตถุที่เห็นได้ชัดก็คือ อุปกรณ์และสิ่งของเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องปัจจัย 4 อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค
- 2) วิถีวัฒนธรรมมลายูที่ไม่ใช่วัตถุ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ก) ส่วนที่เรียกว่าประเพณีหลวง ประเพณีหลวง คือ แบบแผนความเป็นอยู่ของ ชนชั้นผู้นำ เจ้านาย และขุนนาง ปัจจุบันประเพณีหลวงบางอย่างยังคงถือปฏิบัติอยู่ แต่ส่วนใหญ่ ก็คลาไคลความเข้มข้นลง เนื่องจากทรัพยากรทางวิถีวัฒนธรรมมลายูที่มีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวเป็นเรื่องราวประเพณีของสามัญชนจึงจะเว้นที่จะไม่กล่าวถึงรายละเอียดของประเพณีหลวงในที่นี้

ข) ส่วนที่เป็นประเพณีราษฎร์ ลักษณะสังคม และวัฒนธรรมที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดีย จีน เขมร และลักษณะสังคมที่มีการนับถือศาสนาอิสลาม ที่มีมาแต่ดั้งเดิมพิจารณาจากแง่มุมของการผลิต และรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมแล้วอาจกล่าวได้ว่า สังคม และวิถีวัฒนธรรมมลายูในอดีตเป็นวิถีวัฒนธรรมที่สอดคล้องและผูกพันกับศาสนาอิสลามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ถือได้ว่าเป็นวิถีวัฒนธรรมที่ใช้ร่วมกันในพื้นที่คาบสมุทรมลายู โดยจำเพาะเจาะจงในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาและที่ติดกับพื้นที่ชายแดนประเทศมาเลเซีย อันประกอบด้วยทั้งหมด 4 ตำบล คือ ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักแก้ว และตำบลปาดังเบซาร์

2.1.5 ความหมายและลักษณะของเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

จากการที่รัฐบาลได้ประกาศจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนากการอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการ หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง เขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่างๆ เช่น การอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการ หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศ (คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ, 19 มกราคม 2558) และจากประกาศเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเพิ่มเติม มีผลให้ท้องที่ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักแก้ว และตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เป็น “เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา” ที่หน่วยงานทุกภาคส่วนดำเนินการเพื่อพัฒนาศักยภาพพื้นที่ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว เนื่องด้วยเป็นเขตพื้นที่ที่มีด่านตรวจคนเข้าเมืองระหว่างประเทศถึง 2 ด้านคือ ด้านศุลกากรสะเดาและปาดังเบซาร์ เป็นด้านที่มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงที่สุดของประเทศ เฉลี่ยปีละไม่ต่ำกว่า 3-4 แสนล้านบาท ซึ่งพื้นที่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ได้แก่ ตำบลสะเดา, ตำบลสำนักขาม, ตำบลสำนักแก้ว และตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา (คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ 1/2558 รัฐบาลกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีผล 19 มกราคม 2558)

สำหรับพื้นที่ 4 ตำบล 5 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่นับได้ว่าอยู่ในเขตเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ประกอบด้วย ตำบลสะเดา เขตเทศบาลเมืองสะเดา เป็นพื้นที่ศูนย์ราชการประจำอำเภอ ตำบลสำนักขามหรือด่านนอก เขตเทศบาลตำบลสำนักขาม เป็นเมืองที่เติบโตเร็วมากเพราะติดชายแดนมาเลเซีย เป็นศูนย์รวมของโรงแรมและสถานบันเทิงรูปแบบต่างๆ ตำบลสำนักแก้ว เขตองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักแก้ว เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้และธรรมชาติเป็นที่ตั้งของอ่างเก็บน้ำคลองสะเดา ตำบลปาดังเบซาร์ มีเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ ครอบคลุมพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน และเทศบาลตำบลปาดัง ครอบคลุมพื้นที่รอบนอกเขตใจกลางเศรษฐกิจ และเป็นพื้นที่ติดชายแดนได้ระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ถือว่าเป็นหนึ่งในเขตพื้นที่ชายแดนได้ที่มีนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย เดินทางผ่านเข้ามาประเทศไทยอีกช่องทางหนึ่ง

2.1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรวิทย์ บารู และคณะ ได้ศึกษาเรื่องมลายูปัตตานี : ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ และการเปลี่ยนแปลง พบว่าชาวมลายูปัตตานีจะกำหนดอัตลักษณ์มลายูของตนเองด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ศาสนาอิสลาม ภาษามลายู วัฒนธรรมอิสลามและวัฒนธรรมมลายู องค์ประกอบเรื่องศาสนาอิสลาม ภาษามลายูและการปฏิบัติตามวัฒนธรรมอิสลามและมลายูนั่นเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นมลายูปัตตานี สิ่งนี้มีความสอดคล้องกับชนชาวมลายูทั่วทั้งภูมิภาคมลายู (Nusantara) ที่ถือว่าคนมลายูก็คือ Melayu Adatnya Melayu Bahasanya Islam agamanya องค์ประกอบทั้งสามตัวนี้เป็นองค์ประกอบที่มีอาจจะขาดตัวใดตัวหนึ่งได้

มูหัมมัดมันซุร หมัตเราะ, อิทธิพลของวัฒนธรรมอาหรับต่อสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานี : พบว่า อิทธิพลของวัฒนธรรมอาหรับต่อสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานีเริ่มขึ้นภายหลังจากสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานีเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม โดยเริ่มจากวัฒนธรรมทางด้านภาษา ประกอบด้วย อักษรอาหรับ และคำยืม ตามด้วยวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย ประกอบด้วย หมวกกปิ

เยาะห์ ผ้าพันศีรษะ เสื้อโด้บ และเสื้อคลุม นอกจากนี้ยังพบว่าวัฒนธรรมด้านการแต่งกายแบบชาวอาหรับเป็นเครื่องหมายของผู้มีความรู้ทางศาสนาอิสลามหรืออุละมาอ์ และปัจจุบันยังมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของชาวมลายูในจังหวัดปัตตานีอีกด้วย

ศิวฤทธิ์ พงศกรศิลป์ และคณะ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “ความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียและสิงคโปร์ต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียและสิงคโปร์ต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา ใช้กลุ่มตัวอย่าง 344 คน และจากผลวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยวในภาพรวมในระดับมาก โดยกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการด้านกระบวนการให้บริการทางการท่องเที่ยวในระดับมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ด้านสภาพลักษณะของพื้นที่ทางการท่องเที่ยว ผู้ให้บริการ ราคา การส่งเสริมการตลาด ผลิตภัณฑ์และการจัดจำหน่ายตามลำดับ ส่วนด้านการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยพบว่า ลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวได้แก่ เพศ การศึกษา รายได้ต่อปี มีความสัมพันธ์กับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียและสิงคโปร์ต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา

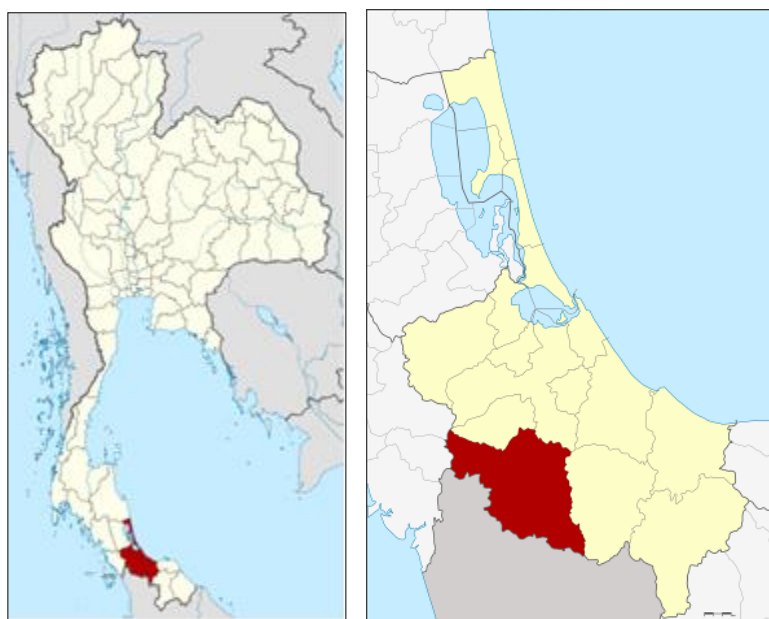
บุษยา สุธีธร และ ภัสวลี นิติเกษตรสุนทร (2541) ได้ศึกษาเรื่อง “เจตคติและความประทับใจของชาวต่างประเทศที่ได้มาเยี่ยมประเทศไทย” วัตถุประสงค์สำคัญในการศึกษาเรื่องแรงจูงใจในด้านต่างๆ ที่เป็นจุดดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเช่น ด้านวัฒนธรรม ประเพณี สถานที่ท่องเที่ยว โดยศึกษานักท่องเที่ยวต่างชาติ เฉพาะในจังหวัดที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ในปี 2541 ศึกษาพฤติกรรมวิธีการรับข่าวสารการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวของชาวต่างประเทศ เจตคติที่มีต่อสิ่งจูงใจด้านการท่องเที่ยวก่อนและระหว่างที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ความประทับใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อประเทศไทยระหว่างการท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหาอุปสรรคตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหานักท่องเที่ยวต่างชาติประสบระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ใช้การวิจัยแบบสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจากภูมิภาคต่างๆ ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว จำนวน 120 คน สิ่งจูงใจที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศสนใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและรสชาติของอาหารไทย นั่นคือ ทะเลและชายหาดไทยที่มีความวิจิตรงดงาม สำหรับอาหารไทยมีความสำคัญในระดับกลางที่เป็นแรงจูงใจนักท่องเที่ยวต่างชาติก่อนเดินทางเข้ามาในประเทศไทย แต่ความประทับใจของนักเที่ยวชาวต่างประเทศในช่วงที่อยู่ในประเทศไทย คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาหารไทย การจับจ่ายซื้อของที่ระลึก ที่พัก ค่าใช้จ่าย วัฒนธรรมประเพณี ฯลฯ ส่วนปัญหาอุปสรรค ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประสบมากที่สุด ในช่วงที่อยู่ในประเทศไทย คือ ปัญหาด้านการจราจร ความแออัด ปัญหาเกี่ยวกับการขอรับบริการขอความช่วยเหลือจากหน่วยราชการ ปัญหาด้านการสื่อสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว จากผลวิจัยสามารถสรุปได้ว่าประเทศไทยยังมีภาพลักษณ์ค่อนข้างดีในทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวประเทศส่วนใหญ่

สกุล จรียาแจ่มสิทธิ์ และ กวิน วงศ์ลิตี (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “เส้นทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียในประเทศไทย กรณีศึกษาที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียเป็นชายและหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงส่วนใหญ่อายุ ระหว่าง 21 - 40 ปี ในด้านสถานะภาพสมรสพบว่าส่วนใหญ่เป็นโสด ด้านรายได้เฉลี่ยต่อปีพบว่า

ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 2,001 – 5,000 บาท ต่อปี และในด้านการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษา ระดับปริญญาตรี รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย ส่วนใหญ่สนใจห้างสรรพสินค้าและแหล่งซื้อสินค้าต่างๆ สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียมาท่องเที่ยว อำเภหาดใหญ่ ปัจจัยหลักคือค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวที่ราคาต่ำ เส้นทางท่องเที่ยวที่นิยมสู่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ตลาดกิมหยง ตลาดสันติสุข ห้างสรรพสินค้าโอเดียน ลีการ์เด็นสแควร์ ตลาดป็นัง ตลาดนัดกลางคืน

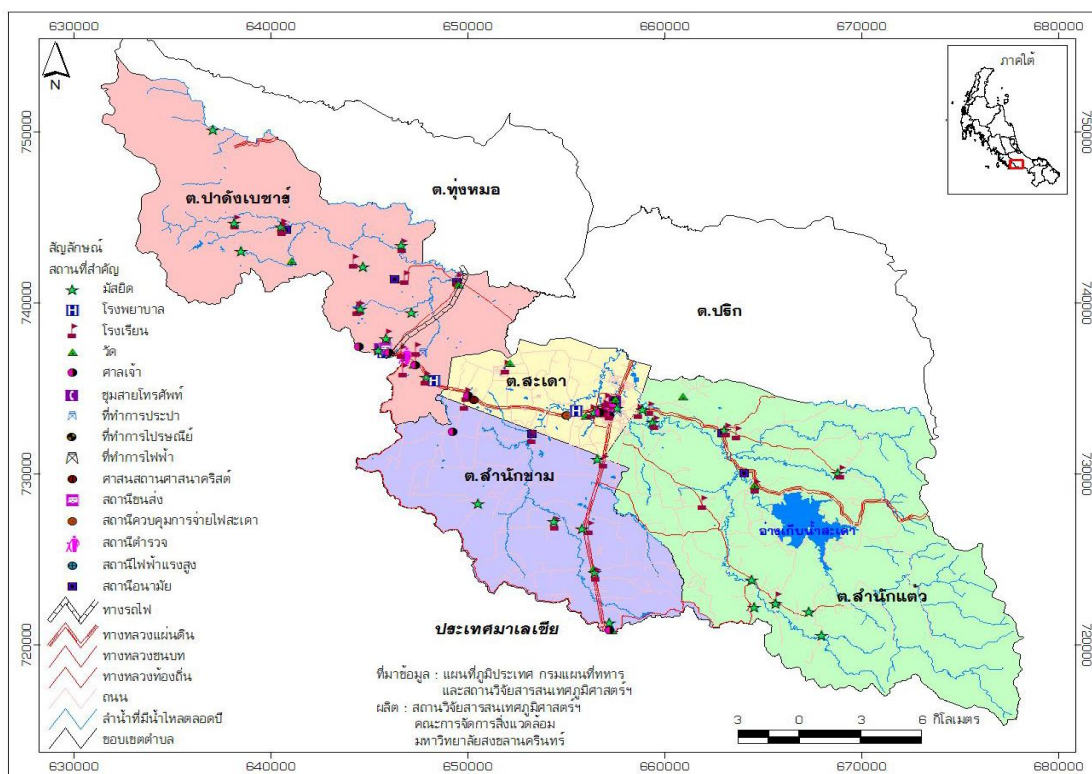
2.2 พื้นที่ในการศึกษาวิจัย

เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ตั้งอยู่ในทางภาคใต้ของประเทศไทย อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พื้นที่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาประกอบด้วย ตำบลสะเดา, ตำบลสำนักขาม, ตำบลสำนักแต้ว และตำบลปาดังเบซาร์ (คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ 1/2558 รัฐบาลกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีผล 19 มกราคม 2558)

ที่ตั้ง อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

ที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดสงขลา>

ข. อาณาเขต

ทิศเหนือ	จรด	ตำบลปริก
ทิศตะวันออก	จรด	ตำบลสำนักแต้ว
ทิศตะวันตก	จรด	ตำบลปาดังเบซาร์
ทิศใต้	จรด	ตำบลสำนักขาม

ค. สภาพทางภูมิศาสตร์

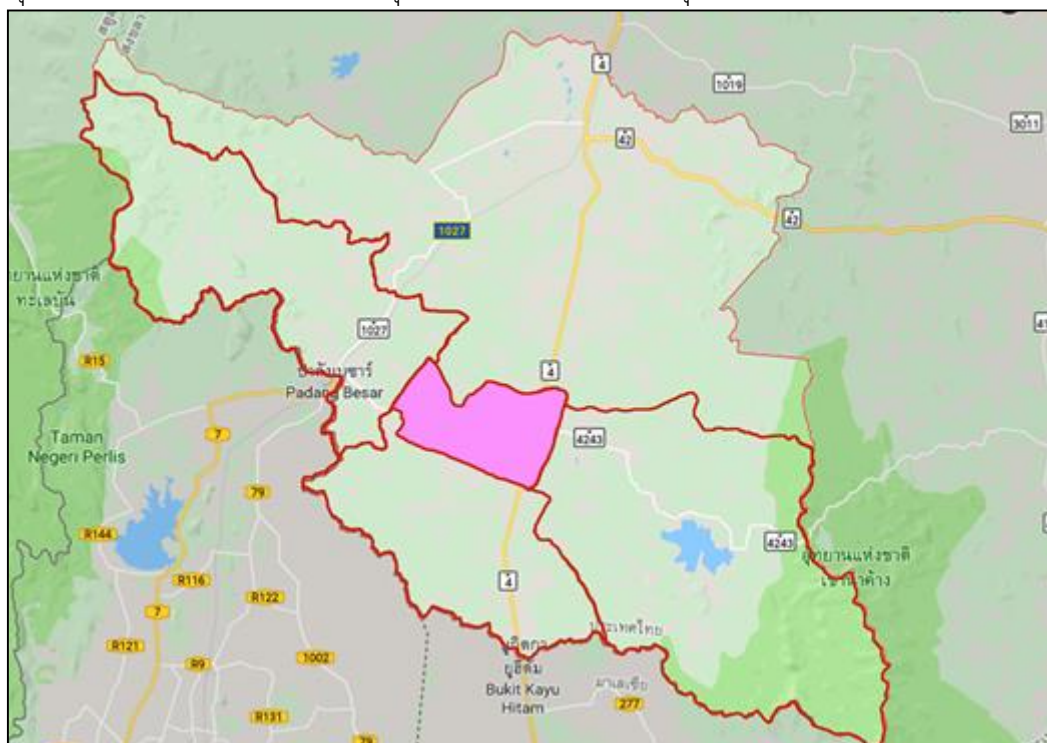
ลักษณะของพื้นที่ สภาพทั่วไปเป็นที่ราบสูง มีภูเขาอยู่รอบๆ ติดต่อกัน มีแม่น้ำไหลผ่าน 2 สาย คือ คลองอุตะเถาไหลผ่านทางทิศตะวันออก และคลองเล่ ไหลผ่านทางทิศตะวันตก แม่น้ำทั้งสองสายไหลมาบรรจบกันกับเส้นแบ่งเขตตำบลสะเดากับตำบลปริก ดังนั้นฝั่งแม่น้ำทั้งสองสาย จึงเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง

ง. ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิอากาศ

มีฝนตกพอประมาณจนถึงตกหนัก อากาศไม่ร้อนและไม่หนาว เพราะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งจะพัดผ่านในเดือนพฤษภาคม - สิงหาคม และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านในเดือนกันยายน - มกราคม ผลผลิตทางการเกษตร คือ ยางพารา

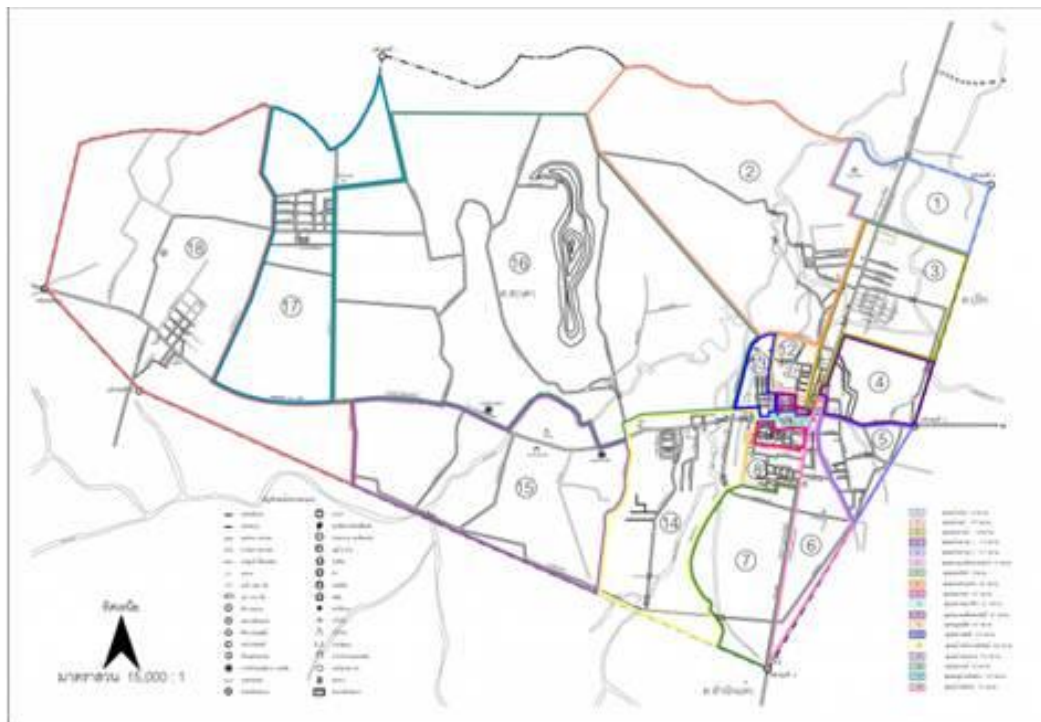
จ. ภูมิอากาศ

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ในพื้นที่ตำบลสะเดา จะมีฝนตกในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ แต่ในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะมีฝนตกชุก โดยเฉพาะในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคมของปีถัดไป

แผนที่ 2-1 แสดงที่ตั้งและลักษณะพื้นที่ของตำบลสะเดา

ที่มา : ดัดแปลงจาก google map

แผนที่ 2-2 แสดงพื้นที่ชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองสะเดา จำนวน 18 ชุมชน

ที่มา : สำนักงานเทศบาลเมืองสะเดา

จ. ข้อมูลประชากรในเขตเทศบาลเมืองสะเดา

ชุมชนภายในเขตเทศบาลตำบลสะเดา (ตำบลสะเดา) ในปัจจุบัน มีจำนวน 18 ชุมชน จำนวนครัวเรือนในปัจจุบัน 7,903 หลังคาเรือน จำนวนประชากรในชุมชน 20,943 คน ความหนาแน่นของประชากร 1.65 คน/ตารางกิโลเมตร (เขตชุมชนครอบคลุมพื้นที่ 47 ตารางกิโลเมตร)

สถิติจำนวนประชากรและจำนวนบ้าน

เทศบาลเมืองสะเดา	ชาย	หญิง	รวม	บ้าน
	10,491	11,061	21,552	8,463

ที่มา : รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี 2560 สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

ช. ประเพณี/เทศกาล

ตำบลสะเดา ในส่วนของประเพณีและเทศกาล สามารถจัดลำดับ
โดยเรียงตามเดือนและกิจกรรม จัดทำเป็นตารางได้ ดังนี้

เดือน	กิจกรรม/ประเพณี
มกราคม	ประเพณีทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่
กุมภาพันธ์	กิจกรรมการแข่งขันกีฬามิตรภาพไทย-มาเลเซีย
มีนาคม	กิจกรรมสะเดามอเตอร์ไบค์วีค
เมษายน	ประเพณีสงกรานต์ กิจกรรมงานสงกรานต์สานใจไทย-มาเลย์ กิจกรรมงานเทศกาลสงกรานต์ด้านนอก
พฤษภาคม	ประเพณีถือศีลอด (มุสลิม) ประเพณีวันวิสาขบูชา
มิถุนายน	เทศกาลงานวันฮารีรายอ ประเพณีกวนข้าวอาซูรอ
กรกฎาคม	กิจกรรมงานย้อนรอย 76 ปี ของดีเมืองสะเดา
สิงหาคม	เทศกาลผลไม้ชายแดน
กันยายน	ประเพณีทำบุญเดือนสิบ (วันสารทเดือนสิบ)
ตุลาคม	ประเพณีลากพระตักบาตรเทโว เทศกาลถือศีลกินผักเมืองสะเดา
พฤศจิกายน	ประเพณีลอยกระทงเมืองสะเดา
ธันวาคม	เทศกาลงานกิจกรรมส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่

ซ. แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย

ตำบลสะเดา ในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว ณ ปัจจุบัน มี
รายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

แผนที่ 2-3 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวหลักตำบลสะเดา
ที่มา : ดัดแปลงจาก google map

พุทธอุทยานเขาเล่และศาลเจ้าเขาเล่ เป็นการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและเชิงอนุรักษ์ “เขาเล่” ประกอบด้วยภูเขาและป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ อยู่ใจกลางเมืองจนก่อให้เกิด “โครงการพุทธอุทยานเขาเล่สะเดา” บนเนื้อที่ขนาด 250 ไร่ ซึ่งเทศบาลเมืองสะเดาได้รับการยินยอมให้ใช้พื้นที่ จากกรมป่าไม้เพื่อพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพื้นที่อนุรักษ์ป่า โดยพื้นที่ดังกล่าวได้มีการก่อสร้างองค์พระพุทธรูปหน้าตักกว้าง 22 เมตร โครงการก่อสร้างองค์สมเด็จพระ

เจ้าพะโคะ หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด ขนาดหน้าตักกว้าง 15 เมตร พร้อมอาคารศูนย์การเรียนรู้ตามรอยหลวงปู่ทวดสิ่งศักดิ์ทั้งหลาย เพื่อเป็นที่เคารพสักการบูชาของพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ อีกทั้งมีการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช โครงการ อพส.

ตลาดน้ำถนนคนเดินสะเดา ซึ่งได้จัดให้มีพ่อค้าแม่ค้า จากในพื้นที่และนอกพื้นที่เขตเทศบาลเมืองสะเดา ร่วมกันสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวแล้ว ก็ยังเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ที่ให้ประชาชนนักท่องเที่ยว มาเลือกจับจ่ายซื้อสินค้าต่างๆ ซึ่งตลาดน้ำถนนคนเดินสะเดานั้น ได้จัดขึ้นในเขตท่าพรุ 1 ในวันศุกร์ และในเขตท่าพรุ 2 ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งมีอาหารพื้นบ้าน ขนมหวานต่างๆ ให้เลือกซื้อมากมาย

2.2.1.2 ตำบลสำนักขาม

ก. ประวัติความเป็นมา

ที่มาของชื่อ "สำนักขาม" ในอดีต เนื่องจากการเดินทางค้าขายระหว่างราษฎรในอำเภอสะเดากับราษฎรในประเทศมาเลเซีย เมื่อก่อนเป็นการเดินทางค้าขายโดยทางเท้า ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการค้าขายวัว โดยการลากจูงจากอำเภอสะเดาไปประเทศมาเลเซีย และบริเวณบ้านสำนักขามปัจจุบันเมื่อสมัยก่อนมีการสร้างที่พักริมทางซึ่งเรียกกันว่า "สำนัก" สร้างไว้ได้ต้นมะขามต้นใหญ่ ซึ่งผู้ค้าขายเดินทางแล้วจะพัก ณ ศาลาที่พักแห่งนี้ทั้งหมด และถือเป็นที่ยรวมกลุ่มของผู้เดินทาง และเป็นจุดนัดพบกันระหว่างผู้เดินทางจนเรียกกันติดปากว่า "สำนักขาม" จนต่อมาได้ตั้งชื่อเป็นทางการว่า "บ้านสำนักขาม" เป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

ต่อมาได้แยกตัวออกมาตั้งเป็นตำบลใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2531โดยตั้งชื่อว่า "ตำบลสำนักขาม" มีทั้งหมด 7 หมู่บ้าน และตามมติที่ประชุมสภาตำบลได้ตั้งชื่อตำบลโดยกำหนดเอาพื้นที่ศูนย์พัฒนาตำบลตั้งอยู่ คือ บ้านสำนักขาม หมู่ที่ 1 ซึ่งเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป เป็นที่ตั้งที่ทำการสภาตำบลสำนักขาม และต่อมาได้ยกฐานะจากสภาตำบลสำนักขามเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม เมื่อวันที่ 3 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2539 และได้ยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขามเป็นเทศบาลตำบลสำนักขาม เมื่อวันที่ 1 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2549

ข. อาณาเขต

ทิศเหนือ	จรด	เขตเทศบาลเมืองสะเดา
ทิศใต้	จรด	รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันออก	จรด	ตำบลสำนักแต้ว
ทิศตะวันตก	จรด	ตำบลปาดังเบซาร์

ค. สภาพทางภูมิศาสตร์

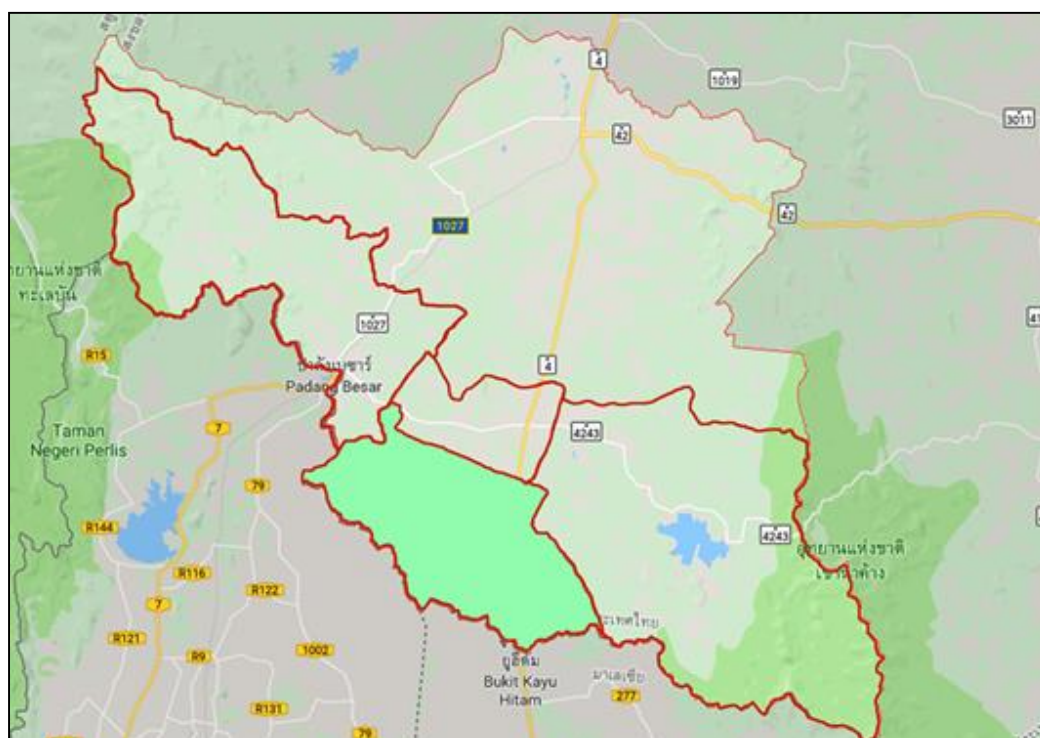
ตำบลสำนักขาม เป็นตำบลชายแดนติดต่อกับรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย พื้นที่ราบ มีเนินเขาเตี้ย ๆ มีพื้นที่ป่าไม้ บางหมู่บ้านมีลำธาร, ลำคลองไหลผ่านกลางบ้าน

ง. ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิอากาศ

มีฝนตกพอประมาณจนถึงตกหนัก อากาศไม่ร้อนและไม่หนาว เพราะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งจะพัดผ่านในเดือนพฤษภาคม - สิงหาคม และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านในเดือนกันยายน - มกราคม ผลผลิตทางการเกษตร คือ ยางพารา

จ. ภูมิอากาศ

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน จะมีฝนตกในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ แต่ในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะมีฝนตกชุก โดยเฉพาะในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคมของปีถัดไป

แผนที่ 2-4 แสดงที่ตั้งและลักษณะพื้นที่ของตำบลสำนักขาม

ที่มา : ดัดแปลงจาก google map

ฉ. ข้อมูลประชากรในเขตตำบลสำนักขาม
สถิติจำนวนประชากรและจำนวนบ้าน

หมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม	บ้าน
หมู่ที่ 1 สำนักขาม	832	871	1,703	682
หมู่ที่ 2 ด่านนอก	1,991	2,575	4,566	2,947
หมู่ที่ 3 หน้าฮั่ว	395	361	756	308
หมู่ที่ 4 ทับโกบ	171	134	305	174
หมู่ที่ 5 พรุเตียว	626	593	1,219	431
หมู่ที่ 6 ไร่ตัก	603	794	1,397	677
หมู่ที่ 7 ไทย-จิงโหลน	1,773	2,063	3,836	3,533
รวม	6,595	7,542	14,137	8,753

ที่มา : รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี 2560 สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

ช. ประเพณี/เทศกาล

ตำบลสำนักขาม ในส่วนของประเพณีและเทศกาล สามารถจัดลำดับโดยเรียงตามเดือนและกิจกรรม จัดทำเป็นตารางได้ ดังนี้

เดือน	กิจกรรม/ประเพณี
มกราคม	ประเพณีทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่
กุมภาพันธ์	-
มีนาคม	กิจกรรมสะอาดบอร์เดอร์ไบค์วิค
เมษายน	ประเพณีสงกรานต์ กิจกรรมงานวันสงกรานต์ด่านนอกไทย-มาเลย์
พฤษภาคม	ประเพณีถือศีลอด เดือนรอมฎอน(มุสลิม) ประเพณีวันวิสาขบูชา
มิถุนายน	เทศกาลงานวันฮารีรายอ ประเพณีกวนข้าวอาซูรอ
กรกฎาคม	ประเพณีวันอาสาฬหบูชา กิจกรรมแห่เข้าพรรษาอาเซียน
สิงหาคม	กิจกรรมปั่น Car Free Day เกตเวย์สู่อาเซียน
กันยายน	ประเพณีทำบุญเดือนสิบ เทศกาลวันไหว้พระจันทร์
ตุลาคม	ประเพณีลากพระตักบาตรเทโว เทศกาล ถือศีลกินผัก
พฤศจิกายน	ประเพณีลอยกระทงเมืองปาดังเบซาร์
ธันวาคม	งานส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่

ซ. แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 ตำบลสำนักขาม ในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว ณ ปัจจุบัน
 มีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

แผนที่ 2-5 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวหลักตำบลสำนักขาม
 ที่มา : ดัดแปลงจาก google map

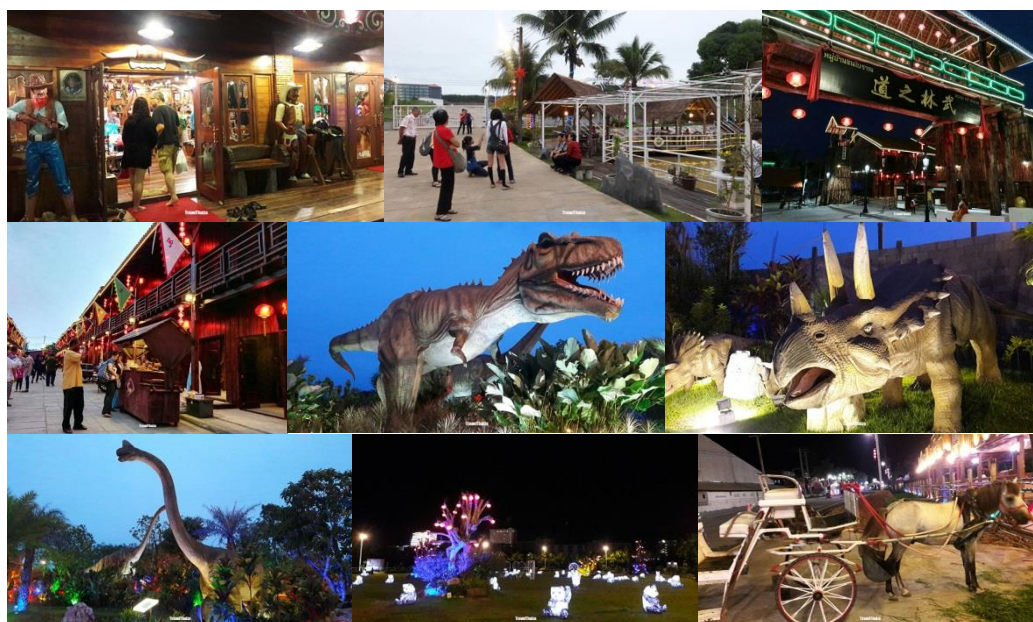

“พระพิฆเนศใหญ่ที่สุดในภาคใต้” บ้านด่านนอก เมืองชายแดน
 ไทย-มาเลเซีย อำเภอสเตา จังหวัดสงขลา ได้ทุ่มทุนสร้าง พระพิฆเนศ ขนาดใหญ่ สูง 30 เมตร หน้า
 ตักกว้าง 20 เมตร มูลค่าการก่อสร้าง กว่า 30 ล้านบาท องค์พระพิฆเนศ หรือ Ganesha มีรูปลักษณะ

สวยสดงดงาม สร้างด้วยโครงสร้างเหล็กถื่อปูน สีเหลืองอร่าม ตั้งอยู่บนฐานคอนกรีต ขนาดความสูง 10 เมตร ชั้นล่างเป็นที่ประดิษฐานเทวรูปและพระพุทธรูปบูชา โดยใช้เวลาก่อสร้างนานกว่า 1 ปี พระพิฆเนศ ตั้งติดกับศาลพระพรหม อยู่หน้าโรงแรมไวค หมู่ 7 ตำบลสำนักขาม นับเป็นองค์พระพิฆเนศที่ใหญ่ที่สุดในภาคใต้ สร้างเพื่อให้คนไทยและนักท่องเที่ยวได้มาสักการะบูชา เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่งนอกจาก การมาเที่ยวเมืองบันเติงหยแดนได้แล้ว

“อ่างเก็บน้ำกังสีขาว” เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของตำบลสำนักขาม ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของ ต.สำนักขาม ซึ่งมีร้านอาหารมากมายคอยบริการนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

“Jurassic world Dinosaur Park” สถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ ในพื้นที่ตำบลด่านนอก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ที่กำลังได้รับความนิยม จากทั้งชาวไทย ชาวมาเลเซีย อินโดนีเซีย รวมถึงชาวจีน ที่จะเข้ามาท่องเที่ยวกันในช่วงวันหยุด เสาร์อาทิตย์ นั่นคือ วิเจวิลล่า ตั้งอยู่ในพื้นที่ เทศบาลตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมาก แม้จะเพิ่งเปิดตัวมาได้ประมาณปีเศษๆ

วีเจ วิลล่า นั้น มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลเซีย ที่มาลงทุน ทำสถานที่ท่องเที่ยวแบบครบวงจร เพราะมีทั้ง โรงแรม ร้านอาหาร สวนสนุก มุมถ่ายภาพ สวนน้ำ สวนสัตว์ มีการจำลองหมู่บ้านจีนโบราณ มาไว้ให้นักท่องเที่ยว ได้เข้ามาเที่ยวชม พักผ่อน และถ่ายรูป ซึ่งสามารถ มากันได้ทั้งครอบครัว และหมู่คณะ

สนนราคา ค่าเข้าชม ถ้าเป็นคนไทย และแสดงบัตรประชาชน เสียค่าบริการคนละ 100 บาท หากเป็นชาวต่างชาติ คิดค่าบริการคนละ 200 บาท

2.2.1.3 ตำบลสำนักแต้ว

ก. ประวัติความเป็นมา

เดิมตำบลสำนักแต้ว มีพื้นที่เขตการปกครองกว้างมาก ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2530 ได้มีมติของสภาตำบลได้แบ่งเขต ทางทิศตะวันตก ออกมา ใช้ชื่อตำบลว่า สำนักขาม เพื่อพัฒนาพื้นที่ในการบริหารจัดการและการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนอย่างทั่วถึง โดยใช้แนวเขตถนนสะเดา – ด่านนอก เป็นการแบ่งเขต จากการเล้าสืบต่อกันมา ตำบลสำนักแต้ว เป็นกลุ่มคนจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในหัวเมืองชายแดน ในการค้าขาย มาตั้งรกรากเพื่อค้าขาย และทำอาชีพการเกษตร ทำสวนยางพารา ชุมชนกลุ่มนี้ได้เรียกติดปากว่า “บ้านนักแต้ว” ต่อมา ได้ปรับการใช้ชื่อใหม่ เป็นชื่อ สำนักแต้ว และได้ใช้เป็นชื่อของตำบล “ตำบลสำนักแต้ว” จนถึงปัจจุบัน

ข. อาณาเขต

ทิศเหนือ	จรด	ตำบลปริก
ทิศใต้	จรด	รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันออก	จรด	อำเภอนาทวี
ทิศตะวันตก	จรด	ตำบลสะเดา , ตำบลสำนักขาม

ค. สภาพทางภูมิศาสตร์

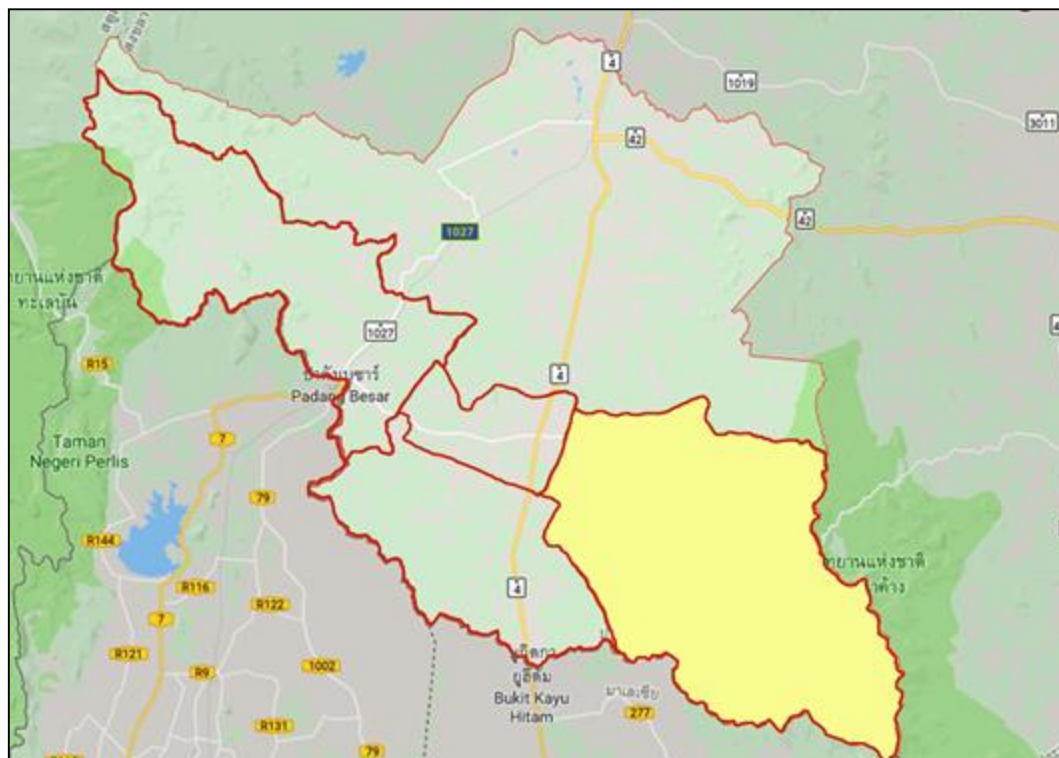
ลักษณะของพื้นที่ สภาพทั่วไปเป็นที่ราบสูง ภูมิประเทศส่วนใหญ่ของตำบลสำนักแต้วเป็นที่ราบสูงทางทิศตะวันออกและทิศใต้ซึ่งมีเทือกเขาสนกาลาครีพาดผ่าน ส่วนทางทิศตะวันตกเป็นที่ราบ

ง. ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิอากาศ

- ทรัพยากรดิน เหมาะแก่การทำการเกษตรกรรมอาทิเช่น สวนยางพารา
- ทรัพยากรน้ำ มีคลองสะเดา ซึ่งต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาสนกาลาครี
- ทรัพยากรป่าไม้ มีป่าสงวนซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

จ. ภูมิอากาศ

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน จะมีฝนตกในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ แต่ในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะมีฝนตกชุก โดยเฉพาะในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคมของปีถัดไป

แผนที่ 2-6 แสดงที่ตั้งและลักษณะพื้นที่ของตำบลสำนักแต้ว
ที่มา : ดัดแปลงจาก google map

ฉ. ข้อมูลประชากรในเขตตำบลสำนักแต้ว

สถิติจำนวนประชากรและจำนวนบ้าน

หมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม	บ้าน
หมู่ที่ 1 สำนักแต้ว	827	899	1,726	740
หมู่ที่ 2 น้ำลัด	1,088	777	1,865	400
หมู่ที่ 3 บ้านม่วง	951	934	1,885	623
หมู่ที่ 4 ห้วยคู	545	542	1,087	381
หมู่ที่ 5 ควนตานี	573	539	1,112	267
หมู่ที่ 6 หัวควน	1,882	1,664	3,546	1,015
หมู่ที่ 7 ควนปลา	234	255	489	163
หมู่ที่ 8 แปดร้อยไร่	535	514	1,049	387
หมู่ที่ 9 ควนยาง	300	328	628	233
หมู่ที่ 10 ทุ่งใหญ่	482	405	887	444
รวม	7,417	6,857	14,274	4,653

ที่มา : รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี 2560 สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

ช. ประเพณี/เทศกาล

ตำบลสำนักแก้ว ในส่วนของประเพณีและเทศกาล สามารถ
จัดลำดับโดยเรียงตามเดือนและกิจกรรม จัดทำเป็นตารางได้ ดังนี้

เดือน	กิจกรรม/ประเพณี	หมายเหตุ กิจกรรมทำได้ ทั้งปี
มกราคม	ประเพณีทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่	กิจกรรมต่อเนื่อง คลองย่น (อ่างเก็บน้ำ สะเดา)
เมษายน	ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการเข้าสู่หนัฒหมู่ (มุสลิม)	
พฤษภาคม	ประเพณีถือศีลอด เดือนรอมฎอน(มุสลิม) ประเพณีวันวิสาขบูชา	
มิถุนายน	เทศกาลงานวันฮารีรายอ ประเพณีกวนข้าวอาซูรอ	
กรกฎาคม	ประเพณีวันอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษาอาเซียน กิจกรรมร่วมแห่เทียนพรรษา	
กันยายน	ประเพณีทำบุญเดือนสิบ เทศกาลวันไหว้พระจันทร์	
ตุลาคม	ประเพณีลากพระตักบาตรเทโว เทศกาลกินเจ	
พฤศจิกายน	ประเพณีลอยกระทงเมืองปาดังเบซาร์	
ธันวาคม	งานส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่	

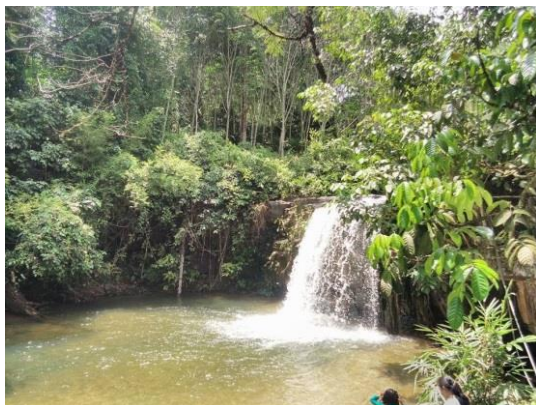
ซ. แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 ตำบลสำนักแต้ว ในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว ณ ปัจจุบัน
 มีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

แผนที่ 2-7 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวหลักตำบลสำนักแต้ว
 ที่มา : ดัดแปลงจาก google map

“อ่างเก็บน้ำคลองสะเดา” ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านห้วยคู ตำบล
 สำนักแต้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การพักผ่อนของครอบครัว มีทิวทัศน์
 ธรรมชาติที่สวยงาม สามารถนำเรือไปพาย ปั่นจักรยานหรือถ่ายภาพทัศนียภาพที่สวยงาม ฯลฯ

“น้ำตกโตนไม้ปัก” ตั้งอยู่บ้านทุ่งจั่ง หมู่ที่ 10 ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เป็นสถานที่ที่สวยงาม มีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม เหมาะแก่การพักผ่อนของครอบครัว หรือ นักเดินป่า

“ล่องแก่งบ้านคลองย่น” ตั้งอยู่ หมู่ 6 บ้านคลองย่น ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา สถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่จะสนุกชุ่มช่ำไปกับสายน้ำเย็นๆ และธรรมชาติ โดยเดินทางจากตัวเมืองสะเดาเพียง 18 กิโลเมตร เหมาะสำหรับวันหยุดพักผ่อนของครอบครัว มีบริการเช่าเรือพายราคาถูก การจำหน่ายสินค้า พร้อมจุดบริการต่างๆ

2.2.1.4 ตำบลปาดังเบซาร์

ก. ประวัติความเป็นมา

ตำบลปาดังเบซาร์ แต่เดิมเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ อยู่ระหว่างตรงชายแดนระหว่างไทยกับมาเลเซีย มีทั้งคนไทยและคนจีนอาศัยอยู่ “ปาดัง” แปลว่า “พื้นที่ราบ” “เบซาร์” แปลว่า “กว้างใหญ่” หมู่บ้านปาดังเบซาร์ เดิมสังกัดตำบลทุ่งหมอ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ต่อมา มีการแยกหมู่บ้านในตำบลทุ่งหม้อออกมาส่วนหนึ่งแล้วให้หมู่บ้านส่วนที่แยกออกมาอีกตำบลหนึ่งตั้งชื่อตำบลใหม่แห่งนี้ว่า ตำบลปาดังเบซาร์ แยกจากตำบลทุ่งหมอ เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2527 ตำบลปาดังเบซาร์เป็นตำบลติดต่อกับชายแดนประเทศมาเลเซีย อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอสะเดา

เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2539 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลปาดังเบซาร์ ต่อมาองค์การบริหารส่วนตำบลปาดังเบซาร์ได้ขอยกฐานะจาก

องค์การบริหารส่วนตำบลปาดังเบซาร์เป็นเทศบาลตำบล ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 30 สิงหาคม 2556 เนื่องจากมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ความต้องการด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับความเจริญของท้องถิ่นและประโยชน์ในการปรับปรุงการบริหารสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการกระจายอำนาจและความเป็นอิสระของท้องถิ่น

ข. อาณาเขต

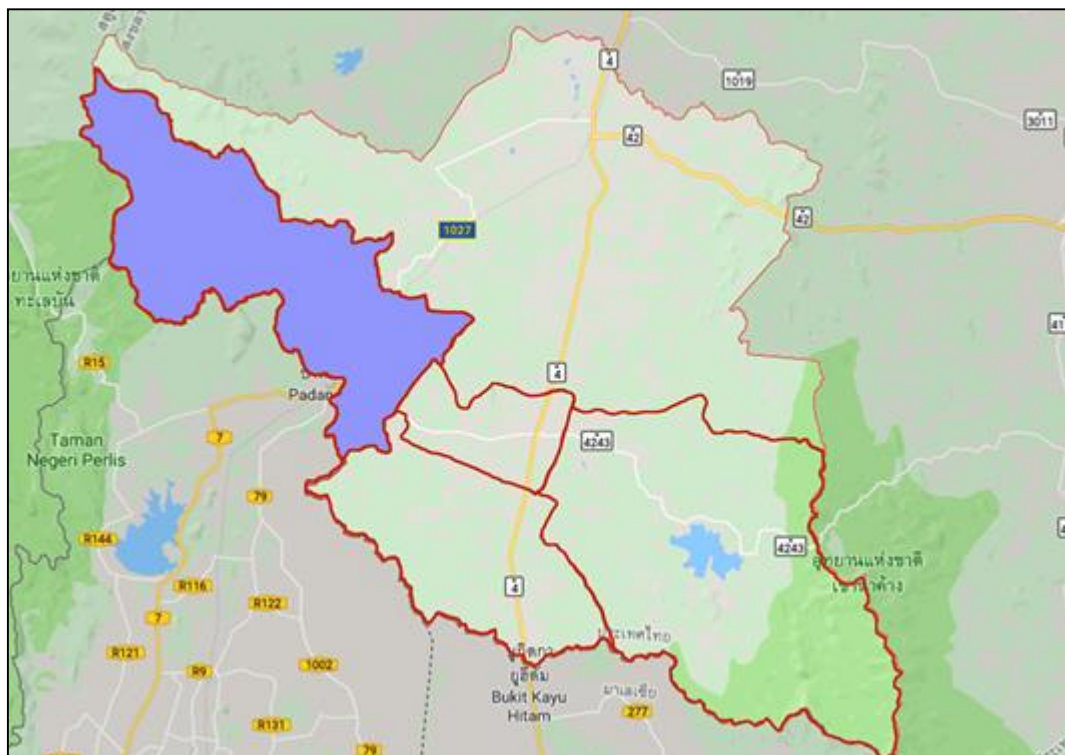
ทิศเหนือ	จรด	ตำบลทุ่งหมอ
ทิศตะวันออก	จรด	ตำบลปริก
ทิศตะวันตก	จรด	จังหวัดสตูล, ประเทศมาเลเซีย
ทิศใต้	จรด	ตำบลสำนักขาม, รัฐเปอริส ประเทศมาเลเซีย

ค. สภาพทางภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลปาดังเบซาร์ โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มและที่เชิงเขา ซึ่งเหมาะแก่การทำการเกษตร

ง. ภูมิอากาศ

ตำบลปาดังเบซาร์ ตั้งอยู่ในเขตอิทธิพลของลมมรสุมเมืองร้อน มีลมมรสุมพัดผ่านเป็นประจำทุกปี คือลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงประมาณกลางเดือนมกราคม และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงประมาณกลางเดือนตุลาคม มีฤดูกาล 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงหลังจากหมดลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนืออากาศจะเริ่มร้อนและอากาศจะมีอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน ส่วนฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนมกราคม จะมีฝนตกทั้งในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ แต่ในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีฝนตกชุกในช่วงเดือนตุลาคมถึงมกราคม

แผนที่ 2-8 แสดงที่ตั้งและลักษณะพื้นที่ของตำบลปาดังเบซาร์
ที่มา : ดัดแปลงจาก google map

จ. ข้อมูลประชากรในเขตตำบลปาดังเบซาร์

สถิติจำนวนประชากรและจำนวนบ้าน

หมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม	บ้าน
หมู่ที่ 1 ดันพยอม	507	441	948	414
หมู่ที่ 2 ตลาดไทย	162	166	328	368
หมู่ที่ 3 ท่าข่อย	418	421	839	351
หมู่ที่ 4 ชายควน	393	423	816	226
หมู่ที่ 5 บ้านนา	534	505	1,039	323
หมู่ที่ 6 เขารูปช้าง	665	666	1,331	456
หมู่ที่ 7 หุ้งไม้ควน	356	381	737	225
หมู่ที่ 8 ตะโล๊ะ	713	633	1,346	361
หมู่ที่ 9 ควนชัน	355	324	679	276
หมู่ที่ 10 บ้านไร่	202	181	383	174
หมู่ที่ 11 บาโรย	554	550	1,104	311
รวม	4,859	4,691	9,550	3,485

ที่มา : รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี 2560 สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

ฉ. ประเพณี/เทศกาล

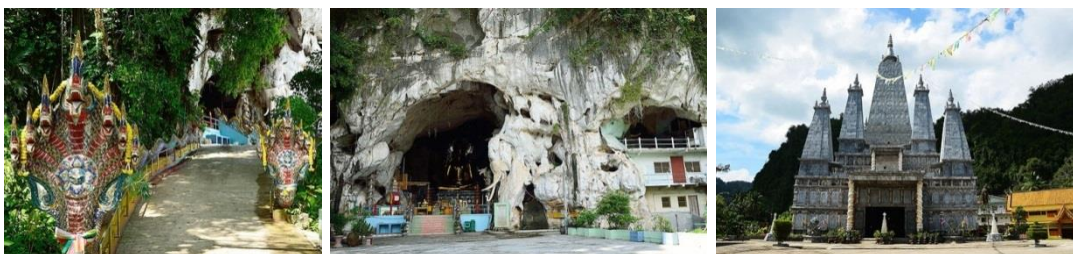
ตำบลปาดังเบซาร์ ในส่วนของประเพณีและเทศกาล สามารถจัดลำดับโดยเรียงตามเดือนและกิจกรรม จัดทำเป็นตารางได้ ดังนี้

เดือน	กิจกรรม/ประเพณี
มกราคม	ประเพณีทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่
กุมภาพันธ์	กิจกรรมงานเมาลิดกลาง ประจำปี 2554
มีนาคม	กิจกรรมปั่นसानสัมพันธไทย - มาเลเซีย Padangbezar bike to Perlis
เมษายน	ประเพณีสงกรานต์ กิจกรรมสงน้ำพระและผู้สูงอายุ
พฤษภาคม	ประเพณีถือศีลอด เดือนรอมฎอน(มุสลิม) ประเพณีวันวิสาขบูชา
มิถุนายน	เทศกาลงานวันฮารีรายอ ประเพณีกวนข้าวอาซูรอ
กรกฎาคม	กิจกรรมจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว "สองน่อง ท่องหาดใหญ่"
สิงหาคม	งานมหกรรมการแข่งขันนกกรงหัวจุกสองสัญชาติไทย - มาเลเซีย กิจกรรม “ออกปากดำนาวี วิถีชีวิตบ้านตะไละ”
กันยายน	ประเพณีทำบุญเดือนสิบ เทศกาลวันไหว้พระจันทร์ กิจกรรมถนนคนเดินสายบันเทิง Padangbezar Night Meeting Zone
ตุลาคม	ประเพณีลากพระตักบาตรเทโว ประเพณีเทศกาลกินเจ
พฤศจิกายน	ประเพณีลอยกระทงเมืองปาดังเบซาร์ กิจกรรม “ออกปากเกี่ยวข้าว แข่งชักว้าว เป่าปี่ซัง”
ธันวาคม	งานส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่

ซ. แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 ตำบลปาดังเบซาร์ ในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว ณ
 ปัจจุบัน มีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

แผนที่ 2-9 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวหลักตำบลปาดังเบซาร์
 ที่มา : ดัดแปลงจาก google map

“วัดเขารูปช้าง” หมู่ 6 ต.ปาดังเบซาร์ อ.สะเตาะ จ.สงขลา เป็นวัดที่มีสถาปัตยกรรมที่สวยงามทั้งภายในและภายนอกวัด โดยเฉพาะเจดีย์หินอ่อนที่จำลองขึ้นมาจากมหาเจดีย์พุทธคยา ประเทศอินเดีย ความสวยงามของหินอ่อนแผ่นใหญ่ถูกเรียงต่อเป็นชั้นๆ และภายในวัดนอกจากจะมีสิ่งสักการะทางศาสนาที่สวยงามแล้วยังมีสถาปัตยกรรมบนฝาผนัง และการตกแต่งเสาด้วยรูปมังกรที่สวยงาม และภายในวัดยังมีสถานที่ปฏิบัติธรรมท่ามกลางธรรมชาติ

โดยเฉพาะด้านหลังวัดมีถ้ำขนาดใหญ่เลียบเกาะเป็นทางยาวโค้งไปตามแนวสันเขา บริเวณปากถ้ำเป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่ห้อมล้อมด้วยหินงอก หินย้อยสร้างความเข้มขลังอย่างน่าอัศจรรย์ใจ กลายเป็นสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นดึงดูดให้ผู้คนผ่านไปผ่านมาต้องประหลาดใจและหยุดชื่นชมความสวยงาม

“สถานซื้อปิ้งทาวน” ในเขตเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ มีสินค้ามากมายให้เลือกซื้อ เลือกชมเพื่อเป็นของฝากติดไม้ติดมือกลับบ้าน

“สวนสาธารณะริมทางรถไฟ” เนื้อที่กว่า 6.25 ไร่ หลายบรรยากาศที่คนปาดังเบซาร์คุ้นเคยกับสวนสวยปอดของคนเมืองปาดังเบซาร์ บ้างก็ใช้เป็นที่พักผ่อน ผ่อนคลายความตึงเครียด บ้างก็ใช้เป็นสถานที่ออกกำลังกาย บ้างก็เปลี่ยนบรรยากาศยามเย็นนั่งทานข้าวปิกนิกกันอย่างสบายอารมณ์ หรือแม้แต่งานรื่นเริงงานเมือง ที่ใช้เป็นสถานที่จัดงานสร้างความสุข สนุกสนานให้กับชาวปาดังเบซาร์

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมลายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา” ทีมผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

- 3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ และการตรวจสอบข้อมูล
- 3.5 การแปลผล

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว รวมทั้งผู้นำและตัวแทนชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

กลุ่มผู้ให้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ

1) ชาวบ้านจาก 4 ตำบล คือ ตำบลสะเดา ตำบลสำนักแต้ว ตำบลสำนักขาม และตำบลปาดังเบซาร์ ใช้วิธีการสอบถามจากคนในชุมชน และเลือกเฉพาะชาวบ้านที่เข้าใจ และยังปฏิบัติตามวิถีมลายูปัจจุบัน โดยเลือกจากคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีมลายูในแต่ละประเด็นที่สามารถอธิบายให้ข้อมูลในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมงานประเพณีและการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ในตำบล หรือคนที่เคยทำกิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น เจ้าของบ้านที่รับทำขันหมากงานแต่งงาน สมาชิกอาสาพัฒนาชุมชน เจ้าของกิจการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยเลือกมาตำบลละ 4 คน รวมจำนวน 16 คน

2) ผู้รู้ของชุมชน ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำที่ไม่เป็นทางการหรือผู้นำทางศาสนา ได้แก่ ผู้สอนศาสนา ประธานกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มบัณฑิตเรียน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน/ชมรมผู้อาวุโสของชุมชน เป็นต้น รวมทั้งสิ้น 6 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน ประวัติความเป็นมาตลอดจนวิถีวัฒนธรรม ประเพณีแนวคิดและลักษณะของแนวทางในการจัดการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมของชุมชน

3) เจ้าหน้าที่ของรัฐในชุมชน ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองสะเดา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักแต้ว นายกเทศมนตรีตำบลสำนักขาม และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปาดังเบซาร์ และนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลปาดังเบซาร์ และเจ้าหน้าที่ประจำแต่ละสำนักงาน รวมทั้งสิ้น 6 คน ซึ่งเป็นบุคลากรของรัฐที่มีส่วนสำคัญในด้านการพัฒนาร่วมกับชุมชน

รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth Interview) จาก 3 กลุ่ม จำนวน 28 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งพิจารณาจากการเป็นผู้มีบทบาทและความเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลสำคัญที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีวัฒนธรรมลายของชุมชน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกตามประเด็นวัตถุประสงค์ที่ใช้ศึกษา โดยให้ครอบคลุมวิถีวัฒนธรรมภายใน 7 ประเด็น อันได้แก่ การแต่งกาย อาหารการกิน การละเล่น งานบุญและงานรื่นเริง การประดิษฐ์และหัตถกรรม ประเพณีอันเกี่ยวข้องกับศาสนาความเชื่อ และการสร้างที่พักอาศัย ทั้งนี้แนวคำถามจะเป็นปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถอธิบายขั้นตอนรายละเอียด โดยจะเจาะลึกไปตามประเด็นศึกษาจนได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) การเก็บข้อมูลเอกสาร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา แนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยว วัฒนธรรมลาย ประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะใช้เป็นแนวทางการศึกษาวิเคราะห์งานวิจัยขั้นต่อไป

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยการเข้าไปสังเกตการดำเนินชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมลายของคนที่ในพื้นที่ศึกษา และเข้าร่วมกิจกรรมด้วยในบางครั้งขึ้นอยู่กับประเด็นและความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งจะสังเกตถึงขั้นตอน วิธีการและวิถีปฏิบัติไปพร้อมๆ กันด้วย

2.2) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ผู้วิจัยสร้างแนวทางการสัมภาษณ์ขึ้นตามประเด็นศึกษา และลงไปพูดคุยกับกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้เลือกไว้ โดยจะถามคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมลายในประเด็นต่างๆ

2.3) การสนทนากลุ่ม เป็นการ ลงไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาโดยการลงไปพูดคุยกับคนในชุมชน เช่น ร้านน้ำชา ร้านข้าวยา ในตลาด หรือศาลาหมู่บ้าน ร้านของชุมชน เป็นต้น ซึ่งมีผู้ร่วมสนทนาหลายคน เพื่อตรวจสอบความคิดของคนหลายๆ คนในประเด็นต่างๆ ที่ศึกษาให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้องตรงกัน

2.4) จัดเสวนากลุ่มเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมลายในพื้นที่ศึกษา โดยเชิญกลุ่มต่างที่เกี่ยวข้อง เช่นเจ้าหน้าที่เทศบาล หัวหน้าหน่วยงาน ประชาชนชุมชน รวมทั้งชาวบ้านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมลายมาแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น ตลอดจนหาข้อสรุปหลังจากที่มีการลงเก็บข้อมูลแล้ว เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ผ่านการเสวนามาเรียบเรียง และเขียนเป็นรายงานการวิจัยต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ และการตรวจสอบข้อมูล

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการเสวนาเกี่ยวกับสภาพวิถีวัฒนธรรมมลายู สภาพพื้นที่ และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ หลังจากนั้นวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้

- กำหนดประเด็น : นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต สํารวจพื้นที่ และข้อมูลจากเอกสารที่รวบรวมแล้วมากำหนดประเด็น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- จำแนกหมวดหมู่ : นำข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการสังเกต จัดเวทีสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึกมาจำแนกหมวดหมู่ที่ได้มาเปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่าง เพื่อจัดหมวดหมู่และนำมารวมกันเป็นหมวดหมู่เพื่อจะนำไปวิเคราะห์
- สร้างข้อสรุป : นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาอย่างละเอียด และนำประเด็นจากข้อมูลของผู้ที่ให้ข้อมูลหลักแต่ละคนมาจัดกลุ่มเพื่อสร้างข้อสรุปย่อยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่มีความเหมือนกัน แล้วนำมาจัดกลุ่มเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปหลักหรือบทสรุป โดยการนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

3.4.2 การตรวจสอบข้อมูล

เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ว่าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องตรงตามประเด็นหรือไม่ โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านระยะเวลา ผู้วิจัยสัมภาษณ์ประเด็นเดียวกันกับบุคคลคนเดียวกันแต่ต่างเวลาขึ้นเพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้จะเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่
- 2) ด้านบุคคล ผู้วิจัยใช้วิธีการถามข้อมูลประเด็นเดียวกันแต่ผู้ให้ข้อมูลจะแตกต่างกัน หลายคน เพื่อตรวจสอบว่าคำตอบที่ได้จะเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่
- 3) ด้านสถานที่ ผู้วิจัยถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ประเด็นเดียวกัน แต่ต่างสถานที่กัน เช่น ที่ทำงาน ที่บ้าน หรือที่อื่นๆ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้จะแตกต่างกันหรือเหมือนเดิม

3.5 การแปลผล

นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาอย่างละเอียด และนำประเด็นจากข้อมูลของผู้ที่ให้ข้อมูลแต่ละคนมาจัดกลุ่มเพื่อสร้างข้อสรุปย่อยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่มีความเหมือนกัน แล้วนำมาจัดกลุ่มเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปหลักหรือบทสรุป โดยการนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย เรื่องทรัพยากรทางการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ทีมผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่ได้มาวิเคราะห์โดยจะนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็น 2 ส่วนดังนี้

4.1 ผลการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

4.2 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

4.1 ผลการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวตามวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิถีการดำรงชีวิตของคนมลายูภายใต้กรอบความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ในพื้นที่ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักแต้ว และตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา โดยใช้กรอบความหมายของวัฒนธรรมมลายู ของวรวิทย์ บารูและคณะ (2551) เป็นกรอบที่ใช้ศึกษา ซึ่งผลการศึกษา มีดังนี้

1) การแต่งกาย

การแต่งกายแบบมลายูท้องถิ่นในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยทั่วไปชาวบ้านที่คนมลายูดั้งเดิมในพื้นที่ดังกล่าวที่มีทั้งคนที่นับถือศาสนาพุทธ และคนที่นับถือศาสนาอิสลาม นิยมแต่งกายคล้าย ๆ กัน โดยส่วนใหญ่จะนุ่งผ้าถุงหรือใส่กางเกงทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ผู้ชายนุ่งผ้าใส่รองลายตาหมากรุก ผู้หญิงนุ่งผ้าใส่รองปาเต๊ะ ผ้าปาเต๊ะหรือผ้าบาติก เป็นคำที่ใช้เรียกผ้าชนิดหนึ่ง ที่มีวิธีการทำโดยใช้เทียนปิดส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสีและใช้วิธีการแต้ม ระบาย หรือย้อมในส่วนที่ต้องการให้ติดสี ผ้าบาติกบางชิ้นอาจจะผ่านขั้นตอนการปิดเทียน แต้มสี ระบายสีและย้อมสีนับเป็นสิบ ๆ ครั้ง ส่วนผ้าบาติกอย่างง่ายอาจทำได้โดยการเขียนเทียนหรือพิมพ์เทียนแล้วจึงนำไปย้อมสีที่ต้องการ คำว่าบาติก (batik) หรือ ปาเต๊ะ เดิมเป็นคำในภาษาชวาใช้เรียกผ้าที่มีลวดลายที่เป็นจุด คำว่า “ติก” มีความหมายว่า เล็กน้อย หรือจุดเล็ก ๆ มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่าตริติก หรือ ตารติก ดังนั้นคำว่า บาติกจึงมีความหมายว่าเป็นผ้าที่มีลวดลายเป็นจุดๆ อยู่บนผืนผ้า

ผ้าปาเต๊ะที่ผู้หญิงมลายูในภาคใต้รวมทั้งในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลานิยมใช้สวมใส่ ส่วนใหญ่เป็นผ้าถุงสำเร็จรูปที่นำเข้ามาจากอินโดนีเซีย มีหลายราคา ขึ้นอยู่กับลวดลายและชนิดของผ้า และมีขายทั่วไปในตลาดปาดังเบซาร์ และชุมชนต่างๆ ของอำเภอสะเดา ซึ่งชาวบ้านทั่วไปสามารถหาซื้อและใช้สวมใส่ในชีวิตประจำวันปกติ นอกจากนี้ยังมีผ้าปาเต๊ะที่มีการผลิตเป็นชิ้นที่มีลวดลายพิเศษ มีความยาวมากกว่าผ้าถุงสำเร็จรูปปกติ ซึ่งส่วนใหญ่ร้านตัดเสื้อในอำเภอสะเดาจะสั่งเข้ามาจากอินโดนีเซียเพื่อตัดเป็นชุด ทั้งเสื้อและผ้าถุงจะมีลวดลายเดียวกันทั้งชุด ขณะเดียวกันในปัจจุบันก็มีการตัดเย็บที่ประยุกต์ให้ทันสมัยมากขึ้นตามแบบสากลนิยม เช่น ตัดเป็นกระโปรง กางเกง

และเสื้อทั้งชุด ซึ่งในพื้นที่อำเภอสะเดามีหน่วยงานและองค์กรของรัฐหลายหน่วยงานนิยมเอาผ้าปาเต๊ะมาตัดเป็นชุดสำเร็จรูปใส่เป็นชุดประจำวันของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น เช่น ข้าราชการครู องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

การแต่งกายแบบมลายูในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาความนิยมที่เหมือนกันก็จะมีความแตกต่างที่เห็นได้ชัด ระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม คือ ผู้หญิงมุสลิมเมื่อออกจากบ้านจะแต่งกายแบบมิดชิด ใช้เสื้อแขนยาวและมีผ้าคลุมศีรษะ ผู้ชายเมื่อออกจากบ้านจะนุ่งผ้าโสร่งสวมเสื้อแขนยาวและจะมีผ้าโพกศีรษะ หากไม่ใช่ผ้าโพกศีรษะก็จะใช้หมวกที่เรียกว่า กอปิเยาะ หรือหมวกขอเกาะแต่ถ้าอยู่ที่บ้านก็อาจไม่สวมหมวกแต่จะนุ่งโสร่งสวมเสื้อตามสบายบางทีก็นุ่งโสร่งสวมเสื้อยืดธรรมดา

ภาพที่ 4-1 ผ้าถุงปาเต๊ะ และโสร่งที่นำเข้ามาจากอินโดนีเซียมีขายทั่วไปในอำเภอสะเดา
ที่มา : ถ่ายโดย ธเนศ ทวีบุรุษ เมื่อ 18 มีนาคม 2561

โดยปกติแล้วการแต่งกายของผู้คนในอำเภอสะเดามีการแต่งกายตามสบาย โดยผู้หญิงมลายูมุสลิมจะนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อบานง หรือบายอ หรือกรุง หรือเสื้อประเภทท่อนที่ตัดเย็บแบบสากลหรือเสื้อยืด ถ้าอยู่กับบ้านบางทีจะไม่ใช้ผ้าคลุมศีรษะ เมื่อออกจากบ้านจึงจะคลุมศีรษะ ทั้งนี้การแต่งกายจะขึ้นอยู่กับฐานะ วัย และการศึกษาของแต่ละบุคคลด้วย ส่วนผู้ชายนิยมสวมเสื้อติอโละบางอ ลักษณะมีลักษณะเป็นเสื้อคอกลมอาจมีคอตั้งแบบคอจีน ผ้าหน้าครึ่งหนึ่ง แขนเสื้อทรงกระบอกกว้างยาวจดข้อมือแต่พับชายขึ้นมาเล็กน้อย สวมกางเกงยาวแบบสากล สวมหมวกขอเกาะที่ทำด้วยกำมะหยี่สีต่างๆ หรืออาจสวมหมวกกะปิเยาะซึ่งเป็นทรงกลมก็ได้

ภาพที่ 4-2 การแต่งกายของผู้หญิงมลายูนุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อบานง ซึ่งผู้หญิงมลายูมุสลิมจะมีผ้าคลุมศีรษะ ส่วนผู้หญิงไทยพุทธจะไม่มีผ้าคลุมศีรษะ
ที่มา : งานประชาสัมพันธ์เทศบาลตำบลสำนักขาม 28 มกราคม 2561

ภาพที่ 4-3 ชุดสลิเน ที่ผู้ชายมลายูใช้สวมใส่ในงานมงคล งานนักขัตฤกษ์ และวันสำคัญ
ที่มา : งานประชาสัมพันธ์เทศบาลเมืองสะเดา 18 มิถุนายน 2561

ในวันที่มีกิจกรรมพิเศษ วันนักขัตฤกษ์ หรือวันสำคัญทางศาสนาอิสลามชาวมุสลิมในท้องถิ่นนี้อาจจะแต่งกายที่เรียกว่า สลีน ลักษณะเหมือนชุดประจำชาติมาเลเซีย ชุดสลีนประกอบด้วยเสื้อต่อโละบลาอ มีลักษณะเป็นเสื้อคอกลมอาจมีคอตั้งแบบคอจีน ผ่าหน้าครึ่งหนึ่ง ติดกระดุมโลหะ 3-5 เม็ด แขนเสื้อทรงกระบอกกว้าง ยาวจดข้อมือ แต่พับชายขึ้นมาเล็กน้อยนุ่งกับกางเกงจีน มีผ้าซอแก็ะขนาดสั้นกว่าใช้เป็นผ้านุ่งของผู้หญิงนุ่งทับกางเกงให้ยาวเหนือเข่า อาจเห็นบกริชที่เอว และใช้สตาแงโปกศรีชะที่พับเป็นรูปต่างๆ ถือว่าเป็นการแต่งกายแบบมลายูที่สมบูรณ์

อย่างไรก็ดีในวิถัวัฒนธรรมมลายูในส่วนของชาวไทยมุสลิมผู้ชายสวมหมวกกะปิเยาะห์ นุ่งโสร่ง ผู้หญิงใส่เสื้อลูกไม้ นุ่งผ้าปาเต๊ะ ใช้ผ้าคลุมศรีชะ ทั้งนี้ผ้าโสร่ง แสดงถึงวัฒนธรรมคนมลายู โดยได้รับวัฒนธรรมจากอินเดีย เป็นการเชื่อตามประเพณีนิยม ทั้งมลายูในประเทศไทย มลายูในอินโดนีเซีย และมาเลเซียต่างก็นุ่งโสร่งเวลาไปงานบุญ งานศพ ซึ่งเป็นการใช้เกียรติเคารพเจ้าของงาน และยังถูกตามกาลเทศะในวิถีมลายูอีกด้วย

ภาพที่ 4-4 การแต่งกายตามวิถีมลายูของผู้ชายในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาในปัจจุบัน ในภาพมีทั้งไทยพุทธ และไทยมุสลิม (สวมหมวก) ในภาพนายสุเมธ ศศิธร นายกเทศมนตรีเมืองสะเดา (ซ้าย) นายสุริยา ยี่ซุ่น (กลาง) นายกเทศบาลตำบลปริก และ ดร. วิสุทธิ์ บินละเต๊ะ (ขวา) ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานสำนักจุฬาราชมนตรี ประจำภาคใต้
ที่มา : เทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

ภาพที่ 4-5 ผู้วิจัยกับเสื้อเชิ้ตผ้าบาติกที่นำมาตัดเย็บเป็นเสื้อของผู้ชายในปัจจุบัน
ที่มา : ถ่ายโดย ธเนศ ทวีบุรุษ เมื่อ 4 มีนาคม 2561

วัฒนธรรมการแต่งกายตามวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ในพื้นที่ 4 ตำบลในปัจจุบันมีลักษณะที่คล้ายกันคือยังมีการนุ่งโสร่ง และปาเต๊ะเมื่อเวลาอยู่ที่บ้าน แต่เมื่อออกจากบ้านผู้หญิงมุสลิมก็จะมีผ้าคลุมผม ผู้ชายสวมหมวกกอปิเยาะ ส่วนมลายูที่เป็นไทยพุทธก็ไม่มีผ้าคลุมผมและไม่สวมหมวก สำหรับคนมลายูรุ่นใหม่บางส่วนก็ไม่เคร่งครัดแบบเดิมอีก การแต่งตัวอยู่กับบ้านก็อาจใส่เสื้อยืดนุ่งโสร่ง ปาเต๊ะหรือนุ่งกางเกงตามสบายทั้งไทยพุทธและมุสลิม ยกเว้นเวลาทำงานสำคัญจึงจะแต่งตัวตามแบบแผน แต่ผู้หญิงมุสลิมมลายูก็มีการประยุกต์ตัดชุดการแต่งกายให้ทันสมัยมากขึ้น โดยเฉพาะการเลือกใช้ผ้า สี สัน และลวดลาย ที่นำมาตัดชุดและคลุมศีรษะ (สัมภาษณ์ วรรณเส็นียิหม, อมรรัตน์ ศรีสถิตวงศ์, ศุภมาศ ขุนทอง, อัจฉราภรณ์ บิลอะห์ลี, 2561)

นอกจากนี้ จากสภาพปัจจุบันที่มีการเปิดการเชื่อมโยงของกลุ่มอาเซียนทำให้การเดินทางเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น การแต่งกายของคนมลายูท้องถิ่นก็มีการแลกเปลี่ยนกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะมาเลเซีย และอินโดนีเซียที่อยู่ใกล้ขีดทำให้ผ้าบาติกจากอินโดนีเซียได้เข้ามาขายในตลาดท้องถิ่นทั่วไป การซื้อผ้ามาตัดเย็บเป็นชุดก็มีให้เลือกหลากหลายทั้งสี สัน ลวดลาย และราคาซึ่งผู้ซื้อสามารถเลือกซื้อมาตัดเย็บให้เข้ากับความต้องการที่จะใช้ตามกาลเทศะ และจุดประสงค์ของการใช้งานมากขึ้น เช่น ผ้าตัดเย็บเป็นชุดทำงาน ชุดเจ้าสาว ผ้าโสร่งที่ใช้นุ่งอยู่กับบ้าน เสื้อผ้าบาติกสำเร็จรูปที่ใช้สวมใส่เป็นชุดลำลอง รวมทั้งเสื้อขาวแขนยาวหลวมๆ ไม่มีคอปกของผู้ชายที่สามารถสวมใส่ได้ในทุกโอกาส เป็นต้น ดังนั้น แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตัดเย็บที่ทันสมัยมากขึ้น แต่ก็ยังรักษารูปแบบการแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์แบบมลายูไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดแข็งทางวัฒนธรรมของคนมลายูในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาไว้ได้เป็นอย่างดี

2) อาหารการกิน

ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา วัฒนธรรมมาเลย์ดั้งเดิมมีอาหารพื้นบ้านมาเลย์ดั้งเดิมหลายชนิดทั้งประเภทแกงกะทิ แกงที่ใส่เครื่องเทศ แกงส้ม ข้าวยา ข้าวต้มมัด ข้าวหมกไก่ ฯลฯ ซึ่งอาหารเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิต สอดรับกับความเป็นท้องถิ่นและชุมชน พื้นที่อำเภอสะเดาในอดีตก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือมีฝนตกชุกในพื้นที่ เพราะพื้นที่อยู่ใกล้เชิงเขาสนกลาศรีทำให้คนบริเวณนี้จนไปมาเลเซียที่ติดต่อกันมีพืชผัก รวมไปถึงสมุนไพรอื่นๆ มากมาย หลากหลาย ส่งผลถึงการนำทรัพยากรเหล่านี้มาประกอบเป็นอาหารพื้นถิ่น ที่หลงเหลือให้เห็นในปัจจุบันได้แก่ ข้าวยา ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านในแต่ละเดือนชาวบ้านก็จะมีการทำข้าวยากินกันในครัวเรือนครั้งหนึ่ง หรือมากกว่านั้น ปัจจุบันก็มีร้านขายข้าวยาประจำในชุมชนทั้งในตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม และปาดังเบซาร์ ซึ่งเป็นอาหารที่ทานได้สะดวกเหมือนเป็นอาหารจานด่วน ขณะเดียวกันก็มีการประยุกต์ให้สอดคล้องกับยุคสมัยมากขึ้น เช่น ข้าวยาบายอ ข้าวยาดอกอัญชัญ ข้าวยาขมิ้น เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอาหารมาเลย์พื้นถิ่นที่ยังคงอยู่และมีการปรับให้เข้ากับยุคสมัยได้แก่ข้าวมันแกงไก่ ส่วนข้าวหมกนั้น แม้เป็นอาหารมาเลย์ท้องถิ่นที่มีมาแต่เดิมแต่ก็ไม่ได้เป็นที่นิยมมากนักในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ทั้งนี้เห็นได้จากมีร้านขายในตลาดสดเพียงร้านเดียว อีกทั้งเมื่อลงพื้นที่ศึกษาคนในพื้นที่ก็บอกว่าคนที่นี่ไม่ค่อยนิยมข้าวหมก ไม่เหมือนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมักนิยมทานข้าวหมก ดังนั้นในงานวิจัยชิ้นนี้จะนำเสนออาหารมาเลย์ที่ได้รับความนิยมของคนมาเลย์ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา 2 อย่าง คือ ข้าวยา และข้าวมันแกงไก่ ดังนี้

2.1) ข้าวยาน้ำบูดู

ข้าวยา เป็นอาหารพื้นถิ่นที่คนมาเลย์ดั้งเดิมในภาคใต้ตอนล่างนิยมบริโภค มีสมุนไพรที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ประกอบด้วยสารอาหารครบ 5 หมู่ รับประทานได้ทุกมื้อไม่ว่ามื้อเช้า มื้อกลางวันหรือมื้อเย็น มีคุณค่าทางโภชนาการสูง เป็นอาหารสุขภาพที่นิยมนานกันแพร่หลาย สามารถทำได้ง่ายไม่ยุ่งยาก เป็นอาหารเชิงวัฒนธรรมพื้นบ้าน ที่สืบทอดมาเป็นเวลายาวนานจากรุ่นสู่รุ่น มีทั้งสูตรดั้งเดิมและสูตรสมัยใหม่ซึ่งข้าวยาน้ำบูดู หรือ นาซิ กาบูรในภาษามลายู สูตรดั้งเดิมจะหุงข้าวสวยปกติ แต่บางครั้งเรือนก็หุงข้าวโดยใช้น้ำบายอมาคั้นเอาแต่น้ำ หุงกับข้าวสารท้องถิ่นเมื่อสุกจะมีสีดำออกคล้ำๆ เมื่อหุงสุกข้าวจะหอมและนุ่มกว่าการหุงข้าวปกติที่ไม่ใส่น้ำบายอ ซึ่งข้าวยาแบบนี้คนในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา เรียกว่า ข้าวยาบายอ

ในปัจจุบันความนิยมของคนในพื้นที่ โดยมีร้านที่เป็นเพียงขายข้าวยาอยู่ทั่วไป การที่ข้าวยาน้ำบูดูเป็นที่นิยมรับประทานของคนในพื้นที่เพราะข้าวยาน้ำบูดูเป็นอาหารที่ทานได้ง่าย และปรุงได้รวดเร็วเพราะอุปกรณ์และเครื่องปรุงทุกอย่างถูกเตรียมไว้หมดแล้ว เพียงลูกค้ามาสั่งข้าวที่หุงไว้แล้วก็จะถูกตักใส่จานราดด้วยน้ำบูดู ใส่เครื่องปรุง และผักที่หั่นไว้แล้วโรยลงไป อาจมีไข่ต้มที่ต้มไว้แล้วผ่าแล้ววางไว้ข้างบนลูกค้าก็ทานได้ทันทีไม่ต้องขึ้นไฟ จึงเป็นอาหารจานเดียวที่สะดวกรวดเร็ว ลูกค้าไม่ต้องรอปรุงแบบอาหารตามสั่งประเภทอาหารจานเดียวอื่นๆ ที่ต้องขึ้นไฟผัด ต้ม หรือปรุงใหม่

ภาพที่ 4-6 ข้าวย่าน้ำบูดู ร้านป้านี 85/2 หมู่ที่ 2 ต.สำนักแต้ว อ.สะเตา จ.สงขลา
ที่มา : ถ่ายโดย ธเนศ ทวีบุรุษ เมื่อ 18 มีนาคม 2561

ข้าวย่านปัจจุบันมีการประยุกต์หุงข้าวเป็นสีต่างๆ ให้มีสีสันสวยงาม ตามสีของน้ำสมุนไพรที่ใช้หุง ชาวไทยมุสลิมก็นำสีจากพืชมาหุงกับข้าวให้ได้ข้าวสีต่างๆ เรียกว่าข้าวยาห้าสี (นาซิกาบูร ลิมอจายอ) เช่น สีเหลืองหุงด้วยน้ำมัน หากข้าวมีสีดำคล้ำๆ หุงด้วยใบยอ หรือใบพินสมอ สีม่วงอ่อนๆ หุงด้วยน้ำดอกอัญชัน สีเขียวอ่อนๆ หุงด้วยน้ำใบเตย หรือสีอื่นๆตามสีของสมุนไพรประเภทต่างๆ เป็นต้น

การทำข้าวย่าน้ำบูดู มี 3 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ การหุงข้าว การทำน้ำบูดู และการทำเครื่องข้าวยา การหุงข้าวมักหุงให้เมล็ดข้าวร่วนไม่ควรหุงข้าวให้แฉะการหุงก็เหมือนหุงข้าวปกติทั่วไป แต่เมื่อล้างข้าวสารเสร็จน้ำที่จะนำมาหุงมักจะใช้น้ำจากพืชสมุนไพร เช่น น้ำใบยอ น้ำใบเตยหอม น้ำดอกอัญชัน น้ำมัน เป็นต้น

การทำน้ำบูดู "บูดู" เป็นอาหารพื้นเมืองที่ได้รับความนิยมในภาคใต้ ได้มาจากการหมักปลากับเกลือเช่นเดียวกับการหมักน้ำปลา โดยอาศัยเอนไซม์และจุลินทรีย์จากปลาที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ ใช้เวลาในการหมัก 8-15 เดือน ที่ต่างจากน้ำปลาคือบูดูเป็นของเหลวขุ่นที่เป็นสารแขวนลอย ต้องเขย่าให้เข้ากันเสียก่อนรับประทาน ถ้าจะทำน้ำบูดูข้าวยาก็เอาน้ำบูดูที่หมักแล้วพร้อมรับประทานมาเคี้ยว ตะไคร้ ข่า หอมแดง ใบมะกรูด น้ำตาลแว่นหรือน้ำตาลปี๊บ แล้วใส่น้ำเปล่าเล็กน้อยเคี้ยวจนงวดก็ได้น้ำบูดูข้าวยาพร้อมที่จะนำไปรับประทานกับข้าวยา

ส่วนการทำเครื่องข้าวยาเริ่มจากการนำมะพร้าวคั่วจะผสมด้วยน้ำตาล และเกลือเล็กน้อยจากนั้นนำมาตำให้ละเอียด รสชาติจะออกหวาน หอม และมัน ปลาป่นจะใช้ปลาสดๆ นำไปนึ่งหรือต้มให้สุกแล้วขยี้ให้แหลก จากนั้นนำไปใส่กระทะผัดคั่วให้แห้งเพื่อให้เก็บได้หลายวัน พริกแห้งคั่วป่น พริกไทยป่น พริกน้ำส้ม ผักสดหลากหลายชนิด ผักที่นิยมใช้เป็นเครื่องเคียงทานกับข้าวย่าน้ำบูดู หรือ ได้แก่ ดอกกาหลา เมล็ดกระถิน สะตอ ยอดตาเป็ด เม็ดกระถิน ยอดมะม่วงหิมพานต์

ถั่วฝักยาว แตงกวา มะเขือ ฯลฯ ผักทุกชนิดหั่นฝอยแล้วคลุกเคล้าให้เข้ากัน ตามด้วยถั่วงอก หากต้องการให้มีรสชาติเปรี้ยว ให้ใช้ส้มโอ มะขามดิบหรือมะม่วงดิบหรือจะเป็นน้ำมะนาวก็ได้แล้วแต่ความชอบ และที่มีอยู่ในบ้าน

การรับประทาน ข้าวยาน้ำบูดู ให้คลุกเคล้า ข้าว ปลาป่น มะพร้าวคั่ว พริกแห้งคั่วป่น และผักต่างๆ หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นเครื่องเคียงเรียบร้อยแล้วราดด้วยน้ำบูดู คลุกเคล้าจนทุกอย่างรวมตัวกันอย่างพอเหมาะ ในข้าวยาน้ำบูดูจะมีรสหอมมันของมะพร้าวคั่ว รสเปรี้ยวจากมะม่วงดิบหรือน้ำมะนาวหรือส้มโอ รสเค็มหวานหอมจากน้ำบูดู รสเผ็ดของพริกไทยป่นและพริกแดงคั่วป่น และรสชาติหอม หวาน ขม ช้า ของผักต่างๆ กลิ่นหอมหวานกลมกล่อมจากปลาป่น เหมาะสมสำหรับคนที่ต้องการควบคุมน้ำหนัก หรือผู้สูงอายุ ซึ่งจะช่วยระบบขับถ่าย ข้าวยาน้ำบูดูเป็นอาหารจานเดียวที่มีพืชผัก เป็นส่วนประกอบหลักหลากหลายชนิด ซึ่งพืชผักเป็นอาหารที่มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อร่างกายสูง ผักพื้นบ้านมากกว่าร้อยละ 70 มีสารต้านอนุมูลอิสระซึ่งลดสาเหตุให้เกิดการก่อตัวของมะเร็ง นอกจากนี้ยังมีฟลาโวนอยด์ วิตามินเอ อี ซี และกรดช่วยลดคอเลสเตอรอลในเส้นเลือด ทั้งมีเส้นใยทำให้ระบบขับถ่ายของผู้รับประทานดีขึ้น

การบริโภคข้าวยาน้ำบูดู ส่วนหนึ่งเกิดจากการประยุกต์ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการดำรงชีพและความเชื่อตามหลักศาสนาจากอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ข้าวยาน้ำบูดู จึงเป็นอาหารที่รับประทานได้ทั้งชาวไทยมุสลิม และชาวไทยพุทธ สามารถหาทานได้ทั่วไป โดยเฉพาะมือเช้าและมือค่ำ ส่วนเพื่อนบ้านอย่างมาเลเซียและอินโดนีเซียก็นิยมรับประทานข้าวยาเช่นเดียวกับชาวนราธิวาส แต่เครื่องปรุงหรือส่วนผสมมีลักษณะที่แตกต่างกันตามความชอบหรือตามวัตถุดิบที่มีในแต่ละพื้นที่ (สัมภาษณ์ ปภาดา วิเศษสินธุ์, ชัญญานุช กำเหนิดผล, 2561)

2.2) ข้าวมันแกงไก่

ข้าวมันแกงไก่ หรือ นาซิดาแฆ (Nasi Dagang) ข้าวมันแกงไก่ หรือ นาซิดาแฆ ทางชายฝั่งตะวันตกของมาเลเซีย เรียกว่านาซิดาหมัก ส่วนชายฝั่งตะวันออกในรัฐตรังกานูและกลันตัน เรียกว่า นาซิดาซัง ทั้งนาซิดาซังและนาซิดาหมัก เป็นอาหารยอดนิยมในมาเลเซีย ตรังกานู และกลันตันนิยมทำข้าวมันแกงไก่ หรือ นาซิดาแฆ เป็นอาหารเช้าในเทศกาลฉลองการสิ้นสุดการถือศีลอดของมุสลิม

ข้าวมันแกงไก่ เป็นอาหารที่ชาวมลายูภาคใต้ตอนล่างนิยมรับประทานกันมาช้านาน ทั้งบริเวณสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สตูล และสงขลา เป็นอาหารที่รับประทานเป็นอาหารหลัก โดยเฉพาะมือเช้า ประกอบด้วยข้าว แกงไก่ และไข่ต้ม ความหมายของชื่ออาหารนี้มีหลายความหมาย บ้างว่าหมายถึงข้าวสำหรับคนอนาถา เพราะใช้ข้าวเจ้าหุงผสมกับข้าวเหนียว หรืออีกนัยหนึ่ง ดาแฆ มาจากภาษาอินโดนีเซีย ดาซัง (Dagang) ที่แปลว่าหาบ ส่วนภาษามลายูปัตตานียืมมาใช้หมายถึงคนต่างถิ่น จึงหมายถึงข้าวของคนต่างถิ่น (ศิริรัตน์ รัตนศรีเชมรักษ์. 2561, สัมภาษณ์) นอกจากทานกับแกงไก่แล้ว ยังนิยมทานกับแกงปลาหรือแกงไขก็ได้

ภาพที่ 4-7 ข้าวมันและแกงไก่ใส่ถั่วฝักยาวที่มีขายในตลาดปาดังเบซาร์
ที่มา : ถ่ายโดย ธเนศ ทวีบุรุษ เมื่อ 17 ธันวาคม 2560

ข้าวมันแกงไก่ เป็นอาหารชาวมุสลิมมลายูปักษ์ใต้แลคนมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลานิยมรับประทานกันในตอนเช้าที่สะเดา ปาดังเบซาร์ รวมทั้งตามหมู่บ้าน ซึ่งการทำข้าวมันแกงไก่อมี 2 ขั้นตอนคือ การทำข้าวมัน และแกงไก่ การหุงข้าวมันจะต้องไม่มันจนเกินไป ไม่มีกลิ่นหืน เมล็ดข้าวต้องร่วน รสชาติข้าวมันจึงมีรสชาติออกมันๆแต่ไม่เลี่ยน ได้กลิ่นกะทิจากมะพร้าวนิดๆ รสชาติจะหวานๆ เค็มๆ มันๆ โดยนำมะพร้าวขูดมาคั้นกะทิตั้งไฟพอเดือด ล้างข้าวสารให้สะอาดปล่อยไว้ให้สะเด็ดน้ำ แล้วนำข้าวสารใส่ในหม้อใส่น้ำกะทิพร้อมด้วยหอมแดงหั่นฝอย ปริมาณข้าวสารและน้ำกะทิเหมือนกับการหุงข้าวธรรมดา แต่การหุงข้าวกับน้ำกะทิข้าวจะสุกยากกว่าหุงข้าวธรรมดาอย่าหุงให้ข้าวแฉะต้องหุงให้เมล็ดข้าวร่วน แฉ่งนิดๆ จึงจะอร่อยเวลารับประทาน ส่วนการทำแกงไก่อนำหัวกะทิใส่กะทิตั้งไฟเคี่ยวให้แตกมัน ใส่พริกแกงลงผัดให้พอหอม เติมน้ำตาลปีบ ใส่ไก่ลงผัดพอสุกเติมน้ำกะทิพอประมาณเหมือนแกงคั่ว (แกงกะทิ) ของภาคใต้แล้วใส่ใบมะกรูด ปรงรสตามชอบ นำไปกินกับข้าวมันที่หุงเตรียมไว้ บางพื้นที่ก็นิยมใช้ถั่วฝักยาวหั่นลงใส่ลงไปแกงด้วย

ในปัจจุบันข้าวมันแกงไก่อมีร้านขายทั่วไปในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา เป็นอาหารที่หาทานได้ง่ายเป็นอาหารเช้าที่ทานได้สะดวก ทั้งอร่อยด้วยในตลาดปาดังเบซาร์มี 2 ร้านที่เป็นที่นิยมคือร้านข้าวมันแกงไก่ปาดัง และร้านยูซูฟ แต่ในตลาดสดทั้งในเขตพื้นที่อำเภอสะเดา ในตำบลสำนักขาม ก็มีขายทั้งในตลาดสดและร้านเล็กๆ ตามถนนสายต่างๆ ซึ่งหากินได้ง่ายในเขตอำเภอสะเดา (สัมภาษณ์ บรรยง ชื่นจิตรพิทักษ์, 2561)

3) การละเล่น

การละเล่นของคนมลายูภาคใต้ตอนล่างในอดีตได้แก่ ร้องเง็ง วายังกุลิต หรือ ลิเกฮูลู บาติเกฮูลู (ดิเกฮูลู) มโนราห์ มะโย่ง ตีอรี (การแสดงดนตรีเพื่อการรักษาโรค) การแห่กนกในวรรณคดี หนังสือ (วายังฆา วายังมลายู) หนังสือตลก (วายังกุลิต) การเล่นว่าว เป็นต้น แต่ปัจจุบันการละเล่นดังกล่าวเหลือน้อยมากทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบัน มลายูมุสลิมหลายคนมองว่าผิดหลักศาสนา จึงมีเหลืออยู่บ้างเพื่อการเรียนการสอนในสถานศึกษา ในส่วนของเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาการละเล่นตามวิถีมลายูที่ยังปรากฏเด่นชัดก็คือการแสดงตารักีปีส และดิเกฮูลู

3.1) ระเบ้าตารีกีปีส

เป็นวิถีวัฒนธรรมที่มีการละเล่นทั่วไปในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในอดีต รวมถึงพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาซึ่งปัจจุบันหลงเหลืออยู่ในสถานศึกษาในพื้นที่ ซึ่งครูนาฏศิลป์ในสถานศึกษาสอนให้กับนักเรียน และมีการนำไปแสดงในโอกาสสำคัญเมื่อมีงานในชุมชน หรือส่วนราชการที่ใช้ต้อนรับแขกต่างถิ่น ซึ่งหลายภาคส่วนคิดว่่าน่าจะเป็นวัฒนธรรมในวิถีมลายูตัวหนึ่งที่ จะต้องอนุรักษ์ไว้ให้เป็นการแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นอำเภอสะเตาที่ยังคงหลงเหลืออยู่

ระเบ้าตารีกีปีส เป็นการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองของชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้ของประเทศไทย คำเรียกระบำชุดนี้เป็นภาษามลายูท้องถิ่น พจนานุกรมฉบับไทย – มลายู อธิบายไว้ว่า “ตารี” หรือ ตาเรียน หมายถึง การฟ้อนรำ ส่วนคำว่า “กีปีส” หรือ ซิปัส ออกเสียงตามประชาชนท้องถิ่นปัตตานี หมายถึง พัด รวมความแล้วตารีกีปีส หมายถึง การฟ้อนรำที่ใช้พัดประกอบการแสดง การแสดงชุดนี้ได้รับการฟื้นฟูโดยคณะครูโรงเรียนยะหริ่ง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ควบคุมการฝึกซ้อมโดย อาจารย์สุนทร ปิยะสวัสดิ์ ซึ่งได้มีโอกาสเดินทางไปประเทศมาเลเซีย เมื่อปี พ.ศ. 2518 ก็ได้ชมการแสดงของรัฐต่าง ๆ หลายชุด เมื่อเดินทางกลับมาประเทศไทยก็ได้เล่าถึงการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ของมาเลเซียที่ได้ไปชมให้ผู้เฒ่าผู้แก่ฟัง และได้ทราบว่าเมืองยะหริ่งเดิมก็เคยมีการแสดงที่คล้ายคลึงกันกับของมาเลเซียหลายชุด ดังนั้นจึงได้คิดฟื้นฟูการแสดงพื้นเมืองชุดต่าง ๆ ขึ้น โดยเฉพาะชุดตารีกีปีส ได้นำออกแสดงครั้งแรกเนื่องในงานเลี้ยงเกษียณอายุข้าราชการครูโรงเรียนยะหริ่ง ต่อมาได้มีการถ่ายทอดการแสดงชุดตารีกีปีสไปสู่ประชาชนครั้งแรก โดยเปิดสอนให้กับคณะลูกเสือของจังหวัดปัตตานี เพื่อนำไปแสดงในงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ ณ จังหวัดชลบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2522 และได้ทำชื่อเสียงให้กับจังหวัดปัตตานี เมื่อได้รับการคัดเลือกเป็นระบำชุดเปิดสนามงานกีฬาเขตแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 14 ของจังหวัดปัตตานี เมื่อปี พ.ศ. 2524 นับว่าการแสดงชุดตารีกีปีสได้เผยแพร่ไปทั่วโดยเฉพาะสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และจังหวัดสงขลาที่เป็นพื้นที่รอยต่อกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในพื้นที่อำเภอสะเตา มีสถานศึกษาหลายแห่งที่นิยมใช้การแสดงระเบ้าตารีกีปีสสอนนักเรียนในรายวิชานาฏศิลป์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นการแสดงที่คนในท้องถิ่นให้ความสำคัญ และเป็นที่ยอมรับมากขึ้นของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม ดังที่ครูโรงเรียนสะเตาชัยกัมพลานนท์อนุสรณ์ อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา ได้กล่าวว่า

“ระเบ้าตารีกีปีสเป็นการแสดงของคนมลายูในอดีต แต่ตอนหลังก็เริ่มหายไป ต่อมาได้รับการฟื้นฟูโดยคณะครูโรงเรียนยะหริ่ง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี และแพร่หลายอยู่ในจังหวัดภาคใต้ตอนล่างในพื้นที่ที่คนมลายูอาศัยอยู่รวมทั้งพื้นที่อำเภอสะเตา ปัจจุบันที่โรงเรียนสะเตาชัย โรงเรียนเทศบาลสะเตาทั้งเทศบาล 1 และเทศบาล 2 ต่างก็มีการสอนระเบ้าตารีกีปีสให้กับนักเรียน ซึ่งเป็นการอนุรักษ์การแสดงตามวิถีมลายูในอดีตให้คงอยู่กับชุมชน แรกๆ การแสดงมักใช้ต้อนรับแขกหรืองานเลี้ยงเกษียณอายุข้าราชการอาวุโสของชุมชน ต่อมาก็ใช้แสดงตามงานกิจกรรมรื่นเริงทั่วไป” (สุภาวดี คงแก้ว. 2561, สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4-8 การแสดงระบำตารีกีปัสของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 2 สะเดา ในงานปิดภาคเรียนที่ 2/2557

ที่มา : งานกิจกรรมโรงเรียนเทศบาล 2 สะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

การแสดงชุดตารีกีปัส มีรูปแบบการแสดงเป็นหมู่ระบำ ซึ่งรูปแบบการแสดงมีอยู่ 2 ลักษณะคือ การแสดงเป็นคู่ระหว่างผู้ชายและผู้หญิง และการแสดงเป็นหมู่ระบำโดยใช้ผู้หญิงแสดงล้วน การแต่งกาย มี 2 ลักษณะ คือ การแต่งกายแบบแสดงคู่ชายหญิง นิยมแต่งตามลักษณะของชนชั้นสูงของชาวไทยมุสลิมเต็มยศ โดยผู้ชายจะสวมเสื้อต่อโละบลางอ มีลักษณะเป็นเสื้อคอกลมหรือคอตั้งแบบจีนแขนกว้างยาวจรดข้อมือ ผ่าอกครึ่งตัว กางเกงจะมีลักษณะเป็นกางเกงขายาวคล้ายกางเกงจีน ผ้านุ่งใช้ผ้ายกเงิน ยกทอง หรือผ้าซอกแคะนุ่งทับกางเกงสั้นเหนือเข่าเล็กน้อย จับเป็นดอกด้านหนึ่งหรือทำจีบทบกัน 5 จีบ เพื่อเน้นความแปลกใหม่ เข้มชัด ภาษามลายูท้องถิ่นเรียกว่า “เป็นเนาะ” มีความกว้างประมาณ 5 นิ้ว คาดทับผ้าซอกแคะอีกทีหนึ่งหมวก ทำด้วยผ้าเนื้อดีสีดำ ลักษณะคล้ายหมวกหนีบ ส่วนผู้หญิง จะสวมเสื้อ เรียกว่า “บานง” ภาษามลายูกลางจะเรียกว่า ซึ่งเป็นเสื้อเข้ารูปแขนยาว เน้นรูปทรงคอวี ผ่าอกหน้าตลอด มักติดกระดุมทองเป็นระยะ ตัวเสื้อยาวคลุมสะโพก เสื้อบานงมักใช้ผ้าค่อนข้างบาง อาจปักฉลุลดลายตรงชายเสื้ออย่างสวยงาม และพับริมปกซ้อนไว้ตลอด ผ้าที่นิยมนำมาตัดเสื้อกันมาก คือ ผ้าลูกไม้ ผ้ากำมะหยี่ ผ้าต่วน และผ้าชีพอง ผ้านุ่ง ใช้ผ้าซอกแคะหรือผ้าปาเต๊ะนุ่งสั้นแค่เข่า ทำเป็นจีบทบกันที่สะโพกทางด้านขวาประมาณ 5 – 6 จีบ ตามแบบการนุ่งผ้าของรัฐยะโฮร์ ประเทศมาเลเซียเพื่อเน้นความสะดวกในการร่ายรำ ผม นิยมเกล้าผมขึ้นติดดอกไม้สีทองทางขวา ปักเรียงเป็นแถว

ส่วนการแต่งกายแบบผู้หญิงล้วนนั้น สุภาวดี คงแก้ว (2561.สัมภาษณ์) กล่าวว่า การแต่งกายแบบผู้หญิงล้วน เป็นการแต่งกายตามที่ได้รับการปรับปรุงประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้ในการแต่งกายของตารีกีปัส ชุดพิธีเปิดสนามงานกีฬาเขตแห่งประเทศไทย (กีฬาแห่งชาติปัจจุบัน) ครั้งที่ 14 จังหวัดปัตตานี เมื่อปีพ.ศ. 2524 ประกอบด้วย เสื้อในนางไม่มีแขนสีดำ นุ่งโสร่งบาติกสอดด้นเงิน

ต้นทองประปรายแบบมาเลเซีย ตัดเย็บแบบหน้านาง หรือเลียนแบบจับจีบหางไหล ผ้าสไบคลุมไหล่ จับจีบเป็นโบว์ด้านหน้า คาคเข้มขัด สวมสร้อยคอ ใส่ต่างหู และทัดดอกเข็มเป้ง

ดนตรีและเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงนั้นใช้วงดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ ตอนล่าง ซึ่งประกอบไปด้วย ไวโอลิน รำมะนา ฆ้อง แมนโดลิน ขลุ่ย และมาลากัส เพลงที่ใช้ประกอบการแสดง เป็นทำนองเพลงที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศมาเลเซีย คืออีนัง ตังลุง เป็นเพลงผสมผสานระหว่างมลายูกับจีน อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง ได้แก่ พัด มีลักษณะเป็นแส้ด้าขนาดใหญ่ มีการฉลุวดลายสวยงามปัจจุบันมีการตกแต่งพัดโดยติดแถบสีทองหรือสีอื่นๆ ที่ริมพัด แล้วใช้แพรสีสด ตัดเป็นริ้วๆ ใช้แสดงในงานรื่นเริงทั่วไป

ระบำตารีกีปัส ถือเป็นการแสดงในวิถีวัฒนธรรมมลายูที่ยังหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน ขณะที่การแสดงอื่นๆ เช่น มะโย่ง ตีอรี (ดนตรีร็อก) ค่อยๆ หายไปจากชุมชน การสืบทอดและการอนุรักษ์ระบำตารีกีปัสจึงใช้สถานศึกษาเป็นที่ฝึกสอน และนำออกแสดงเผยแพร่ตามโอกาสต่างๆ ที่ชุมชนมีงานรื่นเริง ทั้งนี้เทศบาลเมืองสะเตาะมีแนวคิดจะอนุรักษ์การแสดงประเภทนี้โดยจะร่วมมือกับสถานศึกษาเปิดสอนให้กับกลุ่มแม่บ้าน และผู้สนใจทั่วไปเพื่อที่จะได้อนุรักษ์สืบสานให้เป็นการละเล่นของชุมชนที่จะใช้แสดงให้กับนักท่องเที่ยวได้ชมในอนาคต (สัมภาษณ์จิวรี มะลี, 2561)

ในปัจจุบันผู้แสดงระบำตารีกีปัสส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและเยาวชนที่ได้รับการสอนจากสถาบันการศึกษา ทั้งนี้เพราะหน่วยงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และหน่วยงานทางศึกษาในพื้นที่ได้ให้ความสำคัญกับการแสดงชนิดนี้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นการแสดงที่เชื่อมโยงกับความเป็นมลายู ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และหน่วยงานราชการที่ต้องการส่งเสริมให้การละเล่นชนิดนี้เป็นอัตลักษณ์หนึ่งของพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาที่จะใช้ต้อนรับนักท่องเที่ยวในอนาคต

3.2) ลิเกฮูลู

ลิเกฮูลู เป็นศิลปะการละเล่นที่มีมาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง เป็นที่นิยมของคนชาวมลายูในอดีต สันนิษฐานว่ากำเนิดของลิเกฮูลูเกิดขึ้นที่หมู่บ้านกาบูบองเกาะ (บ้านจือนาเร) อำเภอรามัน จังหวัดยะลา แต่หลายคนก็บอกว่าเกิดขึ้นในจังหวัดปัตตานี เพราะคำว่า “ฮูลู” หมายถึง คนที่อยู่ห่างไกลความเจริญ เช่น อยู่เชิงเขา อยู่ห่างทะเล นี่คือนฮูลู เพราะฉะนั้นลิเกฮูลูจึงเป็นการละเล่นของคนที่อยู่ห่างไกล แต่ในมาเลย์เรียกลิเกปาร์ต ซึ่งปาร์ตแปลว่าทิศตะวันตก คนมาเลย์รับศิลปะนี้ไปจากปัตตานีดินแดนที่อยู่ทางทิศตะวันตก

ลิเกฮูลูในเขตอำเภอสะเตาะเป็นการละเล่นพื้นบ้านแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับความนิยมมากของชาวไทยมุสลิม ในอำเภอสะเตาะในอดีตมักจะใช้แสดงในงานมาเกปูโละ งานสัณฑ์ งานเมาลิด งานฮารีรายอ ซึ่งคำว่า "ลิเก" หรือ "ดิเกอร์" เป็นศัพท์เปอร์เซียมีความหมาย 2 ประการ คือ ประการแรกหมายถึง เพลงสวดสรรเสริญพระเจ้า ซึ่งเรียกการสวดดังกล่าวนี้ว่า "ดิเกอร์เมาลิด" ประการที่สอง หมายถึง กลอนเพลงโต้ตอบ นิยมเล่นกันเป็นกลุ่มคณะ เรียกว่า "ลิเกฮูลู" บ้างก็ว่าได้รับแบบอย่างมาจากคนพื้นเมืองเผ่าซาไก เรียกว่า มโนห์ราคนซาไก บ้างก็ว่าเอาแบบอย่าง การเล่นลำตัดของไทยผสมเข้าไปด้วย

ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยเฉพาะดินแดนที่ต่อกับมาเลเซียก็มีดิเกฮูลูด้านนอกที่ชาวบ้านยังคงเล่นกันอยู่คณะหนึ่งชื่อว่า คณะภูเขาไม้ดำ บ้านด้านนอกไทยจังโหล่น อำเภอสะเดาจังหวัดสงขลา ดิเกฮูลูคณะนี้ไม่ได้แต่งกายแบบมลายู แต่เป็นชาวบ้านที่แต่งตัวธรรมดา แต่เน้นบรื่องภาษามลายู สนุกสนานตามประสาชาวบ้าน แสดงเมื่อมีงานรื่นเริงภายในหมู่บ้านเท่านั้น

ภาพที่ 4-9 ดิเกฮูลู คณะภูเขาไม้ดำ บ้านด้านนอกไทยจังโหล่น อำเภอสะเดาจังหวัดสงขลา
ที่มา : งานส่งเสริมวัฒนธรรมเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

จากการลงพื้นที่ศึกษาคนเฒ่าคนแก่ในพื้นที่เล่าถึงประวัติการเล่นดิเกฮูลูว่า ในอดีตการเล่นดิเกฮูลู มาจากการละเล่นของชาวบ้านที่เหน็ดเหนื่อยจากการทำงานในแต่ละวัน และมีกิจกรรมร่วมกันคือการร้องเพลงในตอนเย็น อุปกรณ์ให้จังหวะคือ ภาชนะที่ทำได้ใกล้มือ จำพวก หม้อ กระทะ คนหนึ่งร้อง คนหนึ่งเคาะ อีกหลายๆ คนช่วยกันประสานเสียง ต่อมาก็พัฒนาให้มีเครื่องดนตรีที่ใช้กันทั่วไปคือ แซ็ก ซ้อง ซลุ่ย และรำมะนา ในพื้นที่อำเภอสะเดาปัจจุบันมีชาวบ้านเล่นดิเกฮูลูอยู่บ้าง 2-3 กลุ่ม เป็นกลุ่มแบบชาวบ้าน เล่นสนุกสนานรื่นเริงในหมู่บ้าน เวลามีกงานในหมู่บ้านโดยเฉพาะที่ด้านนอกชายแดนไทยมาเลเซีย แต่เป็นการละเล่นในวงแคบๆ ไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก ในส่วนของเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ก็พยายามฟื้นฟูส่งเสริมผ่านสถาบันการศึกษาให้มากขึ้น โดยเปิดสอนในโรงเรียนเทศบาล ส่วนกลุ่มชาวบ้านเทศบาลก็เข้าไปส่งเสริมเพื่อให้การเล่นชนิดนี้คงอยู่ต่อไป

สำหรับการเรียนการสอนในโรงเรียนเทศบาล และโรงเรียนในอำเภอสะเดา จะสอนตามแบบฉบับการแสดงที่เหมือนในสามจังหวัดภาคใต้ เช่นที่โรงเรียนกอบกุลวิทยา อามเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ก็มีคณะดิเกฮูลูของโรงเรียน โดยรูปแบบการละเล่น จะคล้ายกับการแสดงลำตัดหรือเพลงฉ่อยในภาคกลางกล่าวคือ การตั้งวงของแต่ละคณะ จะมีสมาชิกที่เป็นลูกคู่ประมาณ 10 คนขึ้นไป ผู้ร้องเพลงและผู้ขับร้องมีประจำคณะอย่างน้อย 2-3 คน ส่วนเครื่องแต่งกายจะนิยมใช้เสื้อผ้า สีสดใส เดิมมีผ้าโพกหัว สวมเสื้อคอกลม และนุ่งโจงกระเบนแบบมุสลิม แต่ในปัจจุบันการแต่งกายเปลี่ยนไป

ตามสมัยนิยม โดยมากจะแต่งกายเหมือนกันทั้งคณะ เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการแสดงลิเกฮูลูก็คือ การขับร้องพร้อมแสดงท่วงท่าประกอบ

ส่วนท่าร้ายรำของดิเกฮูลูจะบ่งบอกถึงธรรมชาติ และการห้วงหาอาหารต่อกัน เช่น การทำมือเป็นลูกคลื่น ท่ากวักมือเพื่อชักชวนพี่น้องที่ไปอยู่ในมาเลเซียให้กลับมายังบ้านเกิด ท่าปลาแหวกว่าย ท่าชักกวน คือจะประกอบกับการตบมือเป็นจังหวะให้เกิดความสนุกสนาน เวลาทำการแสดงจะต้องเริ่มด้วยการโหมโรงดนตรีเพื่อปลุกเร้าหรือเรียกผู้ชม เมื่อพร้อมแล้วก็ทำการแสดง โดยว่าเพลงกลอนไปตามเนื้อหา หากใครมีข้อโต้แย้งก็ให้แสดงความคิดเห็น เป็นการปะทะคารมกันคล้ายได้ว่าที่ซึ่งความสนุกสนานจะแฝงอยู่ตรงนี้ เนื้อหา ที่เอามาร้องโต้กันจะเกี่ยวกับวิถีชีวิต หรืออาชีพ เช่น ฝ่ายหนึ่งบอกว่าเก็บเกี่ยวปีนี้ได้ผลดี เพราะมีน้ำใช้ตลอดปี อีกฝ่ายก็อาจจะร้องว่า ทำนาไม่ได้ เพราะที่นาอยู่ห่างไกล ไม่มีน้ำใช้ ทำให้ยากจนลง ชีวิตครอบครัวกำลังจะแย ซึ่งถือว่าเป็นการตอบโต้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ปัจจุบันมีการประยุกต์การขับร้องให้เข้ากับยุคสมัย ทั้งเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านเมือง สังคม รวมทั้งใช้ในการรณรงค์ตามนโยบายรัฐ เป็นต้น

ภาพที่ 4-10 ดิเกฮูลู โรงเรียนกอบกุลวิทยาคม อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา
ที่มา : โรงเรียนกอบกุลวิทยาคม อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา

ในส่วนของสถานศึกษา โรงเรียนกอบกุลวิทยาคมได้ก่อตั้งคณะลิเกฮูลูขึ้นเมื่อ 2 ปีก่อนเพื่อที่จะฟื้นฟูการเล่นท้องถิ่นชนิดนี้ขึ้นมา ทั้งนี้เพราะพื้นที่อำเภอสะเตามีคนมลายูที่สัมพันธ์กับพี่น้องชาวมลายู การตั้งคณะลิเกฮูลูขึ้นมาโดยได้รับความเห็นชอบของหัวหน้าสถานศึกษา และความช่วยเหลือจากเทศบาล แรกๆ ก็เชิญครูนาฏศิลป์จากจังหวัดปัตตานีมาช่วยสอน 2 ครั้ง ต่อมานักเรียนและครูพยายามที่จะศึกษาจากยูทูบ และได้นำนักเรียนไปอบรมที่ราชภัฏสงขลา 3 วัน ในที่สุดก็สามารถตั้งเป็นวงและแสดงได้ ปัจจุบันคณะลิเกฮูลูของโรงเรียนยังได้รับการติดต่อไปแสดงตามงานของชุมชน หลังสุดก็ได้ไปแสดงที่ประเทศมาเลเซีย และนอกจากนี้ก็ยังได้แสดงรณรงค์ให้กับหน่วยงาน

ต่างๆ ในเทศบาลด้วย เช่น การรณรงค์การขับขี่ปลอดภัย เมาไม่ขับ การป้องกันไข้เลือดออก และการป้องกันพิษสุนัขบ้า เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การที่โรงเรียนมีคณะลิเกฮูลู และได้เป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับใช้ชุมชน คิดว่าอนาคตข้างหน้าการแสดงลิเกฮูลูจะเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอสะเตา ซึ่งต่อไปจะพัฒนาสามารถแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชมในโอกาสต่อไปด้วย (สัมภาษณ์ พยอม ชูบัณฑิต, รอหะนี เจ๊ะหะหมะ, สุมาลี นิเต็ม, ดวงกลม บุญชู, 2561)

4) งานบุญและงานรื่นเริง

งานบุญและงานรื่นเริงในวิถีวัฒนธรรมมลายูที่ยังหลงเหลืออยู่ในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ งานกินน้ำชา งานมัสยิด งานเข้าสู่นัด และงานแต่งงาน

4.1) การกินน้ำชา

การกินน้ำชาหรือกินน้ำชา ไม่ใช่วัฒนธรรมทางศาสนาอิสลาม แต่เป็นเรื่องที่สังคมในท้องถิ่นคิดขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือสังคม เช่นมีคนเดือดร้อน ประสบเหตุ หรือต้องการที่จะหาเงิน สมทบทุนสร้างสาธารณสถาน ประเพณีการกินน้ำชามีทั้งในหมู่ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีวัตถุประสงค์เพื่อการหาเงินเนื่องในกรณีต่าง ๆ เช่น หาเงินเพื่อสร้างโรงเรียน มัสยิด สุเหร่า ศาลา ฯลฯ ซึ่งเป็นศาสนสถานต่างๆ ของชุมชน ในชุมชนมุสลิมอาจจัดงานกินน้ำชาเพื่อหาเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปแสวงบุญที่เมกกะฮ์ หรือหาเงินเพื่อนำไปใช้จ่ายในกรณีต่างๆ ที่ผู้จัดเลี้ยงน้ำชาไม่สามารถหาเงินไปใช้จ่ายในกรณีที่เกิดความเดือดร้อนเร่งด่วน เช่น ขับริยณต์ชนคนตายจะต้องเสียเงินให้กับญาติผู้ตาย ไฟไหม้บ้าน หรือถูกจับในข้อหาต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้เงินเร่งด่วน ในปัจจุบันประเพณีดังกล่าวยังคงอยู่ แต่ก็ลดน้อยลง เนื่องจากมีสถาบันการเงินที่สามารถกู้เงินมาใช้จ่ายได้ แต่หากไม่มีทรัพย์สินที่จะไปประกันเงินกู้ หรือคนที่ยากจนขัดสนก็จะจัดเลี้ยงน้ำชาเมื่อมีความเดือดร้อน

ภาพที่ 4-11 น้ำชา และข้าวเหนียว รวมทั้งปาตองโก ที่ผู้จัดงานงานเลี้ยงน้ำชา นำมาเลี้ยงแขกที่มา : ถ่ายโดย ธเนศ ทวีบุรุษ จากร้านน้ำชาในตลาดสดสะเตา

การเลี้ยงน้ำชา ในอดีตคนในภาคใต้เมื่อมีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจเกี่ยวกับการเงิน โดยเฉพาะการเกิดทุกข์ภัยพิบัติ เช่นไฟไหม้บ้าน ทำให้ไฟไหม้สวนยางคนอื่น ขับริชชน เสียคต ความ เหล่านี้ก็จะมีการจัดเลี้ยงน้ำชาเพื่อขอสนับสนุนเงินทองของคนในชุมชน คนในชุมชนก็จะมาร่วมช่วยเหลือกันน้ำชาเพราะความเห็นใจที่เดือดร้อน แต่กิจกรรมการเลี้ยงน้ำชาในปัจจุบันลดน้อยลง โดยเฉพาะเรื่องเดือดร้อนส่วนบุคคล เพราะในปัจจุบันนี้มีวิธีการหาเงินได้หลายวิธี ทั้งการกู้จากสถาบันการเงิน กู้จากเอกชน จากญาติ แต่ที่เห็นมีการเลี้ยงน้ำชาอยู่ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องสาธารณะของชุมชน เช่น การระดมทุนให้กับโรงเรียน มัสยิด หรือการเลี้ยงน้ำชาเพื่อสร้างสาธารณะสถานในชุมชน เช่น ศาลากลางบ้าน ที่ประชุมหมู่บ้าน เป็นต้น

การเลี้ยงน้ำชาเป็นประเพณีทางสังคม ที่สามารถเห็นความร่วมมือร่วมใจของชุมชนในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา และกลายเป็นพลังทางสังคมที่ร่วมกันโดยเฉพาะการระดมทุนช่วยกันสร้างสาธารณะสถาน แม้ว่าปัจจุบันจะมีการระดมทุนแบบอื่นๆ เช่น การทอดผ้าป่าสร้างอาคารเรียน งานบุญมัสยิด หรือโรงเรียนสอนศาสนา แต่ประเพณีเลี้ยงน้ำชาก็ยังดำรงอยู่

การเลี้ยงน้ำชาเป็นเรื่องของน้ำใจของคนชนบทภาคใต้ที่เป็นมาตั้งแต่อดีตทั้งไทยพุทธและมุสลิม เป็นเรื่องที่ทุกคนในชุมชนร่วมกันช่วยเหลือเพื่อนบ้านที่เกิดปัญหา เกิดความทุกข์ร้อน และมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทุนรอนในการแก้ปัญหา นั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการหาทุนมาเพื่อชดใช้ค่าเสียหาย หนี้สินจากการกระทำของตนเอง หรือญาติ ด้วยเหตุอันจำเป็น รวมทั้งการจัดเลี้ยงน้ำชาเพื่อนำทุนมาช่วยเหลือกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน เมื่อเราได้รับบัตรเชิญที่บรรจุข้อความเพียงไม่กี่ประโยคเพื่อเชิญชวนไปกินเลี้ยงน้ำชาที่บ้านของผู้เชิญชวน หรือบางทีก็อาจบอกด้วยปากเปล่า เพื่อนบ้านที่ได้รับบัตรเลี้ยงน้ำชา หรือการบอกปากต่อปากก็จะทยอยกันมายังจุดเลี้ยงน้ำชาตามวันเวลาที่นัดหมายกันแทบตลอดทั้งวันเพื่อตักน้ำชากับข้าวเหนียวปิ้ง ข้าวเหนียวสังขยา หรือข้าวต้มมัด เมื่อกินน้ำชาเสร็จแล้วเอาเงินใส่ซองให้เจ้าภาพ หรือใส่กล่องรับบริจาคที่วางไว้ การให้เงินช่วยเหลือขึ้นอยู่กับความสนิทสนมระหว่างผู้ที่ได้รับเชิญกับเจ้าภาพ ถือเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามที่เพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องตกทุกข์ได้ยาก ไม่มีใครคิดว่าเป็นการบริจาคทานหรือการขอ ที่ทำให้คนที่มาร่วมเดือดร้อนแต่อย่างใด กลับรู้สึกเป็นเกียรติที่ได้รับเชิญ เพราะไม่ว่าวันหนึ่งเราเองก็อาจจะต้องขอความช่วยเหลือเช่นนี้ได้เช่นกันในยามจำเป็น ดังนั้นถ้าหากใครไปสอบถามดูก็จะรู้ว่าทุกคนมาด้วยใจเพื่อที่จะแบ่งปันน้ำใจให้แก่ผู้ที่ทุกข์ยากกว่าในภาวะที่เขาจำเป็นด้วยความสมัครใจ บ้างก็ให้ 20 บาท 50 บาท 100-200 หรือ 500 บาท ตามกำลังทรัพย์ฐานะของแต่ละคน บางครั้งคนที่ได้รับเชิญและมีภารกิจที่ไม่สามารถมาร่วมได้ก็ยกฝากของมาร่วมกิจกรรมด้วย

การมาร่วมกิจกรรมเลี้ยงน้ำชาในแต่ละครั้งนั้น เชื่อว่าผู้ที่มาร่วมจะเพียงแค่มานั่งตักน้ำชาหรือให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าภาพแค่นั้น แต่ในวงน้ำชาจะมีการจับกลุ่มกันพูดคุยซักถามสารทุกข์สุกดิบ การทำมาหากิน ข่าวสารบ้านเมืองต่าง ๆ เป็นการแลกเปลี่ยนในชุมชนย่อย ๆ ตามความสนใจ การเลี้ยงน้ำชาจึงเป็นเวทีของการเรียนรู้อย่างธรรมชาติบนความสัมพันธ์ที่ดีของผู้คนในสังคมชนบท แต่ในยุคหลังๆ ภาพของการเลี้ยงน้ำชาหาได้ยากขึ้นในสังคมชนบทภาคใต้ เพราะความผูกพันและความรู้สึกที่จะเกื้อกูลเหมือนครอบครัวเดียวกันดังแต่ก่อนนั้นเริ่มจางหายไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งสภาพเศรษฐกิจและสังคม (สัมภาษณ์ เกชา เบญจการ, บุญญิต สะลิหมิน, อิมร่อหิม มั่นเส้น, 2561)

ภาพที่ 4-12 กิจกรรมการกินน้ำชา เพื่อระดมทุนต่อเติมโรงอาหารของโรงเรียนสังคมอิสลามวิทยา
93/2 ม.1 ต.สำนักแต้ว อ.สะเตา จ.สงขลา เมื่อ 7 เมษายน 2561
ที่มา : ถ่ายโดย ธเนศ ทวีบุรุษ

4.2) ประเพณีมาแกบูโละ

มาแกบูโละ เป็นภาษามลายูท้องถิ่นของคนในภาคใต้ตอนล่าง ตรงกับภาษาไทยว่า "กินเหนียว" มาแกบูโละเป็นประเพณี "กินเลี้ยง" ของท้องถิ่น นิยมทำกันทั้งชาวพุทธและชาวมุสลิมภาคใต้ ในกลุ่มของชาวมุสลิมนั้น มาแกบูโละ หมายถึงงานกินเลี้ยงในงานแต่งงาน งานเข้าสู่หนัด หรือเพื่อหาเงินกิจกรรมอะไรสักอย่างก็ได้ แต่สำหรับชาวไทยพุทธหมายถึงงานเลี้ยงแต่งงานอย่างเดียว ความจริงเมื่อไปในงานนี้แล้ว ไม่ได้ไปกินข้าวเหนียว หากแต่ไปกินข้าวเจ้าเหมือนงานกินเลี้ยงทั่วไป โดยปกติชาวไทยภาคใต้ไม่ได้รับประทานข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก แต่ข้าวเหนียวใช้สำหรับทำของหวาน และไม่ได้ทำทุกวัน แต่การจะทำข้าวเหนียว(ข้าวเหนียวหุงด้วยน้ำกะทิผัดให้แห้งจนสุก) พร้อมด้วยการทำหัวเหนียว (ใช้มะพร้าวหัวขูด แล้วเอามาผัดกับน้ำตาลปื๊บ ผสมเกลือเล็กน้อยผัดจนแห้งเหนียว) เพื่อเอามากินกับข้าวเหนียว บางครั้งก็ทำหัวเหนียวเป็นสังขยา ซึ่งจะทำให้ข้าวเหนียวดังกล่าวก็เฉพาะโอกาสที่สำคัญๆ เท่านั้น เช่น การแต่งงาน หรือการเข้าสู่หนัด ดังนั้น “การกินเหนียว” จึงมีนัยว่าไปกินเลี้ยงในงาน ซึ่งนอกจากรับประทานอาหารทั่วไปที่เจ้าภาพจัดเลี้ยงแล้วก็มี การเลี้ยงข้าวเหนียวที่เป็นของหวานด้วย

ภาพที่ 4-13 ข้าวเหนียว และหัวเหนียวที่นำมาเลี้ยงแขกในงานแต่งงาน
ที่มา : ถ่ายโดย ธเนศ ทวีบุรุษ เมื่อ 3 มิถุนายน 2560

การกินเหนียวเป็นวัฒนธรรมของคนใต้ตอนล่าง ทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิม มีการกินเหนียวเหมือนกันในโอกาสที่สำคัญ เช่น งานแต่งงาน เพราะเมื่อมีงานแต่งงานก็就会有การทำข้าวเหนียว เป็นโอกาสพิเศษ บางคนเมื่อเจอกันมักจะถามคนที่ยังไม่ได้แต่งงานว่า “ต่อได้กินเหนียว” หมายถึง “เมื่อไรจะแต่งงาน” เพราะมีงานแต่งงานก็就会有การทำข้าวเหนียวเลี้ยง การมีงานกินเหนียวจึงมีความหมายงานแต่งงาน ในขณะที่การกินเหนียวงานเข้าสู่หนัด จะไม่เรียกว่า “กินเหนียว” แต่ในงานก็就会有การทำข้าวเหนียวให้แขกที่มาร่วมงานได้รับทานเช่นกัน (สัมภาษณ์ อับดุลมาห์นับ สะอาห์ลี, 2561)

ดังนั้น การกินเหนียว จึงเป็นเพียงกิจกรรมที่ผูกติดอยู่กับประเพณีใดประเพณีหนึ่ง ที่จะต้องมีการเลี้ยงข้าวเหนียว ซึ่งเปรียบเสมือนของหวาน ทั้งนี้เพราะในอดีต เมื่อมางานกินเลี้ยงแล้วก็ต้องได้กินเหนียวเป็นของหวานทุกงาน การทำข้าวเหนียวไว้เลี้ยงในงานจึงเป็นประเพณีสำคัญของคนมลายู

4.3) ประเพณีกวนข้าวอาซุร (ขนมอาซุร)

คำว่า อาซุร มีรากศัพท์มาจากภาษาอาหรับ แปลว่า การผสมหรือรวมกัน หมายถึงการนำสิ่งต่างๆหลายอย่างมารวมกันเป็นหนึ่งเดียว ความเป็นมาของการกวนข้าวอาซุร หรือ กวนขนมอาซุรสืบเนื่องจากได้เกิดน้ำท่วมใหญ่ในสมัยนบีนุส (อล) ทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ไร่นาของประชาชนและสาวกของนบีนุส(อล) และคนทั่วไปอดอาหาร นบีนุส(อล) จึงประกาศให้ผู้ที่มีสิ่งของเหลือพอจะรับประทานได้ ให้เอามากองรวมกัน และให้เอาของเหล่านั้นมากรวนเข้าด้วยกัน เพื่อให้ทุกคนได้รับประทานอาหารกันโดยทั่วหน้า

การกวนข้าวอาซุร เป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวมลายูทั้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาทั้ง 4 ตำบล โดยคำว่า อาซุร เป็นภาษาอาหรับแปลว่าการผสม การรวมกัน คือการนำสิ่งของที่รับประทานได้หลายสิ่งหลายอย่างมากรวนรวมกัน มีทั้งชนิดคาวและหวาน การกวนข้าวอาซุรจะใช้คนในหมู่บ้านมาช่วยกันคนละไม้คนละมือ เพื่อความสามัคคีและสร้างความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน อันมีผลต่อการอยู่ร่วมกันของสังคมอย่างมีความสุข ก่อนจะแจกจ่ายให้รับประทานกัน เจ้าภาพจะเชิญบุคคลที่นับถือของชุมชน ขึ้นมากล่าวขอพร (ดูอาห์) ก่อน จึงจะแจกให้คนทั่วไปรับประทานกัน

การกวนข้าวอาซุรเริ่มด้วยการที่เจ้าภาพประกาศเชิญชวนนัดหมายให้ชาวบ้านทราบว่าจะมีการกวนข้าวอาซุรกันที่ไหน เมื่อใด เมื่อถึงกำหนดนัดหมายชาวบ้านก็จะนำอาหารดิบ เช่น เผือกมัน ฟักทอง มะละกอ ถั่ว ข้าวสาร ถั่ว เป็นต้น มารวมเข้าด้วยกันแล้วปอกหั่นตัดให้เป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย จากนั้นนำเครื่องปรุง เช่น ข้าว ตะไคร้ หอม กระเทียม ผักชี ยี่หระ เกลือ น้ำตาล กะทิ เป็นต้น มาเป็นเครื่องผสมโดยหั่นตัดให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ เช่นเดียวกัน สำหรับกะทิจะคั้นเฉพาะนำมาผสม

ภาพที่ 4-14 เครื่องปรุงของข้าวอาซุรอก และข้าวอาซุรอกเมื่อกวนเสร็จแล้ว
ที่มา : ธเนศ ทวีบุรุษ

ในการกวนข้าวอาซุรอนั้นประกอบด้วยพืชผักผลไม้ตามนาชนิดที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น มะพร้าวซึ่งต้องคั้นจนเป็นน้ำกะทิก่อน หัวมัน ข้าวโพด หัวปลี กล้วย ถั่ว เผือกมัน ฟักทอง มะละกอ หอม/กระเทียม ข่า ตะไคร้ ผักชี ยี่หระ ข้าวสาร เนื้อสัตว์ น้ำตาลทราย เกลือ เครื่องเทศ (เครื่องปรุงแต่ละพื้นที่อาจจะมีความแตกต่างกันสำหรับวัตถุดิบบางชนิด) เมื่อเตรียมวัสดุพร้อมแล้วก็นำกะทิไปใหญ่ตั้งไฟ มีไม้พายสำหรับคนขนมอาซุรอก หลังจากตั้งกะทิบนเตา คั้นน้ำกะทิใส่ลงไป ตำหรือบดเครื่องแกงหยาบ ๆ ใส่ลงในน้ำกะทิ เมื่อกะทิเดือดใส่อาหารดิบต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว คนด้วยไม้พายจนกระทั่งทุกอย่างเปื่อยยุ่ย กวนต่อไปจนเป็นเนื้อเดียวกัน เมื่อแห้งได้ที่แล้วตักใส่ถาด โรยหน้าด้วยไข่เจียวหั่นบาง ๆ หรืออาจโรยหน้ากุ้ง เนื้อสมัน ปลาสมัน ผักชี หอมหั่นฝอย แล้วแต่รสนิยมของท้องถิ่น แล้วตัดเป็นชิ้น ๆ แจกจ่ายกันรับประทาน ลักษณะของขนมอาซุรอกจะมีสีน้ำตาล สีนํ้าเงินอัญชัน และสีดำและมีพื้นผิวด้านนอกที่ค่อนข้างขรุขระแต่ข้างในนุ่ม

การกวนข้าวอาซุรอนั้นคนมลายูมุสลิมมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องเทศกาลอาซุรอกของชาวซีกะห์ที่ไว้อาลัยต่อการเสียชีวิตของอิหม่าม เช่น ชาวตุรกีเรียกขนมที่ทำในเทศกาลนี้ว่า Asure หรือพุดดิ้งของโนอาห์ ซึ่งจะประกอบด้วยธัญพืช ผลไม้และถั่ว ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นขนมที่ครอบครัวของโนอาห์ทำขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองการที่พวกเขามาถึงภูเขอารารัต ชาวตุรกีทำขนมนี้ในวันอาซุรอก เพื่อรำลึกถึงการสิ้นสุดของสงครามที่คันบาลา อุปกรณ์ที่ต้องเตรียมก่อนจะทำพิธีกวนได้แก่ กะทะ ไม้พาย เตา ไม้ฟัน ถาด และเครื่องปั้น ทั้งนี้เพราะเครื่องปั้นสามารถทำให้ผลไม้แหลกละเอียดง่ายโดยไม่ต้องสับ หรือโขลกตาเหมือนในอดีต

ขั้นตอนวิธีทำไม่ซับซ้อน เริ่มจากการเตรียมวัตถุดิบที่จำเป็นต้องใช้นำมาทำความสะอาด จากนั้นก็ตั้งกะทิไปใหญ่ตั้งไฟมีไม้พายสำหรับคนขนมอาซุรอก หลังจากตั้งกะทิบนเตา ซึ่งกะทิทำด้วยถั่วน้ำมันเนื่องจากมีความกว้างและสูง สามารถให้ไฟได้อย่างเต็มที่ คั้นน้ำกะทิใส่ลงไป ตำหรือบดเครื่องแกงหยาบๆใส่ลงในน้ำกะทิ เมื่อกะทิเดือดแล้วใส่ข้าวสาร ต้องทำการกวนอยู่ตลอดเวลาและกวนอย่างต่อเนื่องเพื่อไม่ให้ข้าวสารจับตัว เมื่อข้าวสารแตกตัวและเข้ากับน้ำแล้ว ก็ใส่วัตถุดิบอื่นๆ ตามไปด้วย อาทิ หัวมัน ข้าวโพด หัวปลี กล้วย ถั่ว เผือกมัน ฟักทอง เครื่องเทศ เครื่องชูรส ฯลฯ คนด้วยไม้พายจนกระทั่งทุกอย่างเปื่อยยุ่ย กวนจนเป็นเนื้อเดียวกันเมื่อแห้งได้ที่แล้วก็ตัดใส่

ถาดโรยด้วยหน้ากุ้ง เนื้อสัตว์ ปลา ผักชี หอมหั่นฝอยแล้วแต่รสนิยมของท้องถิ่น แล้วตัดเป็นชิ้นๆ แจกจ่ายกันรับประทานเพื่อรอให้อาซуроแข็งตัว และนำไปรับประทานต่อไป

การกวนข้าวอาซุรือถือเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้คนมุสลิมมาอยู่ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาโดยเฉพาะในหมู่บ้านเกิดความสมัครสมานสามัคคีกัน เพราะทุกคนช่วยกันหาวัสดุ พืช ผักผลไม้ และเครื่องปรุงอื่น ทั้งยังมาร่วมกันกวน ผัดเปลี่ยนกัน เป็นกิจกรรมที่คนมาร่วมจำนวนมากเวลาที่มีการกวนข้าวอาซุรือ จึงเป็นจุดรวมของคนในชุมชนเป็นที่ครึกครื้นสนุกสนาน วิถีวัฒนธรรมดังกล่าวควรจรรักษาสืบทอดให้คงอยู่ต่อไป (สัมภาษณ์ รอสดี หะยีมะ, บัณฑิต หวันหิม ศิโรรัตน์ รัตนศรีเขมรักษ์, ยูโหวีหะยะ หล้าหะมะ, สุกัญญา หามะ, 2561)

5) การประดิษฐ์และหัตถกรรม

ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ในอดีตผู้คนที่อยู่ในชนบทมีวิถีเกษตรกรรม การประดิษฐ์และหัตถกรรมถือเป็นส่วนหนึ่งของผู้คนในชุมชนที่จะมีความรู้เชิงช่าง อาจสวยงามละเอียด ประณีตหรืออาจจะเพียงเพื่อให้สามารถใช้งานในครัวเรือนได้ ดังนั้นงานประดิษฐ์และงานหัตถกรรมจึงถูกผลิตขึ้นใช้ในครัวเรือน เช่น การสานกระด้ง การทำด้ามจอบ เสียม มีดพัว หรือการทำเครื่องจับสัตว์ เช่น แร้ว ไซ สุ่ม ไร่ จับปลา สานตะข้องไว้ใส่ปลา เป็นต้น แต่เมื่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง งานช่างในครัวเรือนก็ค่อยๆ หายไป เช่นเดียวกับคนมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจสงขลาที่งานประดิษฐ์และหัตถกรรมหดหายไป ปัจจุบันมีการทำหัตถกรรมที่หลงเหลืออยู่ในพื้นที่เพียงการทำกรงนก และมีการทำหัตถกรรมกะลามะพร้าวที่เพิ่งเกิดใหม่เป็นโอท็อปของตำบลปาดังเบซาร์ ซึ่งผลการศึกษา มีดังนี้

5.1) การทำกรงนก

ในอดีตการเลี้ยงนกของคนในจังหวัดภาคใต้ตอนล่างมักจะนิยมเลี้ยงกันทุกบ้าน ทั้งนี้การเลี้ยงนกเป็นสิ่งที่มีความเชื่อของชาวมลายูมาแต่โบราณว่าบุรุษที่จะมีบารมีเป็นใหญ่เป็นโตได้นั้น ต้องมีสิ่งหนุนเสริม 4 ประการ คือ มีทำเลเรือนดี มีภริยาดี มีเหล็กดี และมีนกดี (Bekas Rumah, Isteri, Besi dan Burong) ทำให้ชาวมลายูชนชั้นสูงในสมัยก่อนจึงต้องแสวงหา นอกจากที่จะเลือกเฟ้นการหาทำเลเพื่อสร้างเรือน การหาภรรยาที่มีศักดิ์ตระกูลทัดเทียมกันแล้ว ยังต้องเสาะหาเหล็กที่เชื่อว่ามีอิทธิฤทธิ์ให้คุณแก่ตนเพื่อสร้างกริชประจำตัว และท้ายที่สุดแล้วยังต้องเสาะแสวงหา “บุรง” ซึ่งก็คือนกเขาขาวที่เสียงดี ๆ มาเลี้ยงที่เรือน เพื่อหนุนเสริมบารมี (ตุเวาะห์ Tuah) ไม่ว่าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงเท่าไรก็ตามทุกบ้านจึงมีกรงนกเขาขาวแขวนอยู่แทบทุกชายคา หรือทุกระเบียงบ้าน

การเลี้ยงนกของคนภาคใต้ตอนล่างสมัยก่อนมีการเลี้ยงกันทุกบ้าน ผู้ชายทุกคนจะต้องมีนกคนละ 2-3 ตัวเป็นอย่างน้อย ทุกบ้านตามชายคาก็จะมีกรงนกเขาขาวแขวนห้อยอยู่ บางคนมีเลี้ยงเป็นสิบตัวแขวนรอบชายคาบ้าน ตื่นขึ้นมาตอนเช้าให้ข้าว ฟันท้ำ ตากแดด ทุกบ้านจะมีเสาไม้ไผ่สูง มีเชือกห้อยปักอยู่ที่โถงของบริเวณบ้าน ทั้งนี้เพื่อใช้โยงกรงนกขึ้นไปตากแดดตอนเช้า หากมีหลายตัวต้องทำเสาหลายเสา หากมีแค่ 2-3 ตัว ก็ผัดเปลี่ยนกันโยงเพื่อให้ทุกตัวได้รับแดดตอนเช้า บ้านใครไม่มีนกถือว่าการน้อยหน้า ทุกคนจึงพยายามสรรหานกเสียงดีมาไว้กับบ้าน ในสมัยก่อนความเชื่อในเรื่องนกของชาวมลายู ก็มีงานประเพณีการแห่ซึ่งประเพณีที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว

ตามโอกาสพิเศษ โดยมากมักจะเป็นการจัดเพื่อความสนุก รื่นเริง เพื่อเฉลิมฉลองหรือต้อนรับแขกเมือง เพื่อการแสดงความสามารถ แสดงความจงรักภักดีแก่ผู้ใหญ่ที่ควรเคารพนับถือ บางทีอาจจัดขึ้นเพื่อความรื่นเริงในพิธีสู่นัต หรือที่เรียกว่า “มาโซะยาวิ” ของชนชั้นสูงโดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทั้งนี้ ในอดีตคนมลายูนิยมเลี้ยงนก 2 ชนิด คือ นกเขาชวา ภาษามลายูเหนือเรียกว่า Burung ketitir และนกเขาใหญ่หรือที่เรียกในภาษามลายูว่า Burung Kukur ต่อมาในสมัยปัจจุบันนกที่เป็นที่นิยมเลี้ยงอีกชนิดหนึ่งคือ นกกรงหัวจุก หรือนกปรอดหัวโขน ไว้ฟังเสียงขันและนำมาประชันกันในงานแข่ง มีผลทำให้เกิดความต้องการได้กรงนกดี รูปทรงสวยงามมาให้นกตัวโปรดได้อาศัย

การทำกรงนกจึงเป็นงานช่างอย่างหนึ่งที่คนเลี้ยงนกพยายามที่จะหาแสวงหาช่างฝีมือที่ประณีต สวยงาม ดังนั้น กรงนกจึงมีราคาที่แตกต่างกัน ตั้งแต่การเลือกชนิดของไม้มาทำกรง การประดับตกแต่งหัวกรงด้วยโลหะ ทั้งนก เงิน รวมทั้งเหล็กธรรมดา บางกรงก็ประดับมุก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าของนกที่จะคัดเลือกกรงมาให้เหมาะกับตนเอง ปัจจุบันมีการเลี้ยงนก 3 ชนิด คือนกเขาใหญ่ นกเขาชวา (นกเขาเล็ก) และนกกรงหัวจุก ซึ่งการทำกรงนกทั้งสามชนิดมีรูปทรงที่แตกต่างกัน โดยกรงนกเขาชวา นิยมทรงรูปกลมมนเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 14 นิ้ว สูงประมาณ 16-18 นิ้ว ส่วนกรงนกเขาใหญ่ ทำรูปแบบทรงกลมมนแบบผลส้มตรงกลางป่องเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 18 นิ้ว สูง 16 นิ้ว ช่องว่างระหว่างซี่กรงกว้างกว่ากรงนกเขาชวาเพราะตัวนกมีขนาดใหญ่ สำหรับกรงนกกรงหัวจุก นิยมทรงสี่เหลี่ยมคางหมู สูงประมาณ 30 นิ้ว ด้านล่างกว้างประมาณ 14 นิ้ว นิยมใช้วัสดุแบบเดียวกับกรงนกเขาชวา แต่ช่างจะเน้นการสลักลายบนไม้โครงทุกชิ้น ซึ่งเป็นส่วนที่จะแสดงความงามความประณีตของฝีมือช่าง และบ่งบอกถึงราคาของกรงด้วย

การทำกรงนกถือเป็นภูมิปัญญาของคนมลายูภาคใต้ที่มีมาแต่อดีต สมัยก่อนผู้ชาวมลายูจะเลี้ยงนกกันทุกบ้านมีช่างทำกรงนกอยู่ทุกชุมชน เป็นการทำให้เลี้ยงนกภายในครัวเรือน และมีการพัฒนาภูมิปัญญากรงนกเรื่อยมา ในสมัยที่เทคโนโลยียังไม่เจริญก้าวหน้าจึงต้องใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการเจาะรูกรงนก คือการนำก้านร่มเสียบกับไม้ผัดลนไฟผัดกับมือเพื่อเจาะรูจะต้องทำแบบนี้ไปเรื่อยๆ ซึ่งใช้เวลานานมากในการทำเนื่องจากไม่มีเครื่องมือทุ่นแรง ต่อมาเมื่อเริ่มมีเครื่องมือทุ่นแรงมีการใช้สว่านมือหมุนเพื่อเจาะรู ทำให้การทำกรงนกได้รวดเร็วขึ้น ปัจจุบันนี้มีการทำกรงนกในเขตพื้นที่อำเภอสะเตด เพียงรายเดียวคือ นายมุหัมหมัด หะยีมะ บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 1 ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเตด จังหวัดสงขลา ซึ่งปัจจุบันมีอายุมากแล้ว

ภาพที่ 4-15 กรรณกเขาใหญ่ บ้านนายมุหัมหมัด หะยิมะ บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 1 ตำบลสำนักแต้ว
อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา
ที่มา : ถ่ายโดย ธเนศ ทวีบุรุษ 22 มิถุนายน 2561

ภาพที่ 4-16 กรรณกกรงหัวจุก กรรณกธรรมดา (ซ้าย) และ กรรณกประดับมุข (ขวา)
ที่มา : ถ่ายโดย ธเนศ ทวีบุรุษ 22 มิถุนายน 2561

จากการลงพื้นที่ศึกษาพบว่า เมื่อก่อนจะมีช่างอยู่หลายคนที่ทำกรรณกทั้งที่เป็นไทยพุทธและมุสลิม แต่ส่วนใหญ่ช่างเก่าๆ เสียชีวิตแล้ว ที่ยังมีอยู่บ้างก็เลิกทำแล้วเพราะอายุมาก ส่วนตนเองทำกรรณกมาตั้งแต่วัยหนุ่ม เพราะเมื่อก่อนมีการเลี้ยงนกกันทุกบ้านงานจึงมีมาก การทำกรรณกจึงเป็นอาชีพที่มีรายได้ดี ที่ทำอยู่ก็ไม่ได้เน้นจะทำมาก แต่ทำไปเรื่อยๆ ตามที่ทำได้ส่วนใหญ่ทำให้คนในหมู่บ้าน และมีบ้างที่คนมาเลเซียซึ่งรู้จักกันมาสั่งทำ ส่วนกรรณกที่มีขายอยู่ในอำเภอสะเตาะ

ปัจจุบันเป็นกรรณกที่นำมาจากต่างจังหวัด ทั้งยะลา ปัตตานี รวมทั้งที่มาจากอำเภออื่นๆ ของจังหวัด สงขลาด้วย ราคาตั้งแต่ 800 – 2500 บาท ขึ้นอยู่กับความยากง่าย และวัสดุที่ใช้ ส่วนแบบฝังมุก ไม่ได้ทำ เพราะใช้เวลามาก หากลูกค้าต้องการก็จะสั่งมาจากช่างที่อำเภอจะนะ หรือไม่ก็สั่งมาจาก ปัตตานี (สัมภาษณ์ เสริมมิตร โรจนพงศ์สถาพร, ณเรศ หมุดเสม, มุหัมหมัด, 2561)

5.2) หัตถกรรมกะลามะพร้าว

ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา งานหัตถกรรมส่วนใหญ่จะเป็นงานหัตถกรรม ที่ชาวบ้านทำเพื่อใช้เอง เป็นงานที่ถือได้ว่าทำเพื่อใช้คนครัวเรือน เช่น มีการสานกระดัง ทำไขดักปลา สานตะกร้า เป็นต้น งานเหล่านี้ มีทำเฉพาะผู้สูงอายุบางส่วน จากการเก็บข้อมูลภาคสนามไม่พบว่ามี ช่างที่ศิลปหัตถกรรมเหล่านี้เพื่อจำหน่าย และไม่อาชีพเกี่ยวกับหัตถกรรมจักสานโดยตรง แต่ในตำบล ปาดังเบซาร์มีหัตถกรรมที่เป็นสินค้าโอท็อปอยู่อย่างหนึ่ง คือการทำหัตถกรรมกะลามะพร้าวในหมู่ที่ 6 บ้านหน้าถ้ำ โดยนางบุญธรรม มโนเพชร ซึ่งเป็นคนที่ย้ายมาจากจังหวัดพัทลุง มาอยู่ที่ปาดังเบซาร์ ทั้งนี้จังหวัดพัทลุงมีงานหัตถกรรมกะลามะพร้าวที่มีชื่อเสียงโดยเฉพาะ ที่บ้านคอกวัว ตำบลชัยบุรี อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง นางบุญธรรม ซึ่งอยู่ที่นี่มาก่อนและได้ทำงานรวมกลุ่มเป็นกลุ่มหัตถกรรม กะลามะพร้าวบ้านคอกวัว ก็นำฝีมือเชิงช่างในการทำหัตถกรรมกะลามะพร้าวมาทำที่ปาดังเบซาร์ และสามารถผลิต และจำหน่ายจนกลายเป็นสินค้าโอท็อปของอำเภอสะเดา

จากการลงพื้นที่ศึกษาการทำหัตถกรรมของกลุ่มกะลามะพร้าวปาดังเบซาร์ พบว่าในช่วงแรกหัวหน้ากลุ่ม คือ นางบุญธรรมได้ย้ายจากจังหวัดพัทลุงมายังตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เกือบ 20 ปีแล้ว ได้นำความรู้ด้านหัตถกรรมกะลามะพร้าวมาทำในชุมชน ต่อมา ได้ชวนคนในหมู่บ้านมารวมกลุ่มตั้งเป็นกลุ่มศิลปหัตถกรรมกะลามะพร้าว ครั้งแรกคือทำกะลาสำหรับ เหยียบบ่าบดส่งให้กับกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งสำหรับชาวบ้านในอำเภอสะเดาแล้ว มองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ คำนึงกับการเสียแรงงานและเวลานัก เพราะรายได้ที่ต่ำกว่าจากการทำสวนยางรวมถึงอาชีพที่เกี่ยวข้อง กับการค้าขายแดน ไทย-มาเลเซีย ซึ่งเรียกว่ามีคนผ่านเข้าออกตลอดเวลา และยังคงมองว่า “กะลา เป็นของขอทาน” แต่นางบุญธรรมยังคงมุ่งมั่นที่จะสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้คนรู้จัก หลายปีผ่านไปจึง ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์กะลาขึ้นมากมาย รู้ว่าอะไรที่ตลาดต้องการ ผลิตจนเชี่ยวชาญในด้านกะลา สินค้า ของกลุ่มจึงมีรูปแบบที่โดดเด่น ประณีต แต่เมื่อมีหลายท้องถิ่นแปรรูปกะลา เป็นที่มาของสินค้าที่ “เหมือนกันไปหมด” แม่บุญธรรมจึงพยายามหนีการแข่งขัน สร้างความแตกต่างจนได้ “รองเท้ากะลา” ซึ่งได้ดำเนินการจดสิทธิบัตรไว้ด้วย แต่แม้ว่าสินค้าที่ผลิตเป็นที่ต้องการของตลาด แต่ปัญหาใหญ่คือ การสื่อสารเพื่อทำตลาดต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง หลายครั้งก็นำสินค้าออกงานแฟร์ต่างประเทศ แต่ก็ ยังมีข้อจำกัดในการเจรจา จึงร่วมมือกับคุณอุษณีย์ กิรติอารีย์กุล ซึ่งมีประสบการณ์ในด้านส่งออกให้ เข้ามาช่วยดูแลด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าวปาดังเบซาร์จึงเป็นที่ยอมรับ ทั้งในชุมชน ในประเทศ และต่างประเทศ (สัมภาษณ์ นางบุญธรรม มโนเพชร, 2561)

ภาพที่ 4-17 ผลงานผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวของกลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าวป่าดงเบCHAR
ที่มา : ภาพจากคุณบุญธรรม มโนเพชร กลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าวป่าดงเบCHAR

6) ประเพณีเกี่ยวเนื่องด้วยศาสนาและคติความเชื่อ

ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาในปัจจุบันนี้ มีประเพณีที่สำคัญที่เป็นวิถีวัฒนธรรมมลายูที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ งานมาโชะยาวิ (เข้าสู่ันต์) และงานแต่งงาน (นิเคห์) ทั้งงานเข้าสู่ันต์ดังนี้

6.1) ประเพณีเข้าสู่ันต์ (มาโชะยาวิ)

การเข้าสู่ันต์ หรือมาโชะยาวิ เป็นประเพณีการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชายซึ่งชาวมุสลิมทุกคนต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มาโชะยาวิ เป็นภาษากลุ่มมลายู หมายถึง การขลิบหนังหุ้มอวัยวะเพศ คำว่า มาโชะ = ตัด, ยาวิ หรือยาวา หมายถึง ชาวชวาที่นำเอาศาสนาอิสลามมาเผยแพร่ที่ปัตตานี ยาวิจึงมีความหมายกว้าง หมายถึง มุสลิม รวมความแล้ว มาโชะยาวิ หมายถึง การตัดหรือขลิบอวัยวะเพศ เพื่อเป็นมุสลิม การขลิบหนังหุ้มอวัยวะเพศเป็นสิ่งที่ท่านศาสดาทั้งปฏิบัติและให้ปฏิบัติ ดังนั้นในสังคมชาวไทยมุสลิมมลายูจึงนิยมเรียกการปฏิบัตินี้เป็นภาษาไทยว่า “การเข้าสู่ันต์” ส่วนภาษามลายูใช้ศัพท์คำว่า “มาโชะยาวิ”

การเข้าสู่ันต์ถือว่าเป็นพิธีที่สำคัญพิธีหนึ่งของชาวมุสลิมมลายู ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ของอำเภอสะเดาซึ่งมีคนมลายูดั้งเดิมอาศัยอยู่ทุกหมู่บ้าน ดังนั้นประเพณีการเข้าสู่ันต์จึงยังคงมีอยู่ แต่ปัจจุบันการ

ภาพที่ 4-18 เด็กๆ ในขบวนแห่เพื่อเข้าพิธีสูหนัดโครงการเข้าสู่หนัดหมู่
ณ มัสยิดยามีอัลอิสลามสะเดา จัดโดยเทศบาลเมืองสะเดา
ที่มา : เทศบาลเมืองสะเดา

ทำพิธีเข้าสู่หนัดไม่ได้มีการทำทุกปี บางครั้ง 4-5 ปีจึงจะทำครั้งหนึ่ง และส่วนใหญ่เป็นการทำสูหนัดหมู่คือทำพร้อมกันครั้งละหลายๆ คน จะทำเมื่อเด็กชายอายุประมาณ 7-10 ขวบขึ้นไป ซึ่งเด็กไทยมุสลิมผู้นับถือศาสนาอิสลามสามารถที่จะเป็นมุสลิมได้โดยการปฏิญาณตนว่า "อัสหะดุดัลลา อิลาหะ อิลัลลอฮฺ วะอัสหะดุดันนะ มุฮัมมัดร ร่อซูลุลลอฮฺ" ซึ่งแปลว่า ข้าพเจ้าให้คำปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และข้าพเจ้าให้คำปฏิญาณว่า "มุฮัมมัด เป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์" หลังจากนั้นผู้นั้นจะต้องขริบปลายหนังอวัยวะเพศหากเป็นเพศชาย เรียกว่า การทำสูหนัด และปฏิบัติตามศาสนวินัยต่าง ๆ ของอิสลาม

การเข้าสู่หนัดเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามท่านนบีที่ได้เคยทำมาส่วนคำว่า "มาโซะยาวิ" คือ การเข้าอิสลามหรือพิธีการขลิบหนังปลายอวัยวะเพศชาย การเข้าสู่หนัดชายมักจะทำการเข้าสู่หนัดในระหว่างอายุ 7 ถึง อายุ 15 ปี ส่วนผู้หญิงจะเข้าสู่หนัดตั้งแต่คลอดใหม่ ๆ จนอายุไม่เกิน 2 ปี พิธีการเข้าสู่หนัดผู้หญิง ถ้าคลอดที่บ้านหมอบดาแยจะเอาสตางค์แดงที่มีรู วางรูสตางค์ตรงปลายกลีบเนื้อที่อยู่ระหว่างอวัยวะเพศของเด็กผู้หญิงแล้วใช้มีดตีคมๆ หรือว่าปลายเข็มสะกิดปลายเนื้อและจะมีเลือดออกมานิดๆ จึงเป็นอันเสร็จพิธีการเข้าสู่หนัดผู้หญิง แต่ปัจจุบันนี้การเข้าสู่หนัดของผู้หญิงไม่ค่อยมีคนทำเท่าไรแล้ว โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ส่วนการเข้าสู่หนัดผู้ชาย ผู้ที่ทำพิธีจะขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย บางรายจะมีการจัดขบวนแห่ใหญ่โตและจะเชิญแขกมากินเหนียว (มารับประทานอาหาร) ในสมัยก่อนบางคนพ่อแม่จะจัดให้มีการละเล่นลูกฮูลู่ด้วย และการเลี้ยงอาหารในวันเข้าสู่หนัดก็เป็นประเพณีอย่างหนึ่งที่เจ้าภาพจัดเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน

ในการเข้าสู่หนัดมักไม่นิยมขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศในทารก หรือเด็กเล็กๆ เพราะเด็กอาจเจ็บปวดเกินไปอีกทั้งอวัยวะเพศก็ยังเล็กหนังหุ้มอวัยวะเพศยังไม่มาก จึงต้องรอให้เด็กโตขึ้น และจะทำเมื่อเด็กอายุประมาณ 7-10 ขวบขึ้นไปแล้ว ทั้งยังขึ้นอยู่กับความพร้อมของเจ้าภาพด้วยจึงไม่มีช่วงเวลาที่เหมาะสมเหมือนในอำเภอสะเดาก็ไม่ได้ทำมา 2 ปีแล้ว อย่างไรก็ตาม ตามหลักแล้วศาสนาอิสลามส่งเสริมให้ชาวมุสลิมเข้าสู่หนัด แต่ก็ไม่ได้บังคับใครจะทำหรือไม่ทำก็ได้ แต่ถ้าไม่ทำก็ถือว่าเป็นมุสลิมไม่สมบูรณ์และยังต้องทำความสะอาดอวัยวะเพศทุกครั้งก่อนจะทำพิธีละหมาดวันละ 5 เวลา ซึ่งเป็นการยุ่งยากเสียเวลา ดังนั้น ชาวมุสลิมจึงนิยมทำสูหนัดเพื่อความสะอาดหมดจด

นอกจากนี้การเข้าสู่ศูนย์ยังทำเพื่อต้องการเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์ เพื่อความสะดวกในการทำความสะดวก อาบน้ำละหมาดวันละ 5 เวลา และยังเป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีต่อญาติพี่น้อง เพื่อนๆ และชาวมุสลิมด้วยกันอีกทั้งเป็นการรักษาภูมิประเพณีอันดีงามของชาวมุสลิมอีกด้วย

การเข้าสู่ศูนย์ถือว่าเป็นพิธีที่สำคัญพิธีหนึ่งของชาวมุสลิมไม่ว่าจะเป็นที่ สะเดา หรือที่อื่นๆ ในภาคใต้ ดังนั้นก่อนการเข้าสู่ศูนย์จึงได้มีการจัดพิธีกินเหนียวหรือกินเลี้ยง เพื่อ เป็นการให้เกียรติแก่บรรดาผู้ที่เข้าสู่ศูนย์ งานกินเหนียวหรือการกินเลี้ยงนั้น จะมีขนาดใหญ่โตมาก น้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าภาพผู้จัดงาน ถ้าเจ้าภาพเป็นผู้มีฐานะดีก็มีการจัดงานอย่างใหญ่โต มีการเชิญญาติพี่น้องและแขกมาร่วมงานอย่างมากมาย มีการลั่นวัว แพะ แกะ อย่างละหลายๆ ตัว นอกจากนี้ยังมีหรรสพสมโภช เช่น หนึ่งตะลุง โนรา ลิเกฮูลู อีกด้วย ในสมัยก่อนเคยเห็นเจ้าภาพมี ฐานะดีมากๆ เขาจัดงานถึง 7 วัน 7 คืน ก็มี ส่วนเจ้าภาพที่มีฐานะไม่ค่อยดีนักก็เพียงเชิญญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านที่สนิทจริงๆ มาร่วมรับประทานอาหารด้วยกันเท่านั้น แขกผู้ถูกรับเชิญมากินเลี้ยงเรียกว่า “มาแกลบู่โละ” และเมื่อกินเลี้ยงเสร็จ แขกผู้มางานก็มักจะมอบเงินใส่ซองให้แก่เจ้าภาพตามฐานะ เท่าไรก็ได้ การจัดงานเลี้ยงถือได้ว่าเป็นหน้าเป็นตาของเจ้าภาพ ถ้างานยิ่งใหญ่โตมากเจ้าภาพก็จะยิ่ง มีหน้ามีตาในสังคมมากด้วย ซึ่งก็คล้ายๆ กับงานบวชของชาวไทยพุทธ เมื่อจัดงานบวชก็จะมีแขก มาร่วมงาน มีการจัดเลี้ยง และมอบเงินใส่ซองเพื่อทำบุญ

ภาพที่ 4-19 เมื่อทำการขลิบ ผู้ปกครองเข้ามาให้กำลังใจ ในโครงการเข้าสู่ศูนย์
เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2556 ณ มัสยิดยามีอัลอิสลามสะเดา จัดโดยเทศบาลเมืองสะเดา
ที่มา : เทศบาลเมืองสะเดา

การทำพิธีสู้นั้นส่วนใหญ่มักเริ่มทำในตอนเย็น โดยจัดให้มีการบายศรี (บุหงาส่าระ) มีข้าวเหนียวแดง ข้าวเหนียวเหลือง ข้าวเหนียวขาว ใช้ประกอบพิธี เด็กที่สู้นจะแต่งตัว ตามแบบชาวมลายู คือ นุ่งกางเกงขาวยาว แล้วนุ่งโสร่งทับแค่เข่า สวมเสื้อแขนยาวคอปก และมีผ้าโพก ศีรษะ ต่อมาในวันรุ่งขึ้นเริ่มด้วยการจัดขบวนแห่เด็กที่จะเข้าสู่ศูนย์ซึ่งเรียกว่า “อาเนาะตุโน” ผู้มีฐานะ ดีก็จัดขบวนขนาดใหญ่มีการแห่ขบวน ขบวนรยอนต์ จักรยานยนต์ร่วมขบวนเป็นที่สนุกสนาน เสร็จแล้วก็ให้เด็กที่จะเข้าสู่ศูนย์อาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาดแล้วนุ่งผ้าขาวม้าหรือผ้าถึงผืนเดียว ซึ่ง

โดยมากมักลงแบ่งให้แข็ง เพราะเวลานั่งจะได้ไปออกไปกระทบผิวหนัง เข้าไปในโรงพิธี โดยในโรงพิธี มีหยวกกล้วยและใบตองรองไว้ โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม หรือ ผู้อาวุโส ก็จะเชิญโต๊ะหมู่เต่ง (ผู้ทำพิธีขลิบ) มาอ่านดูอา เพื่อเป็นการขอพรจากพระเจ้า เสร็จแล้วมีการเลี้ยงอาหาร จากนั้นโต๊ะหมู่เต่งพาเด็กชายผู้จะเข้าสู่หนัด ไปนั่งคร่อมบนหยวกกล้วย เพื่อให้เกิดความเย็นขาเวลาขลิบจะได้ไม่เจ็บ

ปัจจุบันในการเข้าสู่หนัดหมุ่มมักทำในมัสยิด ซึ่งจะมีหมอ หรือพยาบาลจาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเข้ามาช่วยขลิบ มีการฉีดยาชาลดอาการเจ็บปวด การนั่งบนหยวกกล้วยจึงไม่ค่อยนิยมแล้ว ในการขลิบโต๊ะหมู่เต่ง หรือหมอผู้ทำการขลิบจะวัดระยะของหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศที่จะขลิบออก จากนั้นดึงปลายหนังหุ้มอวัยวะเพศออกมา โต๊ะหมู่เต่งกล่าวนามพระเจ้าเป็นเจ้าพร้อมกับลงมือตัดหนังหุ้มที่ทำเครื่องหมายไว้ด้วยมีดหรือกรรไกร เสร็จแล้วจึงเอายาใส่แผล ซึ่งสมัยก่อนยาใส่แผลมักเป็นสมุนไพร เปลือกไม้ แต่ปัจจุบันในยาคำร่าหลวงรักษาการอีกเสบ ซึ่งสะดวกและหายเร็ว และฟื้นแผลไวประมาณ 15 วัน แผลก็จะหายสนิท เวลาที่นิยมทำมักเป็นเวลาเช้าหรือเย็นๆ เพราะอากาศเย็นสบายและเป็นการช่วยการห้ามเลือดไปในตัวด้วย (สัมภาษณ์ อรรถ หมดเสม, ราเชนทร์ หมดเสมอ, ไพศร หล้าเป็นสะ, อะแมน กานู, สุเบน หลั่งโสะ, รอสดี หะยิมะ, ราเชนทร์ หมดเสมอ, 2561)

ปัจจุบันการจัดพิธีมาโซะยาวีหรือเข้าสู่หนัด ยังนิยมทำกันในชนบทแบบดั้งเดิม แต่ในเมืองที่เจริญขึ้นนิยมทำกันที่โรงพยาบาล เพราะสะอาดและมีเครื่องมือทันสมัยการเข้าสู่หนัดจำเป็นสำหรับผู้ชายมุสลิมอีกทั้งทางด้านวงการแพทย์สมัยใหม่ได้วิเคราะห์มาแล้วเช่นกันว่าการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศนั้น มีคุณประโยชน์มากมาย เช่น สามารถป้องกันการเป็นมะเร็งอวัยวะเพศชายได้ เนื่องจากไม่มีการหมักหมม ของสิ่งสกปรกต่าง ๆ เพราะง่ายต่อการทำความสะอาด ซึ่งการเข้าสู่หนัดจะกระทำเมื่อถึงวัยอันควร คือช่วงอายุระหว่าง 7-15 ปี ในอดีตคนมลายูมุสลิมนิยมทำกับหมอพื้นบ้านที่เป็นมุสลิมด้วยกัน หรือเรียกว่า “โต๊ะหมู่เต่ง” แต่ในปัจจุบันวิวัฒนาการทางการแพทย์ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ประกอบกับมีบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขที่เป็นมุสลิมจำนวนมาก ประชาชนส่วนใหญ่หันมาทำสูหนัดโดยใช้วิธีทางการแพทย์สมัยใหม่ เนื่องจากมีความปลอดภัยไม่มีอาการข้างเคียงและแผลหายได้เร็วขึ้น โดยจะทำพิธีศาสนาที่มัสยิดเมื่อเสร็จพิธีทางศาสนาก็จะนำบุตรหลานไปทำสูหนัดที่คลินิกหรือโรงพยาบาลของรัฐ ซึ่งมีความสะดวกและปลอดภัยกว่า

6.2) งานแต่งงาน (นิกะห์)

การแต่งงานของคนในภาคใต้ตอนล่างในอดีตมีลักษณะที่คล้ายๆ กัน ทั้งศาสนาพุทธและมุสลิมกล่าวคือ การแต่งงานส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ นั่นก็คือพ่อแม่ หรือผู้อาวุโสทั้งสองฝ่ายยินยอมพร้อมใจกันที่จะให้ลูกหลานแต่งงาน ทั้งนี้การเลือกคู่ผู้ใหญ่จะดูวงศ์ตระกูล เครือญาติของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยว่าเป็นเช่นไร ทั้งนี้เพราะการแต่งงานในอดีตมักจะแต่งงานกันในหมู่บ้านหรือชุมชน ซึ่งผู้ใหญ่ในชุมชนมักจะรู้จักกัน ดังนั้นเมื่อจะให้ลูกหลานแต่งงานจึงขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่ ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันที่ผู้ใหญ่รับรู้ก็เมื่อลูกมาบอกว่าจะแต่งงาน หรือจะมีคนมาขอ เพราะคู่แต่งงานคบหาคุ้นเคยกันมาก่อนแล้ว ซึ่งบางทีผู้ใหญ่ไม่เคยรับรู้มาก่อน

ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาทั้งสี่ตำบลซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา พบว่าวิถีวัฒนธรรมมลายูที่น่าสนใจมากในพื้นที่ คือ ประเพณีการแต่งงานที่คนมลายูเรียกว่า “นิกะห์” ซึ่งมีกระบวนการขั้นตอนคล้ายๆ กับคนไทยพุทธ ทั้งนี้ การแต่งงานมีลำดับขั้นตอนการจัดงานแต่งงานตาม

ประเพณีการแต่งงานที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม จะมีอยู่ 3 ขั้นตอนด้วยกัน การสู่ขอ การหมั้น การแต่งงาน เพราะการแต่งงานนั้นถือว่าเป็นประเพณีที่มีความสำคัญมากเนื่องจากถูกบัญญัติไว้ในหลักศาสนา ซึ่งคนมลายูจะไม่นิยมแต่งงานในช่วงพิธีฮัจญ์

การแต่งงานของคนมลายูมุสลิมเริ่มจากการสู่ขอของฝ่ายชาย ซึ่งจะให้ผู้ใหญ่ที่เป็นหญิงล้วนไปสู่ขอกับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง เมื่อพ่อแม่ของฝ่ายหญิงตกลงก็จัดการกำหนดวันหมั้น การตอบตกลงของพ่อแม่ฝ่ายหญิงจะไม่ขอความเห็นจากลูกสาว แต่ในปัจจุบันผู้ไปสู่ขอ อาจเป็นบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายชายซึ่งต้องไปสู่ขอกับผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิงพร้อมกับนำขนมและผลไม้ไปฝากทางด้านฝ่ายหญิงด้วย จากนั้นเมื่อไปถึงแล้วก็บอกญาติฝ่ายหญิงว่า “มีธุระ ที่จะขอปรึกษาดู” แล้วสอบถามว่าผู้หญิงที่ต้องการไปสู่ขอ “มีคู่รึยัง” ถ้าฝ่ายหญิงบอกว่า “ไม่มี” ผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าวก็จะบอกว่าต้องการสู่ขอให้กับใคร ฝ่ายหญิงจะไม่ตอบตกลงในตอนนั้นและจะไม่ตอบรายละเอียด แต่จะขอเวลาปรึกษากันระหว่างญาติ ๆ ประมาณ 7 วัน ในช่วงนั้นฝ่ายหญิงอาจจะส่งคนที่นับถือไปบอกฝ่ายชายในกรณีตกลง ถ้าไม่ตกลงก็จะเงียบเฉยให้เป็นที่รู้กันเอาเองเมื่อไม่มีข่าวจากฝ่ายหญิง เมื่อฝ่ายหญิงตกลง ฝ่ายชายก็จะไปคุยกำหนดเรื่องวันแต่งงาน สินสอดทองหมั้น และรายละเอียดที่จะแต่งงาน

ส่วนการหมั้นนั้น ในอดีตเมื่อถึงกำหนดวันหมั้น ฝ่ายชายจะจัดขบวนเจ้าแค้น ขบวนขันหมากไปยังบ้านของฝ่ายหญิง ฤกษ์แห่ขันหมาก จะใช้เวลาช่วงเย็นประมาณ 4 -5 โมงเย็น “ขันหมาก” ประกอบด้วย พาน 3 พาน คือ พานหมากพลู พานข้าวเหนียวเหลือง และพานขนม แต่บางรายที่มีฐานะดี ก็อาจจะเพิ่มพานขนมขึ้นอีกก็ได้ พานหมากพลูนั้นจะมีเงินสินสอดใส่ไว้ได้หมากพลูเงินจำนวนนี้เรียกว่า ลาเปะซีเมะ หรือเงินรองพลู ส่วนพานขนมนั้นจะประกอบไปด้วย ขนมก้อ (คุปงปุดู) ข้าวพองและขนมก้อน้ำตาล (คุปงฮะลูวาคีแม) ซึ่งขันหมากเหล่านี้จะถูกห่อด้วยผ้าสีต่าง ๆ อย่างสวยงาม เมื่อฝ่ายชายไปถึง เจ้าแค้นฝ่ายชายก็จะกล่าวขึ้นว่า “วันนี้ (ออกชื่อเจ้าบ่าว) ได้อาของมาหมั้น(ชื่อเจ้าสาว)แล้ว” เมื่อเจ้าแค้นของฝ่ายหญิงรับของหมั้นแล้ว เจ้าแค้นฝ่ายชายจะถามต่อไปทันทีเลยว่า “เงินหัวขันหมากนั้นเท่าใด” ซึ่งเจ้าแค้นฝ่ายหญิงจะต้องตอบ จากนั้นเป็นการปรึกษาหารือถึงกำหนดวันแต่งงาน วันจัดงานและการกินเลี้ยง ก่อนที่ฝ่ายชายจะกลับนั้น ฝ่ายหญิงจะนำผ้าใส่รองชาย (กาเฮงแปลก๊ะ) หรือผ้าดอกปล่อยชาย (กาเฮงปาเต๊ะลือปะ) อย่างใดอย่างหนึ่งใส่พานที่ใส่หมากพลูมาหมั้นส่วนพานข้าวเหนียวเหลืองและพานขนมก็จะได้รับจากฝ่ายหญิงกลับเช่นกัน

ในปัจจุบันการหมั้นจะทำ 2 ลักษณะคือ หมั้นก่อนแต่ง ทำพิธีนิกะห์ (การแต่งที่ถูกต้องตามหลักศาสนา) หรือหมั้นหลังทำพิธีนิกะห์ ซึ่งจะเป็นผลดีและมีข้อห้ามที่ต่างกัน กล่าวคือถ้าหมั้นก่อนแต่งงาน เจ้าบ่าวจะถูกเนือต้องตัวเจ้าสาวไม่ได้ ส่วนการหมั้นหลังพิธีนิกะห์แล้ว เจ้าบ่าวสามารถถูกเนือต้องตัวเจ้าสาวได้เจ้าบ่าวจึงสวมของหมั้น ให้กับเจ้าสาวได้ และสามารถจัดพิธีนั่งบัลลังก์ เพื่อให้ญาติทั้ง 2 ฝ่ายร่วมยินดีได้อย่างสมเกียรติ

พิธีแต่งงานของคนมลายูในอดีต ซึ่งพิธีแต่งงานโดยทั่วไปจะจัดหลังวันหมั้นแล้วไม่เกิน 2 สัปดาห์ โดยถือฤกษ์ 4-5 โมงเย็น ของวันใดวันหนึ่ง ฝ่ายเจ้าบ่าวจะยกขันหมากไปยังบ้านเจ้าสาว ขบวนขันหมากนี้จะประกอบด้วยเจ้าบ่าว เพื่อนเจ้าบ่าว และญาติผู้ใหญ่ประมาณ 5-6 คน การไปคราวนี้ไม่มีข้าวของอะไรต้องนำไป นอกจากเงินหัวขันหมาก (จะต้องเป็นเลขคู่) ซึ่งใส่ไว้ในขันหมากทองเหลืองใบเล็กๆ ห่อหุ้มด้วยผ้าเช็ดหน้าให้เจ้าบ่าวถือไป และกล้วยพันธุ์ดี เช่น กล้วยหอม

2-3 หวี เท่านั้น ในวันดังกล่าว ทางบ้านเจ้าสาวก็ต้องเตรียมการต้อนรับโดยเชิญโต๊ะอิหม่ามเป็นประธานในพิธีแต่งงาน พร้อมด้วยคอตี๋และผู้ทรงคุณธรรมอีก 1 คน เพื่อเป็นสักขีพยานซึ่งผู้ทรงคุณธรรมนั้นอาจจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนันหรือบุคคลอื่นก็ได้ ข้อสำคัญอยู่ที่คน ๆ นั้นต้องเป็นที่ยอมรับว่ามีศีลสัตย์ เมื่อหวั่นขันหมากไปถึงบ้านเจ้าสาว ฝ่ายเจ้าสาวจะให้การต้อนรับ โอกาสนี้เจ้าบ่าวจะส่งมอบเงินหวั่นขันหมากให้กับโต๊ะอิหม่าม เพื่อที่โต๊ะอิหม่ามจะตรวจนับให้ถูกต้องครบถ้วนและควบคุมเงินขันหมากนั้นไว้ จากนั้นก็มีการร่วมรับประทานอาหารกัน

ภาพที่ 4-20 ชุดพลู (sirih junjung) มีการจัดรูปแบบที่สวยงาม เป็นสิ่งของที่ฝ่ายชายส่งให้ฝ่ายหญิง
ที่มา : ธเนศ ทวีบุรุษ

ในขณะที่คณะเจ้าบ่าวส่งมอบเงินหวั่นขันหมาก จนกระทั่งการรับประทานอาหารกัน เจ้าสาวนั้นจะเก็บตัวไว้ในห้อง หลังจากการเลี้ยงอาหารผ่านพ้นไปแล้ว เจ้าบ่าวก็นั่งขัดสมาธิลงเบื้องหน้าโต๊ะอิหม่าม โอกาสนี้พ่อเจ้าบ่าวจะไปถามเจ้าสาวยินยอมหรือไม่ การถามตอบครั้งนี้จะมีพยานอยู่ใกล้ๆ หากหญิงสาวไม่ยินยอมก็จะให้ญาติผู้ใหญ่ที่สามารถเกลี้ยกล่อมอ่อนน้อมให้เจ้าสาวยอมเข้าพิธี เมื่อทางเจ้าเจ้าสาวยินยอมแล้วนั้น พยาน 2 คนก็รับทราบด้วย ก็จะเริ่มดำเนินการขั้นตอนถัดไป ซึ่งต้องเป็นพ่อหรือเป็นผู้ปกครอง (ต้องเป็นชายเท่านั้น) ของเจ้าสาว “วอเกล” กับโต๊ะอิหม่าม บิดาจะต้องเป็นผู้จัดการแต่งงานให้กับบุตรสาวของตน แต่หากผู้เป็นบิดาไม่มีความรู้ความเข้าใจในพิธีปฏิบัติ ก็ต้องมอบหมายให้ผู้มีความรู้ความเข้าใจปฏิบัติแทน จากนั้นจะมีการอ่านศาสนบัญญัติที่เกี่ยวกับการแต่งงานเรียกว่า “บาจอกุฐติเบาะห์” ซึ่งอ่านโดยคอตี๋ หรือโต๊ะอิหม่าม เมื่อจบจาก “บาจอกุฐติเบาะห์” แล้ว โต๊ะอิหม่ามก็จะยื่นมือไปจับปลายนิ้วมือของเจ้าบ่าวนิ้วหนึ่ง นิ้วใดก็ได้เพียงนิ้วเดียว พร้อมกับเริ่มประกอบพิธีแต่งงานให้โดยกล่าววาจาเป็นสำคัญ โต๊ะอิหม่ามจะกล่าวว่า

“ยา...อับดุลเลาะห์ อาญูนิกะห์ อากันดีเกา บาร์วอเกิ้ลวอ ลีปาเปาะญอ อากันดาญู คืออันฮาลีเมาะ เป็นติมุฮัมมัด อีชีกะห์ เป็นชะบาญาะญอ สะราตฆอปู และดีโยโก๊ะดุนา” แล้วเจ้าบ่าวต้องกล่าวตอบรับตามว่า “อาญูตริโม นิกะห์ญอ คืออันอีชีกะห์ เวชะบาญาะ ตีร์ชีโมะอิดู” แปลว่าได้รับการยอมรับการแต่งงาน ตามจำนวนเงินหัวขันหมากดังกล่าว

ภาพที่ 4-21 พิธีสวดขอพร (ดูอาห์) แต่บ่าวสาวและผู้อาวุโสอำนวยการแต่บ่าวสาว
ที่มา : ภาพจาก ธเนศ ทวีบุรุษ

ส่วนพิธีนั่งบัลลังก์ เป็นพิธีที่บรรดาแขกรับเชิญจะมาร่วมงานกัน โดยฝ่ายชายจะเดินทางไปยังบ้านของฝ่ายหญิงในกรณีจัดงานที่บ้าน หรือไปยังสถานที่จัดงาน พร้อมมีการรับโดยการตีกอง ที่เรียกว่า pukulan kompang สิ่งทีกล่าวมาข้างต้นเป็นการประกอบพิธีขั้นตอนการแต่งงานของชาวมลายู

การให้นั่งบัลลังก์ เมื่อขบวนขันหมากมาถึงบ้านเจ้าสาว ญาติเจ้าสาวจะออกมาต้อนรับเจ้าบ่าว และนำเจ้าสาวมานั่ง ในบัลลังก์ที่เตรียมไว้ ซึ่งช่วงนั้นจะเป็นเวลากลางคืน เพื่อบ่าวสาวนั่งบัลลังก์เรียบร้อยแล้ว จะมีการเชื้อเชิญญาติของทั้ง 2 ฝ่ายร่วมแสดงความยินดี จากนั้นจะเป็นการเชิญญาติผู้ใหญ่ทำพิธีกินสมากัต โดยการเอา ส้มแขก เกลือ ข้าว ป้อนให้คู่บ่าวสาว เพื่อเป็นสิริมงคล จากนั้นเชิญญาติผู้ใหญ่ 3 คน มาป้อนข้าวเหนียว 3 สี (ขาว แดง เหลือง) ไข่และขนม ให้กับคู่บ่าวสาว การป้อน ต้องป้อนแต่ละคนจนครบทุกอย่าง เมื่อญาติผู้ใหญ่ป้อนครบ 3 คนแล้ว ก็เป็นอันเสร็จพิธี (สัมภาษณ์ สุมาลี นิเต็ม, ดุนหละ หมัดเบ็ญหมาน, พยอม ชูบัณฑิต, ณัฐนิชา หมาดเต๊ะ, 2561)

ภาพที่ 4-22 พิธีนั่งบัลลังก์คู่แต่งงาน (ปงายางัน)

ที่มา : ภาพจาก ธเนศ ทวีบุรุษ

การแต่งงานของชาวไทยมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น คล้าย ๆ กับการแต่งงานทั่ว ๆ ไป มีการเลี้ยงแบบเลี้ยงโต๊ะจีน มีการจัดงานเลี้ยงตามโรงแรม เป็นต้น อีกประเด็นซึ่งเป็นเทรนด์ที่กำลังมาแรงคือ การถ่ายรูปทั้งพรีเวดดิ้งและโพสต์เวดดิ้ง โพสต์เวดดิ้งอาจจะยังเป็นประเด็นที่คลุมเครือในเรื่องการอนุญาตให้ถ่ายรูปหรือไม่ (เพราะวันนั้นทุกคนก็ต่างประชันความงามกัน) แต่พรีเวดดิ้งค่อนข้างจะชัดว่าที่จะผิดหลักศาสนา เนื่องด้วยตามหลักศาสนา การถูกเนื้อต้องตัวกันโดยไม่ได้เป็นมะหฺรอม และยังไม่ได้แต่งงานกันน่าจะเป็นสิ่งต้องห้าม ซึ่งน่าจะรับมาจากงานแต่งงานของคนไทยพุทธหรือคนทั่วไปในสังคมที่จะมีรูปพรีเวดดิ้งเอาไว้ตั้งในงานหรือว่าใส่ในการ์ด และอีกอย่างเพราะมีเฟซบุ๊ก หลายคนเลยคิดว่าเราจะต้องมีรูปแต่งงาน เอาไว้โชว์ในเฟซ เรียกกระแสความสนใจ อยากเป็นที่รู้จัก อยากให้คนชมว่าคู่แต่งงานทั้งสวย ทั้งหล่อสมกันยังกับกิงทองใบหยก เราจึงเห็นการเปลี่ยนแปลงในการแต่งงานของมลายูสมัยใหม่ที่แตกต่างกันไปจากอดีตหลายอย่าง โดยเฉพาะยุคโซเชียลปัจจุบัน

7) การสร้างที่พักอาศัย

การสร้างที่พักอาศัยนวิถัวัฒนธรรมมลายู ได้แก่ สถาปัตยกรรมแบบมลายู ซึ่งมีความโดดเด่นตั้งแต่หน้าเรือน เช่น จะมีงานแกะสลักไม้บนช่องลม บนหน้าต่าง – ประตู มีการประดับ

ตกแต่งด้วยลายไม้อย่างมากมายรอบตัวเรือน เช่น ชายคา จั่ว บันลม มุมระเบียง ระเบียงกัน หน้า บัน และงานเชิงช่างที่โดดเด่น ได้แก่ งานโครงหลังคาทั้งแบบ บันหยา และแบบบานอ ทั้งนี้ในปัจจุบันการสร้างที่พักอาศัยแบบมลายูเดิมลดน้อยลงมา ทั้งนี้บ้านเก่าแบบมลายูที่มีอยู่ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอสะเดาแทบจะไม่เหลือสถาปัตยกรรมแบบเดิมอีก จะมีเพียง 1-2 หลัง อยู่บริเวณหลังตลาดเทศบาลเมืองสะเดา

สำหรับที่พักอาศัยของชนมลายูนั้นคำว่า “บ้าน” เรียกในภาษามลายูว่า “รุมอฮ์” เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งช่างท้องถิ่นสร้างสรรค์ขึ้นบนเงื่อนไขของความรู้เข้าใจบริบทด้านต่าง ๆ ของสภาพแวดล้อมของพื้นที่ภูมิภาคนั้น และมีความเฉพาะเจาะจงกับพื้นที่นั้นๆ ลักษณะของเรือนพื้นถิ่นมลายูเป็นภาพสะท้อนของความเปลี่ยนแปลงอันเกิดขึ้นจากการปะทะสังสรรค์จากอิทธิพลแวดล้อมในหลายมิติ ดังนั้นเรือนพื้นถิ่นมลายู จึงเป็นสถาปัตยกรรมตัวแทนที่สะท้อนมรดกของการสร้างสรรค์ระหว่างอารยธรรมในศาสนา ซึ่งบ้านเรือนในฐานะของผลผลิตทางวัฒนธรรมของชนมลายูถูกวางอยู่บนเงื่อนไขของความแตกต่างหลากหลายตามบริบทแวดล้อมของพื้นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชน ลักษณะของการประกอบอาชีพ หลักคติความเชื่อ และอิทธิพลจากศาสนาด้วย

การสร้างที่พักอาศัยโดยเฉพาะบ้านเรือนแบบมลายูนอติ์นั้น ลักษณะบ้านเป็นการบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ความเป็นมลายูได้อย่างชัดเจน มีความโดดเด่นสวยงามทั้งมีการผสมผสานกับชาติอื่นๆ ด้วย เนื่องจากความเจริญในอดีตที่พื้นที่ภาคใต้ในแหลมมลายูมีเมืองท่าสำคัญมากมายทั่วคาบสมุทรมีการติดต่อกับโลกภายนอกมาแต่อดีต งานสถาปัตยกรรมจึงมีการ ผสมผสานของหลากหลายเชื้อชาติ ทั้ง จีน โปรตุเกส ฮอลันดา อาหรับ และไทยจนสามารถรวมมาเป็นแบบมลายูได้อย่างลงตัว งานสถาปัตยกรรมมลายูในจังหวัดใต้ตอนล่าง และในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาจึงมีความหลากหลาย แต่ในพื้นที่อำเภอสะเดาปัจจุบันบ้านเรือนสถาปัตยกรรมแบบมลายูเก่าๆ หลายแห่งได้ผู้พังไปตามกาลเวลา บางแห่งถูกทำลายไปด้วยภาวะการเป็นเมืองที่เจริญขึ้น บางแห่งถูกเปลี่ยนแปลงไปด้วยคนรุ่นใหม่ที่มีมองข้ามความสำคัญ ของงานศิลปะมลายูดั้งเดิม ทั้งขาดช่างฝีมือดีๆ รูปแบบการสร้างบ้านเรือนที่พักอาศัยแบบดั้งเดิมจึงถูกลบเลือนหายไปเรื่อยๆ ในปัจจุบัน

การสร้างที่พักอาศัยแบบมลายูที่โดดเด่นน่าสนใจก็คือรูปแบบหลังคาของเรือนมลายูจะมีอยู่หลายรูปแบบ เช่น หลังคาลิมาหรือหลังคาบันหยา หลังคาบานอหรือหลังคามะนิลา และหลังคาแบบดั้งเดิมที่เรียกว่าหลังคาแบบนุซันตารา แต่ก็มีบ้านเรือนมลายูจำนวนมากที่ใช้หลังคาทรงจั่วหรือหลังคาที่เรียกกันในภาษามลายูว่าหลังคาแมและห์ ซึ่งหลังคาทรงจั่วเป็นลักษณะร่วมของเรือนในอุษาคเนย์ก็เพราะว่าสามารถพบเห็นเรือนที่ใช้หลังคาทรงจั่วได้ทั่วไปในอุษาคเนย์ ตั้งแต่เวียดนามไปจนถึงเกาะสุลาเวสีในอินโดนีเซีย แต่ในแต่ละท้องถิ่นก็มีความแตกต่างในเรื่องของรายละเอียด แต่หลังคาจั่วของบ้านเรือนมลายูจะลดระดับลง และมักจะเป็นหลังคาแฝดโดยใช้รางน้ำฝนเชื่อมต่อกัน ไม่สูงเหมือนหลังคาจั่วในแบบเรือนไทยภาคกลาง ซึ่งอาจจะมาจากการที่พื้นที่แถบภาคใต้ตอนล่างอยู่ในเขตลมมรสุมและอยู่ใกล้ทะเล มีฝนตกชุกและลมแรงมาก จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างหลังคาจั่วที่ชันเพื่อระบายน้ำฝนให้ไหลเร็วแต่ก็ต้องไม่สูงเท่าเรือนไทยภาคกลางเพราะแก้ปัญหาเรื่องลมแรง จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างหลังคาแฝดเพื่อลดความสูงของหลังคาโดยที่ยังคงความลาดชันเอาไว้

ทั้งนี้จากการศึกษาบ้านมลายูที่ปรากฏในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา นอกเหนือจากจะมีรูปแบบหลังคาที่เป็นจุดเด่นของสถาปัตยกรรมมลายูแล้ว ยังมีลักษณะเด่นของ สถาปัตยกรรมมลายูโดยเฉพาะเรือนอีกอย่าง คือ มีลวดลายประดับลวดลายประดับที่ประดับบนเรือน มลายูมีทั้งลวดลายแบบแกะสลักและลวดลายฉลุ หรือบางครั้งก็จะผสมทั้งการฉลุและแกะสลักในงาน ขึ้นเดียวกัน อิทธิพลทางความเชื่อของศาสนาอิสลามมีผลอย่างมากต่อรูปแบบของลายประดับบนเรือน มลายู ด้วยเหตุที่ความเชื่อทางศาสนาอิสลามไม่นิยมการทำรูปปั้นและวาดรูปคนและสัตว์ ลวดลายที่ พบในเรือนมลายูจึงมักจะเป็นลวดลายพฤกษชาติ ลายเรขาคณิต ลวดลายที่เลียนแบบธรรมชาติและ ลวดลายอักษรประดิษฐ์เสียเป็นส่วนใหญ่

ภาพที่ 4-23 ลวดลายการแกะสลักตามช่องลม เหนือบานประตู หน้าต่างของบ้านมลายูภาคใต้
ตอนล่าง

ที่มา : ณาธิบ อาแวบือซา (สถาปัตยกรรมมลายูในท้องถิ่นสามจังหวัดภาคใต้)

ภาพที่ 4-24 บ้านมลายูแบบเก่าจะเห็นการแกะสลักไม้ตามช่องลม และแขวนนกเขาขาวไว้ชายคา
บ้าน

ที่มา : กองการศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์

การสร้างบ้านมลายูแบบดั้งเดิมในอำเภอสะตอว่าเป็นบ้านที่มีรูปทรงหลังคาทรงจั่ว และเมื่อมีความเจริญมากขึ้นความต้องการเรือนที่มีพื้นที่ใช้สอยก็มีขนาดใหญ่มากขึ้น เกิดพัฒนาการของรูปแบบบ้านทั้งโครงสร้าง วัสดุก่อสร้าง ทำให้เกิดความหลากหลายของรูปทรงหลังคาที่แตกต่างกันเห็นได้ชัด 3 รูปแบบ คือ

(1) บ้านมลายูหลังคาทรงเมและห์ (Meleh) เป็นบ้านที่มีลักษณะรูปทรงหลังคาแบบหลังคาจั่ว (Gable Roof) ซึ่งเป็นรูปทรงดั้งเดิมของเรือนพื้นถิ่นมลายู เป็นเรือนที่ก่อรูปขึ้นจากความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติกับภูมิปัญญาในการใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ใบจาก และ ใบปาล์มสำหรับการมุงหลังคา กล่าวคือ การสร้างเรือนด้วยการมุงหลังคาด้วยวัสดุธรรมชาตินั้น องค์ความชันของโครงสร้างหลังคาจะต้องสัมพันธ์กับความสามารถและความเร็วในการระบายน้ำของพื้นผิววัสดุในยามที่มีพายุฝน เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำซึมเข้าสู่ตัวเรือน ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีการผลิตหลังคากระเบื้องดินเผาแพร่หลายมากขึ้นในพื้นที่คาบสมุทรมลายู จึงได้มีการเปลี่ยนวัสดุเป็นกระเบื้องดินเผาแทน เนื่องจากมีความแข็งแรงและความทนทานในการใช้งานที่สูงกว่า อย่างไรก็ตาม รูปทรงหลังคาแบบดังกล่าวก็ยังคงถูกผลิตสืบเนื่องมาในฐานะเรือนพื้นถิ่นมลายูแบบดั้งเดิม

(2) บ้านมลายูหลังคาทรงลิมา (Lima) เป็นเรือนที่มีลักษณะรูปทรงหลังคาแบบหลังคาทรงปั้นหยา (Hip Roof) หรือในบางท้องถิ่นเรียกว่า “หลังคาแบบจั่วล้ม” เป็นรูปแบบเรือนที่ได้รับความนิยมและถูกสร้างอย่างแพร่หลายอยู่ในพื้นที่ เนื่องจากเป็นรูปทรงหลังคาซึ่งมีการล้มน์ผืนหลังคาทั้ง 4 ด้าน และไม่มีการเปิดจั่วบริเวณด้านสกัด ทั้งนี้ ลักษณะรูปทรงหลังคาดังกล่าวเกิดขึ้นจากฐานคิดของการออกแบบที่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของพื้นที่บริเวณคาบสมุทร เนื่องจากมีสภาพอากาศที่มีลมมรสุม และฝนตกชุก กล่าวคือ ลักษณะของผืนหลังคาที่เอนลง และมีชายคาปิดล้อมทั้งสี่ด้าน เป็นการลดแรงปะทะที่เกิดจากลมได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงยังสามารถป้องกันการสาดของน้ำฝนได้ทุกทิศทาง

(3) บ้านมลายูหลังคาทรงبرانอ (Blamor) เป็นเรือนที่มีลักษณะรูปทรงหลังคาแบบ หลังคาทรงจั่วปั้นหยา (Hip-Gable Roof) เป็นหลังคาที่การผสมผสานระหว่างหลังคาทรงจั่ว และหลังคาแบบจั่วล้ม โดยมีการทำเป็นจั่วขนาดเล็กไว้บริเวณจุดบรรจบของสันหลังคาด้านสกัด ซึ่งลักษณะเฉพาะดังกล่าวมีประโยชน์ในแง่ของการระบายอากาศใต้หลังคา รวมไปถึงการประดับตกแต่งด้วยไม้แกะสลักเพื่อความสวยงาม

ภาพที่ 4-25 บ้านมลายูหลังคาทรงเมเลห์ (Meleh) หรือหลังคาจั่ว
ที่มา : สำนักงานเทศบาลเมืองสะเดา สำเนา โดยธเนศ ทวีบุรุษ

ภาพที่ 4-26 บ้านมลายูหลังคาทรงลิมา (Lima) หรือแบบบ้านหยา หลังตลาดเทศบาลเมืองสะเดา
ที่มา : ถ่ายโดย ธเนศ ทวีบุรุษ เมื่อ 22 เมษายน 2561

ภาพที่ 4-27 บ้านมลายูหลังคาทรงبرانอ (Blanor) หรือทรงจั่วมนิลา
ที่มา : สำนักงานเทศบาลเมืองสะเดา สำเนาโดย ธเนศ ทวีบุรุษ เมื่อ 22 เมษายน 2561

ภาพที่ 4-28 ลวดลายแกะสลักไม้ในบ้านมลายูเก่า ตำบลปาดังเบซาร์
ที่มา : ถ่ายโดย ธเนศ ทวีบุรุษ เมื่อ 22 เมษายน 2561

ลักษณะการจัดวางพื้นที่ใช้สอยของบ้านมลายูว่า ในการจัดพื้นที่ใช้สอยของคนมลายู มีแนวคิดในการสร้างความเป็นส่วนตัวให้เกิดขึ้นกับพื้นที่ภายในเรือนซึ่งมีการแบ่งแยกพื้นที่ต่างๆ เป็นสัดส่วน 3 แบบ คือ “พื้นที่ต้อนรับ” “พื้นที่กึ่งส่วนตัว” และ “พื้นที่ส่วนตัว” ซึ่งพื้นที่ในบ้านเหล่านี้จะสัมพันธ์กับผู้อาศัยที่ใช้สอยในแต่ละส่วนด้วย ลักษณะของความเป็นส่วนตัวที่ปรากฏผ่านผังของบ้านเรือนมลายู มีความแตกต่างจากแนวคิดเรื่องความเป็นส่วนตัวและพื้นที่ส่วนตัวทั่วไป เนื่องจากการนับถือศาสนาอิสลามสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนมลายู โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างหญิง และ ชายในเรือน ซึ่งผู้หญิงจะถูกกำหนดให้มีพื้นที่ในส่วนพื้นที่ส่วนตัวบริเวณด้านข้างของเรือน และส่วนด้านหน้าของเรือนจะเป็นพื้นที่ของผู้ชาย และแขกผู้มาเยือน ดังนั้นความเป็นส่วนตัวเป็นปัจจัยหลักของการวางผังเรือนมลายูในอดีต แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปเพราะมีการสร้างบ้านตามแบบสากลมากขึ้น

พื้นที่ส่วนระเบียงหน้าเรือนหรือที่เรียกว่า “ซรัมปี (Serambi)” ในภาษามลายู ทำหน้าที่เป็นพื้นที่สามัญสำหรับการต้อนรับแขกผู้มาเยือน ซึ่งในพื้นที่สามัญสำหรับการต้อนรับนั้นเรือนบางหลังยังมีการจัดลำดับความสัมพันธ์กับแขกผู้มาเยือนตามลำดับความใกล้ชิดด้วย กล่าวคือ หากใกล้ชิดน้อยจะรับแขกบริเวณมุขทางเข้าเรือนตรงบันไดหน้า ซึ่งเรียกพื้นที่ส่วนนี้ในภาษามลายูว่า “อันจุง (anjung)”

สำหรับพื้นที่กึ่งส่วนตัวนั้นเป็นพื้นที่ที่แปลผันไปตามบริบทแวดล้อม กล่าวคือ “พื้นที่ส่วนเรือนประธาน” หรือที่เรียกในภาษามลายูว่า “รุมะห์ อิบู (Rumah ibu)” ทั้งนี้ หากเป็นเวลากลางวันจะเห็นว่าการเปิดประตูให้มุมมองและพื้นที่ต่อเนื่องไปจากพื้นที่ส่วนหน้าเรือน ทว่าใน

เวลากลางคืนหรือบางช่วงเวลาที่ต้องการความเป็นส่วนตัวก็จะปิดประตูที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อพื้นที่ดังกล่าวลงเสีย ทำให้พื้นที่ส่วนในเรือนประธานกลายเป็นพื้นที่ส่วนตัว

ส่วนพื้นที่ส่วนตัว คือ “พื้นที่ส่วนครัว” หรือที่เรียกในคำมลายูว่า “รุมะห์ ดาปูร์ (Rumah dapur)” และพื้นที่ต่อเชื่อมจากเรือนประธานมาสู่เรือนครัวซึ่งมักกำหนดให้เป็น “พื้นที่สำหรับนั่งรับประทานอาหารของครอบครัว” หรือที่เรียกในภาษามลายูว่า “รุมะห์ เต็นกะห์ (Rumah tengah)” ซึ่งตามปกติในช่วงเวลาที่ไม่ได้รับประทานอาหาร พื้นที่ส่วนนี้จะทำหน้าที่เป็นพื้นที่ของผู้หญิง เนื่องจากในช่วงเวลากลางวัน ผู้หญิงมักใช้เวลาส่วนใหญ่ในพื้นที่ส่วนตัวในบริเวณนี้ ในที่นี้จึงถือว่าพื้นที่ส่วนครัว และพื้นที่เกี่ยวเนื่องเป็นพื้นที่ทางสังคมของฝ่ายหญิงเป็นไปตามข้อกำหนดจารีต และวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันของคนมลายูมุสลิม (สัมภาษณ์ ดุนหละ หมัดเบ็ญหมาน, อะแมน กานู, สุเบน หลังโละ๊ะ, อับดุลมาห์นับ ลีอะฮลี, บัญญัติ สะลิหมิน, หมุดตะเฝา หมุดตะเหล็บ, หนิด เจะหวังสวา, 2561)

ในปัจจุบันนี้ บ้านแบบมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจสงขลานครินทร์จะเปลี่ยนแปลงไป บ้านมลายูเก่าที่เหลืออยู่มีเพียงไม่กี่หลัง ทั้งมีแนวโน้มว่าจะมีการรื้อถอนและสร้างใหม่แบบสมัยใหม่ โดยส่วนใหญ่เมื่อรื้อถอนแล้วจะสร้างเป็นบ้านเดี่ยวที่เป็นบ้านชั้นเดียวทรงยุโรป หรือเปลี่ยนแปลงเป็นตึกแถว แม้ว่าจะมีการศึกษาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมมลายูของนักวิชาการในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง แต่ก็ยังเป็นเพียงศึกษารูปแบบ การที่จะอนุรักษ์พื้นที่ปูยงมีน้อย ดังนั้นในส่วนหนึ่งของเทศบาลเมืองสะเตาะเองก็มีความพยายามที่จะอนุรักษ์บ้านบางหลังไว้เช่นบริเวณหลังตลาดเทศบาล ที่เคยใช้ถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง “ผีเสื้อและดอกไม้” ในอดีต แต่ปัจจุบันบ้านมลายูเก่าบริเวณนี้มีเหลืออยู่เพียง 2 หลังที่ยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวของเทศบาลเมืองสะเตาะที่จะรักษาไว้อาจทำได้ยากมากขึ้น เพราะบริเวณดังกล่าวมีการพัฒนาเป็นย่านตลาด การปรับปรุง รวมทั้งการสร้างใหม่เพื่อตอบสนองการใช้พื้นที่ค้าขายจึงมีแนวโน้มที่จะทำให้บ้านมลายูหมดไปในอนาคต

8) ภาษาและวรรณกรรม

ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาภาษาซึ่งประชากรส่วนหนึ่งเป็นคนมลายู มีความใกล้ชิดกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะมาเลเซีย และอินโดนีเซีย การใช้ภาษาจึงมีทั้งการใช้ภาษาไทยและภาษายาวี (บางที่เรียกภาษามลายู) เป็นภาษาที่คนในแถบมลายูพูดกัน ได้แก่ มลายูในประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสำเนียงในแต่ละพื้นที่ ภาษามลายูจะแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ภาษามลายูถิ่น ใช้ตามแต่ละพื้นที่, สถานที่ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และ ภาษามลายูกกลาง ซึ่งใช้อย่างแพร่หลายเพื่อติดต่อสื่อสารกัน ภาษามลายูอักษรยาวีนิยมใช้กันมากในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และในรัฐกลันตันจะใช้อักษรยาวีเพื่อตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ และ วารสาร รัฐกลันตันของประเทศมาเลเซีย มีวิวัฒนาการมาจาก ภาษาอาหรับ มีบทบาทด้านตำรา ศาสนาอิสลาม

ภาษามลายูที่ใช้อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้พูดในชีวิตประจำวันนั้นเป็นภาษามลายูถิ่น ซึ่งเรียกว่า "ภาษามลายูถิ่นปัตตานี" ใช้ใน จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และใน อำเภอกะเปอร์ จะนะ สะบ้าย้อย นาทวี และสะเตาะ ของ จังหวัดสงขลา ส่วนภาษามลายูที่ใช้ใน จังหวัดสตูล

เป็นภาษามลายูถิ่นไทรบุรี (เคะห์) ซึ่งแตกต่างไปจากภาษามลายูถิ่นปัตตานีนั้น ถือเป็นภาษาหลักที่ใช้ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา

อย่างไรก็ดี โดยปกติคนส่วนใหญ่ที่ไม่รู้จักคนมลายูมักจะเข้าใจผิดว่า คนมลายูมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยส่วนใหญ่พูด “ภาษายาวี” ความจริงแล้วยาวีไม่ใช่เป็นภาษาแต่เป็นอักษร อักษรยาวีเป็นอักษรที่ใช้เขียนภาษามลายูที่ดัดแปลงมาจากอักษรอาหรับ (อารบิก) โดยมีหลักฐานทางวิชาการว่านักปราชญ์ชาวปัตตานีชื่อ ชัยคอะฮ์มัด อัล-พะฎอนียะห์ได้วางกฎเกณฑ์หลักการใช้อักษรยาวีเพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการเขียนภาษามลายูในท้องถิ่น อักษรยาวีมักจะใช้ในการบันทึกเรื่องราวทางศาสนา และการสื่อสารต่าง ๆ เป็นต้น นักเรียนในโรงเรียนปอเนาะหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดสงขลาและจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเริ่มเรียนอักษรยาวีสำหรับอ่าน เขียนภาษาอาหรับตั้งแต่เด็กๆ คำว่า ยาวี มาจากคำว่า jawa หมายถึง ชาว เนื่องจาก ชาวชวาได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในมะละกาและปัตตานีตั้งแต่ในอดีต จึงได้นำอักษรอาหรับมาดัดแปลงเผยแพร่และในที่สุดนิยมนำมาใช้ในชุมชนที่พูดภาษามลายูท้องถิ่นมาช้านาน ตัวอย่าง เช่น

อักษรไทย	อักษรยาวี	อักษรโรมัน	คำอ่าน
วันจันทร์	نينثا	Isnin	อิสนิน
วันอังคาร	ثالث	Selasa	ซลาซา
วันพุธ	وبار	Rabu	ราบู
วันพฤหัสบดี	سيمخ	Khamis	คามิส
วันศุกร์	ةعجم	Jumaat	จุมอาต
วันเสาร์	وتبس	Sabtu	ซัปตุ
วันอาทิตย์	دحا	Ahad	อาฮัด

นอกจากนี้ ภาษามลายูถิ่นสงขลา หรือภาษามลายูปัตตานี นั้น เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า ‘Pattani Malay’ ซึ่งเป็นภาษากลุ่มออสโตรนีเซียน ที่พูดโดยชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และในบางอำเภอของจังหวัดสงขลา (ไม่รวมสตูล) ภาษานี้ใกล้เคียงมากกับภาษาถิ่นในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ซึ่งพูดภาษาถิ่นที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ของประเทศมาเลเซีย

ในภาษามลายูท้องถิ่นปัตตานีที่ใช้ในอำเภอสะเดานั้นสามารถที่จะสื่อสารกับคนมาเลเซียที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ปาดังเบซาร์ และสะเดาได้ คำที่สำคัญที่มักใช้ในชีวิตประจำวันได้แก่ การนับเลข การทักทายและแนะนำตัว และคำศัพท์สำหรับการใช้กับบุคคล ในภาษามลายูท้องถิ่นที่ใช้ในอำเภอสะเดา เช่น

การทักทาย

1 = ชาตุ, 2 = ดูวอ, 3 = ตีฆอ, 4 = ปะ, 5 = ลิมอ, 6 = แนน, 7 = ตูญะ, 8 = ลาแป, 9 = ซือมีแล, 10 = ซือบูโละ, 11 = ซือปือละ, 12 = ดูวอปือละ, 13 = ตีฆอปือละ, 14 = ปะปือละฮ, 15 = ลิมอปือละฮ, 16 = แนนปือละฮ, 17 = ตูญะปือละฮ, 18 = ลาแปปือละฮ, 19 = ซือมีแลปือละฮ, 20 = ดูวอปือละฮ

คำศัพท์สำหรับการใช้กับบุคคล

เรียกผู้หญิง ร่นป้า หรือ ร่นแม่	= เมาะ หรือ เมาะจิ
เรียกผู้ชาย ร่นลุง หรือ ร่นพ่อ	= เปาะจิ
เรียกผู้หญิง ร่นพี่สาว	= กะแว หรือ กะ
เรียกน้องสาว	= อาแต
เรียกพี่ชาย	= อาบัง หรือ อาแบ

คำกล่าวทักทายและกล่าวลา

สวัสดี – ชลามา / ฉั่น – อามอ, ชายอ, อากู / มี – อาตอ
 สวัสดีตอนเช้า – ชลามา+ปาซี / คุณ – แคมมอ, อาเวาะ / ไม่มี – ตะเตาะ
 สวัสดีตอนเที่ยง – ชลามา+ตือเงาะฮารี / เรา – กิตอ / ขอพูดกับ – เนาะกาเงตืออง
 สวัสดีตอนเย็น – ชลามา +ปือแต / ฉั่นรักคุณ – ชายอกาเซห์แตมมอ / เรียนวิชาอะไร – งายี มาตะ
 กะปอ
 สวัสดีตอนค่ำ – ชลามา+มาแล / ชื่ออะไร? – นามออาปอ / เงิน – ดูวิ
 เดินทางโดยสวัสดิภาพ – ชลามา+ยาแล / ชื่อของฉั่น – นามออามอ / อะไร – อาปอ
 เช่นกัน – สามอสามอ / มาจากไหน? – มาริมานอ / สุขสันต์วันรายอ – ชลามาฮารีรายอ
 สบายดีหรือ – อาปอ คอบา / กินข้าวหรือยัง – มาแณนาซีลาซี / ลาก่อน – ชลามาตังงา
 สบายดี – คอบา บายเอะ / หิวข้าว – ลาปานาซี / โอกาสหน้า – มาซอ ตะแป
 ยินดีที่ได้พบกัน – ชลามาเยูปอ / เรากินแล้ว – กิตอมากันเตะห์ / แล้วเจอกันใหม่ – เยูปอ ซือ

บทสนทนาการทักทายและแนะนำตัว

- 1 : สวัสดีครับ เป็นอย่างไรบ้าง คุณลุงสบายดีไหม / อัสซาลามูออลัยกุม อาปอกาบา เปาะจิ แซฮะ ?
- 2 : สวัสดี ก็สบายดี ขอบใจนะ แล้วคุณล่ะ / วาเลียมุมมุซซาলাম กาบา บา เวาะ ลาгу เอะตือรีมอ กา
 เซฮะ อา มานอ ?
- 1 : ผมก็สบายดีครับ ขอบคุณครับ / ชายอ เยูเกะ แซฮะ ตือรีมอกาเซฮะ
- 2 : แล้วนี่มาหาใคร / ปะฮนิส มาริ จาริ ปียอ ?
- 1 : ผมชื่ออะฮหมัด ผมมาหาหนิด เขาอยู่ไหมครับ / ชายอ นามอ อะฮมะ ชายอ มาริ จาริ หนิด ดียอ
 อาตอก็อเตะ ?
- 2 : ลุงเป็นพ่อของหนิด เขาอยู่ในบ้าน เข้ามาซิ / เปาะจิ อาเยะฮะ หนิด ดียอ โตะ ดาแล อุเมะฮะ มา
 โชะ ลา

(สัมภาษณ์ ยะยา เต๊ะโสะ, หนิด เจะหวังสวา, 2561)

การใช้ภาษามลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยเฉพาะในบริเวณชายแดนไทย มาเลเซียส่วนใหญ่จะใช้ภาษามลายูเป็นภาษาพูด เมื่อเจอคนมลายูด้วยกัน แต่เมื่อเจอคนไทยที่พูดภาษาไทยก็สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ส่วนภาษาเขียนก็สามารถใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียนที่สอนสามัญทั้งในระดับประถม และมัธยมศึกษา แม้ว่าในพื้นที่อำเภอสะเดาจะมีโรงเรียนสอนศาสนา แต่โรงเรียนเหล่านี้ก็มีการเรียน

การสอนภาษาไทย ดังนั้นในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาจึงมีการใช้ภาษาทั้งภาษาไทย และภาษามลายูท้องถิ่น

อย่างไรก็ดี หากจะนำภาษามลายูไปใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวก็สามารถทำได้ระดับหนึ่ง กล่าวคือ อาจนำเอาคำกล่าวทักทาย และบทสนทนาแบบง่ายๆ ไปใช้กับนักท่องเที่ยว โดยคนมลายูท้องถิ่นอาจทักทายด้วยประโยคง่ายๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้หัดพูดและสามารถนำไปใช้ได้

4.2 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในวิถีวัฒนธรรมมลายู หมายถึง วัฒนธรรมมลายูที่ยังมีอยู่ในเขตพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาปัจจุบัน จากศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในวิถีวัฒนธรรมมลายูในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา พบว่า วัฒนธรรมมลายูที่ยังมีอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย อาหารการกิน การละเล่น งานบุญและงานรื่นเริง การประดิษฐ์และหัตถกรรม ประเพณีอันเกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อ การสร้างที่พักอาศัย และภาษามลายูท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวัฒนธรรมเหล่านี้จำเป็นต้องมีการจัดการทั้งโดยชุมชน หน่วยงานของรัฐและเอกชนในพื้นที่ เพื่อจะนำไปเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และจัดเสวนากลุ่มภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาล หัวหน้าหน่วยงาน ปราชญ์ชุมชน และชาวบ้านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมมลายู เพื่อหาแนวทางการจัดการทรัพยากรในวิถีวัฒนธรรมมลายูที่มีความเป็นอัตลักษณ์และมีอยู่ในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา สามารถสรุปได้ดังนี้

1) การเลือกฟื้นฟูวัฒนธรรมมลายูที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดการเพื่อการท่องเที่ยว ผลการศึกษา พบว่า มีวัฒนธรรมมลายูบางประการที่โดดเด่นสามารถที่จะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวได้ ดังนี้

1.1) วัฒนธรรมการแต่งกายแบบมลายู

ทั้งนี้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ พบว่า ส่วนใหญ่คนมลายูในพื้นที่ยังมีการแต่งกายตามวิถีมลายู การรักษาอัตลักษณ์ดังกล่าวไว้ถือได้ว่าเป็นลักษณะเฉพาะของคนในท้องถิ่น แม้อัตลักษณ์ดังกล่าวจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่การนุ่งโสร่ง และปาเต๊ะ ยังคงดำรงอยู่ซึ่ง โดยปกติแล้วการแต่งกายของผู้คนในอำเภอสะเดามีการแต่งกายตามสบายโดยผู้หญิงมลายูมุสลิมและไทยพุทธจะนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อบานงผ่าด้านหน้า โดยผู้หญิงไทยพุทธไม่ใช้ผ้าคลุมศรีษะ ส่วนผู้หญิงมุสลิมจะคลุมศรีษะ โดยการแต่งกายดังกล่าวมีความงดงามตามแบบฉบับความเป็นท้องถิ่นสามารถสวมใส่ได้ทุกโอกาส เมื่อเป็นโอกาสสำคัญก็จะแต่งแบบหรูหราทั้งการตัดเย็บ การเลือกผ้า ลวดลาย และสีให้เข้าชุดกันถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่ยังดำรงอยู่

ส่วนการแต่งกายของผู้ชายในโอกาสสำคัญผู้ชายนิยมสวมเสื้อต่อโละบางอ ลักษณะมีลักษณะเป็นเสื้อคอกลมอาจมีคอตั้งแบบคอจีน ผ่าหน้าครึ่งหนึ่ง แขนเสื้อทรงกระบอก กว้างยาวจดข้อมือแต่พับชายขึ้นมาเล็กน้อย สวมกางเกงยาวแบบสากล สวมหมวกซอเก๊ะที่ทำด้วย

ก้ามเหยี่สตัต่างๆ หรืออาจสวมหมวกกอปิเยาะซึ่งเป็นทรงกลม เป็นอัตลักษณ์การแต่งกายที่สวยงามตามแบบฉบับวิถีมลายู

วัฒนธรรมการแต่งกายนี้เมื่อจัดเวทีเสวนาเพื่อหาแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างเห็นสอดคล้องกันว่าน่าจะเป็นวัฒนธรรมตัวหนึ่งที่สามารถนำไปสู่การจัดการในการท่องเที่ยวในวิถีวัฒนธรรมมลายูได้ ทั้งนี้โดยการสร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจส่งเสริมการแต่งกายมลายูของคนในพื้นที่ โดยเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจุดที่นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชม แวะพัก หรือจุดขายสินค้า จุดบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ และหน่วยงานเอกชนในพื้นที่ที่ต้องกำหนดการแต่งกายตามรูปแบบดังกล่าวในวันทำงานวันใดวันหนึ่งของการทำการในแต่ละสัปดาห์

1.2) อาหารการกิน

ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา อาหารการกินที่เป็นวิถีวัฒนธรรมมลายูที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ทั้งข้าวยาน้ำบูดู ข้าวมันแกวไก่ถือได้ว่าเป็นอาหารท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวบ้าน ดังนั้น อาหารทั้ง 2 อย่างนี้ โดยจากการเสวนา พบว่า แนวทางในการส่งเสริมอาหารดังกล่าวสู่การท่องเที่ยว คือการกำหนดให้มีจุดรับประทานอาหารทั้ง 2 ชนิดในชุมชนที่นักท่องเที่ยวไปเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวทั้งที่สะเดา สำนักขาม สำนักแก้ว และปาดังเบซาร์ ต้องมีจุดที่ต้องทานข้าวยา และข้าวมันแกวไก่ อย่างน้อยตำบลละ 1 จุด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าใครที่มาสะเดาจะต้องไม่พลาดที่จะรับประทานอาหารดังกล่าว ซึ่งชุมชนในอำเภอสะเดาคัดสรรให้เป็นอาหารที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เป็นมลายู

1.3) การละเล่น

การละเล่นที่สำคัญในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ที่ชุมชนเห็นว่าเป็นอัตลักษณ์ที่สามารถหยิบยกขึ้นมาเป็นวัฒนธรรมประจำถิ่นเพื่อที่จะแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม คือการแสดงตารีกีปัส และลิเกฮูลู โดยการแสดงทั้ง 2 อย่างจะใช้แสดงต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน โดยจากการเสวนาแนวทางการนำการละเล่นทั้ง 2 อย่าง มาส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ การกำหนดวันเวลา และจุดที่แสดงที่นักท่องเที่ยวผ่าน หรือจุดพัก ซึ่งอาจจะกำหนดให้มีการแสดงในวันเสาร์ หรืออาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดและนักท่องเที่ยวจากมาเลเซีย และสิงคโปร์เข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมาก ทั้งผู้แสดงส่วนใหญ่ยังเป็นเยาวชนซึ่งเป็นนักเรียน จะทำให้นักเรียนเหล่านี้มีรายได้จากทางหนึ่งด้วย ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวก็จะได้เห็นการละเล่นชนิดนี้ซึ่งหาได้ไม่บ่อยนักในปัจจุบัน

1.4) การประดิษฐ์และหัตถกรรม

การประดิษฐ์และหัตถกรรมในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ที่ถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนคือ การทำกรงนก ทั้งกรงนกเขาใหญ่ กรงนกเขาชวา และนกกรงหัวจุก ซึ่งในปัจจุบันมีช่างท้องถิ่นท่านเดียวที่ยังคงทำอยู่ และการที่คนมลายูท้องถิ่นรวมทั้งคนมาเลเซียนิยมเลี้ยงนก การทำกรงนกจึงน่าจะเป็นหัตถกรรมท้องถิ่นที่จะเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวเยี่ยมชม พร้อมทั้งเป็นจุดจำหน่าย ซึ่งจากการเสวนาภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีความคิดเห็นต่อแนวทางการนำการประดิษฐ์และหัตถกรรมมาส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ การส่งเสริมอาชีพการทำกรงนกให้มีช่างในชุมชนมากขึ้น โดยหน่วยงานของเทศบาลในพื้นที่ ได้แก่ การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมอาชีพทำกรงนก เช่น โครงการฝึกอบรม แล้วเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ฝึก ซึ่งอาจนำไปสู่การรวมกลุ่มเป็น

กลุ่มหัตถกรรมกรงนก และเป็นจุดให้นักท่องเที่ยวแวะชมในอนาคต ทั้งนี้เพราะกรงนกที่มีขายอยู่ในอำเภอสะเตาปัจจุบันส่วนใหญ่จะนำเข้ามาจากอำเภออื่นๆ ของจังหวัดสงขลา รวมทั้งจากจังหวัดใกล้เคียง

ส่วนหัตถกรรมกะลาของกลุ่มหัตถกรรมกะลาปาดังเบซาร์แม้ว่าไม่เป็นหัตถกรรมในวิถีวัฒนธรรมมลายู เพราะเป็นกลุ่มที่ผลิตสินค้าที่เป็นโอท็อปของชุมชน แต่ก็ยังเป็นจุดที่สามารถให้นักท่องเที่ยวได้แวะชมและซื้อสินค้าได้ก็เป็นจุดหนึ่งที่น่าจะมีการส่งเสริมให้เป็นจุดแวะของนักท่องเที่ยวในอนาคต

1.5) ประเพณีเกี่ยวข้องกับศาสนาศาสนาและคติความเชื่อ

ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา มีประเพณีที่สำคัญที่เป็นวิถีวัฒนธรรมมลายู ที่ควรส่งเสริมเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวได้คือพิธีแต่งงานแบบมลายู (นิกะห์) ทั้งนี้เพราะพิธีแต่งงานดังกล่าวเป็นประเพณีท้องถิ่นที่คนมลายูมุสลิมในอำเภอสะเตายึดถือปฏิบัติกันมาอย่างช้านาน และประเพณีดังกล่าวก็หาได้ไม่น่าเบื่อหน่าย เพราะไม่ได้มีการจัดเป็นประจำ แต่จะเป็นช่วงวันเวลาที่เปี่ยมมงคล และความพร้อมของเจ้าบ่าวเจ้าสาว ซึ่งนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวไทยที่มาจากภูมิภาคอื่นๆ อาจยังไม่เคยเห็นพิธีดังกล่าว การยกประเพณีดังกล่าวนี้ขึ้นมาแสดงให้นักท่องเที่ยวชมจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ชุมชนและท้องถิ่นอาจมีการแสดงประเพณีการแต่งงานแบบมลายูขึ้นมาในจุดใดจุดหนึ่งที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวเข้าชม อาทิ 1 ครั้ง จากการเสวนากลุ่มมีหลายทัศนะที่เห็นว่าประเพณีดังกล่าวเป็นสิ่งที่น่าสนใจสามารถนำมาบรรจุเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายูของชุมชนได้

ในส่วนของการสร้างที่พักอาศัยนั้น วัฒนธรรมดังกล่าวยังคงหลงเหลืออยู่ในชุมชนน้อยมาก ทั้งนี้เพราะการสร้างบ้านเรือนสมัยใหม่ไม่นิยมสร้างแบบมลายูท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม เนื่องจากสภาพสังคมเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก นอกจากนี้การใช้ที่ดินก็เปลี่ยนแปลงไป บ้านแบบมลายูเดิมที่เคยมีอยู่หลังตลาดสดเทศบาลเมืองสะเตาที่เคยใช้ถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง “ผีเสื้อและดอกไม้” ในอดีต ได้ถูกรื้อไปเกือบหมดแล้ว ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนมือผู้ถือครองที่เป็นชาวบ้าน กลายมาเป็นนายทุนนักธุรกิจ ปัจจุบันกลายเป็นตึกห้องแถวเพื่อใช้ประโยชน์ทางการค้าขาย (สุเมธ ศิริธร, 2561, สัมภาษณ์) และหลังจากมีการประกาศให้พื้นที่ 4 ตำบล ของอำเภอสะเตาเป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินก็มีมากขึ้น เพราะนายทุนกว้านซื้อทำกิจการ และใช้ประกอบธุรกิจตอบสนองการเป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษดังกล่าว

ส่วนภาษามลายูท้องถิ่นนั้น เป็นวัฒนธรรมที่คนมลายูท้องถิ่นใช้กันอยู่เป็นปกติอยู่แล้ว แต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยในภูมิภาคอื่นเข้ามาคนมลายูท้องถิ่นก็สามารถใช้ภาษาไทยภาคกลางสื่อสารได้ เพราะในอำเภอสะเตามีทั้งโรงเรียนสอนศาสนา (ซึ่งสอนภาษาไทยด้วย) และโรงเรียนสามัญ นบรีเวณนี้จึงพูดได้ทั้งภาษาไทยกลาง ไทยใต้ และมลายู ภาษามลายูจึงเป็นอัตลักษณ์ที่ชุมชนเห็นว่าเป็นปกติไม่จำเป็นต้องยกมาเป็นวัฒนธรรมสำหรับการการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพราะคนมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาสามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย และอินโดนีเซีย ตลอดจนคนมลายูภาคใต้ตอนล่างได้ปกติอยู่แล้ว

2) การฟื้นฟู สืบสานวิถีวัฒนธรรมลายในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา

กระบวนการฟื้นฟู สืบสานวิถีวัฒนธรรมลายในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา เป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมลาย ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมลายดั้งเดิมที่มีอยู่ในอดีตปัจจุบันหายไปจำนวนมาก ที่เหลืออยู่เป็นเพียงบางส่วน เช่น การนุ่งผ้าแบบมลายูดั้งเดิม ที่เป็นผ้าฝ้ายเดี่ยวแต่มีความยาว เวลานุ่งจะต้องม้วน และจัดผ้าให้ดีซึ่งเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของคนมลายูสะเดา หรือการปลูกบ้านแบบมลายู ที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งการวางผัง การสร้างหลังคา และการแกะสลักไม้ตามช่องประตูหน้าต่างบ้าน เป็นต้น เหล่านี้ควรที่จะมีการฟื้นฟูสืบสานไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา นอกจากนี้วัฒนธรรมดั้งเดิมโดยเฉพาะการเล่นลิเกฮูลูที่ในปัจจุบันมีการละเล่นเฉพาะในหมู่บ้านที่ติดชายแดนมาเลเซีย โดยเฉพาะที่บ้านด่านนอก ซึ่งยังเหลืออยู่เพียงคณะเดียวควรจะมีการฟื้นฟู รวมทั้งฟื้นฟู และการอนุรักษ์สืบสานเพื่อไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน ทั้งนี้ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมลายใดๆ สถาบันการศึกษาในพื้นที่รวมทั้งเทศบาลเมืองสะเดา และเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ ควรเป็นเจ้าภาพร่วมกัน โดยเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนมาร่วมกันพิจารณา

3) การส่งเสริม และจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมลายในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา

การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมลายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาด้วยการส่งเสริมและการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมลาย ซึ่งเทศบาลเมืองสะเดาและเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ให้การส่งเสริม ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์นายสุเมธ ศศิธร (2561) นายกเทศมนตรีเมืองสะเดา กล่าวว่า ในปี 2562 เทศบาลเมืองสะเดามีโครงการจัดกิจกรรมถนนคนเดิน โดยจะจัดบนถนนพิชัยสงคราม โครงการนี้จะส่งเสริมวิถีวัฒนธรรมลาย หลายประการ ทั้งมีการขายอาหารดั้งเดิมที่หารับประทานยากแล้วจะให้พ่อค้าแม่ค้า และคนในชุมชนที่มาเที่ยวถนนคนเดินแต่งกายแบบมลายูท้องถิ่น มีการแสดงลิเกฮูลูของชาวบ้านที่ยังหลงเหลืออยู่รวมทั้งการแสดงฮูลู และระบำตารีกีปัสของนักเรียน การจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น พืชผักผลไม้ปลอดสารพิษ มีการประกวดการแต่งกายในชุดมลายูชายหญิง (เป็นคู่) โดยคู่ที่สวยงามที่สุดจะชนะเลิศ ซึ่งจากการประชุมหน่วยงานราชการ และเอกชนที่เกี่ยวข้องแล้วน่าจะจัดประมาณช่วงกุมภาพันธ์ หรือมีนาคม 2562 ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในช่วงเตรียมการ

ภาพที่ 4-29 การแข่งขันนกเขาชาวเสียงในอำเภอสะเดา ประจำปี 2561 ในวันที่ 29 เมษายน 2561
ที่มา : งานประชาสัมพันธ์ เทศบาลเมืองสะเดา

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ วิโรจน์ หมาตหงะ (2561) กล่าวว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมลายอื่นๆ อีกประการหนึ่งที่สำคัญของอำเภอสะเดาคือการจัดกิจกรรมการแข่งขันนกเขาชาวเสียงขึ้นทุกปี ในปีพ.ศ.2561นี้ อำเภอสะเดาได้จัดกิจกรรมแข่งขันนกเขาชาวเสียงของจังหวัดสงขลา(สนามที่ 4) ประจำปี 2561 ในวันที่ 29 เมษายน 2561 ที่ผ่านมา ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมลาย เพราะคนมลายูในพื้นที่ส่วนใหญ่เลี้ยงนกเขาชาว และได้นำนกเขาชาวของตนเองออกมาประชันเสียงกัน การแข่งขันจะมีคนมาเที่ยว และคนพานกเขาชาวมาแข่งขันทั่วภาคใต้ ซึ่งเป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ สร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับคนในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ไม่ว่าจะเป็นคนที่เพาะเลี้ยงนกเขาชาวเพื่อจำหน่าย ช่างท้องถิ่นผู้ผลิตและจำหน่ายกรงนก และอาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการจัดกิจกรรมครั้งนี้กลุ่มคนที่เลี้ยงนกเขาชาวมาจากหลายจังหวัด และจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ร่วมนำนกเข้าร่วมชิงชัยกว่า 500 นก (ตัว-ภาษาของคนเลี้ยงนกเขาชาวเสียงใช้ “นก”) ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้ว่าเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในวิถีมลายูได้อย่างดี

นอกจากนี้ ในการส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีมลายู ดังกล่าว สุมาลี นิเต็ม (2561, สัมภาษณ์) กล่าวว่า ในรอบปีนี้ที่ผ่านมา (2560) องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขามได้มีการจัดส่งเสริมอาหารมลายูท้องถิ่นโดยการประกวด “ข้าวยาน้ำบูดู-ข้าวมันแกงไก่ ของหอยเมืองสะเดา” ขึ้นในช่วงปลายปีที่ผ่านมา ซึ่งการประกวดการทำข้าวยากับข้าวมันแกงไก่ เป็นกิจกรรมของตำบล

สำนักขามเป็นการส่งเสริมให้อาหารท้องถิ่นอย่างข้าวย่าน้ำบูดู และข้าวมันแกงไก่เพื่อให้คนในชุมชนร่วมกันสร้างสรรค์ ปรับปรุง ดัดแปลง อาหารพื้นบ้านให้เป็นที่นิยมมากขึ้นในปัจจุบัน ผลการตัดสินใจย่าน้ำบูดู รวมทั้งผักเครื่องเคียงที่อร่อยที่สุดและชนะเลิศเป็นของหมู่ที่ 3 ส่วนข้าวมันแกงไก่ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศมาจากหมู่ที่ 5 ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา โดยหมู่บ้านที่ชนะเลิศทั้งสองหมู่บ้านจะได้รับการส่งเสริมให้เปิดร้านขายในชุมชนเป็นอาหารอร่อยของตำบล และเมื่อมีงานหรือกิจกรรมต่างๆ ของ อบต. ก็จะส่งอาหาร 2 อย่างนี้มาเลี้ยงในงาน จนปัจจุบันข้าวมันแกงไก่ และข้าวย่าน้ำบูดูเริ่มเป็นที่นิยมของคนรุ่นใหม่มากขึ้นและเป็นของดีของชุมชน

4) การบรรจุการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมลายในเขตพื้นที่เศรษฐกิจสงขลาของอำเภอสะเดาลงในปฏิทินการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา

พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาโดยเฉพาะอำเภอสะเดามีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมากทั้งมาจากประเทศเพื่อนบ้าน จังหวัดใกล้เคียง และมาจากพื้นที่อื่นๆ เพราะอำเภอสะเดามีด่านที่สามารถติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านได้ง่าย ซึ่งปัจจุบันนี้การท่องเที่ยวที่มีอยู่จะเป็นการท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้นโดยกลุ่มทุนที่เข้ามาทำธุรกิจมากขึ้น เช่น การสร้างอุทยานไดโนเสาร์ เป็นต้น การท่องเที่ยวที่อำเภอสะเดาพยายามที่จะปรับปรุง อนุรักษ์ พัฒนา ทั้งเรื่องของอาหาร การแต่งกาย ประเพณีและวัฒนธรรม เพื่อที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้นนั้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์และเสวนากลุ่มภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า หน่วยงานราชการ ได้แก่ อบต. การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้เริ่มมีการบรรจุการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมลายในโปรแกรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ เริ่มจากการจัดการวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนให้ชุมชนมีความตระหนัก รวมตัวกัน สร้างวัฒนธรรมดังกล่าวให้เป็นรูปธรรม เช่น การจัดของดีทางวัฒนธรรมของชุมชนขึ้นมา มีจุดแวะที่ให้นักท่องเที่ยวได้แวะ เช่น จุดรับประทานข้าวย่าน้ำบูดู ข้าวมันแกงไก่ การแต่งกายแบบมลายูในสถานประกอบการและร้านค้า รวมทั้งจุดชมการแสดงท้องถิ่นในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ จุดผลิตกรงนกเขาชวา และนกกรงหัวจุก เป็นต้น

ในปัจจุบันนี้ แม้ว่าการท่องเที่ยวในอำเภอสะเดาจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การเที่ยวล่องแก่งบ้านคลองย่น ในหมู่ที่ 6 บ้านคลองย่น ตำบลสำนักขาม การท่องเที่ยวชมอ่างเก็บน้ำสะเดา และการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่อุทยานเขาเล่ เป็นต้น แต่การท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมลายน่าจะแทรกตัวขึ้นมาได้ตามชุมชนต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวไปเที่ยว ดังนั้น การจัดการทางวัฒนธรรมของอำเภอสะเดาจำเป็นต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและหน่วยงานราชการ และเอกชนภาคธุรกิจชุมชนจะต้องร่วมกันผลักดันให้วัฒนธรรมลายท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว และจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวตามวิถีวัฒนธรรมลายในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาต่อไป

5) แนวทางการจัดการท่องเที่ยว ในแต่ละผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะประเพณีวิถีวัฒนธรรมลายในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

ประเพณีวัฒนธรรมที่ยังมีอยู่ในปัจจุบันที่สามารถนำมาจัดการด้านการท่องเที่ยวอันได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย อาหารการกิน การละเล่น งานบุญและงานรื่นเริง การประดิษฐ์และ

หัตถกรรม ประเพณีอันเกี่ยวเนื่องกับศาสนาและความเชื่อ การสร้างที่พักอาศัย และภาษามลายูท้องถิ่น ได้ดังนี้

5.1) วัฒนธรรมการแต่งกายแบบมลายู

การแต่งกายตามวิถีมลายู โดยปกติแล้วการแต่งกายของผู้คนในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ผู้หญิงมลายูมุสลิมและไทยพุทธจะนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อبانงผ่าด้านหน้า โดยผู้หญิงไทยพุทธไม่ใช้ผ้าคลุมศีรษะ ส่วนผู้หญิงมุสลิมจะคลุมศีรษะ โดยการแต่งกายดังกล่าวมีความงดงามตามแบบฉบับความเป็นท้องถิ่นสามารถสวมใส่ได้ทุกโอกาส เมื่อเป็นโอกาสสำคัญก็จะแต่งแบบหรูหราทั้งการตัดเย็บ การเลือกผ้า ลวดลายและสีให้เข้าชุดกันถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่ยังดำรงอยู่

ส่วนการแต่งกายของผู้ชายในโอกาสสำคัญผู้ชายนิยมสวมเสื้อต่อโละบางอ ลักษณะมีลักษณะเป็นเสื้อคอกลมอาจมีคอตั้งแบบคอจีน ผ่าหน้าครึ่งหนึ่ง แขนเสื้อทรงกระบอก กว้างยาวจดข้อมือแต่พับชายขึ้นมาเล็กน้อย สวมกางเกงยาวแบบสากล สวมหมวกซอเก๊ะที่ทำด้วยกำมะหยี่สีต่างๆ หรืออาจสวมหมวกกอปิเยาะซึ่งเป็นทรงกลม เป็นอัตลักษณ์การแต่งกายที่สวยงามตามแบบฉบับวิถีมลายู

ทั้งนี้ลักษณะที่โดดเด่นของการแต่งกายแบบมลายูที่น่าสนใจก็คือรูปแบบเสื้อ การตัดเย็บ และลวดลายผ้า ทั้งสี่สิ่งเฉพาะที่เกิดจากทำบาติก ซึ่งเมื่อนำมาตัดเย็บเป็นชุดทำงาน หรือชุดลำลองก็สวยงามแบบมลายูเพราะสีสดใส โดยเฉพาะชุดสตรีที่ตัดเย็บเข้ารูป จนกลายเป็นเสน่ห์ที่หลายคนหลงใหล ในปัจจุบันมีหน่วยงานท้องถิ่นบางหน่วยงาน เช่น เทศบาลเมืองสะเดา และสำนักงานที่ว่าการอำเภอสะเดากำหนดให้ข้าราชการ เจ้าหน้าที่แต่งกายแบบมลายูในวันศุกร์ โดยแต่ละหน่วยงานได้เลือกลายผ้าและสีที่เป็นแบบเดียวกันทั้งหมดมาตัดเป็นชุดทำงานทั้งของบุรุษและสตรี ในส่วนของผู้ชายกำหนดให้เป็นเสื้อเชิ้ต และผู้หญิงให้เป็นชุดทั้งผ้าถุง หรือกระโปรงและเสื้อเป็นสีและลวดลายแบบเดียวกัน นอกจากนี้จะเป็นอัตลักษณ์ของหน่วยงานแล้วยังแสดงถึงวิถีการแต่งกายแบบท้องถิ่นเมื่อแต่งพร้อมกันก็จะดูสวยงามกลมกลืนทั้งสำนักงาน

ดังนั้น แนวทางการจัดการวิถีวัฒนธรรมการแต่งกายในรูปแบบวัฒนธรรมมลายู ในการจัดการการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา จากความคิดเห็นของภาคส่วนต่างๆ และประชาชนในพื้นที่ โดยการรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้แก่คนในพื้นที่สวมใส่ชุดมลายู อาจจะเริ่มจากการกำหนดให้คนในชุมชนสวมใส่โดยเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในจุดที่นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชม แวะพัก หรือจุดขายสินค้า จุดบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งผู้ที่ให้บริการท่องเที่ยวในพื้นที่นับตั้งแต่มัคคุเทศน์ แม่ค้าเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งผู้ให้บริการอื่นๆ แก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่ได้พบเห็นและเกิดความสนใจ ประทับใจ พร้อมทั้งในบางจุดแหล่งท่องเที่ยวอาจจะมีชุดแต่งกายให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองสวมใส่ ทั้งยังมีร้านจำหน่ายเสื้อผ้าแบบมลายูท้องถิ่นสำเร็จรูปที่ตัดเย็บเรียบร้อยแล้วหลากหลายแบบ และขนาด ในแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อเป็นของที่ระลึก หรือเป็นของฝากในทุกจุดที่นักท่องเที่ยวแวะพักหรือเยี่ยมชม ทั้งอาจมีร้านถ่ายภาพในย่านการท่องเที่ยวโดยอาจส่งเสริมให้ทำเป็นสตูดิโอถ่ายภาพ ที่ให้นักท่องเที่ยวใส่ชุดมลายูท้องถิ่นถ่ายภาพ ทั้งภาพเดี่ยว ภาพคู่ หรือเป็นหมู่คณะ รวมทั้งการแต่งชุดบ่าวสาวตามแบบมลายูโดยมีบัลลังก์จำลองในสตูดิโอ ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่สามารถถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึกกลับไป

ว่าครั้งหนึ่งเคยมาท่องเที่ยวในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยเฉพาะอำเภอสะเดาพื้นที่ที่ติดต่อกับชายแดนประเทศมาเลเซียที่มีวัฒนธรรมการแต่งกายที่ใกล้เคียงและคล้ายคลึงกัน ทั้งยังส่งผลต่อนักท่องเที่ยวจดจำอัตลักษณ์การแต่งกายแบบมลายูท้องถิ่นในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลามากขึ้น

นอกจากนี้ อำเภอสะเดาอาจจะต้องออกนโยบายโดยมีการกำหนดการแต่งกายตามรูปแบบมลายูของบุคลากรในหน่วยงาน ทั้งหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานเอกชนรวมทั้งสถานศึกษา ในพื้นที่ทุกหน่วยงานของอำเภอสะเดาโดยอาจเลือกเอาวันใดวันหนึ่งจากวันอังคารถึงวันศุกร์ วันทำงานวันใดวันหนึ่งของเวลาทำการในแต่ละสัปดาห์ ซึ่งอาจยกเว้นวันจันทร์ที่ในหน่วยงานบางหน่วยงานต้องแต่งชุดข้าราชการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ชุดที่สวมใส่ให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นและจดจำอีกทางหนึ่ง

5.2) อาหารการกิน

ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา อาหารการกินที่เป็นวิถีวัฒนธรรมมลายู ที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน จะมี 2 อย่าง คือ ข้าวยาน้ำบูดู และ ข้าวมันแกวไก่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นอาหารท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวบ้านที่ห้ามพลาด การที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวในอำเภอสะเดาแล้วจะต้องหาร้านรับประทานอาหารทั้ง 2 อย่างนี้ให้ได้ เพราะถ้ามาท่องเที่ยวอำเภอสะเดาแล้วถ้าไม่ได้ทานอาหารดังกล่าวถือได้ว่ามาไม่ถึงสะเดา ดังนั้น ควรที่จะส่งเสริมให้มีร้านขายอาหารทั้งสองประเภทนี้ในระดับอำเภอ ระดับตำบล และชุมชนที่เป็นจุดท่องเที่ยวหลักในพื้นที่

การส่งเสริมให้อาหารทั้ง 2 อย่างนี้เป็นที่นิยมนักท่องเที่ยว อาจมาจากการจัดการที่เป็นนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวมทั้งความร่วมมือของคนในชุมชน ทั้งนี้ทางอำเภอสะเดาจะมีการบรรจุโครงการ “เทศกาลอาหารอัตลักษณ์สะเดา” ไว้ในแผนงานประจำปี และดำเนินการจัดงานนี้ขึ้นทุกปี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีอาหารหลักคือข้าวยาน้ำบูดู และข้าวมันแกวไก่ ส่งเสริมให้ชาวบ้านนำผลผลิตด้านอาหารมาจำหน่าย เช่น พืชผักผลไม้พื้นบ้าน ขนมโบราณที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น รวมทั้งอาหารพื้นบ้านอื่นๆ จุดสำคัญของงาน คือการประกวดการทำข้าวยาน้ำบูดู และข้าวมันแกวไก่ รวมทั้งอาหารพื้นถิ่นอื่นๆ ขนมโบราณ จากหมู่บ้านต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารอีกอย่างหนึ่งให้นักท่องเที่ยวได้ชิมจากการออกร้านของหมู่บ้านต่างๆ อาหารและขนมที่ชนะเลิศจากการประกวดนอกเหนือจากข้าวยาน้ำบูดู และข้าวมันแกวไก่แล้ว จะได้รับรางวัลและประกาศนียบัตรยกย่องจากอำเภอสะเดา ซึ่งจะมีการสนับสนุนให้เป็นอาหารเด่นที่อำเภอจะบรรจุเข้ามาเป็นรายการอาหารที่นักท่องเที่ยว “ต้องห้ามพลาด” เพิ่มขึ้นของหน่วยงานการท่องเที่ยวอำเภอสะเดา และจังหวัดสงขลาในลำดับต่อไป ทั้งนี้ร้านค้าใดๆ ที่ชนะเลิศจะมีการบรรจุไว้ในแผนที่ท่องเที่ยวของอำเภอสะเดาอีกทางหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ ประการสำคัญหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต้องส่งเสริมให้มีร้านขายข้าวยาน้ำบูดู และข้าวมันแกวไก่ในชุมชนที่นักท่องเที่ยวไปเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวทั้งที่สะเดา สำนักขาม และปาดังเบซาร์ ต้องมีจุดที่ต้องทานข้าวยาน้ำบูดู และข้าวมันแกวไก่ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าใครที่มาสะเดาจะต้องไม่พลาดที่จะรับประทานอาหารดังกล่าว ซึ่งชุมชนในอำเภอสะเดาคัดสรรให้เป็นอาหารที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เป็นมลายู โดยอาจ

สร้างแรงจูงใจต่างๆ เพื่อส่งเสริม เช่น ช่วยประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของหน่วยงาน การนำชื่อร้านเข้าบรรจุในโปรแกรมการท่องเที่ยวของอำเภอสะเตา และจังหวัดสงขลา เป็นต้น

5.3) การละเล่น

การละเล่นที่สำคัญในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ที่ชุมชนเห็นว่าเป็นอัตลักษณ์ที่สามารถหยิบยกขึ้นมาเป็นวัฒนธรรมประจำถิ่นเพื่อที่จะแสดงให้เห็นนักท่องเที่ยวได้ชม คือการแสดงตารีกีปัส และลิเกฮูลู โดยการแสดงทั้ง 2 อย่างจะใช้แสดงต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน โดยมีการกำหนดวันเวลา และจุดที่แสดงที่นักท่องเที่ยวผ่าน หรือจุดพัก ซึ่งอาจจะกำหนดให้มีการแสดงในวันเสาร์ หรืออาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดและนักท่องเที่ยวจากมาเลเซีย และสิงคโปร์เข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมาก ทั้งผู้แสดงส่วนใหญ่ยังเป็นเยาวชนซึ่งเป็นนักเรียน จะทำให้นักเรียนเหล่านี้มีรายได้อีกหนึ่งด้วย ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวก็จะได้เห็นการละเล่นชนิดนี้ซึ่งหาได้ไม่บ่อยนัก เพราะโอกาสในการแสดงทั้ง 2 ชนิดนี้มักใช้แสดงตามวาระและโอกาสสำคัญเท่านั้นในปัจจุบัน

ขณะเดียวกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หน่วยงานท่องเที่ยว รวมทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อาจมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมการละเล่นทั้ง 2 อย่างให้เป็นที่ยอมรับหลายภายในชุมชนก่อน โดยพยายามชี้ให้เห็นว่าเป็นอัตลักษณ์ทางการแสดงที่สำคัญของชุมชนที่ยังคงหลงเหลืออยู่ โดยเฉพาะหน่วยงานทางการศึกษาควรส่งเสริมให้สถานศึกษาทุกแห่งในอำเภอสะเตาจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการละเล่นทั้ง 2 อย่างนี้ในสถานศึกษา เพื่อให้ได้เรียนรู้ได้ซึมซับถึงสุนทรีย์และความคนเป็นท้องถิ่น ทั้งนี้อาจต้องมีการประยุกต์แต่งเพลงใหม่ๆ ที่มีเรื่องราวสะท้อนความเป็นไปของสภาพสังคมปัจจุบันหรือในท้องถิ่นที่ใกล้ตัว ทั้งอาจมีการปรับเวลาในการแสดงให้เหมาะสมกับเวลาการเยี่ยมชมด้วยโดยเฉพาะลิเกฮูลูทั้งนี้เพราะหากมีการแสดงจริงๆ ต้องใช้เวลาตั้งแต่ชั่วโมงครึ่งถึงสองชั่วโมง อาจมีการปรับให้เหลือแค่ครึ่งชั่วโมงหรือชั่วโมงเดียว และเลือกใช้เพลงบางเพลงที่สนุกสนานเร้าใจ รวมทั้งตัดเวลาการโหมโรงให้น้อยลง ทั้งนี้เมื่อนำไปแสดงให้นักท่องเที่ยวชม นักท่องเที่ยวสามารถที่จะใช้เวลาในจุดนี้ไม่นานเกินไป และสามารถให้นักท่องเที่ยวได้แสดงออก สนุกสนาน โดยการเดินตามจังหวะ ทำนอง ที่ครึกครื้นชวนเต้น หรือร่วมกิจกรรมกับนักแสดงได้

การส่งเสริมให้การละเล่นทั้ง 2 อย่างข้างต้นเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้นอาจมีการส่งเสริมและมีการประกวดการแสดงทั้ง 2 อย่างขึ้นทุกปีในงานเทศกาลของดีเมืองสะเตา เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวได้ชมการประกวดได้ชมหลากหลายคณะมากขึ้น ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนรวมตัวกันเป็นกลุ่ม หรือตั้งเป็นคณะเพื่อให้มีกลุ่มผู้แสดงมีหลากหลาย และส่งเสริมให้การละเล่นทั้ง 2 ชนิดแสดงในงานรื่นเริง และงานพิธีต่างๆ เช่น เข้าสูหนัต งานแต่งงาน (มาแกบูลิ๊ะ) ของชุมชนรวม ทั้งแสดงในงานเทศกาลต่างๆ ร่วมกับมหรสพอื่นๆ เช่น วันปีใหม่ วันสำคัญของชุมชนที่นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว เป็นต้น

5.4) การประดิษฐ์และหัตถกรรม

การประดิษฐ์และหัตถกรรมในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ที่ถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนคือ การทำกรงนก ทั้งกรงนกเขาใหญ่ กรงนกเขาชวา และนกกรงหัวจุก ซึ่งในปัจจุบันมีช่างท้องถิ่นท่านเดียวที่ยังคงทำอยู่ และการที่คนมลายูท้องถิ่นรวมทั้งคนมาเลเซียนิยม

เลี้ยงนก การทำกรงนกจึงน่าจะเป็นหัตถกรรมท้องถิ่นที่จะเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวเยี่ยมชม พร้อมทั้งเป็นจุดจำหน่าย ดังนั้นอาจมีการส่งเสริมอาชีพการทำกรงนกให้มีช่างในชุมชนมากขึ้น โดยหน่วยงานของเทศบาลในพื้นที่อาจส่งเสริมการทำกรงนก ซึ่งอาจเขียนเป็นโครงการอบรม แล้วเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ฝึก ซึ่งอาจนำไปสู่การรวมกลุ่มเป็นกลุ่มหัตถกรรมกรงนก และเป็นจุดให้นักท่องเที่ยวแวะชมในอนาคต ทั้งนี้เพราะกรงนกที่มีขายอยู่ในอำเภอสะเตาะปัจจุบันส่วนใหญ่จะนำเข้ามาจากอำเภออื่นๆ ของจังหวัดสงขลา รวมทั้งจากจังหวัดใกล้เคียง

อย่างไรก็ดีเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว นอกจากจะมีการส่งเสริมให้มีการอบรมช่างทำกรงนกเพิ่มขึ้นแล้ว การประยุกต์รูปแบบของกรงนกเพื่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยอื่นๆ ให้หลากหลายควรมีการประยุกต์เป็นของใช้อื่นๆ ด้วย เช่น โคมไฟจากกรงนกย่อส่วนขนาดเล็ก ตะกร้าใส่ผ้ารูปกรงนก กระถางต้นไม้ กรงนกเล็กๆ ใส่ธูปหรือกระดิ่งไว้ข้างในเพื่อแขวนโชว์ หรือกรงนกขนาดเล็กใส่นกประดิษฐ์ เพื่อเป็นของที่ระลึกขายให้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่คนเลี้ยงนก แต่สามารถซื้อเป็นของฝากไปฝากลูกหลานหรือนำไปประดับอาคารบ้านเรือน ตกแต่งห้อง ตกแต่งสถานที่ โดยจำหน่ายตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น

ส่วนหัตถกรรมกะลาของกลุ่มหัตถกรรมกะลาปาดังเบซาร์แม้ว่าไม่เป็นหัตถกรรมในวิถีวัฒนธรรมมลายู เพราะเป็นกลุ่มที่ผลิตสินค้าที่เป็นโอท็อปของชุมชน แต่ก็ เป็นจุดที่สามารถให้นักท่องเที่ยวได้แวะชมและซื้อสินค้าได้ก็เป็นจุดหนึ่งที่น่าจะมีการส่งเสริมให้เป็นจุดแวะของนักท่องเที่ยวในอนาคต และควรกระจายสินค้าไปจำหน่ายตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในชุมชน โดยเฉพาะจุดท่องเที่ยวให้มากขึ้น

5.5) ประเพณีเกี่ยวเนื่องด้วยศาสนาและคติความเชื่อ

ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา มีประเพณีที่สำคัญที่เป็นวิถีวัฒนธรรมมลายูที่ควรส่งเสริมเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวได้คือพิธีแต่งงานแบบมลายู (นิกะห์) ทั้งนี้เพราะพิธีแต่งงานดังกล่าวเป็นประเพณีท้องถิ่นที่คนมลายูมุสลิมในอำเภอสะเตาะยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างช้านาน และประเพณีดังกล่าวก็หาได้ไม่น่าเบื่อหน่าย เพราะไม่ได้มีการจัดเป็นประจำ แต่จะเป็นช่วงวันเวลาที่เป็นมงคล และความพร้อมของเจ้าบ่าวเจ้าสาว ซึ่งนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวไทยที่มาจากภูมิภาคอื่นๆ อาจยังไม่เคยเห็นพิธีดังกล่าว การยกประเพณีดังกล่าวนี้ขึ้นมาแสดงให้นักท่องเที่ยวชมจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ชุมชนและท้องถิ่นอาจมีการแสดงประเพณีการแต่งงานแบบมลายูขึ้นมาในจุดใดจุดหนึ่งที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวเข้าชม อาทิ ตยละ 1 ครั้ง จากการเสวนากลุ่มมีหลายทัศนะที่เห็นว่าประเพณีดังกล่าวเป็นสิ่งที่น่าสนใจสามารถนำมาบรรจุเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายูของชุมชนได้ ทั้งมีชุดการแต่งกายของคู่บ่าวสาวมลายูให้เช่าถ่ายภาพบนบัลลังก์ที่มีการจำลองประเพณีการแต่งงานแบบมลายูด้วย เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวได้ถ่ายภาพเป็นที่ระลึกถึงการมาท่องเที่ยวในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา

ในส่วนของการสร้างที่พักอาศัยนั้น วัฒนธรรมดังกล่าวยังคงหลงเหลืออยู่ในชุมชนน้อยมาก ทั้งนี้เพราะการสร้างบ้านเรือนสมัยใหม่ไม่นิยมสร้างแบบมลายูท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม เนื่องจากสภาพสังคมเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก นอกจากนี้การใช้ที่ดินก็เปลี่ยนแปลงไป บ้านแบบมลายูเดิมที่เคยมีอยู่หลังตลาดสดเทศบาลเมืองสะเตาะที่เคยใช้ถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง “ผีเสื้อ

และดอกไม้” ในอดีต ได้ถูกรื้อไปเกือบหมดแล้ว ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนมือผู้ถือครองที่เป็นชาวบ้าน กลายมาเป็นนายทุนนักธุรกิจ ปัจจุบันกลายเป็นตึกห้องแถวเพื่อใช้ประโยชน์ทางการค้าขาย (สุเมธ ศศิธร. 2561, สัมภาษณ์) และหลังจากมีการประกาศให้พื้นที่ 4 ตำบล ของอำเภอสะเดาเป็นพื้นที่ เศรษฐกิจพิเศษสงขลา การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินก็มีมากขึ้น เพราะนายทุนกว้านซื้อทำกิจการ และ ใช้ประกอบธุรกิจตอบสนองการเป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษดังกล่าว

ส่วนภาษามลายูท้องถิ่นนั้น เป็นวัฒนธรรมที่คนมลายูท้องถิ่นใช้กันอยู่เป็น ปกติ แต่เมื่อนักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยในภูมิภาคอื่นเข้ามาคนมลายูท้องถิ่นก็สามารถใช้ภาษาไทย ภาคกลางสื่อสารได้ เพราะในอำเภอสะเดามีทั้งโรงเรียนสอนศาสนา (ซึ่งสอนภาษาไทยด้วย) และ โรงเรียนสามัญ ผู้คนในบริเวณนี้จึงพูดได้ทั้งภาษาไทยกลาง ไทยใต้ และมลายู นอกจากนี้คนมลายูใน เขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาสามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย และอินโดนีเซีย ตลอดจน คนมลายูภาคใต้ตอนล่างได้ปกติอยู่แล้ว หากจะยกมาเป็นวัฒนธรรมสำหรับการการท่องเที่ยวที่เป็น รูปธรรมโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มาจากภูมิภาคอื่นๆ นอกจากพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง หรือนักท่องเที่ยว ที่มาจากประเทศอื่นๆ นอกเหนือจากกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษามลายู อาจมีภาษาง่ายๆ ให้นักท่องเที่ยว หัดพูด ได้แก่ การทักทาย และบทสนทนาต่างๆ พื้นฐาน ซึ่งคนในท้องถิ่นอาจสอนนักท่องเที่ยวด้วยบท ทักทายและสนทนาต่างๆ เช่น

คำทักทายเบื้องต้นตามเวลาต่างๆของวันในภาษามลายู

Selamat pagi (เซอลามัต ปากี)

(อรุณสวัสดิ์ ใช้กล่าวทักทายเหมือนคำว่าสวัสดิ์หรือ good morning ใน ภาษาอังกฤษ ใช้กล่าวทักทายตั้งแต่ตอนรุ่งเช้าวันใหม่ไปจนถึงก่อนเที่ยงวัน)

Selamat tengah hari (เซอลามัต เตอะงา ฮารี)

(สวัสดิ์ตอนกลางวัน สามารถใช้ทักทายได้ระหว่างเวลาจากเที่ยงวันไปจนถึง ช่วงบ่ายประมาณ 14.00น)

Selamat petang (เซอลามัต เปอตัง)

สวัสดิ์ตอนบ่าย ใช้กล่าวทักทายตั้งแต่ช่วงบ่ายจากเวลาประมาณ 14.01 ไป จนถึงหัวค่ำเวลาประมาณ 19.00น)

Selamat malam (เซอลามัต มาลาม)

(สวัสดิ์ ราตรีสวัสดิ์ ใช้ทักทายในตอนกลางคืนไปจนถึงเที่ยงคืนและยังใช้ใน ความหมายของราตรีสวัสดิ์ได้ด้วย เปรียบได้กับคำว่า good night ในภาษาอังกฤษเช่นเดียวกัน)

การใช้คำพูดในการลาจาก

Selamat jalan (เซอลามัต จาลัน)

(ขอให้เดินทางโดยสวัสดิภาพ ผู้ที่ใช้คำนี้คือเจ้าของบ้านกล่าวกับแขกหรือผู้ มาเยือนเมื่อแขกคนดังกล่าวจะลากลับ หรือผู้ที่อยู่ประจำที่เฝ้าส่งแขกกล่าวแก่ผู้ออกเดินทางจากถ้ำที่ นั้นไปยังสถานที่ใดก็ตาม)

Selamat tinggal (เซอลามัต ดิงกัล)

(ขอให้อยู่อย่างมีความสุข ผู้ที่ใช้คำนี้คือแขกหรือผู้มาเยือนกล่าวกับเจ้าของ บ้านหรือผู้ที่อยู่ณสถานที่ใดก็ตาม เมื่อตัวเองต้องลาจากสถานที่นั้นๆไปยังที่ใดก็ตาม)

Selamat datang (เซอลามัต ดาตัง)
(ยินดีต้อนรับ ขอต้อนรับ)

บทสนทนาถามทุกข์สุขภาษามลายู
A: Selamat pagi, saudara/saudari.
เซอลามัต ปากี เซาดารา/เซาดารี
(สวัสดีครับ, อรุณสวัสดิ์)

A: Apa khabar?
อปา คาบาร์?
(สบายดีไหมครับ?)

B: Selamat pagi, Puan/Encik/Cik.
เซอลามัต ปากี ปวน/เอนชิ /ชิ
(สวัสดีครับ คุณผู้หญิง/คุณ)

B: Khabar baik, terima kasih.
คาบาร์ ไบคุ เตอริมา กาชิ
(สบายดีค่ะ ขอบคุณค่ะ)

A: Sama-sama.
ซามา ซามา
(ยินดีครับ)

B: Puan/Encik/Cik/Cikgu, apa khabar?
ปวน/เอนชิ/ชิ/ชิกู อปา คาบาร์?
(คุณสบายดีไหมคะ?)

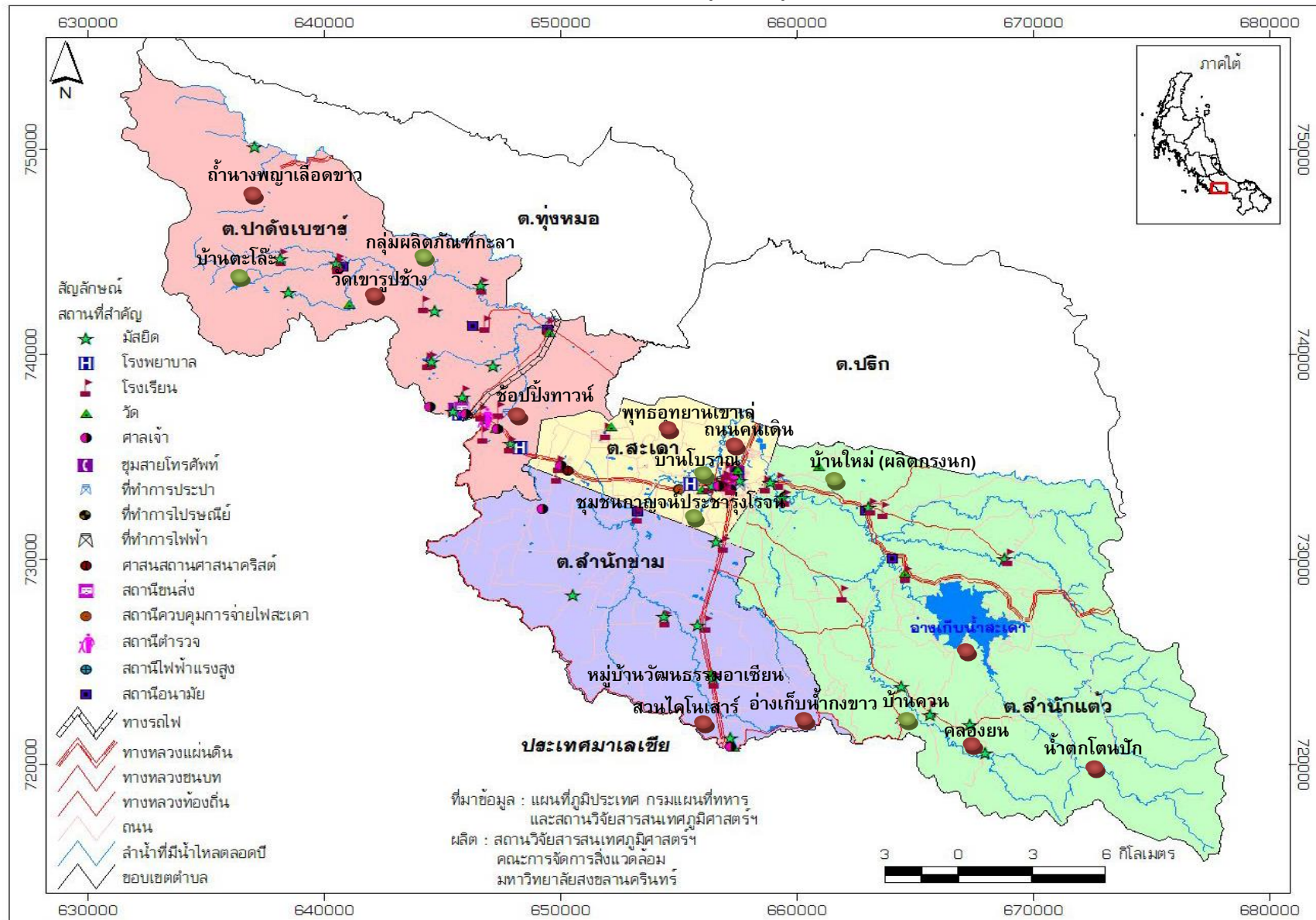
A: Khabar baik, terima kasih.
คาบาร์ ไบคุ เตอริมา กาชิ
(สบายดีครับ ขอบคุณ)

B: Sama-sama.
ซามา ซามา
(ยินดีค่ะ)

อย่างไรก็ดี ภาษามลายูท้องถิ่นอาจเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่อาจมี
นักท่องเที่ยวสนใจที่จะพูด หากมีการสอน และค่อยๆ แนะนำให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ แต่ไม่จำเป็น
จะต้องเป็นบทสนทนาที่ลึกซึ้ง เพราะการนำไปใช้ในชีวิตจริงอาจมีน้อยหากไม่ใช่ในพื้นที่ภาคใต้

ตอนล่าง และกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษามลายู เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้อาจทำเป็นแผ่นพับเล็กๆ แจกนักท่องเที่ยว โดยมีคำทักทาย มีคำศัพท์ง่ายๆ ที่ใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวหัดพูด ขณะที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่และเก็บเป็นของที่ระลึกกลับบ้าน

แผนที่ 4-1 แสดงแหล่งท่องเที่ยวหลักและจุดท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีมลายู 4 ตำบล พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา และเพื่อจัดทำแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมี 3 กลุ่ม ดังนี้

1) ชาวบ้านจาก 4 ตำบล ของอำเภอสะเดาในพื้นที่ศึกษา โดยสอบถามคนในชุมชน และเลือกเฉพาะชาวบ้านที่เข้าใจ และยังปฏิบัติตามวิถีมาอยู่ปัจจุบัน โดยเลือกจากคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีมาอยู่ในแต่ละประเด็นที่สามารถอธิบาย ให้ข้อมูลในแต่ละประเด็นได้เป็นอย่างดี ซึ่งเมื่อสัมภาษณ์แล้วได้ข้อมูลชัดเจนครบถ้วน จำนวน 16 คน

2) ผู้รู้ของชุมชน ซึ่งได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมประเพณี ซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ในวิถีวัฒนธรรมมลายูได้ จำนวน 6 คน

3) เจ้าหน้าที่ของรัฐในชุมชน ซึ่งเป็นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม การจัดกิจกรรม หรือเป็นผู้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบทอดวิถีวัฒนธรรมมลายู จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกตามประเด็นวัตถุประสงค์ที่ใช้ศึกษา โดยให้ครอบคลุมวิถีวัฒนธรรมมลายูใน 7 ประเด็น อันได้แก่ การแต่งกาย อาหารการกิน การละเล่น งานบุญและงานรื่นเริง การประดิษฐ์และหัตถกรรม ประเพณีอันเกี่ยวข้องกับศาสนาความเชื่อ และการสร้างที่พักอาศัย ทั้งนี้แนวคำถามจะเป็นปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถอธิบายขั้นตอนรายละเอียด โดยจะเจาะลึกไปตามประเด็นศึกษาจนได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยการเข้าไปสังเกตการดำเนินชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมมลายูของคนในพื้นที่ศึกษา และเข้าร่วมกิจกรรมด้วยในบางครั้งขึ้นอยู่กับประเด็นและความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งจะสังเกตถึงขั้นตอน วิธีการและวิถีปฏิบัติไปพร้อมๆ กันด้วย

2) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ผู้วิจัยสร้างแนวทางการสัมภาษณ์ขึ้นตามประเด็นศึกษา และลงไปพูดคุยกับกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้เลือกไว้ โดยจะถามคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมมลายูในประเด็นต่างๆ

3) การจัดสนทนากลุ่ม เป็นการ ลงไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาโดยการลงไปพูดคุยกับคนในชุมชน เช่น ร้านน้ำชา ร้านข้าวยา ในตลาด หรือศาลาหมู่บ้าน ร้านของชุมชน เป็นต้น ซึ่งมีผู้ร่วม

สนทนาหลายคน เพื่อตรวจสอบความคิดของคนหลายๆ คนในประเด็นต่างๆ ที่ศึกษาให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้องตรงกัน

4) จัดเสวนากลุ่มเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมลายในพื้นที่ย่อยศึกษา โดยเชิญกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่เทศบาล หัวหน้าหน่วยงาน ปราชญ์ชุมชน รวมทั้งชาวบ้านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมลายมาแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น ตลอดจนหาข้อสรุปหลังจากที่มีการลงเก็บข้อมูลแล้ว เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการเสวนามาเรียบเรียง และเขียนเป็นรายงานการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการแปลผล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น จากการสำรวจ สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยใช้แนวคิดด้านการจัดการเชิงวัฒนธรรม เป็นแนวในการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับสภาพวิถีชีวิตของชุมชน สภาพแวดล้อมบริบทของชุมชน หลังจากนั้นวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้

1) กำหนดประเด็น โดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต สำรวจ ชุมชน และข้อมูลจากเอกสารที่รวบรวมแล้วมากำหนดประเด็น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) จำแนกหมวดหมู่ โดยการนำข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการสังเกต จัดเวทีสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์มาจำแนกหมวดหมู่ที่ได้มาเปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่าง เพื่อจัดหมวดหมู่และนำมารวมกันเป็นหมวดหมู่

3) สร้างข้อสรุป โดยการนำข้อมูลที่ได้นำมาศึกษาอย่างละเอียด และนำประเด็นจากข้อมูลของผู้ที่ให้ข้อมูลหลักแต่ละคนมาจัดกลุ่มเพื่อสร้างข้อสรุปย่อยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่มีความเหมือนกัน แล้วนำมาจัดกลุ่มเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปหลักหรือบทสรุป โดยการนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

การแปลผล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากศึกษามา นำแยกแยะประเด็นจากข้อมูลเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากภาคสนามมาจัดแยกแยะกลุ่มเพื่อสร้างข้อสรุปย่อยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่มีความเหมือนกัน แล้วนำมาจัดกลุ่มเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปหลักหรือบทสรุปตามประเด็น และวัตถุประสงค์ที่ศึกษานำมาเรียบเรียงเขียนรายงานการวิจัย โดยนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

จากผลการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมลายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยดังนี้

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมลายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมลายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน และเป็นวัฒนธรรมลายที่คนในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ใน 4 ตำบล ของอำเภอสะเดา คือ ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักแก้ว และ

ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรมในวิถีมลายู มีอยู่ 7 ประการ คือ

1.1) การแต่งกาย การแต่งกายแบบมลายูท้องถิ่นในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยทั่วไปชาวบ้านที่คนมลายูดั้งเดิมในพื้นที่ดังกล่าวซึ่งมีทั้งคนที่นับถือศาสนาพุทธ และคนที่นับถือศาสนาอิสลาม นิยมแต่งกายคล้ายๆ กัน โดยส่วนใหญ่ผู้หญิงผ้าถุงหรือโจงกระเบนทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ผู้ชายนุ่งผ้าโจงกระเบนตาหมากรุก ผู้หญิงนุ่งผ้าโจงกระเบนปาเต๊ะเป็นลวดลายลวดลายที่คัดแปลงมาจากธรรมชาติโดยเฉพาะคัดแปลงมาจากส่วนต่างๆ ของพรรณพฤกษา เช่น ดอกใบ กิ่งก้าน ลวดลายชนิดนี้มีการจัดองค์ประกอบให้ดูนุ่มนวลอ่อนหวานลักษณะของลายมีการสลับไหล และต่อเนื่องกันเป็นจังหวะ บางครั้งอาจนำเอาเส้นตรง เส้นโค้งมาจัดให้ดูเป็นใบ ช่อ พวง เกา ซึ่งเป็นลักษณะที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติมีสีสันสวยงาม สวมเสื้อบานง หรือเสื้อประเภท่อนที่ตัดเย็บแบบสากล ถ้าเป็นผู้หญิงมลายูมุสลิมเมื่ออยู่บ้านจะไม่ใช้ผ้าคลุมศรีษะ และเมื่อออกจากบ้านจึงจะคลุมศรีษะ ส่วนผู้ชายนิยมสวมเสื้อต่อโล่บางอ ลักษณะมีลักษณะเป็นเสื้อคอกลมอาจมีคอตั้งแบบคอจีน ผ้าหน้าครึ่งหนึ่ง แขนเสื้อทรงกระบอกกว้างยาวจดข้อมือแต่พับชายขึ้นมาเล็กน้อย สวมกางเกงยาวแบบสากล สวมหมวกช่อเกาที่ทำด้วยกำมะหยี่สีต่างๆ หรืออาจสวมหมวกกอปิเยาะซึ่งเป็นทรงกลมก็ได้ วัฒนธรรมการแต่งกายโดยการนุ่งโจงกระเบน เป็นวัฒนธรรมมลายูดั้งเดิมที่มีการสวมใส่มาจนปัจจุบัน ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะนำวัฒนธรรมการแต่งกายไปเป็นทรัพยากรส่วนหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยววิถีมลายู โดยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ หน่วยงานรัฐและเอกชนนำไปประยุกต์ใช้ในการแต่งกายของหน่วยงานด้วย

1.2) อาหารการกิน อาหารที่เป็นวิถีวัฒนธรรมมลายูที่ยังคงดำรงอยู่ (รับประทานกันทั่วไป หารับประทานได้ง่าย) มี ข้าวยาน้ำบูดู และข้าวมันแกวไก่ อาหารทั้ง 2 อย่างนี้เป็นอาหารที่คนมลายูในอำเภอสะเตาะนิยมรับประทาน ซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่มีพืชผักหลากหลาย มีภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์อาหารโดยเฉพาะข้าว ยำ ส่วนข้าวมันแกวไก่ ก็เป็นอาหารที่คนมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา นิยมเช่นกัน อาหารทั้ง 2 อย่าง ได้มีการจัดประกวดขึ้นที่ตำบลสำนักขาม ปัจจุบันมีร้านข้าว ยำ และข้าวมันไก่ขายอยู่เกือบทุกชุมชน

1.3) การละเล่น ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา มีการละเล่นที่แสดงถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมในวิถีมลายูที่สำคัญอยู่ 2 อย่าง คือ ระเบาะตารีก็ปัส และลิเกฮูลู โดยหน่วยงานสถานศึกษาเป็นผู้ถ่ายทอดสู่เยาวชน จนสามารถแสดงในงานรื่นเริงของชุมชนได้ ขณะเดียวกัน ลิเกฮูลูของกลุ่มชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านก็นิยมเล่นกันอยู่ที่บ้านด่านนอกตำบลสำนักขามซึ่งยังมีหลงเหลืออยู่เพียง 2 คณะ การส่งเสริมการละเล่นทั้ง 2 อย่างนี้เพื่อการท่องเที่ยวได้มีการนำ การละเล่นดังกล่าวนี้ไปแสดงในจุดที่นักท่องเที่ยวแวะพัก ซึ่งในอนาคตชุมชนจะกำหนดให้มีการแสดงทุกเสาร์อาทิตย์เพื่อให้การละเล่นในวิถีวัฒนธรรมมลายูกลายเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ในอนาคต

1.4) งานบุญและงานรื่นเริง งานบุญและงานรื่นเริงในวิถีวัฒนธรรมมลายูที่ยังหลงเหลืออยู่ในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ งานกินน้ำชา และการกวนข้าวฮ่อ แต่จากผลการศึกษาพบว่า งานกินน้ำชานั้นเป็นงานที่จัดขึ้นในวิถีวัฒนธรรมมลายูทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิมต่างจัดขึ้นในชุมชนเมื่อมีเรื่องเดือดร้อนที่ต้องการความช่วยเหลือด้านเงินทองเป็นครั้งคราว ทั้งอาจจัดขึ้นเพื่อเรียกรับเงินสบทบ

ทุนสร้างสาธารณสถานซึ่งคนในชุมชนร่วมช่วยเหลือกัน แต่ก็ไมอาจนำมาจัดเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวได้

ส่วนกวนข้าวอาซูรอ ก็เป็นอีกรัตนธรรมหนึ่งที่สามารถจัดและทดลองทำให้นักท่องเที่ยวชมได้เช่นกัน ทั้งนี้อาจใช้สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง เช่น ในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่จัดการแสดงงานแต่งงาน โดยการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ส่วนผสมต่างๆ แล้วให้นักท่องเที่ยวทดลองทำ และรับประทานขนมอาซูรอที่ได้ทำด้วยตัวเอง ซึ่งทรัพยากรดังกล่าวนี้อาจเป็นทรัพยากรที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวในอนาคต

1.5) การประดิษฐ์และหัตถกรรม การประดิษฐ์ และหัตถกรรมในวิถีวัฒนธรรมมลายูที่น่าสนใจและเป็นสินค้าที่เป็นที่ต้องการของคนในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา พบว่าหัตถกรรมการทำกรงนกเขาขาว และกรงนกกรงหัวจุกเป็นวิถีวัฒนธรรมมลายูที่น่าสนใจ แต่ก็มีผู้ทำที่เป็นอาชีพเพียงรายเดียวในปัจจุบัน แม้ว่าจะมีช่างท้องถิ่นที่สามารถทำกรงนกได้แต่ก็มีการทำเพื่อใช้เองเพียงไม่กี่กรง ดังนั้น หัตถกรรมการทำกรงนกจึงควรมีการส่งเสริมหรือเปิดการอบรมให้กับชาวบ้านที่สนใจ เมื่อมีช่างที่สามารถผลิตกรงนกได้แล้ว อาจมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มหัตถกรรมกรงนกที่ทั้งผลิตและจำหน่ายให้กับคนในชุมชน ทั้งในพื้นที่อำเภอสะเดา และพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และยังสามารถเป็นจุดพักแวะให้นักท่องเที่ยวได้ชม และอาจหัดเองทำก็ได้ ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมสนับสนุนงานหัตถกรรมดังกล่าวให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวในวิถีวัฒนธรรมมลายูต่อไปในอนาคต

ส่วนหัตถกรรมกะลามะพร้าวของกลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าวปาดังเบซาร์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นใหม่ไม่ใช่วิถีวัฒนธรรมมลายูดั้งเดิม แต่ก็อาจเป็นจุดเสริมให้นักท่องเที่ยวและพักดูจับจ่ายหัตถกรรมนี้ได้ อย่างไรก็ตามสินค้าของกลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าวปัจจุบันกลายเป็นสินค้าของนักท่องเที่ยวทั่วไปที่มาจากปาดังเบซาร์ จนสินค้าของกลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าวจึงกลายเป็นสินค้าโอท็อปของอำเภอสะเดาที่สามารถทำรายได้ให้กับกลุ่มหัตถกรรมจนสามารถเป็นอาชีพหลัก และอาจสามารถพัฒนาเป็นจุดท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของอำเภอสะเดาในอนาคต

1.6) ประเพณีเกี่ยวเนื่องด้วยศาสนาและคติความเชื่อ ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาในปัจจุบันนี้ มีประเพณีที่สำคัญที่เป็นวิถีวัฒนธรรมมลายูที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ งานมาลัยะยาวิ (เข้าสู่ันต์) และงานแต่งงาน (นิกะห์) ในส่วนของงานเข้าสู่ันต์ เป็นประเพณีอันเกี่ยวเนื่องกับศาสนาที่มีการจัดไม่บ่อยนัก บางครั้ง 2-3 ปี จึงมีการจัดครั้งหนึ่ง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การเข้าสู่ันต์เป็นงานที่ไม่เหมาะสมที่จะจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนงานแต่งงานนั้นเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเวลาที่ไม่แน่นอนเช่นกัน แต่การแต่งงานแบบมลายูมุสลิม (นิกะห์) เป็นพิธีที่คนส่วนใหญ่ซึ่งมาจากพื้นที่อื่นๆ และไม่ใช่มลายูมุสลิมมีความสนใจอยากจะได้เห็นพิธีดังกล่าว จึงน่าจะเป็นเพียงวัฒนธรรมเดียวที่สามารถจำลองรูปแบบการแต่งงานให้นักท่องเที่ยวชมได้ ทั้งนี้ในส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมองเห็นสอดคล้องกันว่าควรมีการจัดกิจกรรมมลายูดังกล่าวนี้ให้นักท่องเที่ยวชมได้ เมื่อมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมแล้ว อาจกำหนดสถานที่และจุดสำหรับการแสดง ดังนั้นวัฒนธรรมการแต่งงานตามแบบมุสลิมมลายูจึงเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายูจึงสามารถจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวชมได้ในอนาคต

1.7) การสร้างที่พักอาศัย การสร้างที่พักอาศัยในวิถีวัฒนธรรมมลายูที่น่าสนใจได้แก่การสร้างบ้าน ซึ่งเป็นบ้านแบบมลายูมีโครงสร้างหลังคาทั้งแบบปั้นหยา และแบบบานนอ และแบบมะนิลา มีการแกะสลักไม้บนช่องลม บนหน้าต่าง ประตู มีการประดับตกแต่งด้วยลายไม้ อย่างมากมายรอบตัวเรือน เช่น ชายคา จั่ว ปั้นลม มุมระเบียง ระเบียงกัน หน้าบัน ปัจจุบันการสร้างที่พักอาศัยแบบมลายูเดิมลดน้อยลงมาทั้งนี้บ้านเก่าแบบมลายูที่มีอยู่ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอสะเดาแทบจะไม่เหลือสถาปัตยกรรมแบบเดิมอีก จะมีบ้านเก่าเพียง 1-2 หลัง อยู่บริเวณหลังตลาดสดเทศบาลเมืองสะเดา ซึ่งบ้านดังกล่าวนี้วันจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นตึกแถวเพื่อรองรับเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาวัฒนธรรมมลายูประเภทที่อยู่อาศัยจึงไม่สามารถที่จะนำไปสู่การจัดการให้เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมในวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเพื่อการท่องเที่ยวได้

2) แนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

จากการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาพบว่ามทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ 7 ประการ คือ การแต่งกาย อาหารการกิน การละเล่น งานบุญและงานรื่นเริง การประดิษฐ์และหัตถกรรม ประเพณี เกี่ยวเนื่องด้วยศาสนาและคติความเชื่อ และภาษา พบว่ามีวัฒนธรรมมลายูบางประการที่ไม่สามารถนำไปจัดการให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมบางประการเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับศาสนาและมีการจัดนานๆ ครั้ง ไม่สามารถจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวชมได้ เช่น การเข้าสู่น้ำ ส่วน การกินน้ำชาก็เป็นประเพณีเฉพาะกิจ ส่วนน้ำชาที่ใช้เลี้ยงในงานกินน้ำชาที่มีรูปแบบเดียวกับที่มีขายอยู่ในท้องตลาด จึงไม่จำเป็นต้องยกมาเป็นกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเช่นเดียวภาษามลายูซึ่งทุกคนที่อยู่ในพื้นที่สามารถพูดภาษาไทยได้หากนักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยถิ่นอื่นมาก็ใช้ภาษาไทย และขณะเดียวกันคนในพื้นที่สะเดาส่วนใหญ่ก็สามารถสื่อสารมลายูได้ซึ่งก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวเพื่อนบ้าน

อย่างไรก็ดีแม้ว่าวัฒนธรรมมลายูบางประการไม่สามารถที่จะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวตามวิถีวัฒนธรรมมลายูได้ แต่ก็มีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาสามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว และสามารถแสดงให้เห็นวิถีวัฒนธรรมมลายูได้ เช่น การแต่งกาย อาหารการกิน งานหัตถกรรม เป็นต้น ดังนั้นแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาจึงมีดังนี้

2.1) การเลือกเฟ้นวัฒนธรรมมลายูที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดการเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้การเลือกเฟ้นต้องพิจารณาถึงความเป็นไปได้ ที่จะนำมาจัดการ ซึ่งอาจเป็นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การเลือกเฟ้นดังกล่าวนี้จะต้องกระทำโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานของรัฐ เอกชน และคนในชุมชนเอง

2.2) การฟื้นฟู สืบสานวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ในพื้นที่อำเภอสะเดาซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา พบว่าวิถีชีวิตของคนมลายูในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและพื้นที่ชายแดนที่มีการค้าข้ามแดนคึกคัก ดังนั้น

วัฒนธรรมมลายูบางประการจึงค่อยๆ ลดลง เช่น บ้านเรือนแบบมลายู หรือการนุ่งผ้าแบบมลายูดั้งเดิมที่ใช้ผ้าผืนยาวและมีกรรมวิธีการนุ่งที่เฉพาะซึ่งปัจจุบันมีคนนุ่งได้น้อยมาก รวมไปถึงการเล่นบางอย่างเช่น การแสดงตือรี (ดนตรีรักษาโรค) ซึ่งเคยมีในอดีต เหล่านี้มีความจำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์ฟื้นฟู

2.3) การส่งเสริม และจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา แม้ว่าวัฒนธรรมบางอย่างในวิถีมลายูจะยังคงอยู่ แต่ปัจจุบันในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับความเจริญของวัฒนธรรมมลายูที่น้อยลง จึงควรมีการส่งเสริมหรือจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อส่งเสริมให้วัฒนธรรมดังกล่าวได้มีพื้นที่ และดำรงอยู่ในสังคมใหม่ เช่น การจัดงานถนนคนเดิน ให้คนมาเที่ยวงาน และพ่อค้าแม่ค้าแต่งกายแบบมลายูท้องถิ่น การจัดประกวดอาหารมลายู แข่งขันนกเขาชวาเสียง หรือจัดงานวันของติมลายูขึ้น เป็นต้น

2.4) การบรรจุการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจสงขลาของอำเภอสะเตาะลงในปฏิทินการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา เมื่อมีการเลือกเฟ้นคัดสรร พื้นที่ และส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมวิถีมลายูแล้ว ต้องให้ชุมชนที่มีวัฒนธรรมมลายูที่ได้รับการจัดการดังกล่าวแล้ว ภาครัฐและเอกชนรวมทั้งประชาชนในพื้นที่กำหนดจุดต่างๆ อันเป็นแหล่งของวัฒนธรรมนั้นๆ สร้างผลิตหรือดำรงไว้ซึ่งวิถีวัฒนธรรมมลายูของตนเองในพื้นที่ผลักดันให้มีการบรรจุเข้าสู่การท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา หรือการท่องเที่ยวชายแดน และอาจมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวตามวิถีมลายูขึ้นมาใหม่ในอำเภอสะเตาะ ซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยววิถีมลายูตามอัตลักษณ์ของชุมชนต่อไปในอนาคต

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ซึ่งพบว่าในพื้นที่ศึกษามีวิถีวัฒนธรรมมลายูอยู่หลายประการที่จะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนในอนาคต อย่างไรก็ตามด้วยลักษณะพื้นที่ที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีวัฒนธรรมร่วมกัน กลุ่มคนที่อยู่ตามรอยต่อส่วนใหญ่ก็เป็นญาติที่ไปมาหาสู่ แต่ความเป็นมลายูของมาเลเซียจะมีความเข้มข้นมากกว่ามลายูฝั่งไทย กล่าวคือเป็นมลายูที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมกับความเป็นท้องถิ่นมากกว่า ขณะที่คนมลายูในประเทศไทยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลแนวคิดมาจากมลายูปัตตานี ซึ่งปัจจุบันคนมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีความเคร่งครัดในวิถีมุสลิมอย่างเข้มข้นอันเนื่องมาจากกลุ่มมุสลิมใหม่ที่ได้รับการศึกษาจากตะวันออกกลาง ทำให้วิถีวัฒนธรรมมลายูแบบดั้งเดิมค่อยๆ หายไป ซึ่งสามารถเห็นได้จากการวัฒนธรรมมลายูในพื้นที่สามจังหวัดปัจจุบัน เช่น การแสดงตือรี (ดนตรีรักษาโรค) ศิลปะ และมะโย่งได้หายไปจากวิถีคนมลายูในประเทศไทยแล้ว ขณะที่ในบางชุมชนของรัฐกลันตัน และไทรบุรี ตรังกานู และปิลิส ประเทศมาเลเซียยังมีการเล่นประเภทยี่อยู่นปัจจุบัน โดยชุมชนมลายูมุสลิมในมาเลเซียให้การยอมรับ นอกจากนี้การแสดงลิเกฮูลูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ลดน้อยลงตามลำดับ

อย่างไรก็ดี ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอสะเตาะคนมลายูมุสลิมในพื้นที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมกับมลายู 2 สาย คือสายสตูลซึ่งมีความใกล้ชิดกับมลายูมุสลิมในไทรบุรี สายมลายูใหม่เช่นในสามจังหวัด ดังนั้น การคัดสรรวัฒนธรรมมลายูที่จะนำมาสู่การจัดการ

ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวจึงต้องอยู่ตรงกลาง และสามารถที่จะทำได้จริง ทั้งนี้เพราะกลุ่มมุสลิมสายปัตตานีในปัจจุบันมองเห็นว่าการละเล่นที่เป็นมาในอดีตขัดกับหลักศาสนาอิสลาม

ในการฟื้นฟู และอนุรักษ์ส่งเสริมวิถีวัฒนธรรมมลายู คนมลายูในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาจึงจะต้องคัดสรรวัฒนธรรมให้เหมาะสมและสามารถนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวได้จริงโดยไม่ขัดกับหลักศาสนา และวิถีปฏิบัติที่เป็นอยู่ วัฒนธรรมมลายูที่ยังหลงเหลือในพื้นที่จึงเป็นวัฒนธรรมที่ต้องคัดสรรโดยคนในชุมชนเองว่าจะรักษา ฟื้นฟู หรือการสร้างใหม่เพื่อตอบรับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ความเป็นคนมลายูที่มีอยู่ปัจจุบันมีความรู้สึกอย่างไรที่จะนำวัฒนธรรมมลายูดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้เพื่อตอบรับนักท่องเที่ยว แม้ความเป็นรัฐสมัยใหม่พยายามที่จะหล่อหลอมให้ชุมชนเป็นไปตามนโยบายรัฐ ซึ่งให้ชุมชนมองตนเอง ค้นหาสิ่งที่จะนำมาซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งบางชุมชนก็มีการประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมโดยใช้วัฒนธรรมเดิมเป็นฐาน มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ เสริม เติมแต่ง จนบางครั้งแทบจะไม่เหลือวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน และแก่นเนื้อหาทางวัฒนธรรมนั้นได้หายไปเหลือเพียงกิจกรรมที่ประดิษฐ์ และเน้นตัวกิจกรรมเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวเท่านั้นเอง

ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา วัฒนธรรมมลายูที่หายไปและน่าสนใจมากที่สุด คือ การสร้างที่อยู่อาศัยแบบมลายู ทั้งนี้เพราะว่าที่อยู่อาศัยของคนมลายูภาคใต้มีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยเฉพาะรูปแบบหลังคา รวมทั้งพื้นที่ใช้สอยซึ่งมีความสัมพันธ์กับผู้อาศัยที่แยกและปรับเปลี่ยนพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ทางสังคมสลับกันไปมาได้ระหว่างเจ้าของบ้านกับแขกผู้มาเยือน ที่อยู่อาศัยที่มีความเป็นมลายูยังมีความสอดคล้องกับภูมิศาสตร์และฤดูกาล เช่น การยกพื้นสูง การมีช่องลมระบายอากาศ ด้วยการฉลุและแกะสลักไม้ รวมทั้งระเบียงที่สร้างให้โล่งเพื่อใช้แขวนนกเขาซึ่งเป็นที่นิยมของผู้ขายมลายูในอดีต

ขณะเดียวกัน อาหารมลายูอย่าง ข้าวยาน้ำบูดูและข้าวมันแกวโกในพื้นที่ยื่นของชายแดนใต้ก็มีอาหารดังกล่าวอยู่เช่นกัน แต่จะอย่างไรให้มีความโดดเด่นที่แปลกแตกต่าง อันสามารถสร้างให้เป็นอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ซึ่งอาจมีการปรับปรุงยุค สร้างสรรค์ รวมทั้งการแต่งกายแบบมลายูที่มีลักษณะคล้ายกับสามจังหวัดและประเทศเพื่อนบ้าน ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีการปรับอย่างไรเพื่อสะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งอาจสร้างสรรค์ลวดลายสีสัน เฉพาะเพื่อใช้แต่งกาย ทั้งนี้แม้ว่ารูปแบบของเสื้อผ้าจะเหมือนกันแต่หากมีสีและลวดลายเฉพาะก็จะสามารถสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้

ในส่วนของประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อ เช่น ประเพณีเข้าสุนัต แม้จะไม่สามารถนำไปเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวได้ แต่ความเป็นมลายูอาจต้องรักษาพิธีกรรมบางอย่างไว้ ทั้งนี้เพราะการนำเด็กไปโรงพยาบาลแล้วขลิบปลายเปลือกอวัยวะเพศชายโดยแพทย์พยาบาลแล้วกลับบ้านอาจทำให้ความเข้มแข็งที่จะสืบทอดถึงเนื้อสารของประเพณีพิธีกรรมลดหายไป รวมทั้งประเพณีกวนข้าวฮูรอ ซึ่งทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงความสำคัญที่มาของประเพณีดังกล่าวมิใช่เห็นเพียงกิจกรรมที่ทำและต้องการผลลัพธ์เพียงความอร่อยหรือไม่อร่อยเท่านั้น ดังนั้นในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในวิถีวัฒนธรรมมลายูจะมีการจัดการอย่างไรให้มีทั้งรูปแบบเนื้อหาของตัววัฒนธรรมนั้นๆ ขณะเดียวกันทำอย่างไรที่จะทำให้วัฒนธรรมมลายูที่เป็นอยู่มี

ความสอดคล้องกับยุคสมัย โดยไม่ผิดหลักศาสนา และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว เหล่านี้จึงเป็นประเด็นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องคำนึง เพื่อให้วิถีวัฒนธรรมมลายูสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ และคงอยู่ สามารถรับใช้ชุมชน และตอบสนองการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาครั้งนี้ หลังจากที่ได้ลงพื้นที่ศึกษา สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ถึงความเป็นวัฒนธรรมมลายูที่ยังดำรงอยู่ และที่จะสืบต่อถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1) ในวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลามีวัฒนธรรมหลายอย่างที่เลือนหายไปจากชุมชน ในการฟื้นฟูอนุรักษ์ คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น อำเภอ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงภาคเอกชนในพื้นที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้าใจ รับรู้ และมีส่วนร่วมรับผิดชอบที่จะรักษาวัฒนธรรมดังกล่าว

1.2) หน่วยงานของรัฐ และท้องถิ่น จะต้องเป็นผู้ริเริ่มในการจัดการวัฒนธรรมชุมชน โดยพยายามสร้างจิตสำนึกถึงความเป็นพื้นที่ท้องถิ่น อัตลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนริเริ่มในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับช่วงเวลา ฤดูกาล หลักศาสนา โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม

1.3) จากผลของการศึกษา พบว่าคนในชุมชนบางส่วนยังไม่เข้าใจคุณค่าวัฒนธรรมของตนเอง การสร้างจิตสำนึก และควรมีการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมวิถีมลายูของชุมชน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเร่งทำความเข้าใจเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบในฐานะที่เป็นพื้นที่รอยต่อทางวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน และรองรับการเป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษซึ่งจะมีผู้คนและนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้นในอนาคต การสร้างวัฒนธรรมชุมชนให้เข้มแข็งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในวิถีมลายูให้เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวชุมชนในอนาคตได้

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1) ควรมีการศึกษาวิจัย วัฒนธรรมมลายูในอดีตที่สูญหายไปในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลาอย่างจริงจังเพื่อรื้อฟื้น ฟื้นฟู อันจะเป็นประโยชน์ในการนำมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมของชุมชนในอนาคต

2.2) ควรมีการศึกษาวินัยวัฒนธรรมมลายูข้ามแดนระหว่างคนมลายูไทยและคนมลายูมาเลเซีย ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา

2.3) ควรมีการศึกษาวิจัยถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของคนไทยพุทธและคนไทยมุสลิมในวิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา

2.4) ควรมีการศึกษาวิจัยถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

บรรณานุกรม

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2554. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2553. รายงานสถานการณ์ท่องเที่ยว.

คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

http://jpp.moi.go.th/media/files/Notice_SEZ.doc สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2555

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=4147 สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2559

ครองชัย หัตถา.(ปัตตานี การค้าและการเมืองการปกครองในอดีต. ปัตตานี : โรงพิมพ์มิตรภาพ

2541),94.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2548). ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย หน่วย

ที่ 9-15. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรวิทย์ บารูและคณะ, 2551. มลายูปาตานี : ชชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ และการเปลี่ยนแปลงพระบรมรา

โชบายของรัชกาลที่ 6. <http://www.nrc.or.th/knows.html>

ชวน เพชรแก้ว. กาลลอ ในดนตรีพื้นบ้านภาคใต้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์, 2554.

โชคชัย วงษ์ธานี. พื้นฐานวัฒนธรรมมุสลิม

www.amandamai.com/thai/subindex.php?page=sub&category=15 - 56k -

ทิพวรรณ พุ่มมณี. (2546) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นิคม จารุมณี. (2544). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ

: โอเดียน สโตร์.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ ว่าด้วย ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ภาษา

วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน ครอบครองเรื่องภาคใต้. กรุงเทพฯ: สุริยสาส์น, 2548.

ปิยะ กิจถาวร. รู้และเข้าใจมุสลิม : สิ่งควรรู้ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้.

http://www.tjanews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=66&Itemid=47&lang=

66&Itemid=47&lang=

อห์หมัด สมบูรณ์บัวหลวง. “ตัวตนคนมลายูมุสลิมที่ชายแดนใต้”ว.ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 2 ฉบับที่ 6

(เมษายน 2548) : 30

อับดุลสุโก ดินอะ .ยุทธศาสตร์การเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนาชุมชนมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้.

<http://www.oknation.net/blog/shukur/2007/07/27/entry-3/comment#read>

บุคลากรกรม

เกชา เบ็ญจการ. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 128/19 หมู่ที่ 7 ซอย ไทย-จันทโหลน 24 ถนน กาญจนว
นิษฐ์ ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

จิรวดี มะลี. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานองค์การบริหารตำบลสำนักแก้ว ตำบลสำนักแก้ว อำเภอ
สะเดา จังหวัดสงขลา.

จรี หมดหังะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา
จังหวัดสงขลา.

ชัยยวนุช กำเหนิดผล. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอ
สะเดา จังหวัดสงขลา.

ณเรศ หมดเสม. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา
จังหวัดสงขลา.

ณัฐนิชา หมาดเต๊ะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอ
สะเดา จังหวัดสงขลา.

ดล แสะหลิ๊ะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา
จังหวัดสงขลา.

ดวงกลม บุญชู. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ โรงเรียนกอบกุลวิทยาคม ตำบลพังลา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
คุณหละ หมดเบ็ญหมาน. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลเมืองสะเดา ตำบลสะเดา อำเภอสะเดา
จังหวัดสงขลา.

บรรยง ชื่นจิตรพิทักษ์. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลเมืองสะเดา ตำบลสะเดา อำเภอสะเดา
จังหวัดสงขลา.

บัญญัติ สะลิหมิน. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอ
สะเดา จังหวัดสงขลา.

บัณฑิต หวันหิม. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอ
สะเดา จังหวัดสงขลา.

บุญธรรม มโนเพ็ชร. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 100 หมู่ที่ 6 บ้านหน้าถ้ำ ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอ
สะเดา จังหวัดสงขลา.

ปภาดา วิเศษสินธุ์. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอ
สะเดา จังหวัดสงขลา.

พยอม ชูบัณฑิต. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลเมืองสะเดา ตำบลสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัด
สงขลา.

ไพศร หล้าเป็นสะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอ
สะเดา จังหวัดสงขลา.

มุหัมหมัด หะยี. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานองค์การบริหารตำบลสำนักแก้ว ตำบลสำนักแก้ว อำเภอ
สะเดา จังหวัดสงขลา.

บุคลากรกรม (ต่อ)

ยะยา เต๊ะโสะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลาสงขลา.

ยูไหวรีหย๊ะ หล่ำหิม๊ะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานองค์การบริหารตำบลสำนักแก้ว ตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

รอสติ หะยิม๊ะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลาสงขลา.

รอหะนี เจะหะหมะ. ณ สำนักงานเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

ราเชนทร์ หมดสอ. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานองค์การบริหารตำบลสำนักแก้ว ตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

วรรณ เสินยีหิม. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานองค์การบริหารตำบลสำนักแก้ว ตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

วิโรจน์ หมาดหัง๊ะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลเมืองสะเดา ตำบลสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

ศิริรัตน์ รัตนศรีเขมรักข์. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานองค์การบริหารตำบลสำนักแก้ว ตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

ศุภมาศ ขุนทอง. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลเมืองสะเดา ตำบลสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

สุกัญญา หามะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานองค์การบริหารตำบลสำนักแก้ว ตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

สุเบน หลั่งโสะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลาสงขลา.

สุภาวดี คงแก้ว. ณ โรงเรียนสะเดาชั้นชัยกัมพลานนท์อนุสรณ์ 29 ถนนกาญจนวนนิช ตำบลสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

สุมาลี นิเต็ม. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

สุเมธ ศศิธร. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลเมืองสะเดา ตำบลสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

เสริมมิตร โรจนพงศสถาพร. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

หนิด เจะหวังสวา. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

หมุดตะเฝา หมุดตะเหล็บ. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 5/2 หมู่ที่ 2 ตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

บุคลากรกรม (ต่อ)

อมรรัตน์ ศรีสถิตวงศ์. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอ
สะเดา จังหวัดสงขลา.

อรัญ หมดเส็ม. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา
จังหวัดสงขลา.

อะแมน กานู. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา
จังหวัดสงขลา.

อัจฉราภรณ์ บิลอะห์ลี. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอ
สะเดา จังหวัดสงขลา.

อับดุลมาห์นับ ลีอะห์ลี. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 59 หมู่ 2 ถนนป้อม 1 ตำบลปาดังเบซาร์
อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

อิมร่อหีม มั่นเส้น. ผู้ให้สัมภาษณ์, ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอ
สะเดา จังหวัดสงขลา.

ภาคผนวก

กิจกรรมการประชุมเวที
 “ร่วมค้นหาวิถีมลายูในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา”
 ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง
 นโยบาย และกลยุทธ์เพื่อการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา”
 วันที่ 12 กรกฎาคม 2560
 ห้องประชุม สำนักงานเทศบาลเมืองสะเดา อ.สะเดา จ.สงขลา

กิจกรรมการจัดสนทนากลุ่ม
 “ร่วมค้นหาวิถีมลายูในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา”
 ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง
 “นโยบายและกลยุทธ์เพื่อการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา”
 ณ ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

กิจกรรมการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน
ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง
“นโยบาย และกลยุทธ์เพื่อการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมลายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา”

กิจกรรมการจัดทดลองน้ำเที่ยว

ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง

“นโยบายและกลยุทธ์เพื่อการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมลายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา”

โดย สถาบันวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้แบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตหาดใหญ่ ร่วมกับเทศบาลตำบลสำนักขามและองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักแต้ว
จัดการศึกษาดูงานเพื่อการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ภายใต้เขตเศรษฐกิจพิเศษอำเภอสะเดา เพื่อ
เป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ท้องถิ่นไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอสะเดา

